

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

**KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA
3 NCÜ PARAŞÜT TABURU**

E. TuĐĐ. Turan ERDEM

GENELKURMAY ASKERİ TARİH VE STRATEJİK ETÜT BAŞKANLIĞI YAYINLARI

ANKARA
GENELKURMAY BASIM EVİ
1999

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

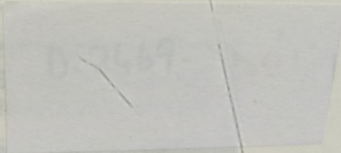
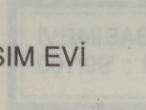
**KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI'NDA
3 NCÜ PARAŐUT TABURU**

E. TuĐĐ. Turan ERDEM

GENELKURMAY ASKERİ TARİH VE STRATEJİK ETÜT BAŞKANLIĞI YAYINLARI

ANKARA
GENELKURMAY BASIM EVİ
1999

Aydın OKAN
Hv.Korgeneral
ATASE Başkanı

Askerî Müesseseler Müdürlüğü
Etiler, Beşiktaş, İstanbul
T.C. Genelkurmay Başkanlığı

T.C.
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
ANKARA

7 810230 769 537

KIBRIS BARIŞ HAREKÂTINDA
3 NCÜ PARAŞÜT TABURU

E. Tuğ. Turan ERDEM

GENELKURMAY ASKERİ TARİH VE STRATEJİK İTTÜT BAŞKANLIĞI YAYINLARI

GENELKURMAY BASIMEVİ
YAYIN NUMARASI : '99/100

ANKARA
GENELKURMAY BAŞKANLIĞI
1999

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

RESALTMALAR

SUNUŞ

Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kararlılığı ve Türk Silâhlı Kuvvetlerinin zorlu koşullarda gerçekleştirerek zafere ulaştığı Kıbrıs Barış Harekâtı ile Kıbrıs'ta barış sağlanmış, adadaki vatandaşlarımız karşı karşıya kaldıkları baskı ve zulümden kurtulmuşlardır. Yirmi beş yıl önce barış için gerçekleştirilmesi zorunlu olan ve saldırı değil müdafaa amaçlı bu harekâtla, bugünkü huzurun temeli oluşturulmuştur. Bugün de barışın devamlılığına yönelik barışçı tutum sürdürülmektedir.

"Kıbrıs Barış Harekâtı'nda 3 ncü Paraşüt Taburu" adlı bu eserin konusunu harekât boyunca taburun öyküsü oluşturmaktadır. İlginç anıların yer aldığı eserde ayrıca Kıbrıs'ın doğal, tarihî, siyasî coğrafyası ile harekât sonrası gelişmelere de değinilmekte, o günün koşulları anlatılmaktadır.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nda 3 ncü Paraşüt Tabur Komutanı olan Emekli Tuğgeneral Turan Erdem tarafından içtenlikle yazılan eser, yetkili kurullarımızda incelenerek yayına hazırlanmıştır

Aydın OKAN
Hv.Korgeneral
ATASE Başkanı

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ

İÇİNDEKİLERIII

ÖN SÖZV

KISALTMALARVII

1. KIBRIS'IN DOĞAL COĞRAFYASI1

2. TARİHİ VE SİYASAL COĞRAFYASI2

I. BİRİNCİ BARIŞ HAREKÂTI

KAYSERİ ZİNCİRLİDERE (ZİNCİDERE)'DEN ERKİLET'E İNTİKAL VE
KIBRIS'A (ÜÇGEN BÖLGEYE) ATLAYIŞ7

1. Boğaz'da Toplama8

2. Türk Bozdağ'ına İntikal, Düşmanın Baskın Tarzındaki Taarruzu ..12

3. Rum Bozdağ'ı - Delik Tepe Taarruzu25

4. Bazı Anılar27

5. Tesadüf Pususunun Yapılışı45

6. Sihari (Kaynakköy)'deki Piyade Taburuyla İrtibat, Aysavva Manastırı
ve Bufevento Kalesi'nin Alınması55

7. 27 Temmuz - 8 Ağustos Günleri ve Birkaç Anı64

8. 29 Temmuz 1974'ten- 11 Ağustos 1974'e Kadar Meydana Gelen
Olaylar75

II. İKİNCİ BARIŞ HAREKÂTI

1. İkinci Barış Harekâtı'nın Başlaması81

2. İkinci Barış Harekâtı'nda 3 ncü Paraşüt Taburu83

3. 18 Ağustos ile 29 Ağustos 1974 Tarihleri Arasındaki Günlere Ait
Anılar ve Bazı Yargılar96

III. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI SONRASI MEYDANA GELEN GELİŞMELER

1. 29 Ağustos 1974 - 27 Ocak 1975 Tarihleri Arası Ayermola
(Şirinevler)101

2. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Bana Verdiği Önemli Dersler105

3. Harekâtın Siyasî Sonuçları110

EKLER

1. Kıbrıs Haritası115

2. Yer Adları117

FOTOĞRAFLAR

KISALTMALAR

KORG.	Korgeneral
KOR.	Kolordu
TUĞG.	Tuğgeneral
TUG.	Tugay
ALB.	Albay
A.	Alay
K.	Komutan
KH.	Karargah
PRS.	Personel
İSTH.	İstihbarat
HRK.	Harekât
LOJ.	Lojistik
İK.	İkmal
TB.	Tabur
BNB.	Binbaşı
YRD.	Yardımcı
YZB.	Yüzbaşı
BL.	Bölük
BL.K.	Bölük Komutanı
ÜTGM.	Üsteğmen
TK.	Takım
TK.K.	Takım Komutanı
YB.	Yarbay
TB.K.	Tabur Komutanı
V.	Vekil
PRŞ.	Paraşüt
TĞM.	Teğmen
ATĞM.	Asteğmen
YRŞ.	Yürüyüş (Yaya, Motorlu)
TÜMG.	Tümgeneral
TÜM.	Tümen
KOMD.	Komando

P.	Plân	KISALTMALAR
ST.	Sahra Talimnamesi	KOR.
HRK.P.	Harekât Plânı	KOR.
SB.	Subay	TUG.
ASTSB.	Astsubay	TUG.
HRK.ve Eğt.Sb.	Harekât ve Eğitim Subayı	ALB.
S-1 - G-1	Tb. ve alayda ve tugay ve tümende Personel Subayı	A K
S-2 - G-2	Tb. ve alayda ve tugay ve tümende İstihbarat Subayı	KH PRB
S-3 - G-3	Tb. ve alayda ve tugay ve tümende Hrk.ve Eğt.Subayı	IS HR
S-4 -G-4	Tb. ve alayda ve tugay ve tümende İkmal Subayı	LO IK
	Tabur	TB.
	Birleşik	BND.
	Yardımcı	YRD.
	Yüzbaşı	YZB.
	Bölük	BL.
	Bölük Komutanı	BLK.
	Üsteğmen	ÜTM.
	Takım	TK.
	Takım Komutanı	TKK.
	Yerleşik	YB.
	Tabur Komutanı	TBK.
	Vekil	V.
	Parşü	PRS.
	Teğmen	TGM.
	Asteğmen	ATGM.
	Yürüyüş (Yay. Motorlu)	YRS.
	Tümgeneral	TUMG.
	Tümen	TUM.
	Komando	KOMD.

1. KIBRIS'İN DOĞAL COĞRAFYASI

Kıbrıs Barış Harekâtı'nda 3 ncü Paraşüt Taburunun öyküsüne başlamadan önce usulen Kıbrıs'ın doğal coğrafyası, tarihî ve siyasal coğrafyası (jeopolitiği) hakkında kısa bir bilgi sunmak istedim. Ama elimden geldiğince sizi sıkımsamağa çalışacağım.

Kıyılarını yıkayan Akdeniz'in tatlı okşamaıyla, pırlıl pırlıl plâjlarından birinde Afrodit'i doğurduğu rivayet edilen bu güzel adanın, 3'üncü zamanda oluştuğu hakkında jeologlar birleşiyorlar.

Kıbrıs hakkında pek çok bilim adamı kitap yazmıştır. Bunlardan Schimidt, Henson, Kober, Philipson, Blanckenhan gibi jeologlar Kıbrıs'ın anasının Anadolu olduğunda hemfikirler. (1) Onlara göre İskenderun körfezi bu doğumdan kalan bir işarettir.

Yüz ölçümünü hakkında, değişik kitaplarda değişik rakamlara rastlanmakla beraber ada 9300 km² dir. Kıbrıs çok güzel bir iklime ve zengin doğa güzelliklerine sahiptir. Yıllık ortalama ısı derecesi 16-18 °C arasındadır. İklim, tipik Akdeniz iklimidir. Yaz ayları kurak ve sıcak, kış ayları ılık ve yağmurlu geçer. Yıllık yağış ortalaması ise 45 cm civarındadır. Üzerinde doğudan batıya veya batıdan doğuya, birbirine paralel uzanan 2 dağ silsilesi vardır. Kuzeydekine Beşparmak, güneydekine Trodos dağları denir. Bu iki dağ silsilesi arasında Meserya ovası uzanır.

Trodoslar üzerinde kış aylarında kayak yapma olanağı vardır. Yani Kıbrıs yaz turizmi kapasitesinde olmamakla beraber kış turizmine de açıktır.

Theodor Kotschy ve Franz Unger'e göre, Kıbrıs'ta 42 tür bitki varmış. Ama genelde adayı ovalarda narenciye ve zeytin ağaçları ile üzüm bağları süslemiştir. Ürünleri de bol olur. İstenirse adada her türlü sebze ve meyve yetiştirilebilir. Dağları ise genellikle çam ve türlerinden ormanlarla kaplıdır. Dağlarda av hayvanı boldur. Vahşî hayvanlara ben hiç rastlamadım. Varsa bile enderdir.

Akarsu olarak kuzeyde Güzelyurt (Omorfo) çayı ile Meserya ovasının Nil'i diyebileceğimiz Kanlıdere (Penias) biri Güzelyurt körfezine diğeri Magosa körfezine akar. Güneyde ise Mulya civarında Erusu, Piskopuda Kuri, Limasol'da Yorgili dereleri zikredilebilir. Bunlar da anılan yerlerin körfezlerinde Akdeniz'le kucaklaşırlar. Bu sular dışında dağlardan denize ulaşan birçok dere, derecik olmakla beraber ada su sıkıntısı çeker. Çünkü derelerin çoğu yaz mevsiminin başlamasıyla kurur.

Kıbrıs'ta yer altı suları hakkında çalışmalar yapan Profesör H.N.Pamir'e göre adadaki yer altı suları tatminkârdır. Hâlen bu suların %2'si kullanılmaktadır. İstenirse bu miktar artırılabilir. (2)

(1) M. Tefvik Tarkan tarafından yazılan ve Atatürk Üniversitesi yazımı olan, Kıbrıs adasında tabii, beşeri, ekonomik ve coğrafya bakımından araştırma.

(2) H.N. Pamir; Kıbrıs'ın Taksimi ve Yeraltı Suları, Milliyet gazetesi, 18.4.1964.

Adada Girne, Magosa, Güzelyurt, Larnaka, Baf, Limasol, Lefkoşa belli başlı yerleşim merkezleridir. Bilindiği üzere Lefkoşa aynı zamanda güneydeki Kıbrıs Rum yönetimi ile kuzeydeki KKTC'nin devlet merkezidir.

Lefkoşa'da uluslar arası trafiğe müsait bir hava alanı vardır. Lefkoşa dışındaki diğer bütün yerleşim merkezleri aynı zamanda birer limandır. (Bk.Kıbrıs haritası) 1970'li yıllarda Kıbrıs adasında Lefkoşa ve liman şehirleriyle bütün kasaba ve köyleri birbirine bağlayan asfalt veya stabilize bir kara yolu şebekesi vardı. Biz burada sadece Kıbrıs Barış Harekâtı için hayatî önemi olan birkaç yaklaşma istikametini belirtmekle yetineceğiz.

Bu yaklaşma istikametlerinin en önemlisi bilindiği üzere Girne-Boğaz-Lefkoşa asfaltıdır. Bu yolun önemi Girne'den Lefkoşa'ya giderken Üçgen bölgeden (Kıbrıs Türk mukavemet hareketinin en yoğun olduğu bölge) geçmesi ve Beşparmak dağlarını kuzey-güney istikametinde dikine yaran tek geçit olmasıdır.

Doğu-batı istikametinde Magosa'yı Lefkoşa'ya bağlayan; Girne-Esentepe (Aykuruş)- Geçitkale (Lefkonuk)- İskele (Trikoma)- Yeniboğaziçi (Salamis)- Magosa ile Girne- Lapta-Çamlıbel (Mirtu)- Güzelyurt ve gene Boğaz-Pınarbaşı (Kırmı)- Şirinevler (Ayeremola)- Kılıçaslan (Köndemen)- Kalkanlı (Kalahorya)- Güzelyurt istikametleri sırasıyla önemli yaklaşma istikametleridir.

Kıbrıs adası tarihî ve doğal güzelliklerinin yanı sıra cazip bir jeopolitik mevkîye de sahiptir. Adaya sahip olan Anadolu'yu, Suriye'yi, Mısır'ı rahatlıkla kontrol imkânına kavuşur. Sayılan yerlere hâkim olmak isteyen tramlen görevi yapar. Ayrıca Asya ile Afrika kıt'asının bir kesiminin Kızıldeniz'le bağlantılı bütün deniz trafiğini de kontrol olanağı verir. Bu cici adacık boyuna posuna bakmadan Doğu Akdeniz'de bekçilik görevini üstün bir beceriyle icra eder. Nitekim İngilizler adada iki hava üssü yapmışlardır. Bu üslerin birisi Dikelya'da diğeri Agratur'dadır. Kısaca belirtmek gerekirse ada Doğu Akdeniz'de sanki bir uçak gemisi gibidir.

Dolayısıyla bu güzel ada, doğusundan bu yana önce çevresinde güzelliğine hayran olanların, sonra dünya küçüldüğe de tüm dünyanın ilgisini çekmiş, zaman zaman uğruna kanlar dökülmüş, canlar feda edilmiştir.

2. TARİHÎ VE SİYASAL COĞRAFYASI

Yapılan kazılardan anlaşıldığına göre ada görkemli bir Tunç devri yaşamıştır. Yani adanın en az M.Ö. 5000 yıllarından itibaren insanlara kucak açtığı biliniyor. Ama tarihçiler kronolojik olarak adaya sahip olan devletleri M.Ö. 1500'den daha geriye götüremiyorlar.

M.Ö. 1500-1000 yılları arasında adanın ilk sahiplerinin Etiler olduğu biliniyor. Onları M.Ö. 1000-722 yılları arasında Sami ırkından olan Fenikeliler takip etmiş. M.Ö. 722-569 yıllarında Asurlular adaya hükmetmiş, keza M.Ö. 569-522 yılları arasında ada Mısır firavunlarına da hizmet etmiş, M.Ö. 525'te ise Persler bu küçük adayı alarak imparatorluklarına Akdeniz'de bekçilik yaptırmışlardı. M.Ö. 333'te Büyük İskender ulu Pers İmparatorluğu'na son verince Kıbrıs'a da mirasçı olmuştu. 322'de İskender'in ölümü ile sahipsiz kalan ada elden ele

gezerken Roma İmparatorluğu adaya sahip çıkmıştır. (M.Ö. 62-M.S. 1160) Bu tarihler arasında adaya zaman zaman Emeviler, Abbasiler hâkim olmuşlarsa da genelde ada Roma İmparatorluğu'na bağlı kalmıştır. M.S. 395'te ikiye bölünen Roma İmparatorluğu'ndan doğudakinin payına düşmüş, 1160'lara kadar da olaysız yaşamıştır. (3)

1160 yılında adada vali olan İsak Komenous, Doğu Roma İmparatorluğu'ndaki iç kargaşaların devlete verdiği zafiyetten yararlanarak isyan ediyor. Böylece Kıbrıs'ta ilk defa bağımsız bir devlet kuruluyor.

1189 yılında Haçlı seferlerinden biri daha gerçekleştirilme evresindeydi. Sefer İngiliz Kralı Aslan Yürekli Richard tarafından deniz yoluyla icra ediliyordu. Aslan Yürekli Richard'ın gemileri şiddetli bir fırtına yüzünden Kıbrıs limanlarına sığınyor. Gemilerden birinde kralın nişanlısı bayan Berangaria vardır. Kıbrıslılar nedense bu hanıma saygıda kusur ediyorlar. Kral Richard bu olayı duyunca öfkeleniyor. Hemen limanlardaki gemilerinden adaya asker çıkarıyor. 1191 yılında da Kıbrıs devletine son veriyor.

Ancak Kral Richard vatan hasreti çekmektedir. Adayı elde tutmayı da düşünmemektedir. Bu nedenle Kudüs kralı olmak istediği hâlde olamayan Lusignan isimli bir Fransız asilzadesine adayı satar. Bu asilzade Lusignan da adada bir krallık kurar. Bu krallık 1192'de kurulur. 1489'lu yıllara kadar zaman zaman Arapların, Memlüklerin, Cenevizlilerin hâkimiyetini tanımakla beraber varlığını korur. 1489 yılında bir yaşındaki kral en son Lusignan ölünce bir İtalyan olan annesi Kıbrıs'ı Venedik hâkimiyetine bırakır. (4)

Tarihçiler, Lusignan ailesinin adadaki Katolik halkla birlikte Ortodokslara dinî baskı yaptığını, kiliselerinin dahi kapatıldığını söylüyor. Bu baskı Venedikliler zamanında da devam etmiştir. Adalılar din hürriyetine Kıbrıs'ın 1571 yılında Türkler tarafından zaptıyla kavuşmuştur.

Türkler Kıbrıs'ı derin bir hoşgörü ile, nazarî olarak 1923, fiilen 1878 yılına kadar yönetmişlerdir. Çünkü ada 1878'de İngilizlere kiralananmıştır. Fakat İngiltere adayı 1914 yılında resmen ilhak etmiş, Türkiye ise 1923 yılında yapılan Lozan Anlaşması'yla bu ilhakı tanımak zorunda kalmıştır.

Burada biraz duraklayalım ve tekrar 1878 senesine dönelim. Zira bazı okuyucunun aklına "Durup dururken Kıbrıs'ı İngilizlere niçin kiraladık?" diye bir soru takılabilir.

O yıllarda Osmanlı İmparatorluğu II. Abdülhamit dönemini yaşamaktadır. Veya o devrin başlangıcıdır. Burada sayılması gereksiz birçok nedenle 1877 yılında Türk-Rus Harbi çıkmıştır. Bu harbe 93 Harbi de denir. Neticede Ruslar galip gelir. Ayastefanos (Yeşilköy)'ta bir anlaşma imzalanır. Ancak Osmanlı Devleti bu anlaşmayı ağır bulur. Bu anlaşmadan kurtulmaya çalışmaktadır. İn-

(3) Niçin KKTC? adlı broşür. Avrupa Parlâmentoları Cemiyeti Başkanı Cheri ve Prof. Ahmet Şükrü Esmer'in Kıbrıs Dün, Bugün Yarın için yazdığı makale.

(4) Ahmet Şükrü Esmer'in Kıbrıs Dün Bugün Yarın için yazdığı makale.

giltere de bu anlaşmayı beğenmez. Türk-Rus anlaşması Avrupa'ya, Berlin Konferansı'na taşınır. Orada İngilizler Türklerin tarafını tutar görünürler. Karşılık olarak da ileride Ruslar Osmanlı Devleti'ne tekrar saldırarak olurlarsa sür'atle Türklerle yardım edebilmek maksadıyla adanın kendilerince kiralanmasını isterler. Osmanlı Devleti de ister istemez bu teklife "pekiyi" der. İngilizlerin bir şartı daha vardır. Derker ki: "Ruslar, Batum, Kars, Ardahan'dan çekilirlerse İngilizler de Kıbrıs'tan çekilecek, adayı Osmanlı Devleti'ne teslim edecektir..."

Ancak Osmanlı Devleti Birinci Dünya Harbi'ne Almanlar safında girince İngiltere anlaşmayı bozar ve Kıbrıs'ı 1914 yılında ilhak eder. Osmanlı Devleti bu ilhakı tanımaz. Birinci Dünya Harbi, Osmanlı Devleti'nin yenilgisi ve imparatorluğun yıkılmasıyla son bulur. Olay Türkiye Cumhuriyeti'ne aktarılır. Türkiye Cumhuriyeti, Lozan Konferansı'nda ilhakı tanımak mecburiyetinde kalır. (1923) İşte adanın kiralanma öyküsü kısaca budur.

İngilizler adayı yönettikleri sürece Türklerle Rumların arasını açarak, onları birbirine düşürmekten yarar ummuşlar ve daima öyle bir politika uygulamışlardır. Ayrıca el altından da Rumları desteklemişlerdir. Bu tutumları uzun vadede Türklerin Kıbrıs'tan göçüne ve Rumların Kıbrıs'ta çoğalmasına neden olmuştur. Bugün Kıbrıs'ta nüfusun 1/5 oranında Rumlar lehine olmasının esas nedeni budur.

1950'lerden sonra Yunanistan Birinci Dünya Harbi'nin sıkıntılarından kurtulup biraz kendisine gelince 1820'lerden bu yana süregelen megalos ideasına tekrar sarılmış ve Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak için (enosis) Kıbrıs Rumlarını tahrike başlamıştır.

Bu yüzden Türkiye ile Yunanistan'ın arası açıldı. Fakat sonunda sağduyu hâkim oldu. 1959 yılında Londra ve Zürih'te yapılan anlaşmalarla her iki toplumun hak ve hukukunu koruyan İngiltere, Yunanistan ve Türkiye'nin garantörlüğünde bir Kıbrıs Devleti kuruldu. (16.8.1960)

Fakat hem Kıbrıs Devleti'nin Cumhurbaşkanı Makarios (5) hem de Yunanistan bu anlaşmadan memnun değildiler. Onlar için Kıbrıs Türkleri, bir mikrop tu. Kıbrıs'tan sökülüp atılmaları gerekiyordu. Bu düşüncelerinin gerçekleşmesi için 1968 yılında Agridas plânını uygulamaya koydular. Bu plân kısaca adadaki Türklerin nasıl ortada kaldırılacağını anlatır. İki bölümden ibarettir. Birinci bölüm Türklerin imhasıyla ilgilidir. İkinci bölüm ise dış dünyanın avutulmasıyla ilgili hususları içerir.

Plâna göre imha hareketi 6 saat içinde tamamlanacaktır. Her Türk çocuğu bu plânı iyice okumalı ve değerlendirmelidir. Rum millî davası diye tanımlanan bu soykırım plânının devamlı takipçisi Ortodoks kilisesidir.

Agridas plânını bilhassa Kıbrıs Türkleri daima birbirlerine hatırlatmalı ve gençlere öğretmelidirler. Bu plân nesilden nesile bir ibret vesikası olarak aktarılmalıdır.

(5) Bk. Şükrü S. Gürel; Kıbrıs Tarihi 1878-1960. Rauf Denктаş; Kıbrıs Adası.

Kıbrıs Rumları bu plânın gereğine 4.12.1963'te başladı. Plânın uygulanış şekli Prof. Derviş Manizade'inn Kıbrıs, Dün, Bugün, Yarın adlı kitabında enine boyuna anlatılmıştır. Türkler bu saldırının adını Kanlı Noel koydular. 1963 "Kanlı Noel"inde Rumlar öldürüyor, Türkler ölmek için direniyordu. 23-25 Aralık 1963 günleri Lefkoşa'da Rum vahşetinin doruğa ulaştığı günlerdir. 25 Aralık 1963 saat 14.00'te Türk jetleri Lefkoşa üzerinde bir ihtar uçuşu yapmış, Kıbrıs'taki Türk alayı da bu tarihte kışlasından dışarı çıkmıştır. Türkiye'nin adaya müdahalesi korkusuyla Rumlar bir süre ateşkes ilân etmişlerdir.

Bu iki günde Kıbrıs Türklerinin zayıtı 92 şehit, 475 yaralıdır.

Agridas plânı geçici olarak durmuştur. Ama tekrarı için fırsat beklenmektedir. Bu fırsat, Geçitkale ve Boğaziçi köylerinde doğar. Rumlarla Türkler arasındaki bir sürtüşme varmış, bu olay bahane edilmiştir. Harekâtı General Grivas idare etmektedir. (6)

Rumlar 2 köyü de işgal ettiler. 26 Türk öldürüldü. 200'ü aşkın erkek, kadın, çocuk Rumlar tarafından esir alındı. (Kasım 1967)

16 Kasım 1967 yılında Türk Silâhlı Kuvvetleri alârma geçti. Siyasî hava çok gerginleşmişti.

Durumun ciddiyetini kavrayan Yunanistan ve Rumlar gerilediler. Bazı Yunan birlikleri ve silâhları Kıbrıs'tan geri çekildi. Makarios'un başına buyruk hareketleri dolayısıyla, Türkiye'ye karşı oluşan bir siyasî gerileme, Yunanistan'daki cunta hükûmeti ile Marakios'un arasını açtı. Yunanistan Kıbrıs'ta Makarios'u tek lider olarak görmek istemedi. Zaman zaman Kıbrıs'a Grivas'ı göndererek Makarios'la Grivas arasında esasen var olan gizli liderlik mücadelesini körükledi. Yunan cuntasının bu davranışı ileride Makarios'la Grivas'ın arasını tamir kabul etmez şekilde açacaktır.

1967 krizine sebep olduğu için Yunanistan Makarios'a kırgındı. Ama Makarios'ta Yunanistan'daki cuntayı (7) Türkiye'ye karşı yumuşak davranmakla suçluyordu.

Karşılıklı suçlamalar devam edip gidiyor ve Makarios sadece kendi gücü ile enosis idealine ulaşacağını ima eden siyasî demeçler veriyordu. Bu arada cuntanın bazı isteklerini de reddediyordu. Yunanistan bunun farkındaydı. Makarios Temmuz 1974'ün ilk günlerinde hiç alışılmadık bir demeç verdi. Bu demecinde, hayatının tehlikede olduğunu ileri sürerek Yunanistan Hükûmeti'nden millî muhafız alayındaki Yunan subayları geri çekmesini istiyordu.

Türk kamuoyu bu isteğe Yunanistan tarafından verilecek yanıtı beklerken 15 Temmuz 1974'te dünyada bomba gibi patlayan bir olay oldu. Bu olay Nikos Samson denen bir ruh hastası vasıtasıyla Kıbrıs'ta yapılan hükûmet darbesiydi.

Bu darbe Yunanistan'daki cunta tarafından hazırlanmıştır. Nedenleri pek çoktur. En önemlilerinden biri; cuntanın durumunun sarsılmaya başlamasıdır.

(6) General Grivas Kıbrıs'ta EOKA teşkilâtını kuran, gerillâ yetiştiren ve gerillâ harekâtını başlatan Yunanistanlı bir subaydır.

(7) Yunanistan'da Nisan 1967'de albaylar cuntası iktidarı ele geçirmişti.

Kıbrıs'ta enosis gerçekleşirse bu hareketin heyecanı ve Yunan halkının dikkatinin dış politikaya kaymasıyla belli bir süre rahatlama olacaktır.

Diğer bir önemli etken de 1963-1974 seneleri arasında Türkiye'nin sergilediği görüntüdür. Yunan cuntası bu 11 sene zarfında Kıbrıs'a müdahale için kuvvetli mesnet olabilecek birçok fırsatı kullanmayan Türkiye'nin enosis olayını da bir protesto ile geçiştireceği izlenimini vermektedir. Tabii böyle bir kanaate varılmasına kendisine akıl veren devletlerle yaptığı fikir alışverişlerinin de az veya çok katkısı olmuştur.

Ayrıca generaller arasındaki anlaşmazlıklar, Yunan halkını rahatsız eden Makarios ile cunta arasındaki gerginlik Makarios'un açık veya dolaylı olarak eleştirilmesi gibi nedenleri de sıralamak mümkündür.

Sayın Prof. Dr. Derviş Manizade * kitabında; "Cunta, hükûmet darbesi için hazırlanan ilk plâna göre Aralık 1974 ayında harekete geçecekti. Fakat ilkbaharda Yunanistan'daki dikta rejiminin durumu sarsılmaya başladığından aralık ayına kadar beklemek sakıncalı görüldü; zira o günlerde cuntaya karşı suikast söylentileri bile çıkmıştı." diyor. Her ne şekilde olursa olsun sonuçta darbe gerçekleşti.

17.7.1974 tarihinde Profesör Manizade'nin Günaydın gazetesinde çıkan bir makalesinde ise "Cuntanın emri ile yapıldığına şüphe olmayan Rum Muhafız (RMM) Alayındaki Yunan subayları darbesinin sonu henüz belli değildir. Buna kalkışanların Kıbrıs'taki Türkleri imha ile enosis'e ulaşmak amacı güttükleri de kesin bir gerçektir." deniyordu.

Nitekim, gerçekten daha sonra Türklerin katliamı ile ilgili bir plân bulunmuştur. Bu plâna göre katliamın tarihi 22 Temmuz 1974'tür.

Bu arada, Türk kamuoyu olayları dikkatle takip ederken Türk ordusu da boş durmuyordu. Darbe duyulur duyulmaz silâhlı kuvvetler teyakkuz durumuna geçmiş; olayları dikkatle izliyordu. Bu arada Hava İndirme Tugayı da doğal olarak büyük bir faaliyet içindeydi. Zaten her zaman hazır olan tugay; tugay komutanlığının verdiği emir ve direktifler ile yıllardır uygulayageldiğimiz Özel Harekât plânı ışığında hazırlıklarının son rötuşlarını yapıyordu. Çünkü Türkiye'nin Londra ve Zürih anlaşmaları gereğince Kıbrıs'a müdahale hakkı doğmuştu. Gidilmeyebilirdi. Ama gidilebilirdi de...

16-17-18 Temmuz 1974 günlerini tugay hummalı bir faaliyet içinde geçirdi. 19 Temmuz günü alârm (harekete hazır olma) emrini aldı.

İşte böylece 3 ncü Prş.Taburunun Kıbrıs Barış Harekâtı içindeki mütevazı öyküsü de başladı.

(*) Prof. Derviş Manizade aslen Kıbrıslıdır.

I. BİRİNCİ BARIŞ HAREKÂTI

KAYSERİ ZİNCİRLİDERE (ZİNCİDERE)'DEN ERKİLET'E İNTİKAL VE KIBRIS'A (ÜÇGEN BÖLGEYE) (8) ATLAYIŞ

19 Temmuz 1974 günü saat 09.00'da Hava İndirme Tugay Komutanı Tuğ-general Sabri Evren'den sözlü olarak 20 Temmuz 1974 Cumartesi günü saat 05.00'te Kıbrıs'a muharebe atlayışı yapmak üzere Erkilet'e intikal emri aldım.

Bu emri 15 Temmuz 1974'ten bu yana beklediğim için bende sürpriz tesiri yaratmadı, esasen tugay Kıbrıs'ta kıpırdama başlar başlamaz yoğun bir hazırlık safhasına girmişti. Hava İndirme Tugayının plânına göre 1 ve 2 nci Prş.Tb.ları ilk sorti (çıkışta) 3 ve 4 ncü paraşüt taburları ise 2'inci sortide Kıbrıs'a plânlanan bölgeye muharebe atlayışı yapacaklardı. 19 Temmuz 1974 günü öğleden sonra 1 ve 2 nci paraşüt taburları Erkilet Hava Alanı'na intikal etti. Plânlamaya göre 1 nci Paraşüt Taburunu Erkilet Üssü'ne taşıyan araçlar dönerek 20 Temmuz 05.00'te 3 Paraşüt Taburunu Erkilet'e götüreceklerdi. Ben gece saat 21.00'e kadar araçları bekledim, gelmeyince tugay komutanlığına durumu arz ettim. Biraz sonra tugayda olacaklarına dair bilgiyi tesadüfen bizzat komutandan aldım. Hazırlıklarımız tamamdı. Araçlara personel ve yükler plân üzere bindirilerek Erkilet'e intikal edilecekti. Evle bir haftadır irtibatım yoktu. Sabahleyin sonu belli olmayan bir yolculuğa çıkılacaktı. Tabur nöbetçi amirine ve ona yardımcı olmasını istediği Ütğm. Mete Ebinç'e yapılacak işleri bir defa daha anlatarak taburdan ayrıldım, saat 23.00'te apartmana geldiğimde bütün lojmanı ayakta gördüm, herkes önüne gelene sual soruyordu: "Ne oluyor? Ne olacak? Ne zaman gidiliyor?" vs. Çok yorgundum, bir duş aldım. İki rekât namaz kıldım, başarılı olmamız için Tanrı'ya dua ettim, her şeyin hayırlısını diledim. Saat 00.30'a yaklaşmıştı, biraz uyumak ve saat 03.00'te kalkmak istiyordum. Bu arada kapı çalındı, gelen Ütğm. Mete Ebinç idi. Araçların hâlâ gelmediğini ve hiçbir yerden de bir haber çıkmadığını dolayısıyla bana geldiğini söyledi ve emrimi sordu. Hemen giyindim, yanıma Ütğm. Ebinç'i de alarak doğru Erkilet'e gittim. Manzara komikti, 1 nci Paraşüt Taburu araçlarda uyuyor saat 05.00'i bekliyordu. Hâlbuki plânda yapılacak işlerin hepsi yazılıydı... Bağıra çağıra araçların büyük bir kısmını boşalttık, kimseye fazla bir şey söyleyemiyordum. Zira kimin ne olacağı belli değildi... Araçlarla tugaya geldiğimde saat 04.00'ü gösteriyordu. (9) Saat 05.00'te Tb. Erkilet'e doğru intikale başladı. Biz Ali dağı eteklerinden Kayseri'ye doğru giderken 1 ve 2 nci taburları götüren uçaklar da Kıbrıs'a doğru uçuyorlardı. Sanki göreceklermiş gibi el salladık; başarıları için içimizden dualar ettik. Emre göre 3 ncü Prş. Taburu 20 Temmuz 1974 günü saat 08.00'de uçak başı yapacak, 09.00'da Kıbrıs'a havadan inti-

(8) Üçgen bölge Kıbrıs'ta Türklerin ve direnmenin en yoğun olduğu Boğaz-Lefkoşa-Bilelli arasındaki bölgedir.

(9) Bu konuda yıllar sonra o tarihte 1 nci Paraşüt Tabur Komutanlığında Tğm. olan Hakkı Algın; "O gece beni de yakalayıp çabuk araçların boşalmasına yardım et." dediğinizi hatırlıyorum, demiştir.

kale başlayacaktı. Erkilet Hava Alanı'nda buna göre tertiplendik. Uçaklar biraz geç olmakla beraber Allâh'a şükür tek bir fire vermeden geldiler. 1'inci sorti tam bir baskın sağlamıştı. Tabur komutanları aramızda şaka yollu konuşurduk. Sortilerden biri bayramı görecekti, bunu biliyorduk. Eğer baskın başarılı olursa; 1 ve 2 nci taburlar hiçbir güçlükle karşılaşmadan Üçgen bölgeye inceklerdi. 3 ve 4 ncü taburların atlayışında (2'inci sorti) maymunun gözü açılacaktı. Baskın sağlanamamışsa zorluk bütün tugay için varitti. 1 ve 2 nci taburların atlayışı baskın şeklinde ve düşman müdahalesi olmadan yapıldı. 3 ve 4 ncü taburların atlayışında maymunun gözü açıldı...

20 Temmuz 1974 saat 09.00'da 3 ncü Prş. Taburu ve Tugay karargâhının bir uçaklık ünitesi, toplam 9 adet C-130 ve C-160 uçaklarına binerek uçuşa hazırlandık, ancak uçaklar saat 10.00'da havalanabildi. 1 ve 2 nci taburların ilk sortide atlayamayan bir kısım personeli dâhil uçaklara binmiştik. Uçakların içi ana baba günü idi, kapı yükleri konteynerler (10) vs. 3 ncü Prş. Taburu Kıbrıs'a 24 subay, 20 astsubay, 475 erbaş ve er olarak intikal ediyordu. Taburumun mevcudu kadroya göre eksik olmakla beraber subayları birbirine bağlı, eğitimi çok üstün, inançlı ve yenilip yutulması zor bir çetin cevizdi. İlk 20 dakikalık ikaz, son 10 dakikalık ikaz, hazırlıklar, hazırlıklar... Sonra bir dakikalık ikaz, saatime bakıyorum 11.15'i gösteriyor. Kapıda dur! komutu ve atla!... Havadaydım paraşütüm açılmıştı. Taburum Kırnı-Fota-Gönyeli arasında gökyüzünde kara bulut gibiydi.

"Tanrım yardım et" diye yakardım, yukarıdan 1 dakikalık iniş içinde bölgede gördüklerimi şöyle özetleyebilirim: Uçaksavar ve makineli tüfek ateşleri alıyorduk. Rüzgâr 18-20 knot civarında yani çok fazla idi. (40 km kadar) 3 ncü Bölüğün düşeceği bölge yanıyordu. Ayrıca bütün tabur atlayış bölgesine yer yer düşmanın havan ve topçu ateşleri ve ateş toplamaları oluyordu. Yere yaklaşınca düşeceğim arazi kesiminin bir yamaç olduğunu gördüm. Toprak sanki altımdan kaçıyor gibi oldu. Ama ayaklarım bitişik, kendim hazırdım. Yere çarptım, toparlanmaya vakit kalmadan paraşüt beni sürüklemeye başladı. Rüzgârın şiddetinden klipsleri (paraşütten kurtulma kilitleri) açamıyordum. Dizimle bir kaya parçasına tutundum. Bütün gücümle tek kolon çektim. Tepeyi aşarsam yeniden havalanacaktım. Sonrası tehlikeliydi; yedek paraşütü kurtarıp göğüs kilidini açınca paraşüt benden ayrıldı ve havalandı. Artık tekrar nerede yere indi bilmiyorum. Toplanma esnasında havada epeyce paraşüt gördüm.

Hatta biri çok yükseklerde sanki keşif balonu gibi olduğu yerde duruyordu. Bir an beni acaba ne olabilir diye düşündürdü de... Sonra dürbünle bakınca paraşüt olduğunu gördüm.

1. Boğaz'da Toplanma

Atıldığımız bölgede arazi çok engebeliydi. Düştüğüm bölgeyi tarif edersem, hayalinizde çok iyi canlandırabilirsiniz. Normal mektup kâğıdını yakınınız sonra

(10) Paraşütçünün atlayışta beraberinde olan 30 kg'lık bir torba.

o hâliyle hiç dokunmadan inceleyiniz. Ama bu tarifte bir şey; tamamlamak gerek. Bu tepe ve tepeciklerin yüksekliği hemen hemen bölgedeki ekili arazi dışında kalmıyor. Yükseklikleri birkaç hâkim tepe hariç tabandan 40-50 m arasında değişiyor. Arazi yarı yarıya kayalık ve taşlık. Yamacında bulunduğum tepecik, karşısındaki tepeciklerle âdeta bir çanak meydana getirmiş. Etrafımda bir şey görünmüyor. Bizim çanakta 3-4 tane paraşütçü er gördüm; "Buraya gelin" diye bağırırdım. Evvelâ zannederim tanıyamadıkları için hareketsiz kaldılar, sonra koşarak yanıma geldiler. 4 veya 5 kişi idik. Rüzgâr alev gibi esiyordu. Önümüzdeki ilk tepeye doğru yürüdük. Tepecikler aşıldıkça küçük grubumuza katılmalar oluyordu. Bölgedeki en hâkim tepeye ulaştığımız sırada 1 nci Bölük Komutanı Ütğm. Recep Şen'i gördüm.

Bölüğünü toplamakla meşguldü. Bu arada tepenin 40-50 m ilerisinde konteynerini vücudundan ayıramadan yere düşmüş ve şehit olduğunu rüzgârın getirdiği kokudan anladığım, bir er gördüm. Kimliğini tespit için Ütğm. Recep'i görevlendirdim. Şehidimize rahmet dileyerek oradan ayrıldım.

Biraz sonra Ütğm. Recep Şen, şehit er hakkında 1 nci Prş. Taburu 2 nci Bölükten Er Necmettin İnan diye tekmil verdi. İlk sortide atlayanlardandı.

Bulduğum tepecikten kuzeyde Fota ve Kırnı'yı güneydoğu istikamette uzaklarda Gönyeli'yi görüyordum. Tabur, atlayış esnasındaki rüzgâr nedeniyle fazlaca dağılmıştı. Gönyeli yakınlarında toplanmaya çalışan üniteler dürbünle bakılınca oyuncak askerler gibi belli oluyordu.

Saat 12.00 civarında 3 ncü Paraşüt Taburuna toplanma bölgesi olarak verilen Kalpuzan Çiftliği'ne doğru, hem yürüyor hem düşünüyordum. Ne yapmalıydım ? Atlayış yapalı 30 dakika olmuştu. Plâna göre Bora ismindeki bir mücahit taburu ile buluşmam gerekliydi. O taburu da emrime alacak G+1 günü yani 21 Temmuz 1974'te Türk Bozdağ'ından Rum Bozdağ'-Deliktepe istikametine taarruz edecektim. Kıbrıs'taki Bora Tabur komutanının bunu bilmesi gerekirdi. Gözlerim etrafta bir kılavuz arıyordu. Fakat görünürde kimseler yoktu. Bora Taburu bir tarafa, tugay karargâhının da bizimle temas sağlamaya pek istekli olmadığı anlaşılıyordu. Hâlbuki 1' inci sortide atlamıştı. Yani bizden 4 saat evvel. Plâna göre 3 ncü Paraşüt Taburu toplanma bölgesi olan Kalpuzan çiftliği, aynı zamanda tugay komuta yeri idi, dolayısıyla tugayla temasımın çok basit, an meselesi olduğunu düşünüyordum. Tabur karargâhı ve bölükler bir taraftan toplanırken bir yandan da tabur toplanma bölgesine doğru yürüyüşe devam ediyorlardı. Artık saat yarımaya doğru kimseden tamamlayıcı bilgi alamayacağımı anladım. Kendi göbeğimi kendim kesmeliydim.

Toplanma bölgesine yürürken sağa sola haberciler gönderiyor, toplanmayı çabuklaştırmaya çalışıyordum. Ancak gerek Türkiye'deki hazırlık safhasının yorgunluğu, gerekse atlayış, buna eklenen silâh, teçhizat ve cepanelerin taşınması ve en kötüsü Kıbrıs'ın sıcaklığı, hele susuzluk taburun hareket kabiliyetini sığır indirmişti. Sür'ati artırmak için ne yapmalıydım? Bora Taburunun kılavuzu neredeydi ? Taburla nasıl irtibat sağlamalıydım? Acaba atlayış zayıyatım

neydi ? Bölükler kapı yüklerine ve mürettebatla kullanılan silâhlarına tamamen hâkim olabilmişlermiydi ? Kayıp veya kırılan, dökülenin miktarı neydi ? vs.

Böyle yürümekle taburuma bir fayda sağlayamıyordum. Başka çareler bulmalıydım. Bir ara sağ ilerimde Kalpuzan çiftliğini gördüm. İşte tabur toplanma bölgesine gelmiştim. Ancak taburumun çoğunluğu hâlen Kalpuzan çiftliği istikametinde ağır aksak yürüyüş hâlindeydi. Tugay karargâhının da burada olması gerekirdi, ama yoktu. Düşman ateşlerini hassas Kalpuzan çiftliğinde oturup beklemek derde çare değildi. Karar verdim. "Boğaz sancağına gideceksin. Orada mücahit subaylarla temas sağlayacak, başının çaresine bakacaksın". Sancakta araç bulma ihtimali de vardı. Eğer araç bulmam gerçekleşirse taburu Boğaz'da toplamak görevime de kolaylık sağlayacaktı. Önceden araziye tanımanın verdiği güvenle Boğaz'a yöneldim. (11) Tabur varsın Kalpuzan çiftliğinde toplansın. Nasıl olsa çiftlik Boğaz yolu üzerindeydi. Bu arada elimizdeki telsizlerden kısaca söz etmeliyim.

Uçaktan atladığım sırada yanımda tugay ve bölüklerle irtibatı sağlayacak telsizcilerim ve habercim vardı. Fakat atlayıştan sonra tugayla irtibatım hiç olmadı. Zira son anda uzun çabalar sonucu verilen SSB telsizini atlayışta personeli iyi koruyamamış, arızalanmasına sebep olmuştu. AN/PRC 10 telsizleri ise; 5 km içinde konuşmaları gerekli olmasına rağmen yaşlarının ileri ve pillerinin arzu edilen güçte olmaması nedeni ile 2 km'den sonra sağır oluyorlardı. Nitekim hemen yakınımda olan 1 nci Bölük komutanı ile irtibatı kurmama rağmen 2 ve 3 ncü bölüklerle irtibatımı bir türlü sağlayamamıştım. 1970'lerde 2 nci Komando Tabur komutanı iken komando tugayında o tarihlerde yapılan bir tatbikattan edindiğim tecrübeler gereği paraşüt taburu ve komando taburları gibi birleklere hareket hâlinde uzak mesafelerden görüşme olanağı sağlayacak telsizlerin lüzumuna değinen bir teklifte bulunmuştum.

1974 senesinin Temmuzuna kadar bu konuda zaman zaman yapılan istekler bir sonuç vermemişti. Tugayla irtibat yine AN/GRC 19 telsizleri ile yapılacaktı. Hâlbuki bu telsizlerle irtibat kurma ihtimali çok zayıftı. Mazeretimiz ise devletin fakirliğiydi:

"Kıbrıs'a muharebeye gidiyoruz. Biz kendi acimizi devlete yüklemekte ısrar ediyoruz. Devletin polis ve jandaromasında bu telsizlerden var. İstesek şu anda onlardan bile temin edebiliriz." diye üzüntümü açıkladığımı hatırlarım. Son anda her tabura birer tane SSB telsizi verdiler. Bunlar sadece tabur, tugay irtibatı içindi. İşte atlayışta arızalanan telsiz bu telsizdi. Elde yedeği olmadığı için fayda sağlayamamıştık. Muhabere araçlarındaki bu zafiyet, tugay Türkiye'ye döndükten sonra sür'atle hâledildi. İstenirse neler yapılmıyor ki... Biz öykümüze dönelim. Atladığımız bölgeye taciz şeklinde havan, roket ve makineli tüfek ateşleri yapıldığını yukarıda belirtmiştim. Atılan yangın bombaları neticesi ekili arazide yer yer yangınlar da çıkmıştı. Kalpuzan çiftliğinden Boğaz'a yü-

(11) 1966-1967 yıllarında Kıbrıs'ta görev yapmıştım.

rürken bir volkswagen taksi gördüm. Hemen çağırttım. Gelen kişiye acele Boğaz'a gitmek istediğimi söyledim. Sonra beraberce yürüdüğümüz Tğm. Vural Halit Günöz'e şu emri verdim: "Yanıdaki erlerle Kırnı (Pınarbaşı) yolunu takiben düşman ateşlerine hedef olmadan Boğaz sancağına geleceksin. Sana bu çoban kılavuzluk yapacak." Tesadüfen orada koyunlarını otlatan yaşlı bir çoban vardı. Rumların ateşlerinden rahatsız olduğu için Boğaz'a doğru gidiyordu. İsteğimizi canla başla yapmak için hazırды. Çobana "Amca Mehmetleri Boğaz'a sağ sağlım götür olur mu?" "Kumandan gayri bu benim işim. Gerisine garışma, merak ta etme." Doğru söze ne denirdi ? Arabaya atlayarak Boğaz'a gittim. Boğaz'da manzara hiç de iç açıcı görünmüyordu. Veya bana öyle geldi. Kolordu, tugay ve sancak karargâhları birbirinin içine girmişti. (Kıbrıs'ta mücahit teşkilâtında sancak, bugünkü alaya tekabül ederdi.) Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayındaki subay ve astsubayların aileleri de Boğaz'daydı. (12) Ben kafama takılan Bora Taburunu arıyordum. Fakat ne Kıbrıslı ne de Türkiyeli hiçbir görevli personel soruma yanıt veremiyordu. (13) Etrafta 8-10 adet sivil otobüs gördüm. Otobüslerde hiçbir hareket yoktu. Şu hâlde görev bekliyorlardı. Ben araçları yolda konvoy hâline getirmeye çalışırken tugay k.yrd.mız yanıma gelerek "3 ncü Bölük Boğaz'a geldi ve Bozdağ'a çıktı." dedi. Ben taburumun bölüklerini toplamaya çalışıyordum. Daha taburumu Boğaz'da toplayamamışken, bölüklerimden birinin Bozdağ'a çıkmasında bir yanlışlık olacağını düşünerek albayıma bir yanıt vermedim. Nihayet araçların konvoy hâline getirilmesi tamamlandı. Araçları peşime takarak tekrar atlayış bölgesine hareket ettim. Gerek araçların, gerekse atlayış bölgesindeki personelimin toplanmasında bana yardımcı olan ve harekâтта Boğaz Sancağı D-2'si olarak görev yapan mücahit arkadaşımızı şükranla anmayı görev sayarım. Kırnı yol kavşağına girerken ileride asfaltın kenarında 3 ncü Prş.Bl.K. Dereli'yi ve bölüğünü gördüm. Bölük komutanına 3 araç bıraktım. Ona tugay komutan yardımcısının bana söylediğini söylemedim. Boğaz'a intikalini ve orada beni beklemesini emrederek yoluma devam ettim. Tabur Karargâh Bl. ile 2 nci Bl. çoğunluğuyla Kalpuzan çiftliğinde toplanmışlardı. Onlara da kâfi miktarda araç vererek Boğaz'a gönderdim. Sonra atlayış bölgesini iyice taradım. Türlü nedenlerle gecikmiş personeli toplayarak tekrar Boğaz'a geldim. 1 nci Bl. dâhil aşağı yukarı taburun %100'ü Boğaz'da toplandığı sırada saat 15.00 civarındaydı. (14) Şayet araçlardan yararlanma olanağı olmasaydı taburun Boğaz'da toplanması bir saat daha gecikebilirdi. Bu toplanma bana çok zor geldi. Bir gün önceden devam eden yorgunluk ve uykusuzluk, Kıbrıs'ın sıcağı, düşmanın taciz ateşleri, personelin araziyi tanımamasından doğan tereddütler, mürettebatla kullanılan silâhlar ile er ve silâh payı cephanenin taşınması ve susuzluk... Düşman ateşi altında erlerin su olan olan bazı yerlere küme küme koşuşturmaları görülecek manzaraydı. Buna mani olmak için subaylar zaman zaman sert davranmak mecburiyetinde

(12) K.T.K.A. Sb. Astsb. aileleri Ortaköy ve Gönyeli'de Yunan alayı ve Kıbrıs Rum kuvvetlerinin tehdidi altında oldukları için Kor.Komutanlığınca Boğaz'a getirilmişlerdi.

(13) Sonradan bu taburun 20.7.1974'te hâlen kurulamadığını öğrendim.

(14) Toplanma bölgesi değişince toplanma saati de uzamıştı.

kaldılar. Nihayet Boğaz'a intikal tamamlandı. İntikal tamamlandıktan sonra da sivil araçları serbest bıraktım.

Boğaz'da saat 15.30 sularında bölük komutanlarını toplayarak ilk emrimi verdim. "Bölükler, personel, silâh ve teçhizat tekmili hazırlayacaklar. Yemek olarak demirbaş erzaktan bir öğünü yenecek. Tabur emir almak üzere hazır bekleyecek."

Bölükleri serbest bırakmak için taburdan ayrılırken 3 ncü Bl.K.Ütgm. Erol Dereli geldi. "Komutanım, verdiğiniz araçlarla Boğaz'a geldiğimde tugay komutan yardımcısı yanıma geldi ve "Taburunuz Bozdağ'a gitti. Siz de hemen gidiniz." dedi. Ben komutanıma "Emredersiniz." dedim. "Ama emriniz gereği sizi bekledim." 3 ncü Bl.komutanına "bir yanlışlık olacak üzerinde durma" diyerek karargâha gittim. Niyetim Bora Tabur komutanını bularak G+1 günündeki taarruzun koordinesini yapmaktı.

2. Türk Bozdağ'ına İntikal, Düşmanın Baskın Tarzındaki Taarruzu

Tugay karargâhında arkadaşlarla bir gün sonraki taarruzun üzerine bazen ciddi bazen de nükleyle karışık olasılıklar, varsayımlar üretirken yanıma Tugay Kurmay Bşk. Atilla Erdem geldi. Bana G+1 günü yani 21 Temmuz 1974 tarihinde yapılacak taarruzun G günü yani 20 Temmuz 1974 saat 18.00'de yapılmasını isteyen tugay komutanının emrini bildirdi... Emrin gereği için Türk Bozdağ'ına hemen yaya taktik intikal yapmaya kalksam 3 saatte ancak ulaşabilirdim. Hâlbuki Rum Bozdağ'ına 784 rakımlı tepeden taarruz gerekirdi ki, bu tepe mücahit bl. kh.ının bulunduğu yerden 150 m kadar daha yüksek ve sarp bir yerd. Bölgeyi iyi bilirdim. 1966 yılında Gönyeli'de Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayında 3 ncü Bölük K. iken takım komutanlarımla 784 rakımlı tepeye çıkmış Rum Bozdağ'ı kesimini incelemiştim. Arkadaşlarıma "Allah bu plâtodan taarruz edecek birliğe yardım etsin." dediğimi çok iyi hatırlarım. Yıllar sonra Hava İndirme Tugay Komutanlığınca 1972'nin sonlarında taburumun taarruzunun aynı yere plânlanmasındaki tesadüfe biraz şaşırmadım dersem yalan olur. Ama gülüp geçmişim. Kıbrıs karışacak, devlet müdahale zorunluğuydu, tugay Kıbrıs'a muharebe atlayışı yapacak. Bu güzel hizmet tugaya nasip olsa bile bana olmazdı. İşte bu olanaksız görünen olay gerçekleşti. Ben taburumla Kıbrıs'a muharebe atlayışı yapmış ve 784 rakımlı tepeden Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe istikametinde taarruz emri almıştım.

Emri aslında 1972 senesinden bu yana biliyordum. Gereği için de harıl harıl Bora Tb. komutanını arıyordum. Tugay kh.ında bulunma nedenim de bu idi. Ancak G+1 olan taarruz gününün G olarak değişmesini beklemiyordum. Taburcaizse fenersiz yakalanmıştım. Ayrıca emrin ifası için zaman da yetersizdi. Önceleri bir anlam veremediğim Tugay K. Yrd. sının taburumdan gördüklerine sür'atle Bozdağ'a gitmemizi telkin etmesindeki manayı şimdi daha iyi anlıyordum. Türk Bozdağ'ına çıkılmakta gecikmekten endişe ettiği anlaşılıyordu. Ama komutanımın bu endişesini tabura aktarma tarzı değişti. Geç anlaşıldı.

Kurmay başkanına; "Şu anda saat 16.00, aşağı yukarı 350-400 m tırmandıktan sonra Türk Bozdağı'na ulaşacağım. Bu taarruzun emredilen saatte icra edilebileceğine hatta emredilen saatte taburun Türk Bozdağı'na varabileceğine inanıyor musunuz?"

Kurmay başkanı, "Bizim de itirazlarımıza rağmen Kor.Komutanlığı bu taarruzu ısrarla istiyor. Emredersiniz demek mecburiyetinde kaldık." dedi.

- Buradan Türk Bozdağı'na çıkılacak. Sonra 784 rakımlı tepeye tırmanılacak. Onun için taburu araçla götürmek isterim. İmkân var mı?

- Derhâl araçlar temin edilecek.

- Hemen motorlu intikale başladığım takdirde dahi 2 saatte taarruz hazırlıklarını tamamlayabilirim. Talimnameler aklıma geldi. Kıt'a sevk ve idare usulünü anımsadım vs.

Bu konuşmayı genç subaylara muharebede her şeyin talimnamelerde olduğu gibi cereyan etmeyeceğini, bir ata sözümüzde de belirtildiği gibi her zaman evdeki hesabın çarşıya uymayacağı hususunu akıllarından çıkarmamaları gerektiğini vurgulamak için yazdım.

Taarruz edecektim. Ama bu taarruzun saati, taarruz bölgesine intikalin normal olarak tamamlandığı ve taarruz hazırlıklarının ikmal edildiği saat olacaktı.

Tabura gittim. Tekmil aldım. Bölük komutanlarına saat 18.00'de Türk Bozdağı'ndan Rum Bozdağı' ve Delik Tepe'ye taarruzumuza dair şifahî bir ön emir verdim.

Ön emrin mahiyeti şu idi;

1. 3 ncü Prş.Taburu 20 Temmuz 1974 günü saat 18.00'de Delik Tepe'yi ele geçirmek maksadıyla taarruz edecektir.
2. Tb. bu taarruz için Türk Bozdağı'na motorlu veya yaya olarak taktik intikal yapacaktır. İntikalin şekli ayrıca emredilecektir.
3. Arka çantalarınız Boğaz'da kalacak bilâhare Bozdağı'a alınacaktır.
4. Ben S-3 ile keşfe gideceğim 2 ve 3 ncü Bl. komutanları emirlerini verdikten sonra bana katılınsınlar.
5. Bölüklerin hazırlığı biz keşiften dönünceye kadar bitirilsin vs.

Dikkat edilmişse tabura motorlu veya yaya olarak taktik intikal diye emir vermiştim. Araç bulunamayacağını kuvvetle tahmin ediyordum. Taburu Boğaz'a getiren 8-10 araçtan bir tanesi bile ortalıkta görünmüyordu. Başka görevler almış olmalılar diye düşündüm.

O sırada değil tugayın kurmay başkanı, tugay komutanı bile bana 20-25 araç bulamazdı. 20 Temmuz günü o saatlerde her şey karma karışıktı. Kurmay başkanı veya G-3 geliyor bir şey söylüyor. Komutan yardımcısı geliyor bir şeyler söylüyor. Kimin ne dediği belli değil. Gene bu arada bana bu 3 kişiden biri;

- 2 nci Prş.Tb.u bölgesine gidiyor sen daha burada mısın?

- Nasıl olur, hâlen 20 Temmuz günü saat 15.00 sularında tugayınızda Boğaz'da toplanabilen tek tabur 3 ncü Prş. Taburudur. Boğaz'daki gördüğünüz tabur benim taburum. Bir yanlışlık olmasın?

- Gitti gitti gördüm...

Bildiğim kadarıyla 2 nci Prş. Taburu 20 Temmuz 1974 akşamı saat 20.00'de Boğaz'a intikalini tamamlamıştı.

Sözünü söyleyen dönüp gidiyor. Tamamıyla gayriiradî, bir diğer topluluğa yanaşiyor. Orada bir başka hava çalınıyor.

Keşfe giderken yanımda Tugay G-2'si Kurmay Binbaşı Cumhur Evcil de vardı.

Cip aracıyla Türk Bozdağ'ına Mücahit Bölüğünün olduğu yere yarım saatte çıktık. Oradan 150 m kadar yükseklikteki 784 rakımlı tepeye tırmandık. Sözde taarruz edeceğimiz araziye keşfettik ve döndük. Hakikatte ise bir şey keşfedemedik. Zira bölge 1963'ten bu yana, yani 1974'e kadar Rumlarla Türkler arasında parsellenmiş, her hâkim arazi kesiminde taraf birlikler nöbet bekliyor. Ne Rumlar Türk kesimine, ne de Türkler Rum kesimine girebiliyor. Beşparmak dağları ormanlık, eldeki hariatalar eski, son durumu belirten hariatalar yok. Ayrıca en büyük pafta 1/50.000 ölçekli...

Aslında mücahit birliklerinde düşman bölgesini tanıyan ve oralara zaman zaman gitmiş personel var. Ama plânlama eksikliğinden, arandığında bulunmuyor. Harekâttan sonra Boğaz sancağında G-2 istihbarat subayı olarak çalışmış bir Kıbrıslı Türk'le tanıştım.

O bölgeyi iyi tanıdığını fakat görevli olarak başka yerde kullanıldığını bana anlattı. Gerçi her hareketin bir nedeni olur ama son anda gerekli değişiklikler yapılabildi.

Dolayısıyla yaptığımız (784 rakımlı tepedeki mevzilerden) göz keşfinden ibaret, tutarsız ve hiçbir fayda sağlamayan bir şey oldu. Orman 50 m'den sonrasını görmemize mani oluyordu.

Aslında ormandan ziyade taarruz bölgesinin keşfini, arazi engebeleri de çok kısa mesafeler içinde kısıtlıyordu. Bozdağ'daki Mücahit Bl. Komutanı Yusuf Akıncı da kat'î bir şey söylemekten acizdi. Çünkü o da senelerce sadece gözetleme yapmış. Bildikleri bizden bir tırnak boyu fazla değildi.

Geçirilen zamanın faydasız olduğuna inandım. Geri dönmeye karar verdim. Esasen saat 17.30'a gelmişti. Saat 19.30'a kadar bir şeyler yedim ve bütün harekât boyunca tabura verdiğim tek yazılı emrimi yazdım. Emir olduğu gibi aşığıya çıkarılmıştır:

1. HAREKAT EMRİ NO : 1

Kopya No: 5
3 ncü Prş.Tb.Kh.

İLGİ : HARİTALAR 1/50.000 Ölçekli LEFKOŞA

201930 TEMMUZ 1974
BOĞAZ

1. GENEL DURUM :

a. Düşman :

Delik T. bölgesinde takviyeli bir Bl. kuvvetinde olduğu tahmin edilmektedir. 201800 TEMMUZ 1974 günü yapmış olduğu altı araçlık personel takviyesi bu ihtimali kuvvetlendirmiştir.

b. Dost :

(1) 201130 TEMMUZ 1974 günü KIRNI bölgesine atlayan Hv.İnd.Tug. hâlen BOĞAZ bölgesindedir.

c. Emre verilenler :

(1) Türk BOZDAĞ'ındaki Mücahit Bl.ü 3 ncü Prş.Taburu emrine verilmiştir.

2. VAZİFE :

3 ncü Prş.Tb. 20 TEMMUZ akşamı DELİK T. bölgesindeki düşmanı imha ederek GİRNE bölgesinden yapılmakta olan çıkartma harekâtını desteklemek maksadıyla BOZDAĞ-DELİK TEPE istikametinde taarruzla DELİK TEPE'yi ele geçirecektir.

3. İCRA :

a. 3 ncü Prş.Tb., görevin ifası maksadıyla 2 nci Bl., 3 ncü Tk. ile taarruz kademesinde, ateş önceliği 809 R.T. olmak üzere taarruzla bölgeyi ele geçirecektir.

b. Ateş desteği: Hava Kuvvetlerinden ateş isteğinde bulunulmuştur. Taburun hâlihazır ateş destek silâhları elinde bulunmadığından bölük, taarruzunu elindeki mevcut silâhlarla yürütecektir.

c. 2 nci Prş. Bölüğü, diğer bölüklerin 81 mm'lik havanlarından da istifade edecektir.

d. 1 ve 3 ncü Bl. ihtiyata memurdur. Emirle görev alacaklardır.

e. Koordinasyon : 1 ve 3 ncü Bl.ler 1 muvazzaf Sb. (Tk.komutanı) ve 1 Astsb. ile taarruz kademesindeki 2 nci Bl.ü takviye edecektir.

4. İDARE VE LOJİSTİK :

Demirbaş erzak erlerin yanında olacaktır. Cephane ikmalini mücahitlerden temin edilen bir araçla S-4 yapacaktır.

Bölükler mevcut roketatar mermilerinin yarısını 2 nci Bl. emrine verecektir. Mataralar dolu olacak su bilâhare Tb. S-4 tarafından temin edilecektir.

5. KOMUTA VE MUHABERE :

Taburun bütün telsizleri faal olacak ve mutlak surette her telsizin yedeği bulundurulacaktır.

Ben BOZDAĞ'da 784 rakımlı tepede Bl. gözetleme yerinde bulunacağım.

Mu.İşl.Talimatı yürürlüktedir.

PAROLA : SÜNGÜ İŞARETİ : ZAFER dir.

Başarılar dilerim. ALLAH yardımcınız olsun.

Turan ERDEM

P.Kd.Bnb.

3 ncü Prş.Tb.K.

Emirde de görüleceği üzere, bilinmeyen bir arazi kesimine taarruz ettiğimden Tb.un bir bölüğüyle taarruz ediyor, diğer iki bölüğünü çıkacak durumlara göre hareket etmek maksadıyla elde tutuyordum. Taburun intikali için başlangıçta da belirttiğim gibi, tugay araç bulup veremedi. Dolayısıyla tabura yaya olarak intikal edeceğimizi ve saat 21.00'de yürüyüşe başlayacağımızı emrettim.

İntikal saatini 21.00'e alışımla intikali karanlıkta icra etmek içindi. Burada bir hususu açıklamak isterim. Sonradan bizzat Kurmay Başkanı Atilla Erdem'den öğrendiğime göre Kor.Komutanlığı tugaya emirdeki değişikliği saat 11.00'de vermişti. İkinci sorti saat 11.15'te Kıbrıs'a indiğine göre neden Kh. beni veya bölük komutanlarımdan birisini bularak bu emri Tb.a sür'atle ulaştırmadı? Niçin Tb.un sür'atle toplanmasını temin maksadıyla Boğaz'da emir bekleyen araçları atlayış bölgesine sevk etmedi?

Ben araçlarla Boğaz'a intikal ederken bu emri alsaydım, durmadan Bozdağ'a çıkardım. Parça parça da olsa zamanında görev yerinde olma imkânı olurdu. Yukarıda da arz ettiğim gibi tugay Kh.ı plânda belirtilen bölgede yoktu. Ortalıkta kılavuz da görememiştik. Emri bana, Boğaz'da buluşmamızdan 1,5 saat sonra ulaştırdılar. Yanlış anlaşılmasından korkarım. Suçlu aramıyorum. Yaptığımız hataları belirtmeye çalışıyorum.

Saat 21.00'de Tb. Bozdağ'a taktik intikale başladı. Telsizleri kontrol için bir ara 1 nci Bl.ü aradım. Düşman derhâl araya girerek âdeta bizimle alay edersesine telsizlerimizi karıştırdı. Hem de Türkçe konuşuyordu. O andan itibaren telsiz konuşmasının ikinci bir emre kadar yasak olduğunu, her türlü haberin habercilerle ulaştırılması emrini verdim. Bu emir telli haberleşme hariç birinci hareket boyunca uygulandı. 3 ncü Prş. Tb.unun başarısında telsiz susmasına riayetin (uymanın) büyük payı vardır. Düşman taburu devamlı aramış fakat bulamamıştır.

Türk Bozdağ'ına intikalimiz sırasında saat 22.00-23.30'da Şahinler T. üzerinden Doğruyol'a doğru bir hareket hissettim. Hatta tabura o istikamette taar-

ruz emri vermeyi bile düşündüm. Sonra vazgeçtim. Bunlar Şahinler'e gidecek olan 2 nci Prş.Tb.u olabilirdi. Veya Komd.Tb.ları görev bölgelerine intikal ediyorlardı. Etraf zifirî karanlıktı. Göz gözü görmüyordu. Kendi kendime "Sen sana verilen görevi başarmak için gerekeni yap." dedim ve yoluma devam ettim. İntikal sırasında Şahinler T.-ST. Hilarion ve Doğruyol'a doğru ve bazen de bizim Tb. üzerine yer yer aydınlatma ve havan mermileri düşüyordu.

Gece saat 04.00'e kadar Doğruyol'da karşılıklı atışlar oldu. Ertesi günü Doğruyol'un düştüğünü duyunca geceki faaliyetin düşmanın bir sızma harekâtıyla ilgili olduğunu anladım. Bu faaliyetleri Tug.Komutanlığına ulaştırmamakla iyi etmediğimi düşündüğüm zamanlar oldu. Ancak Kor. ve Tugay Komutanlığının hele Boğaz Sancak Mücahit Komutanlığının bu düşman faaliyetinin farkına varmamasını bir türlü hazmedememişimdir. Zira olaylar hemen Kh.larının burnunun dibinde geliyordu. Ayrıca Kocatepe'de bir de Mücahit Tk.ı vardı.

Nihayet Türk Bozdağ'ına vardık. Saat 00.15'i gösteriyordu. Oralarda görev yapanlar Bozdağ'ın yolunun 1974'teki durumunu bilirler. Yol bizi fazla oyaladı. Gecenin karanlığı, havan, uçaksavar ve Mk.Tf. mürettebatının fazla yüklü oluşuna, yapılan yürüyüşün bir dağ yürüyüşü olduğunu ilâve etmek isterim.

Türk Bozdağ'ında Mücahit Bl.komutanını aradım. Geldi. Gündüz keşiften dönerken kendisine her bölük emrine verilmek üzere üçer adet kılavuz teminini emretmiştim. Hazır olup olmadığını sordum. Hazır cevabını aldım. Fakat onların da Rum Bozdağ'ı ve Delik T. bölgesini tam bilmediklerini zira 1963'ten bu tarafa oralara gidilemediğini tekrar arz etti.

Evet Bozdağ'a gelmiştim. Ama daha taarruzun başlatılacağı 784 rakımlı tepeye çıkamamıştık. Saat 18.00'deki taarruzî harekât, emredilen saatte yapılamamıştı. Yapılması için gerekli imkân da verilmemişti. Bu ağır yorgunluk içinde bilmediğimiz bir araziye faraza saat 01.00 veya 01.30'da taarruzla ne kazanacaktım?

Bırakınız bölük ve/veya takımları, mangaların bir-birini vurma ihtimali kuvvetle varitti, sabahleyin havanın ağırmasıyla yani bahri fecir ile birlikte taarruza karar verdim. Çünkü mücahitlerden hiçbir fert ne düşman Kh.ını ne mevzilerini ne de o istikametteki yaklaşma yollarını biliyordu. Kararımı kendime sakladım. Bölükleri yerlerine yerleştirmek taarruz zamanına kadar hazırlık ve istirahatleri için emir vermek gerekiyordu. Tb.Kh.ını ve Bl.komutanlarını yanıma çağırardım.

Öncelikle 2 nci Bl. komutanına 784 rakımlı tepeye çıkarak taarruz için hazırlıklarını yapmasını ve bölüğünü istirahate geçirmesini; taarruz saatini ayrıca bizzat bölük gözetleme yerine gelerek vereceğimi emrettim. Bölük komutanı bölüğün çok yorgun olduğunu, bazı mürettebatla kullanılan Slh. personelinin hâlen gelemediğini; mümkünse biraz istirahat ettikten sonra tepeye tırmanmayı ve taarruz için tertiplenmeyi arz ve teklif etti.

Gerekli bütün hazırlıklar yapılmadan istirahate geçilmeyecekti. Talimnamelerde böyle yazıyordu. Fakat karşıma bu sefer bütün Tb.Kh.Sb.ları ve Bl. komutanları çıktı. Önce istirahat için âdeta yalvardılar. Sanki önceden anlaşmışlardı.

Taburdan gelen bu teklif beni durdurdu. Belki durmazdım ama, ben de yorgundum. Dizlerim titriyordu. İki gündür uykusuzdum. Birazcık istirahat istiyordum. Her kötü ihtimali ve tehlikeyi görebilecek zihin açıklığı bende de yok olmuştu. O dakikalara öyle değerlendiriyorum. Zannedirim Tb. komutanı olarak Kıbrıs Barış Harekâtı'ndaki ilk hatam budur.

Bozdağ Bl.komutanına döndüm :

- Bozdağ'da emniyet nasıl Akıncı?
- İyidir komutanım.
- Düşmanın sızma ihtimali olan bir gedik var mı?
- Yok komutanım. Haberimiz olmadan Türk Bozdağ'ında kuş uçmaz.
- Kılavuzlar hazır mı?
- Hazır komutanım.
- Kılavuzları hemen şimdi bölükler emrine ver.
- Emredersiniz komutanım.

Bl. komutanlarına döndüm :

- Bölükler, kılavuzlarını da yanlarına alarak şuralarda olmak üzere (Yerlerini gösterdim.) saat 03.00'e kadar istirahat edecekler.

Ben de Bozdağ'daki Bl.Kh. binasının önündeki arazi üzerinde bir yere uzanarak istirahate çekildim. Bir ara 3 ncü Bl.Komutanı Ütğm. Erol Dereli tarafından uyandırıldım. Telefonda arandığımı arz etti. Telefonda Tugay Kur.başkanı vardı.

- Binbaşım Bozdağ'a ulaşabildiniz mi?
- Evet sizinle Bozdağ'dan konuşuyorum.
- Taarruza ne zaman başlayacaksınız?
- Tabur taarruz hazırlıklarıyla meşgul, biter bitmez başlayacağız. Karşılıklı birkaç nezaket sözünden sonra telefonu kapattık. Kafam keçe gibiydi. Kendimi toplamam lâzımdı. Önce saate baktım. 01.50'yi gösteriyordu. Ayak yoluna gittim.

Dönerken o bölgede uyuyan bir eri uyandırdım.

- Oğlum bu kaçınıcı bölük?
- 3 ncü Bölük komutanım.

Allah Allah, bu bölük burada olmayacaktı. Çünkü Mücahit Bl. komutanının sözüne göre bu bölgeye havan mermileri düşüyordu. Bu hususta da bölükler uyarılmıştı. Biraz daha ilerledim. Tekrar bir eri uyandırdım.

- Oğlum hangi bölüktensin?

- Kh.Bölüğü komutanım.

Aklım sıra 2 nci Bölüğü arıyordum. Taarruz kademesinde olduğundan kaldırıp taarruz için gerekli tertip ve düzeni aldıracaktım.

Bu arada şunları okurlarıma arz etmekte fayda umuyorum.

3 ncü Bl. komutanı telefon maksadıyla beni uyandırdığı zaman etrafta yaptığım kontrolde taburun çevre emniyetinin yetersiz olduğunu müşahede ettim. Şaşırdım. Aradan yıllar geçmesine rağmen bu durum aklıma geldikçe hâlâ rahatsız olurum.

Benim taburumun subayları bu kadar sorumsuz değildi. Arkadaşlarımı tanıyordum. Erlerime güvenim vardı. Onlarda birlik ruhu %100 tamdır, diyebilecek kadar iddialıydım.

Her şeye rağmen bu olay oldu. Tanığı da benim...

Aşırı yorgunluk denen canavar; insanlara, askerlere, ölümün kucağına da otursalar "Varsın canımı uykuda alsınlar." dedirtiyordu. Aslında bu durumu hazzardaki tecrübelerimle de biliyordum.

Arkadaşlarıma, askerinin bilhassa yorgunken çok dikkatli olması gereğini defalarca anlatmışımdır. Buna rağmen Türk Bozdağı' sanki taburumun üzerine ölü tozu serpilmişçesine sessiz ve uykudaydı. Onu hemen kaldırmalıydım.

Ama ortalığı velveleye vermeden, taarruz hazırlığını sessizce yapacaktım.

Açıkça söylemek gerekirse huzursuzdum. Taarruz için tertip ve düzenimi almadan istirahate geçmenin hatalı olduğunu biliyordum. Bu hatayı bir an önce telâfi etmeliydim. O arada Türk Bozdağı'nda bir kırmızı işaret fişegi gördüm. Mücahit mevzileri üzerine atılmıştı. Bu ne demeye fırsat ve zaman kalmadan 2 adet 81 mm'lik havan mermisi bulunduğum yerin 10-15 m kadar uzağına düştü.

Kendimi yokladım, yaralı değildim, hayret ettim. Ayaktaydım, oysa bu mermiler 10 m içinde öldürücü idi... İki havan mermisi bütün taburu ayağa kaldırmaya kâfi geldi.

Aynı zamanda tabur bölgesine yoğun bir makineli tüfek ve hafif silâh ateşi başladı. Tabur ayağa kalkmıştı. Evet fakat emir komuta bölük komutanlarının elinden çıkmıştı. Erler silâh ellerinde aynen bir koyun sürüsü gibi birbirlerinin arasına girip çıkararak karanlıkta ne yaptıklarını bilmez hâlde dolaşıyorlardı. Ta-

biñ bu arada şaşkınlardan biri de bendim. Fakat sorumluluk duygusu çabucak aklımı başıma getirdi.

Bağırđım:

- Bütün tabur barakalar gerisindeki sırta marş marş. Tabur sanki zemberek gibi gerildi. Emri anında yerine getirdi. Ateş gelen istikamet 784 rakımlı tepe idi.

- İstikamet karşınızdaki tepe, ateş serbest.

Bir anda ateş başladı. Ateş şoku denen şeyi bilirdim. Ancak 20 Temmuz gecesini çok daha iyi anladım. Sanki yer gök ateş kusuyordu. Bu arada subaylar ağır ağır etrafımda toplanmaya başladılar. 3 ncü Bl. Komutanı Ütğm. Erol Dereli, Ütğm. Recep Şen ilk gördüğüm subaylardır. Kulağım karşı taraftan gelen seslerde idi. Tekrar tekrar dinliyordum. 3-5 dakika sonra düşman ateşleri hafiflemişti. 1 nci Bl. Komutanı Ütğm. Recep Şen'e emir verdim:

- Recep bölüğünden bulabildiklerinle hemen 784 rakımlı tepeye fırla ve oranın emniyetini sağla.

Ütğm. Recep Şen "Emredersiniz komutanım" dedi ve ayrıldı. Bu arada düşman ateşi hafiflemişti. Ben de "ateşkes" emri verdim. Bu emri etrafımda toplanmış olan subay ve astsubaylar tabura iletiler. Ateş kesildi. Bozdağ bir ölü sessizliğine bürünmüştü.

Sanki biraz evvel cehennemî ateşe sahne olan yer burası değildi. 10-15 dakika sonra 784 rakımlı tepeden tekrar ateş sesleri gelmeye başladı. Ütğm. Recep'in tepeye ulaştığını anladım. Zamanı kesin bilemiyorum.

Burada okuyucularımın aklına şu sual gelebilir. Niçin hareket emrinde belirtildiği üzere 784 rakımlı tepeden taarruz edecek bölük olan 2 nci Bölüğü tepeye sürmediniz de bu görevi 1 nci Bölük komutanına verdiniz? Daha önce belirttiğim üzere ben 2 nci Bl. bölgesine giderken bu baskın olmuştu. Daha 2 nci Bl. komutanını bulamamıştım. Yanımda ilk anda Ütğm. Erol Dereli ile Ütğm. Recep Şen'i görmüştüm.

Ütğm. Recep Şen'e emir verdikten biraz sonra 2 nci Bl. Komutanı Ütğm. Orhan Ceylan'ı gördüğümde bölüğünü kaybettiğini ve aradığını öğrendim. Bu çok doğru bir sözdür. Aslında her bölük komutanının durumu aynıydı. Tabur vardı ama o baskında bölükler kaybolmuştu. Yani bölüklerin emir komuta düzenlerinde kısa bir zaman için kopukluk olmuştu. Ütğm. Recep Şen tepeye fırlamıştı. Ama bölüğünden bulabildikleriyle yapmıştı bu büyük hizmeti. Esasen bu baskın taburun taarruz düzeninde değişikliklere sebep olacaktı; oldu da. Karargâh bölük komutanını hâlâ bulamamıştım. Muhabere Takım Komutanı Ütğm. İskeçeli'yi buldurdum. Bölüğüyle Bozdağ'ın batı kesiminin emniyetini almasını emrettim. Zira Boğaz tarafından da ateş yiyorduk. Hâlbuki Boğaz'da Barış Kuvvetleri karargâhı vardı. (Kor. Kh.)

3 ncü Bölükle Türk Bozdağ'ının kuzey kesimlerini yani Girne istikametinin emniyetini, 2 nci Bölükle de güney kesimlerini yani Dikomalar tarafının emniyetini sağladım.

Ayrıca tabura şu emri verdim: "Bozdağ'a kimse sokulmayacak. Türkçe konuşmalara itibar edilmeyecek, parolayı bilmeyene ateş edilecek."

Sonraları parolaya da çok az itibar ettik. Saat 03.00 sularında kendime yardımcı olarak görevlendirdiğim rahmetli Yzb. Tuncer Güngör, S-1 (personel sb.) Yzb. Ahmet Çelebi, S-3 (hrk. ve eğt. sb.) Ütğm. Mete Ebinç yanımdaydılar. Bozdağ'a gidenler bilirlir. Orada 1974'lü yıllarda bir voleybol sahası vardı. Onun iki direğinden birinin dibine oturduk; durumu kurtardığımı, baskını atlattığımı hissediyordum.

Artık Bozdağ bölgesine haberim olmadan sinek sızmazdı. Bir şey kafamı kurcalıyordu. Girne tarafından da ateşler gelmişti. Dar Boğaz'ın ilerisinde Türk Bozdağ'ının ucundaki burunda (Bozburun) bir mücahit takımımız olacaktı. Bu takım ne olmuştu acaba? Üzerinde fazla düşünmedim. Tepeden hâlâ ateş sesleri geliyordu. Oraya çıkıp durumu yakından görmek en iyi hareket olacaktı. Yzb. Çelebi ve Ütğm. Mete Ebinç'e Yzb. Tuncer Güngör'le beraber 784 rakımlı tepeye çıkacağımı, dönünceye kadar orada kalmalarını emrederek ayrıldım.

Tepeye tam sırt kesiminden tırmanıyorduk. Tepeden atılan mermiler devamlı ısıklar çalarak üzerimizden geçiyor ve havanı ve makineli tüfek ateşleri ile bir ses armonisi yaratıyordu. Doruğa yaklaştıkça ateşleri fazla yakınımda hissetmeye başladım. En iyisi bulunduğumuz yerde kalarak günün ışmasını beklemektir. Ben de öyle yaptım. Bahri Fecir'le birlikte tepeye tırmandım. Gördüğüm ilk şahıs personel barakası dibindeki bir mevzide Ütğm. Recep Şen'di. Yanında iki de er vardı. Ütğm. erlere taarruz etmelerini emrediyordu. Erler "Hadi çocuklar bölük komutanınızın emrini yapın. Arkadaşlarınıza katılın." diye bağırdım. Erler ileri fırladılar. Bir ara tepenin güneyinde Yzb. Tuncer Güngör'ü gördüğümü hatırlıyorum. Tepeye tırmanıştan sonra birbirimizden ayrılmıştık. Etrafta mermiler uçuşuyordu. Sanki atış alanında hedeflere atış yapılmış gibi bir durum vardı. Tepe kimin elinde ilk anda anlayamadım. Yalnız gözetleme kulübesi yanındaki bayrak direğinde Türk bayrağı yoktu. Ama Yunan bayrağı da yoktu. Anladığım kadarıyla düşman direktten Türk bayrağını indirmişti. Ama kendi bayrağını çekecek fırsatı bulamamıştı. Ben tepenin batı kesimindeydim. Doğu ucu ile aramda aşağı yukarı 75-100 m vardı. Ama bu kesim kayalık ve engebeliydi. Yakınımdaki erleri ilerideki gözetleme kulübesi istikametinde taarruza teşvik ile meşgulken tepeye kuzeyden takımıyla Ütğm. İsmet Akpınar'ın çıktığını gördüm. Pek sevinmiştim. Çünkü tepede saat 03.00'ten bu yana dövuşen 1 nci Bl.ten bir takım kadar er ve 2 manga kadar mücahit idi. Gelen takviye ile tepe sür'atle temizlenecekti. Ayrıca da Ütğm. İsmet Akpınar sağdı. Geceki baskından sonra akıbeti hakkında bilgi edinemedim.

- İsmet seni gördüğüme sevindim. Ben seni şehit oldu zannediyordum.

- İyiyim komutanım doğuşuyoruz. Korkmayınız acı patlıcanı kırağı çalmaz.

- Sağ ol hadi şu tepeyi temizleyin artık.

- Emredersiniz komutanım.

Onları biraz seyrettim. Sonra bu iş burada biter. Ben artık kh.a döneyim, diye düşündüm. Geriye dönerken Bozburun tarafında düşman subayı olduğunu tahmin ettiğim bir kişinin sıçrayarak geldiğini gördüm. Düşman da beni görmüştü.

Önümde kocaman bir kaya duruyordu. Mevzi aldım. Fakat mesafenin tabancanın ateş menzili dışında olduğunu fark edince atıştan vazgeçtim. Neden lüzumsuz mermi harcamalıydı. Geride birkaç mücahit vardı. Düşmanı görmüyorlardı. Ateş etmek için durumları müsaitti. Onlara sıçrayarak yamacı tırmanan düşmanı gösterdim. Ateş ettiler. Ateş sonucu Rum oğlu doğruya doğru kaydı. Fakat biraz sonra da öldü...

Bir ara erlerin uzaklardan "Komutanım ayakta dolaşmayın vurulacaksınız." diye bağırdıklarını duydum. Peki öyleyse aslında benim tepede durmamın manası kalmamıştı. Yanıma aldığım gencecik bir mücahitle Bozdağ'a döndüm.

Tb.karargâhına geldiğimde Yzb. Tuncer Göngör'ün 784 rakımlı tepede başından yaralandığını ve bir araçla Boğaz'a hastahaneye sevk edildiğini öğrendim. O gece sabaha kadar Bozdağ'da yaralılar hariç, 1 subay, 1 astsubay ve 20 civarında er şehit verdik.

Bunlar Kıbrıs Barış Harekâtı'nın altın isimleridir. Onlar sadece Türk Bozdağ'ını değil bence Kıbrıs'ı Türklere yeniden armağan etmişlerdir. Ruhları şad olsun.

20/21 Temmuz gecesi hakkında tam bir değerlendirme yapmak güçtür. Fakat olayların bildiğim kadarını, dilimin döndüğünce anlatmak da vazifem oluyor. Aşağıdaki anı taburdaki birlik ve beraberlik ruhunun ne derece belirgin olduğunu okuyucularıma gösterecektir.

Ben 21 Temmuz 1974 gününden itibaren Bayrak Tepe olarak adlandırdığımız Türk Bozdağ'ının üstündeki 784 rakımlı tepeye tırmanmaya saat 02.30 veya 03.00 sularında başlamıştım. Geçen sayfalarda anlattığım üzere tepenin doruğuna yaklaştığım zaman ateş yoğunluğu dolayısıyla kör bir kurşuna hedef olmamak için havanın ışımalarını beklemeyi tercih etmiştim. Bu arada geçen zaman tahminî 1-1,5 saat civarındadır.

Buna tepede kaldığım 45 dakika-1 saatlik zamanı da eklersek tabur karargâhından 2-2,5 saatlik bir ayrılığım vardı. Bu arada Mücahit karargâhının bulunduğu Türk Bozdağ'ı bölgesi Rumlar tarafından zorlanıyor. Düşman taarruzu bilhassa kuzeyden Bozburun (3 ncü Bölüğün emniyetine memur edildiği bölge) ile Dikcömalar istikametinden (mücahitlerle birlikte, 2 nci Bölükten ilk anda bulabildiği, Ütğm. Fevzi Türksöy ve erlerle Ütğm. Orhan'ın savunduğu güney kesimden) oluyor. Bazı arkadaşlar arasında panik havası doğuyor, bir mücahit astsb. tabur karargâhına gelerek Yzb. Yüksel Ötüş ve Mete Ebinç'e (mutlaka

bir yanlışlık eseri olarak) tabur komutanı dâhil, taburun yarısının şehit olduğunu, düşmanın neredeyse karargâha geleceğini ve yapılacak işin ne olduğunu soruyor.

Her iki arkadaşım da "Eğer taburun yarısı elden çıktıysa biz de burada çarpışmaya devam edeceğiz ve burada öleceğiz." yanıtını veriyorlar. Bu anı, taburdaki birlik ruhuna saygı olarak nakledilmiştir. Başka bir neden yoktur. Harp psikozu zaman zaman herkeste görülebilir. Örnekleri de harp tarihimizde pek çoktur.

Nitekim ismini unuttuğum o astsubay sonradan tabura pek çok hizmette bulunmuştur. Bu vesileyle Mücahit Galip Dağdelen'i, Mustafa Hacı'yı, Ali Çoban ve Ömer Karadayı'yı anmayı bir borç bilirim. (15)

Burada anlatılması gerekli diğer bir husus da Bayrak Tepe'ye taarruzun daha ziyade kuzey-doğudan yapıldığını belirtmektedir.

Bölgeyi gezen veya Kıbrıs'ta görev yapmış askerler bilirler. Türk Bozdağ'ının en yüksek yeri olan Bayrak Tepe'ye doğudan taarruz olanaksızdır. Ancak kuzeyden veya güneyden taarruz edilebilir. Gerçi taarruzu icra eden tabur bir komando taburuydu. Kuzey ve güneyden taarruzlarla aldatarak, sessizce tırmanmak suretiyle doğudan da vurabilirdi. Ama ben tepede iken gözümle gördüm. Bir Rum kuzeyden tepeye tırmanıyordu. Bunun nasıl haberimiz olmadan gerçekleştiğini anlayamıyordum. Zira Mücahit Bl. Komutanı Akıncı'nın verdiği bilgiye göre kuzeyde Bozburun'da Akıncı'nın bölüğünden bir mücahit takımı vardı. Bu takım ne olmuştu? Bayrak Tepe'den karargâha döndüğümde bu hususta bölük komutanından bilgi istedim. Aldığım cevap bölüğün takımla irtibatının kesildiği ve haberleşme imkânı bulunmadığı şeklinde oldu. O zaman daha önce arz ettiğim veçhile o bölgenin, emniyetini 3 ncü Bölüğe vermekle isabetli hareket ettiğimi anladım.

21 Temmuz günü takımın akıbetini tekrar sorduğum. Netice açıklığa kavuştu. 20 Temmuz gecesi baskın başlayınca bu Tk.Bl.üyle irtibat kuramamış fakat bir haberci de göndermeden Tk. komutanı takımını kendi inisiyatifi ile Dar Boğaz'a çekmiş...

Tabii Bozburun istikameti bu suretle açık kalınca düşman taarruzları baskın şeklinde gerek Bayrak Tepe'ye gerek Türk Bozdağ'ındaki tabur bölgesine o istikametten yöneltilmiş...

Aynı gece yani 20/21 Temmuz 1974 gecesi Bayrak Tepe'ye tırmanırken gece karanlığında bütün Türk kesminin en hâkim yeri olan Türk Bozdağ'ından zaman zaman Üçgen bölgeyi de izlemiştim. Bilhassa havanın ağırmasını beklemek için oturduğum sırada gördüğüm manzara şuydu:

Lefkoşa-Gönyeli-Bilelli-Doğruyol (Hacı Solomu Mvk.) (1/50.000 ölçekli Kıbrıs haritası)'da çatışmalar vardı. Türk Bozdağ'ı Bayrak Tepe'deki atışlar dışın-

(15) Bu arkadaşlar, İkinci Harekât'ın sonuna kadar taburdan ayrılmamışlar ve Türkiye'den gelen arkadaşlarıyla tam bir uyum içinde küçümsenmeyecek hizmetlerde bulunmuşlardır. Bilhassa Galip Dağdelen'in hizmetleri unutulamaz.

da sakindi. Durum Türkler için pek iç açıcı görünmüyordu. Düşman Gönyeli'de ne arıyordu ? (16) Türk alayı ne yapıyordu? Ayın 24'ünde artık her şey düzeldikten sonra bir ara 20/21 Temmuz gecesi Türk Bozdağ'ı ve St. Hilarion Kale-si hariç Doğruyol ve Bilelli'nin düştüğünü öğrendik. Eğer Türk Bozdağ'ı da düşseydi, durum çok kritik olabilirdi. Çünkü St. Hilarion, Doğruyol'un gerisinde kalıyordu. Dolayısıyla o gece taarruz için Türk Bozdağ'ına çıkmamızı emren-derlere 3 ncü Prş. Tb.unun şükran borcu vardır, Doğal olarak Bayrak Tepe'de boğaz boğaza döğüşen Mehmetçiklere ve Bozdağ'ın böğründe yatan şehitlerimize de... Daha önce arz ettiğim gibi Bayrak Tepe'de bir ara bayrağımız indiril-mişti. Ama Yunan bayrağı çekilemedi. Düşman birçok ölü ve yaralı bırakarak geri çekildi. Şanlı bayrağımız 21 Temmuz 1974 saat 05.30 civarında tepede gene nazlı nazlı dalgalanıyordu.

Türk bayrağının indirilip yeniden çekildiğini tabur komutanından ve Ütğm. Recep ve Ütğm. İsmet'ten başka kimse bilmez. Bilenler bizden duymuşlardır.

Doğruyol saat 24.00 ile 03.00 arasında sessizdi. Düşüğünü ve 26 mücahi-dimizi işkence ile öldürdüklerini âdeta kestiklerini sonradan öğrendim. Aynı ge-ce bir ara Kor.Kh.ı tarafından da düşman ateşi geldiğini duyunca yukarıda be-lirtildiği gibi o istikamet de dâhil olmak üzere Türk Bozdağ'ında çepeçevre em-niyet tertibi alınmıştır. Sonradan öğrendiğime göre Doğruyol'u düşüren Rumlar-ın bir kısmı Yb. Cemal Eruç komutasındaki 1 nci Komd.Tb.unun Doğruyol'u geri almak için yaptığı taarruz neticesinde dağılarak Boğaz istikametinde kaç-mışlar. Anladığım kadarıyla Türk Bozdağ'ının Rumlar eline geçtiğini zannede-rek Doğruyol'dan Türk Bozdağ'ına yönelmişlerdi. Tabii ilk anlarda biz bu de-ğerlendirmeyi yapamadık. Ayrıca Tug.Kh.ı ile haberleşmemiz de kesildiği için Bozdağ'da çepeçevre emniyet tertibi aldık. 20/21 Temmuz geceleri parolaya da itibar etmedik. Zira Rumlar Türkçeyi çok iyi biliyorlardı. Gece mücahide so-ruyor öğreniyor, mücahit onu Mehmetçik zannediyor veya Mehmetçiğe soruyor gene öğreniyor. Çünkü şivesinden Mehmetçik onun mücahit olduğunu zanne-diyordu. 20/21 Temmuz geceleri Beşparmaklar'da öyle olaylar oldu ki tam ma-nasıyla anlatılamaz. Tesadüfen duyduklarımdan biri de şudur: "Durun ateş et-meyin ben Kadir Veli'yim." Mehmetçik ateş etmiyor diğeri geliyor mevziye ateş kusuyor; Mehmetçik iyi niyetinin kurbanı oluyordu. 21 Temmuz'dan sonra böy-le olayların arkası kesildi. Alınan bölgelere yamayan Mehmetçik ne parola sor-du ne Türkçe konuşma dinledi. Beşparmaklarda bilmediği her harekete göster-diği dostluk, tüfeğin namlusundan çıkan kurşundu. Başı da ağrımadı artık.

Aklıma gelmişken şunu da arz edeyim. İnsanların hayatlarında öyle günler veya geceler var ki onlar insanın bütün hayatını etkiliyor. Bir türlü bitmiyor o gün veya geceler, işte 20/21 Temmuz geceleri ve 20-21-22 Temmuz gündüz-leri toplam 60 saat bende öyle bir iz bıraktı. Bitmediler bir türlü. Söyleyeceklerimin birçoğunu söyleyemedim de bu kitabın biteceği muhakkak.

(16) Gönyeli o gece gündüz gibiydi, yanıyordu. Ben artık Gönyeli bitti demiştim. Harekâttan sonra bir iki mermi yarası hariç bir binanın bile yıkılmamış olduğunu görünce hayret etmişimdir. O kadar ateş o kadar yan-gın, sonra her şey yerli yerinde. Bu olay benim için geceleyin yapılan meskûn yer muharebelerine ait enteresan bir tecrübedir.

3. Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe Taarruzu

21 Temmuz 1974 günü ben taarruz hazırlıkları yaparken tabur komutanlığı emrine bir takviye kuvveti geldi. Bu kuvvet J.Bnb.Hasan Cemil Erdem komutasında 2 bölüklü bir jandarma komando taburuydu. Aynı gün saat 10.00 sularında tugaydan bir emir aldım: "Rum Bozdağ'ına uçakla yumuşatmayı müteakip taarruz için hazır olunuz." Hazırdık. 20 Temmuz 1974 günü yapılan keşfe 21 Temmuz sabahını da ekleyerek bölük komutanlarını Bayrak Tepe'ye çağırdım. İlk emrimi değiştirerek ikinci bir taarruz emri verdim. Vazife şuydu; "3 ncü Prş.Taburu 21 Temmuz 1974 günü uçaklarımızın yumuşatma hareketini ve taburun hazırlık ateşlerini takiben Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe blokunu ele geçirmek ve bu bölgedeki düşmanı imha etmek maksadıyla 2 ve 3 ncü Prş.bölükleri taarruz kademesinde 1 nci Prş.Bölüğü ihtiyatta olmak üzere taarruz edecektir. (Kroki-1)

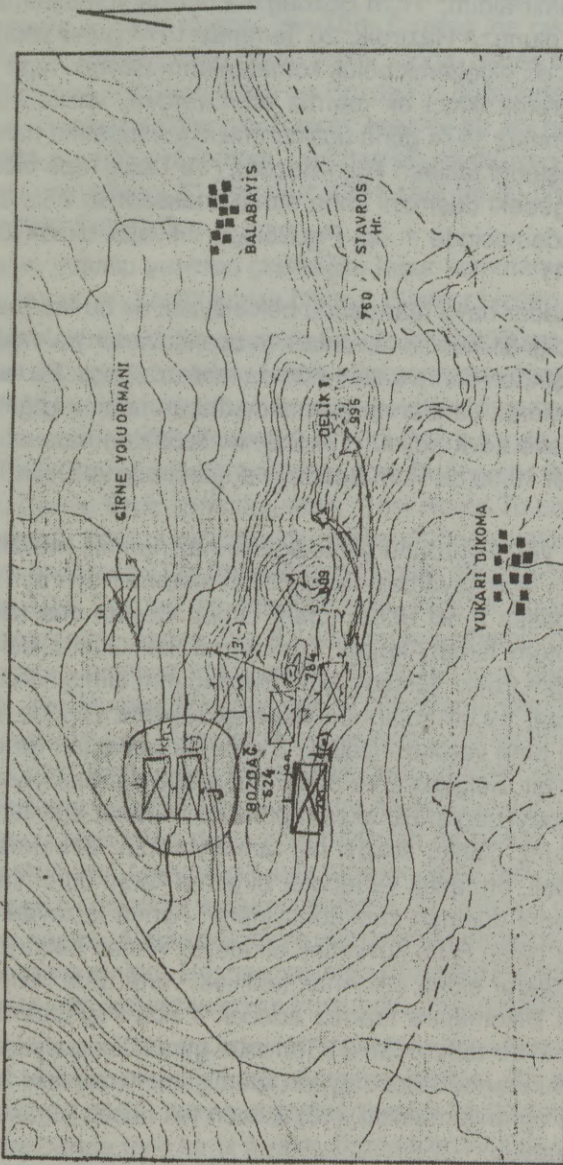
Saat 14.00'e kadar hava taarruzunu beklediysek de bu taarruz yapılamadı. Tabur kendi getirdiği 81 mm'lik havanları ve uçaksavarlarıyla yaptığı 5 dakikalık bir hazırlık ateşinden sonra saat 14.30'da taarruza geçti. Bu taarruzda 1 nci Bl. yerine ihtiyat olarak Jandarma Komando Taburundan J.Ütgm. Veysel Gani'nin bölüğü göreve sevk edildi. (17) Bayrak Tepe'den hareket saat 19.00'a kadar izlendi. Saat 19.00'da Rum Bozdağ'ı düşürülmüş ve Delik Tepe'nin eteklerine gelinmişti.

Bu taarruzda, yerini yurdunu bilmediğimiz hazırlanmış mevzilere arkadaşlarımızın hayatlarını hiçe sayarcasına yaptıkları saldırılar ayrı ayrı birer romana konu olabilir. Bilhassa 2 nci Bl.Komutanı Orhan Ceylan ona takım komutanı olarak verdiğim Ütgm. İsmet Akpınar, Tgm. Vural Halit Günöz, bölüğün silâh takım komutanı Ütgm.Fevzi Türksoy Rum Bozdağ'ının alınışında en büyük rolü oynamışlardır. Saat 19.00 sularında tabur gözetleme yerinde yanımda olan Yzb.Çelebi'ye şu emri verdim: "Çelebi, 81 mm'lik havanları da emrine alarak Rum Bozdağ'ına git. Bölgede 2 ve 3 ncü bölüklerle beraber yeniden tertiplenme ve düzenlenmeyi sağla. Bu akşam bölükler istirahat etsinler." Gece harekâtını istemiyordum. Çünkü araziyi hiç tanıımıyordum. Birbirimizi vurabilirdik. Bölge çok engebeli, ormanlık ve tepeler birbirine karşıt durumlar yaratıyordu. Takımlar yekdiğerini düşman zannedebilirlerdi. Ayrıca kuzeyde Balabays güneyde Dikomalar hâlen Rum kuvvetleri elindeydi. Alınan bölgeyi ileri harekâta devam ederken tekrar elden çıkarmak tehlikesi vardı. Zira ileride daha etraflı anlatılacağı üzere Dikomalara taarruz edecek 4 ncü Prş.Taburu yerine gelen 230 ncu P.Alayının bir taburunun 21 Temmuz günü Dikoma'ya taarruzu başarılı olamamıştı. Bu taarruzu Bozdağ'dan izlemiştim. Kuzeydeki 2 nci Prş.Taburunun ne yaptığı öğrenilememişti. (18) Bilinen tek husus buraların hâlen düşman elinde olduğuydu.

(17) 20-21 Temmuz gecesi 1 nci Prş. Bölüğü yorulmuştu. Jandarma Komd.Tb., 3 ncü Prş.Tb. emrine gelince Jandarma Tb.Bl.lerinden birine ihtiyat görevi verdim.

(18) 2 nci Prş.Taburu 21 Temmuz 1974 günü tugay ceridesine göre Şahinler Tepe bölgesine sevk edilmiş olmakla beraber Balabays'a taarruzu gerçekleştirememiştir.

21 Temmuz 1974 Rum Bozdağı - Delik Tepe Taarruzu

624-784 rakımlı tepeler Türk Bozdağı

809-995 rakımlı tepeler Rum Bozdağı

Bir ara yanımda P.Yzb.Tuncer Güngör'ü gördüm. Başı sarılıydı. "Komutanım yarımı sardırđım. Geldim. Bir emriniz var mı?" Öpüştük.

- Geçmiş olsun. Tuncer başından yaralandığını duymuştum. Çok üzıldüm. Seni sağlıklı görüyorum. Mutluyum.

— İyiyim komutanım. Mermi çelik başlığı delmiş başımı yan taraftan sıyrılmış tekrar çelik başlığı delerek geçip gitmiş. Biraz deri yırtılmış. Dikiş atıldı. Sardılar şimdi iyiyim. Görev yapabilirim. Ayrıca cephaneye ikmal isteğinde de bulundum.

— İşte buna sevindim.

Yzb. Tuncer'e tekrar sordum :

— Tuncer görev yapabilecek güçte misin ?

— Evet komutanım demir gibiyim.

— Yzb.Çelebi'yi Rum Bozdağ'ına gönderdim. Oraya git. Beraberce yeniden tertiplenme ve düzenlenmeyi koordine edin. Teferruatı Çelebi'den öğren.

"Emredersiniz komutanım" dedi ve yanımdan ayrıldı. Hava İndirme Tugay Komutanlığına da bir haberci ile şu bilgiyi verdim: "Delik Tepe 211900 Temmuz 1974'te alınmıştır."

Bugün için Hava İnd.Tugay Komutanlığı ceridesinde 2 nci Prş.Taburu ve 1/230 P.Taburu için şunlar yazılı:

"G+1 yani 21 Temmuz 1974 günü sabah saat 07.00'de 2 nci Prş.Tb.u Dar Boğaz batısı-Ozanköy istikametinde taarruz etmek üzere bölgesine sevk edildi. Ancak bu tabur taarruzunu gerçekleştirememiştir."

Aynı gün 1/230 P.Taburu tugay emrine verildi. Tabur helikopterlerle bölgeye geç intikal ettiğinden ve düşman ateşleri nedeniyle tertiplenmesi geciktiğinden taarruzu gerçekleştirmedi...

4. Bazı Anılar

21 Temmuz akşamına kadar kullandığım cephaneye, atlayışı müteakip Tb. personelinin üzerinde taşıdığı yani (400-3'e göre) taburumun her zaman üzerine alacağı er ve silâh payı cephaneye idi. Tabii bütün olabilecek aksaklıkları düşünerek imkânları zorlamış, bazı hafif silâhların Bl. paylarından bir kısmını da erler üzerine almıştık. (19) Ancak taarruzdan sonra cephaneye sıkıntısı başlamıştı. Nitekim hazırlık ateşinden sonra 81 mm havan cephanesi yok denecek kadar azalmıştı. Bu sebeple Yzb. Tuncer'in yaptığı cephaneye ikmal isteğine sevinmiştim.

Taarruzda 81 mm'lik havanlara destek olsun diye subaylara 60'lık havan ve mermileri verilmiş düşmanın savunma mevziinin daha yakınlarına gizlice soku-

(19) Taburun hareket kabiliyetinin bilhassa atlayıştan sonra azalması nedenlerinden biri de budur. 400-3 personelin ve kıt'anın silâh paylarını gösteren bir talimnamedir.

arak bacak arasından komando atışları da yaptırılmıştır. 60 mm'lik havan ve mermileri Mücahit Bölüğünde bir miktar vardı.

Ancak 21 Temmuz akşam mermi sıkıntımız ortadan kalktı. Zira Rum Bozdağ'ındaki Rum karargâhı yakınında bol miktarda 81 mm'lik havan, 12,7'lik uçaksavar 7,62'lik makineli tüfek ve P.Tf. fişekleri olan bir depo bulduk, Bunlar bize bütün harekât boyunca yetecek miktarda hatta daha fazlaydı. Depodaki havan ve uçaksavar makineli tüfek sandıklarında hep MKE damgasını görmüştük. Yani bu mermiler NATO antlaşmaları çerçevesinde Yunanistan'a verilmiş olan Türkiye'mizin MKE fabrikalarında imal edilmiş mermilerimizdi. Sonradan Amerikalıların Türkiye'ye koydukları ambargonun zahirî sebebi olarak NATO silâhlarını kullanma hikâyesinin ortalığı ne kadar karıştırdığını düşündükçe gülmüşümdür.

Hâlbuki adamlar bizim fabrikalarımızda yapılan mermileri depo etmişler ve bize karşı alenen kullanıyorlar. Biz bunları karargâhlarında ele geçiriyoruz bunu kimselere anlatamıyoruz. Kimseleri inandıramıyoruz. Neden mi? Arz ediyim:

3 ncü Prş.Taburu tam bir hafta Türk Bozdağ'ından Bufevento Kalesi'ne kadar (kuş uçuşu 11 km) Beşparmak dağlarında adım adım ilerlerken tabura gazeteciler dâhil sivil, asker tek bir kişi gelmemiştir. Ama Türkiye'de TRT ve gazetelerde Kor., Tüm., Tug. komutanlık karargâhlarına ait boy boy resimler ve beyanatlar çıkıyordu. Çünkü gazeteciler, yani harp muhabirleri onlarla beraberlerdi. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın, 20-22 Temmuz günlerinde karargâhlardan kendilerine verilen bilgiler hariç, cepheye gelip Mehmetçikle beraber olan, onlarla yaşayan onların yaptıklarını kendi malı olarak gazetesine gönderen; tek bir muhabir tanımıyorum. Gazeteci arkadaşlarım kusura bakmasınlar. Durum bu olunca cepheye bitenleri, düşmana ait malzemeyi, teçhizatı, silâhları yapılanları, yapılmayanları, yani hakikati dünya ve Türkiye kamuoyuna kim aktetirecekti? Onun için Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ilk 2,5 günü veya 60 saatini herkes kendine göre anlattı.

Sırası gelmişken tekrar belirtmekte fayda var. İşte bu 2 gece 3 gündüzü sadece aç susuz fakat milletine özgü feragat ve cesaretle boğuşan Mehmetçik bilir diyorum.

22 Temmuz 1974 gününden itibaren Kıbrıs'ta artık kahramanlık olayları yok denecek kadar azdır. Zira o tarihten sonra düşman taarruz ruhunu kaybetmiş, sadece savunma yapmış ve gerektiğinde, zorlandığında, birliklerini imha olmadan düzenli olarak geri çekme çabasına girmişti. Tehlike geçmişti. Muharebeler tatbikat havası içinde cereyan ediyordu. Harp talihî Türklerle gülmüştü.

Burada bir konuya değinmeden geçemeyeceğim. Yukarıda bulunduğumuz bölgelere sivil, asker ve gazeteci olarak kimse gelmedi, gelemedi demiştim. Ancak komutan cephenin her kesimine gelmeye mecbur değildir. Ama birliklerinin yaptıklarını bilmek mecburiyetindedir. Sadece kendi sorumluluk bölgesini değil komşu birliklerin durumunu, hatta genel olarak muharebe sahasında olan

bütün gelişmeleri izlemek onun komutanlık vazifelerindedir. Bu bilgileri yardımcılarıyla, karargâhıyla sağlar. Aslında kendi başına her yere her duruma kuş olsa yetişemez.

Bu kısa çok bilmişlik dolayısıyla okuyucudan özür dilerim. Bunlar muhtelif talimnamelerin söylediği (ST 100-5; s. 40-54) ve her askerin bildiği hususlardır.

Benim Kıbrıs'ta tanık olduğum ise 24 Temmuz 1974 günü akşam üstüne kadar kimseyle temasım olmadığıdır.

Askerlikte bir söz vardır, komutanı batıran da çıkarana da karargâhıdır derler. Doğru olsa gerek. 20 Temmuz 1974 günü saat 11.15'te Kıbrıs'a atladığımızı ve taburun toplanmasını etraflıca anlatmışım. Eğer dikkat buyurulmuşsa orada, harekât plânına göre Hava İndirme Tug.Kh.ının ve 3 ncü Prş.Tb.unun toplanma bölgesi olarak Kalpuzan çiftliğinin olduğunu fakat tugay komutanlığı karargâhını orada bulamadığımı ve Boğaz'da bulduğumu arz etmişim. Sonraları karargâhtaki ilgili arkadaşlara bu hususta bazı sualler sordum.

- Neden tugay plânında gösterilen yerde değildiniz?

- Tugay komutanı Sayın Denктаş'ı ziyarete gitti. Biz de onunla beraber dolaştık.

Hâlbuki komutanımız, tugayımızın o günkü seviyesine ulaşmasında büyük katkısı olan hakikaten çalışkan, dürüst bir komutandı. 20 sene paraşütle atlamamış fakat 20 Temmuz günü kendisini 50 yaşından sonra boşluğa bırakmıştır.

20 sene atlamamış bir insanın direkt muharebe atlayışı yapması dile kolaydır. Eğer söylenenler doğruysa karargâhın o saatleri komutanla beraber dolaşarak mı geçirmesi lâzımdı? Yoksa komutanın o saatlerdeki yokluğunu hissettirmemek için gerekeni yapması mı?...

Bu Kh.ı size müsaade ederseniz tarif edeyim: Bir P. albay, Tug.K. yardımcısı kurmay başkanı, G2, G3, G4 ayrıca Kh.ın yardımcıları P.Lv., Ord. birçok sınıf subayı. Sayıları 10'dan fazladır. Rütbeleri de en aşağı Bnb., bir de Tug.Kh.Bl.ü var.

- Komutanın dolaşması gezmesi normaldir. Siz niye onun peşindeydiniz?

-

- Sonra Boğaz'a intikal ettiniz. O bölgeye bizim geleceğimizi biliyordunuz. Teması sağlamak için bir çavuş da mı bırakamadınız? Bunu da mı komutan düşünecekti?

-

- Pekî taburların atladığını gördünüz. Sür'atle toplanması için, niçin bölgeye Kh.ta bekleyen bir sürü aracı tahrik etmediniz. (harekete geçirmediniz) Kıbrıs'ı daha önceden bilmeseydim, taburum için durum kritik bir hâle gelebilirdi.

Bütün suç komutanın omuzlarına yüklenmiş; işin içinden çıkılmıştı. Düşman ateşlerine açık olan Kalpuzan çiftliği terk edilirken Tug. karargâhının, sonradan gelecek olanlara karşı umursamazlıklarını, kabul ekibinde bir aksilik olma ihtimalini akıllarına getirmemişlerine, ilk birkaç saatin heyecanına ve dolaşısıyla tecrübeye bağlıyorum. Çünkü tugay personelinin meslekî bilgi ve yetenekleri her türlü tartışmanın üzerindeydi.

Evet ilk günler bazı hatalar yapıldı. Hemen hemen her kademe ufak tefek hatalar yapmıştır diyebilirim. Bilhassa ast kademeler... Ancak sanırım bu türlü hatalar birlikler muharebe tecrübesi kazandıkça azalacaktır.

Hâlbuki o komutan hizada (barışta) birliğini sefere hazırlamasını bilen bir komutandı.

Burada yeri gelmişken belirtmekte fayda var. Muharebede hata yapmayan taraf olduğunu kabul etmiyorum. Taraflar mutlaka hata yapıyorlar. Komutan hatasız olsa dahi onun emirlerini istediği anda yerine getiremeyen ast kademeler hata yapıyor. Ancak taraflardan daha az hata yapan kazanıyor. İşte anladığım kadarıyla harp talihî denilen şey de budur.

Eğer ben taburumla 20 Temmuz 1974 günü saat 16.00'da emir alır almaz büyük bir çabayla Bozdağ'a çıksaydım, çıkar çıkmaz da taarruz etseydim, acaba harekâtın seyri nasıl bir şekil alırdı?... Emri yerine getirmek için tüm gayretimi sarf ettiğimi söyleyemem. Emrin gereği için çırpınmayışım da taburumun bilmediği arazide gece muharebesine girmesinin yaratacağı sakıncalar önemli rol oynadı. Ben de, bilinmeyen bir arazide yorgun bir personelle başarı şansımın zayıf olacağı kanaati hâkimdi.

20/21 Temmuz 1974 gecesi düşmanın Bozdağ'da taarruz gücünü kırarak, 21 Temmuz 1974 günü karşı taarruz yapmak ve başarılı olmak, varsa bile hatları aldı götürdü.

Netice olarak hatayı az yapan tarafın başarı şansını vurgulamak istiyorum.

Bence hareket sırasında komutanlar, subaylar birbirini tenkit edeceklerine az hata yapmaya ve astlarına bir tabur veya bölük veya takım neyse görev verirken birlik komutanının kapasitesini değerlendirmeye çalışmalıdırlar. Öyle ya, "El elden üstündür" Kimi insan bir sandalye kaldırır, kimisi ise masa. Bir diğeri 100 kg'lık bir çuvalı. Göreve göre birlik esas. Ama birliğin başındaki komutanın kapasitesi o göreve yeterli mi? İşte bence bu çok mühim. Onun için komutanlar sıralı olarak astlarını çok iyi tanımalı. Astlar hizada nasıl tanınır? Söylemek bile fazla. Eğitim, eğitim, eğitim. Ama bilgi ve ilgi ile teçhiz edilmiş olmak şartıyla. Bu usul tümen komutanlığı seviyesine kadar ihmal edilmeden büyük bir ciddiyetle uygulanmalıdır. Diğer önemli bir husus da, küçük birlik komutanlarına çok önem vermek onları onurlandırmaktır. Küçük birlik komutanlarının hakikaten 1965 basımlı ST 100-5, ST 22-100 önderlik gibi talimnamelerdeki evsafı haiz kimseler olması gerekir.

Şu hususu açıkça belirtmekte fayda umuyorum. Her kademedeki komutan ST 100-5 veya ST 22-100 önderlik talimnamelerindeki nitelikleri taşımalıdır. Ancak yakın muharebe birlik komutanlarında bu niteliklerin hiçbirinden vazgeçilemez. Çünkü onlar icra organıdır. Onlar en çetin şartları yaşayacaktır. Onlar başaracaktır. Muharebe kişiliği olmayanların işi değildir. 1974'lü yıllarda Türkiye'de bu hususun muharip birlikler için komuta kademelerimizce tam anlaşıldığından emin değilim.

Keza taktik birlikleri görevlerini en iyi şekilde yapacak seviyede tutmak gerekli. Onların kolunu kanadını kırarak gayeden uzaklaşmak manasız oluyor. 1970'li yıllarda Türk ordusunun bazı birliklerini kafasını taşıyamayan cılız çocuklara benzettiğim olmuştur.

Tekrar barış harekâtı anılarına dönelim. Delik Tepe taarruzu ve tepenin alınışı Kıbrıs Barış Kuvvetlerinde ilk başarıdır. Hava İndirme Tugay Kur.Bşk.Atila Erdem'den duyduğuma göre haberi Kor.Komutanı Korg.Nurettin Ersin'e ulaştırdıkları zaman şunu söylüyor: "Güzel, işte komutana böyle olumlu haberler ulaştırılır." 21 Temmuz 1974 günü saat 18.30'a doğru Türk Bozdağ'ına ilk esirler gelmeye başladı. Onların sorgularının yapılması gerekçesi ile landroverlerle mücahitler nezaretinde tugay karargâhına sevk ettim. Sonra Kh.Bl.Komutanı Yzb.Yüksel Ötüş'ü çağırarak; Bayrak Tepe'de bir jandarma bölüğü ve kendi bölüğünden kalan erlerle çepeçevre emniyet tedbiri alınmasını, geceleyin devriye çıkarmamasını ancak kısa mesafelerle her mevziye üçer kişi koymasını, tepenin emniyetinden sorumlu olduğunu emrettim. Emir okuyucuya belki garip gelmiştir. Sebebini arz edeyim.

Gerek Rum Bozdağ'ının gerekse Bayrak Tepe'nin kuzeyi ve güneyi yukarıda belirttiğim üzere hâlâ düşman elindeydi. Kuzeyde Balabays ve güneyde Dikomalar düşmemişti.

Oralardan gece taarruzî bir harekât olası idi. Onun için her iki tepedeki bölüklerin çok uyanık olmaları şarttı. Erler bilhassa dağ muharebelerinde yerden biter gibi birden karşılarında çıkan her şeye insan, hayvan, ağaç, kuş, her çitirtiya karşı fazla hassas oluyorlar.

Hele göremedikleri, fakat sadece işittiklerine "Dur! Kimdir o?" deyip parola soruncaya kadar iş işten geçiyor, bunu öğrendiler. Bütün bunlara düşmanın Türkçe bilmesi ve bu yüzden sık sık başının ağrıdığı da eklenirse Mehmetçiğin çareyi namlusunun ucunda görmesi normaldir. Gerçi bu yüzden bazı komiklikler de olmuştu. Ses duyulan yerlere yapılan atışlar neticesi Kıbrıs'ın meşhur merkeplerinden bazıları, kazana girebilecek koyun, keçi gibi hayvanları öldürülmüş sonradan iş anlaşılınca tatlı şakalara vesile olmuştur.

İşte bu hassasiyetin bilhassa geceleyin yanlışlıkla kötü sonuçlar yaratmasından korkulmuştur.

Nitekim Jandarma Bl.komutanı bu emrin üzerinden birkaç saat geçmeden geceleyin erlerimiz tarafından vuruldu.

Sebebi devriye çıkışıdır. Yzb.Ötüş'e emri niçin geciktirdiğini sorduğumda da emrin geciktirilmediğini Yzb. arkadaşına tebliğ ettiğini arz etti. Bereket Yzb. sonunda kurtuldu. 22 Temmuz akşamı Türk Bozdağ ile Rum Bozdağ'ı arasında telli hat çekirmek istedim. Böylece Bl.lerle Tb.Kh.ın irtibatı sağlanacaktı. Bu olanak da vardı. Mücahit santralciyi çağırdım. Emir verdim:

-Hemen şimdi bizim santralden Rum Bozdağ'ındaki bölüklere bir hat çekecek ve bölüklerle irtibat sağlanacak.

- Emredersiniz komutanım. Yalnız elimizde hat yok.

- Var. İşte şurada duran daha önce Rumlardan aldığımız kablolar açılacak onarılarak bu hizmet yapılacaktır.

- Komutanım emredersiniz.

- Derhâl başlayınız.

Gece yarısı Rum Bozdağ'ı ile konuşma gerçekleşti. Bu geceye ait bir diğer anım da şudur: Saat 21.00'e doğru çok rahatlamıştım. Mücahit Bl.Komutanı Akıncı'ya seslendim, geldi. Jandarma Tb.Komutanı Bnb.Hasan Erdem'i de çağırdım. Oturduk.

Oradan buradan konuşuyorduk. Susamıştım. Canım karpuz istiyordu.

- Bir karpuz olsa da yesek.

Akıncı:

- Bende var komutanım.

- Keşke Tanrı'dan daha ciddî bir istekte bulunsaydım. Hemen getir mümkünse.

- Emredersiniz komutanım.

Biraz sonra karpuz gelmişti. İlk dilimi aldığımı hatırlıyorum. Sonrası oturduğum sandalyede uyumuşum. Bir ara Bnb.Hasan Erdem'le birlikte ağaçlardan birinin altına tekrar yattığımı hatırlıyorum.

Sonraları bir sohbet anında Bnb.Hasan Cemil Erdem'e sordum:

- Hasan o gece biz nerede yattık?

Herhangi bir baskına karşı tedbir almıştım. (Kulağına öğle bir duyum gelmiş.) Jandarına subayı idi. İhtiyatlı davranıyordu.

Şimdi Doğruyol'a sızan düşmana değil de, bana emredilen bölgeye yani Türk Bozdağ'ına gitmekle ne dereceye kadar isabetli hareket ettiğim hakkında bazı şeyler anlatmaya çalışacağım.

20 Temmuz 1974 gecesini düşman, adadaki bütün Türk mukavemet kesimlerine karşı taarruza geçmişti. Bu arada Türk mukavemetinin en güçlü olduğu Üçgen bölgesinde de baskın tarzında taarruzları oldu. (Hacı Solomu mevki) Doğruyol-Bilelli düştü. Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı çok zor durumda kaldı. Gönyeli yanıyordu. Bazı mevzileri düşmüştü.

Durum çok kritikti. Bu nedenle 231 rakımlı tepe bölgesindeki 4 ncü Prş.Taburunun 20 Temmuz gecesi saat 23.00'te Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alay Komutanlığı emrine verildiğini sonradan öğrendim. Hâlbuki bu tabur Dikomalar bölgesine taarruzla görevliydi. Dolayısıyla Dikomalar-Boğaz istikametinde eksik bölüğü Levent Taburundan başka kuvvet kalmamıştı. Dikmen Tepe düşmüştü. Bu bölge, 230 ncu P.A. 1 nci Taburunun tugay emrine verilmesiyle 21 Temmuz 1974 günü akşam üstü kapatılabilmektedir. 20 Temmuz gecesi ben taburumla kendi bölgeme değil de, Doğruyol'a sızan düşmana taarruz etseydim, belki onları durduracaktım. Ama Bozdağ savunmasız kalacaktı. Aynı gece Dikmen Tepe de düştüğüne göre Bozdağ'ın elden çıkması Boğaz'daki Kor.Kh.ının durumunu çok kritik bir vaziyete sokacaktı.

Dikkat buyurulursa, Kıbrıs Barış Kuvvetlerinin, ilk andaki zafiyeti gidermeye çalıştığı 20-21 Temmuz günlerindeki bu hengâmede, 3 ncü Prş.Tb.u taarruzla Rum Bozdağ'ını zapt etmiş ve Kıbrıs Türk Barış Kuvvetlerine ilk başarı haberini ulaştırmıştır. 21 Temmuz 1974 günü kanaatimce düşman eğer Dikomalar-Boğaz istikametinden yani Kıbrıs Barış Kuvvetleri Komutanlığı ve Kh.1 istikametinde yeni bir taarruzî harekâta geçmediyse bu sadece aynı gün 3 ncü Prş. Tb.unun Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe istikametindeki taarruzları neticesi düşmanın en kritik bölgesinde 5 km kadar girme yapmasıyla sağlanmıştır.

Anlaşıldığı kadarıyla 20/21 Temmuz gecesi Kor.Kh.1 kritik anlar yaşamıştır. Komuta yerini terke hazırlanmış ve bütün plânlar yakılmıştır.

21 Temmuz sabahı Üçgen bölgede elde sadece Türk Bozdağ'ı ve Senthilarion Kalesi kalmıştı. Fakat bir süre Senthilarion Kalesi de düşman bölgesi gereksininde kaldığından Kıbrıs Barış Kuvvetleri Komutanlığı için direkt fayda sağlayacak bir unsur olmaktan çıkmıştır. Ayrıca 21 Temmuz 1974 günü Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe bloku temizlenemeseydi, çıkarma kuvvetlerinin Girne-Lefkoşa istikametindeki taarruzî harekâtı ne dereceye kadar başarılı olurdu; Okuyucularımın takdirine bırakıyorum. Balabays'taki Rum Komd.Tb.u, Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe temizlenince yerinde duramamıştır. 22 Temmuz'da taarruza geçen 2 ncü Prş.Tb.unun Balabays taarruzu Beşparmakların kuzey ve doğu kesimleri düşman elinde olsaydı ne derece başarılı olurdu ? (20) 39 ncu Tümen Girne'deki mukavemeti kırarak tamamıyla Delik Tepe-Rum Bozdağ'ı kontrolünde olan Girne-Boğaz-Lefkoşa yolundan âdetâ yürüyüş kolunda Boğaz'a intikalini sağlayabilir miydi? Netice olarak şunu belirtmeliyim: Eğer Türk Bozdağ'ı düşseydi veya 3 ncü Prş.Tb.unun Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe blokuna yapılan taarruzu başarısızlıkla neticelenseydi, birinci barış harekâtının ilk raundu bir fiyasko olabilirdi. Ama elbette Türkiye Cumhuriyeti de gereken tedbirleri alırdı.

Türk Bozdağ'ı elde kaldığı için orası düşmeden Rumlar ileri harekâta devam edememişlerdir. Kıbrıs Barış Kuvvetleri 21 Temmuz 1974 gününü takip eden günlerde derlenip toparlanarak tekrar taarruz gücü kazanmış, düşen yerler geri alınmış ve harekât tümüyle başarıya ulaşmıştır.

(20) 2 ncü Prş.Tb.u Balabays'ı 23 Temmuz 1974 günü saat 14.00 civarında aldı.

Hasbelkader bu bölgede görev alan 3 ncü Prş.Tb.unun vefakâr ve güçlü personeli 20/21 Temmuz 1974 gecesi Türk Bozdağ'ını savunmakla ve 21 Temmuz 1974'te Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe taarruzunu gerçekleştirmekle Birinci Kıbrıs Barış Harekâtı'nın başarısına büyük katkıda bulunmuş, harekâta moral ve güç vermiştir.

Beşparmakların doğu kesiminin 21/22 Temmuz'da tamamıyla temizlenmesiyle ki Sayın Korgeneral Bedrettin Demirel "bir savaş hatırasında" söylediği gibi 22 Temmuz 1974 günü akşamı Boğaz'ın boyun noktasına yaklaşmış,oradaki Birleşmiş Milletler askerleri tarafından hürmetle selâmlanmıştır. Yoksa gene kendi ifadeleriyle, 20 Temmuz 1974'te Pladini plâjına çıkan 39 ncu Tümen birlikleri çıktıkları bölgelerde 22 Temmuz 1974 günü öğleye kadar değil, Rum Bozdağ'ının ve Delik Tepe'nin düşme tarihine kadar kalabilirlerdi. Anladığım kadarıyla 39 ncu Tümen Komutanlığının haber kaynakları Tümen Komutanlığına yanlış haberler ulaştırmıştı. Zira aynı hatırasında Sayın Korgeneral Demirel, Doğruyol'la birlikte Türk Bozdağ'ının da düştüğünü ifade ediyordu. Böyle bir durum yoktur. Sadece baskın tarzında başarısız bir taarruz olmuştur.

Eğer Türk Bozdağ'ı düşseydi 21 Temmuz günü Rum Bozdağ'ının ve Delik Tepe'nin düşmandan temizlenmesi mümkün olamazdı. 3 ncü Prş.Tb.u 22 Temmuz 1974 günü Vural Tepe (760 rakımlı tepe) ve Stavroz harabelerine kadar olan bölgeyi temizleyerek Girne'den gelen kuvvetlerimize nefes aldirmiş Bala-bays ve Dikomaların düşmesine büyük katkıda bulunmuştur.

Nitekim 39 ncu Tümen tanklarının ileri unsurları kolordu karargâhına 22 Temmuz günü saat 17.00 sularında ulaşabilmişlerdir. Bu geliş Hava İndirme Tugay Komutanlığı ceridesinde "39 ncu Tümen Tank Tb.u ileri unsurları Boğaz'a gelerek büyük bir tezahüratla karşılandılar." diye belirtilmiştir. Tarih 22 Temmuz 1974'ü göstermektedir. Ben saatini sonradan öğrendim. 20 Temmuz 1974 günü, yani G günü Kıbrıs'a denizden Çakmak Görev Kuvveti, havadan iki tugay ile iki Tb. geldi. Komando Tugayı ile iki Tb.u (2 bölüklü J.Komd.Tb. ile Çubuk'taki 230 ncu Alayın bir taburu) uçar birlik olarak (helikopterlerle) Kırnı (Pınarbaşı) Hava Alanı'na indirilmiştir. Aynı gün Tb.lar harekât plânlarına göre intikallerini tamamlamışlardır.

Hava İnd.Tugayı 4 Tb. olarak Kırnı-Hamit Mandıra arasına paraşütle atılmıştır. Çakmak Görev Kuvveti ise kıyıbaşı tutmak maksadıyla Pladini plâj bölgesine çıkmıştır. Tamamı 5000 civarında olan bu birliklere mücahitlerimizi de eklersek (Bazı özel görevliler de olabilir.) 20-22 Temmuz 1974 tarihleri arasındaki 60 saatin öyküsünü yazanları tanımlamış oluruz.

20 Temmuz 1974 gecesi Türk Bozdağ'ına çıkan 3 ncü Prş.Tb.unun 20/21 Temmuz gecesi düşmanın baskın tarzındaki taarruzunu def edişi 21 Temmuz 1974 günü Rum Bozdağ'ına taarruzla 809 rakımlı tepe ve Delik Tepe'yi (995 rakımlı tepe) alışı bu taburun subay, astsubay, erbaş ve erleri tarafından hayatları boyunca saklayacakları tatlı bir hatıra olarak kalacaktır. Bu iki gece uç gündüzü komutanlarımızın pek çoğu sonra bizlerden öğrenmişlerdir. Onun için

39 ncu Tüm.K.'ının anılarında Türk Bozdağ'ının düştüğünü yazması bir bakıma normaldir. 21 Temmuz 1974 günü öğleden sonra saat 14.00 sularında onlar Türkiye'yi, Kıbrıs'a mütevecihen terk ederken 3 ncü Prş.Tb.u havadan sırtında getirdiği silâh ve cephanesiyle Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe istikametinde taarruz ediyordu.

Mehmet Ali Birand 30 Sıcak Gün adlı kitabında "20 Temmuz gecesi Mehmetçiğin kahramanlık öyküsüdür." diyor. Ancak Mehmet Ali Birand sadece 20 Temmuz 1974 gecesi diyor. Öyle değildir. 21 Temmuz 1974 günü ve gecesiyle 22 Temmuz gündüzü bu öykü devam etmiştir. Bu kitaba kişilerin kahramanlık hikâyeleri yazılmayacaktır. Yalnız Kıbrıs'ta 2 gece 3 gündüz içinde yapılan muharebelerde Yunanlar ve Rumlar, birliğini bozguna uğratmadan muntazam olarak çekebilen subay ve astsubaylarına daha harekâtın içinde madalyalar dağıttıkları hâlde biz Mehmetçiklerimize 1976 senesine kadar bir şerit rozet ve beratını zor verebildik.

Şunu bilhassa belirtmek isterim. Elbette Kıbrıs'a adım atan her Türk evlâdının harekâtın tümüne katkısı olmuştur. Bunu asla küçümsemek istemiyoruz. Ancak Sezar'ın hakkını Sezar'a verebilmek de bir büyüklük veya komutanlık sanatının gereğidir.

21 Temmuz 1974 taarruzu ile alınan Delik Tepe, 22 Temmuz günü iyice tarandı ve Stavroz harabelerine kadar temizlik devam etti.

2 nci Bl. temizlik harekâtına devam ederken Delik Tepe blokunun doğu kesimindeki sarp ve ağaçlık kısımda (760 rakımlı tepe) bir takım kuvvetinde düşmanla karşılaştı. Sıkı bir muharebeden sonra düşman 10 ölü, 5 esir bırakarak kaçtı. Bugün Tğm. Vural Günöz'ün takımıyla yaptığı bu başarılı taarruz tatlı bir anı olarak hafızalarda yaşayacaktır.

3 ncü Prş.Tb.u Türkiye'ye intikal ettikten sonra Kıbrıs'tan Komando Tugayı emrinde kalan 1 nci Prş.Tb.komutanı dönüşünde o bölgeye ait bazı resimler getirdi.

Bunları bölgeyi taratan Komando Tugay Komutanı Tuğgeneral Sabri Demirbağ çekirmiş ve lütfedip bana göndermişler. Bazılarını kitapta bulacaksınız. O taarruzun hatıralarıdır.

Şimdi 22 Temmuz gününün tamamını anlatmaya çalışacağım. Biliyorsunuz 20 Temmuz 1974 gününü 21 Temmuz'a bağlayan gece Türk Bozdağ'ı hariç Doğruyol-Bilelli-Gönyeli'de durum kritikti.

21 Temmuz 1974'te 3 ncü Prş.Tb.u Rum Bozdağ'ı-Delik Tepe blokuna taarruz ederken Hava İndirme Tugayının 1 ve 4 ncü taburları ile Komando Tugayının bazı taburları elden çıkan yerleri geri almış ve kritik vaziyet arz eden bölgeleri takviye ile esas plânlarını uygulamaya çalışıyorlardı. Taburumun sağ kademadan yani güneyinden Dikomalar istikametinde taarruz edecek 4 ncü

Prş.Tb.u 202300 Temmuz 1974'te Gönyeli'ye Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı emrine gönderilmişti. Sol kanadımdan yani kuzeyden Dar Boğaz-Balabays-Girne istikametinde taarruz edecek olan 2 nci Prş.Tb.u ise 20 Temmuz 1974 gecesini Boğaz'a intikal etmiş fakat bölgesine gönderilmeyerek geceyi Boğaz'da Kor. ve Tugay Kh.'nin emniyetini sağlamakla geçirmiştir. Dolayısıyla 21 Temmuz 1974 günü sabahı yaya olarak bölgesine intikale başlamıştı. Bu durumu 2 nci Tb. Kh. ve Ds. Bl. Bozdağ'dan geçtiği için iyi biliyorum.

21 Temmuz 1974 gecesini yani 3 ncü Prş.Tb.u Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe'yi düşürdüğü gece Balabays'ta Rumların bulunduğunu, 2 nci Prş.Tb.unun 21 Temmuz 1974 günü taarruzunun gerçekleşmediğini, 4 ncü Prş.Tb.u yerine Kor.Komutanlığınca Hava İndirme Tugayı emrine verilen 230 ncu P.Alayından bir taburla Dikomalara yapılması gerekli taarruzun yapılamadığını da biliyordum. Çünkü Rum Bozdağ'ı 21/22 Temmuz gecesini sabaha kadar hem Dikomalardan hem de Balabays'tan düşman havanlarıyla dövülmüştü. 1/230 Tb.u Dikomalara taarruzunu 22 Temmuz 1974 saat 15.00 sularında tekrarlamıştır. 1 adet 106 mm'lik havan ve uçaksavarlarımla bu taarruza ateşlerimle ben de yardım ettim. 20 Temmuz 1974'te atılan ağır yüklerden bulabildiği bir 106'lık havan ve mermilerini Bozdağ'a çıkaran Ağır Havan Takım Komutanı Tğm.Ahmet Özkoca'yı burada anmak isterim. Ancak taarruzun bir türlü ilerleyemediğini gördüm.

Dikoma'ya yapılan taarruzun durması ve Balabays'ın hâlen düşman elinde olması dolayısıyla Beşparmak dağlarındaki Rum savunma hattında genişçe bir gedik açan 3 ncü Tb. sür'atle ilerleyerek başarıyı geliştirme imkânını kullanıyordu. Geride kalan hâkim tepelerin Rumlar eline geçebileceği düşüncesi taburu frenliyordu. Gerçi geride Jandarma Komando Taburunun bir bölüğü ve bir mücahit bölüğü bırakmıştım. Fakat Türk ve Rum Bozdağları ile Delik Tepe'yi bu tam mevcutlu bir bölük gücünde dahi olmayan ve atış gücü sadece piyade tüfeklerinden ibaret olan birliklere emanet edemedim. Mücahitlerin elinde o günlerde 7,7'lik İngiliz tüfekleri vardı. Türk Bozdağ'ı bir baskınla elden çikarsa zararı sadece 3 ncü Prş.Tb.una olmayacaktı.

Hemen Türk Bozdağ'ının altında bulunan Boğaz'daki Kor.Kh.ı daha doğrusu birbiri içine girmiş bütün karargâhlar müşkül durumda kalacak, muhtemelen Boğaz yolu tekrar kapanacak, çıkarma kuvvetleri zor duruma düşebilecekti.

Ayrıca plândaki vazifem de Delik Tepe'yi almak ve Sihari sırtlarını ele geçirdikten sonra emirle hareket etmektir. Yani hava başının tabura isabet eden kısmının ve dolayısıyla Boğaz yolunun emniyetini sağlamaktır. Taburum görevini yapmıştı. Şartları değerlendirince 22 Temmuz 1974 günü bölgeyi muhtemel bir tehlikeden saklı tutmak bana daha uygun göründü. İleri harekâta devam etmektense Delik Tepe ve Stavroz harabeleri bölgelerinde ileri harekâta hazır olarak durumun gelişmesini yani Balabays ve Dikomaların alınarak taburumun kanatlarını emniyete alınmasını beklemeyi tercih ettim.

Bugün için Hava İndirme Tugay ceridesinde şunlar yazılmıştır: 2 nci Prş.Taburunun akşama doğru Ozanköy'e ulaştığı öğrenildi.(21)

Gene aynı gün için 1/230 Piyade Taburu hakkında şunlar yazılıdır: Dikomalar taarruzu bir gün önceden plânlanmasına rağmen 1/230 ncu P.Tb.unun hazırlanamaması nedeniyle ancak saat 15.30'da başlayabildi. Buna rağmen fazla ilerleyemeden köy açıklarında hava karardığı için durduruldu.

Bugün taburların durumu şöyledir: (Kroki-2) 3 ncü Prş.Tb.u Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe plâtosunda krokide görüldüğü şekilde tertiplenmişti.

Jandarma Komd.Taburunun bir bölüğü (-) ise Ütgm.Veyssel Gani komutasında Delik Tepe bölgesinde, diğer bölüğü (-) Bayrak Tepe'de Tb.Kh. ve Kh.Bl.ü ise Türk Bozdağ'ında idi.

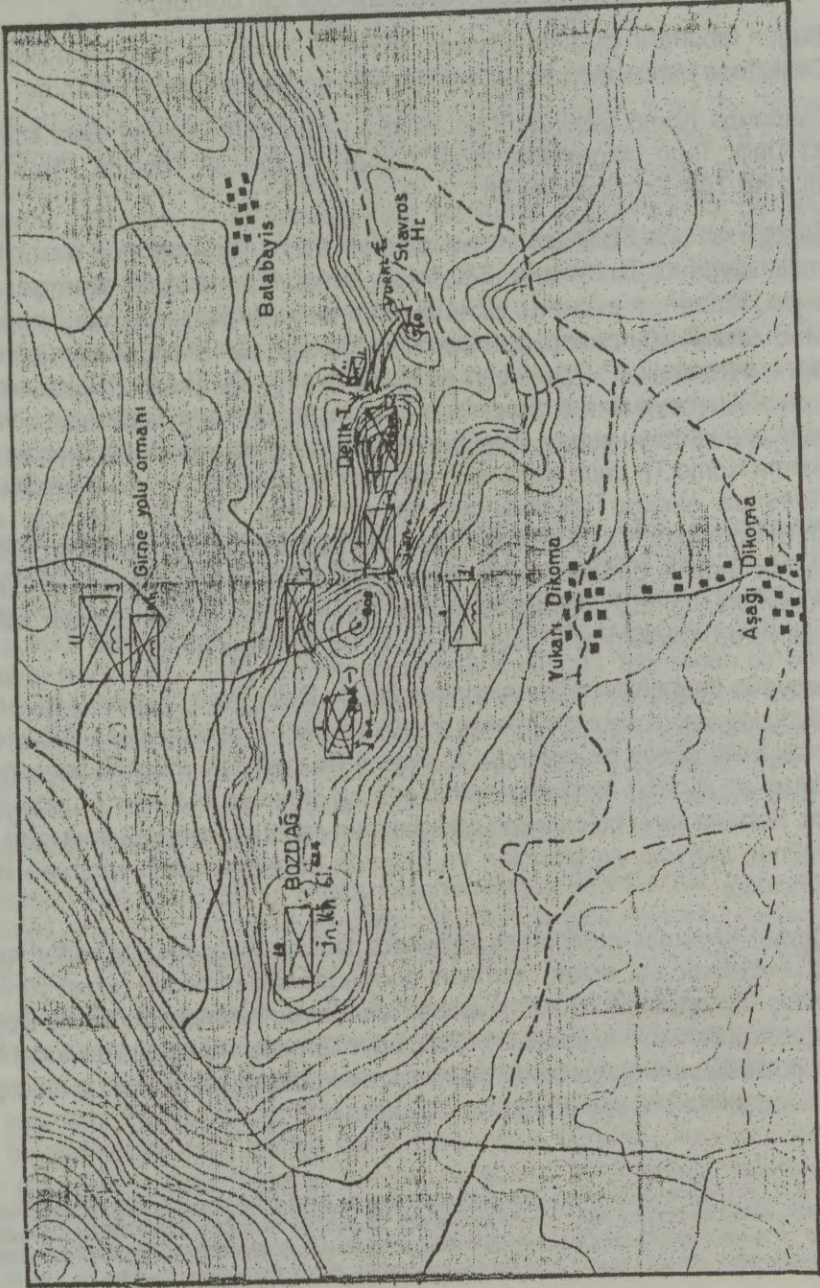
Şimdi 3 ncü Prş.Tb.Bl.lerinin o günlerdeki mevcutları hakkında bazı bilgiler sunmak istiyorum. Tb.Kıbrıs'a (Sb.,Astsb. hariç) 475 mevcutla atlamıştır. Dolayısıyla Bl.lerin mevcudu 115-125 arasında değişiyordu. Bu nedenle Tb.Kh.Bl.ündeki ağır havan, geri tepmesiz top gibi, ağır yüklerle geriden gelecek silâhların personelini P.Tf.ile teçhiz ederek atmıştım. Bu Tk.ları P.Bl.leri emrine vererek bölük mevcutlarını biraz olsun arttırmıştım. Aslında bir paraşüt bölüğünün o günkü kadrosu subay, astsubay dâhil 211 kişi idi. Mevcutlar bakımından Jandarma Komd.Tb.unun da bizden farklı bir tarafı yoktu. Ayrıca 2 bölüklü idi. 21 Temmuz akşamı takımlarının hemen hepsi bölükler emrinde olan Tb.Kh.Bl.Komutanı P.Yzb.Yüksel Ötüş'ü Bozdağ'daki Jandarma Komd.Bölüğü ile Bayrak Tepe'ye gönderdim. Jandarma Bl.Komutanı arkadaş, ilçe jandarma bölük komutanlığından gelmiş bir kişiydi. Uzun zaman kıt'alardan ayrı kaldığı hissediliyordu. Nitekim aynı gece yaralandı ve bölükten ayrıldı.

Bugünün en mühim problemlerinden biri de Delik Tepe bölgesine su, erzak ikmaliydi. Hayvanın dahi yürümekte güçlük çektiği bölgelerde insan gücüyle su ve erzak nakli büyük bir sorundu. O akşam Bozdağ'daki mücahit sancağının D-4(ikmal sb.)'ünden mahveli ve üzerinde su bidonları bulunan iki katır istemişim. Sabaha karşı bu çalışkan arkadaşımın şahsî gayretiyle 2 adet katır yüklüğünde merkep, su bidonları ve başında 60 yaşlarındaki sahibiyile Bozdağ'a geldiler.

Ağırdaki köyünün bu tecrübeli delikanlısı taburun Ayasavva'ya kadar yaptığı muharebelerde su, erzak, hizmetini durmadan dinlenmeden bizzat yürüttü. 3 ncü Prş. Tb. unca hiç unutulmayacak hizmetlerde bulundu. Bu arada Boğaz sancağının o zamanki kıymetli D-4'ü Mücahit Tğm. Derviş Uygun'un ikmal hizmetlerindeki başarılı gayretlerini belirtmek bir kadirşinaslık olacaktır. İlk 3 gün ikmal konusunda her şey ondan soruluyordu.

(21) 2 nci Prş.Taburu 21 Temmuz 1974 günü saat 10.00'da Balabays'a taarruz maksadıyla Şahinler Tepe'ye intikal etmişse de taarruzu bugün gerçekleşmemiştir. 22 Temmuz 1974 günü saat 11.30'da başlayan taarruzu 22/23 Temmuz 1974 gecesi Ozanköy (Kazafana)'ün doğu kuzeyinde durdu. 23 Temmuz 1974'te Kazafana üzerinden tekrar taarruzla saat 14.00'te Balabays zapt edildi. P.Üsğt.Ergün Gören 2 nci Prş.Tb. 1 nci Bl.K.V.

22 Temmuz 1974 günü 3 ncü Prş.Tb. ve Jandarma
Komando Tb.unun durumunu gösteren kroki

22 Temmuz gecesi de Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe düşman topçusu ve havanlarıyla aralıklı olarak sabaha kadar dövülmüştür.

Gene bugün Bozdağ'a subay, astsubay ve erler gönderildi. Erlerin bir kısmı dağıtım neticesi eğitim merkezimiz olan Dağ ve Komd. Okulundan gelen erlerdi. Subay ve astsubaylarla erlerin geri kalanları ise kıt'alardan gelişigüzel gönderilmişti. Bunları bölüklere sür'atle dağıttım. Böylece taburun personel mevcudu biraz arttı. Ancak bilhassa kıt'alardan gelen erlerin eğitim seviyeleri beni pek tatmin etmemişti. Sür'atle eğitime yöneldik. Yeni atanan subay ve astsubayların bazıları komando ve paraşüt eğitimi görmüş arkadaşlardı. Eğitimin geliştirilmesinde faydalı oldular. Bu vesile ile tugaya, Kıbrıs Barış Harekâtı'na 2-3 gün kala yapılan atamalar hakkında bazı gözlemlerimi dile getirmek istiyorum.

Herhangi bir harekât arifesinde, birliklerin, bilhassa hava indirme ve komando tugayları gibi özel hizmetler istenebilecek birliklerin 1-2 gün içinde yapılan atamalarla Sb., Astsb. ve er kadrolarını tamamlamak bize göre yanlış bir tedbirdir. Birinci harekât içinde yakından izlediğim bazı birliklerde beliren zafiyetin esas sebebini buna bağlıyorum. Hatta Kıbrıs Barış Harekâtı'nda piyade, komando vs. gibi birlikler arasında ayırım yapılmasını ve harekât sonunda ordunun komuta kademelerinde beliren bütün birliklerin komando eğitimi görmele-ri eğilimi de bu atamaların meydana getirdiği zafiyetin eseridir.

Komutanını tanımayan, hele küçük birlik komutanlarını tanımayan bir birliğin yaptığı muharebelerde başarılı olması mümkün değildir.

Bırakınız subay, er münasebetlerini subaylar arasında, astsubaylar arasındaki yekdiğerini tanımayanın verdiği umursamazlık, durgunluk birlikte emir komuta düzeni diye bir şey bırakmıyor.

Bilhassa Hava İndirme Tugayı, Komd.Tugayı gibi genel bir alârmında özel hazırlık isteyen birliklerde sakıncalar bir değil birkaç yöndendir.

Bu birliklerin komutanları; hâlihazır durumda aldıkları bir alârmı müteakip, plânlarına uyararak bütün hazırlıklarını sür'atle tamamlamış; artık işin uçağa yükleme, mevcut personeli yerleştirme safhaları bitmiştir. Birlik komutanı ufak tefek eksiklerini tamamlamakta ve kontrolünü yapmakta, görev bölgesine intikal için emir beklemektedir.

Bu safhada birliğe parça parça bazen 1 Sb., biraz sonra örneğin 2 Astsb., birkaç saat sonra 1 manga er, kadroya göre boşlukları doldurmak üzere gelmeye başlıyor. Hâlbuki bir paraşüt taburunun, alayının, tugayının intikali önceden büyük ölçüde plânlamayı ve hazırlığı gerektirmektedir.

Uçak durumu tespit edilmiştir. (Hava Kuvvetleriyle koordineli olarak.)

Uçak durumuna göre manifestolar yazılmıştır.

Silâh payı mermiler mevcutlara göre alınmıştır.

Ağır yükler (personelin havadan atlayışta yanına alamayacağı) sarılmıştır.

Özel kapı yükleri ve personel konteynerleri tamamlanmıştır.

Netice olarak piyade birliklerinin klâsik yüklemesiyle hiç ilgisi olmayan ağır bir hizmet tamamlanmıştır. Hava indirme harekâtında yüklemecilik özel eğitimi gerektiren önemli bir hizmettir.

İşte bu safhaların tamamlandığı veya tamamlanmasına çalışıldığı sırada yeni atamalarla birlik komutanı şaşkına döner.

Şaşkınlığın nedenleri genellikle birliğin özelliğindedir.

Atanan personel parça parça geldiği için hazırlığın bitirilmesi ve komutanın emriyle harekete hazır olma imkânınız ortadan kalkmıştır.

Gelenlerin içinde paraşüt eğitimi görmüş olanlar olduğu gibi görmemiş olanlar da vardır.

Hepsi paraşüt eğitimi görmüş personel dahi olsa atlayıştan (üç ay kadar) uzun süre uzak kalmışlarsa yeniden eğitim yaptırılması gereklidir.

Zorla ite kaka atalım dersiniz bu sefer karşınıza manifesto çıkar. Uçak sayısı çıkar. Bunun manası yeni uçak tahsisi ve yeni manifestolar demektir ki son anda gayrimümkündür. Çıkacak en büyük mahsurlardan biri de yeni personelin uçak kapısında çakılıp kalmasıdır. Belli zaman içinde uçağı boşaltamazsanız o zaman attığınız personel düşman bölgesine veya plânlanmayan yerlere düşer.

Erlerin elbise ve ayakkabılarını kontrol, subay ve astsubaylara yeniden elbise ayakkabı dağıtmak, bütün personelin silâh ve cephanelerini vermek onlarla seslerinden tanyabileceğe kadar yakınlaşmak gibi hususlar devdede kulaktır.

Tabii yeni gelen personelin emir komuta münasebetleri ve kapasiteleri hakkında birlik komutanının tereddütlerini yukarıda sayılanlara eklemek gerekir.

Söylenenler paraşütle atlayış dışında uçan birlik harekât plânlamaları için de geçerlidir.

İşte Kıbrıs harekâtının başlamasından 2-3 gün evvel 3 ncü Prş.Tb.u bu tür tayinlerle karşılaştı. Arkadaşlar bu şekildeki tayinlerin adını "24 saatlik tayin" koydu. Bu personeli eskiden tanıdığım birkaç subay ve astsubay dışında tesellüm heyeti olarak kışlada bırakmıştım.

Onlara verdiğim emir şuydu: "Son tayinle gelen bütün personele, geldikçe gerekli malzeme ve teçhizat verilecek. Zamanın müsadesi nispetinde eğitimleri pekleştirilecek. İmkân buldukça Kıbrıs'ta sevk edilecek."

Kanımcı başka çare de yoktu. Bu personel Kıbrıs'ta tabura peyderpey katıldı.

1970-1974 senelerinde hava indirme ve komando tugayları gibi birlikler için Türkiye'de üst komutanlıklarda hâkim olan fikri ve uygulamadaki bazı eksiklikleri belirtmek bir görevdir.

Örneğin denetlemeye gelmiş bir komutan denetleme veren tabur komutanına sorar:

- Bnb. taburunun mevcudu nedir?
- Şu kadar komutanım.
- Atlayış yapan personelin?
- Şu kadarı 5 atlayışını tamamladı. Şu kadarı 4, şu kadarı 3, şu kadarı 2, şu kadarı 1 atlayıştadır. Şu kadarı da refüze (doktor raporuyla atlayış yapmayan) erim vardır.
- Netice itibarıyla refüze erler hariç şu kadarıyla atlarım desenize.
- Bnb. sıkılarak :
- Evet komutanım, der. Öyle demek zorundadır. Çünkü ilk bakışta görünen odur.

Hâlbuki talimatlar 5 atlayışını yapmayı paraşütçü kabul etmez. Doğrudur. Çoğunlukla hayatında bırakınız binmeyi, uçak görmemiş insanları topluyorsunuz. Bunları 1,5 aylık veya 21 günlük eğitimi müteakip uçaktan atıyorsunuz. Talimat gereği bütün dünya devletlerine 3 atlayıştan itibaren paraşütçüye teçhizat ve silâh verilmeye başlanır. 5 atlayışı tamamladıktan sonra paraşüt brövesi verilirken; komutanlarımız sıkışık durumlarda, ilk atlayışını yapan veya sadece yer eğitimi görmüş fakat atlayış yapmamış personeli paraşütçü kabul edebilirler ve "Muharebe atlayışı yapabilir." diyebilirler. Çünkü o tarihlerde üst düzeydeki komutanlarımızın bu konudaki deneyimleri sadece duydukları ve gördükleriyle sınırlı idi.

Sonra sizden, tam yetişmemiş bir birliğin atlayışını müteakip 20-30 dakika içinde toplanmasını ve muharebeye hazır olmasını isterler.

Yukarıdaki rakamlar nazarî olarak doğrudur, talimnamelerde böyle bir kayıt olmamakla beraber doğrudur.

Ancak o birliğin personeli en büyük komutanından en son erine kadar yetişmiş paraşütçü olmalıdır.

Atlama korkusunu, heyecanını yenememiş bir paraşütçünün düşman bölgesine muharebe atlayışı yapmasını bütün açıklığıyla anlayabilecek misiniz, bilmiyorum. Ben Kıbrıs'a 14 senelik paraşütçü olarak atladım. Ancak ilk muharebe atlayışım olduğu için korkuyordum. Fakat tabur komutanıydım. Korkumu yenip sorumluluklarımı düşünecek yaşta ve tecrübedeydim. Evet tatbikatta 20-30 dakikada toplanmayı kabul ederiz. Ama normal şartlarda... Rüzgâr normal, eğitim normal, atlayış bölgesi normal vs.

Hâlbuki siz yarısına yakın kısmı 5 atlayışın altında ve içlerinde sadece yer eğitimi görmüş, hiç atlamamış ve ilk atlayışını muharebe bölgesine yapacak erbaş ve erlerin bulunduğu bir tabur komutanısınız. Aklınıza gelebilecek ihtimalleri bertaraf etmek için göstereceğiniz çabayı düşününüz.

O günlerin vicdanî sorumluluğu tabur komutanı olarak beni epeyce yormuştur.

Her şeye rağmen zorluğu, bu memleketin evlâdı, Mehmetçik yenmiştir.

Ancak Kıbrıs'ta alınan bu sonuçlar her zaman ve her yerde böyle olacaktır, manasını taşımaz.

Taburumun Kalpuzan çiftliğinde toplanması bir saat kadar sürdü. Yani toplanma gecikti. Anılarımın başında da belirttiğim gibi 20 knot (not) civarındaki rüzgâr, personeli 3,5 km'lik bir sahaya dağıtmıştı. Düşman ateşi, yorgunluk, susuzluk, personel üzerindeki fazla silâh ve cephane, toplanmanın sür'atini olumsuz olarak etkiledi. Ancak bu gecikmede eksik atlayış yapan personelin de payı vardır.

Sizlere şunu demek istiyorum. Paraşütçülük sivil camiada bir spordur. Asker için ise onu, görev bölgesine götüren bir vasıttır. Dolayısıyla paraşütle atlamayı, gözde fazla büyütmemek gerekir.

Fakat fazla küçüldüğü zaman ise vazifeyi ve başarıyı menfi yönde etkiler. Zira paraşütçülük her şeye rağmen bir hünerdir. Yürek ister. Hele askerî paraşütçülük sporduktan çıkmıştır. Spor yapmıyorsunuz artık. Elimizdeki paraşüt serbest paraşüt değildir. Üzerinde kendi ağırlığınızın dışında 35 kg civarında yükünüz vardır. Atladığınız bölgede ne ile karşılaşacağınız meçhuldür.

Atıldığınız boşluk, yerden 180-200 m yüksekliktedir. 1-1,5 dakika içinde yerdesiniz. Bu daracık zamanda konteynerinizi vücudunuzdan ayırarak kurşunlanmadan yere düşecek, paraşütten kurtularak silâhınıza sarılacaksınız. Sonra komutanınızı arayarak en kısa zamanda birlik komutanının emir komuta düzenini sağlamasını temine yardımcı olacaksınız. Çoğu zaman bu durum, muharebe şartları altında olacak.

Hâlbuki yeni personel, atlayışı takip eden ilk on dakikada zor kendine gelebilir. Daha doğrusu, tabir caizse paraşütün şokundun ancak kurtulur. Yer eğitimi bitirmiş ve atlayışa hazırlanan Mehmetçiğe atlayıp atlamayacağı sorulduğunda olumlu yanıt verir. Çünkü o Türk milletinin karakterini taşımaktadır. Ölecektir, "korkuyorum" demeyecektir.

Ancak ilk atlayışı takip eden dakikalar içinde kendine gelinceye kadar hareketleri ve yaptığı işler bilinçli değildir. Bu konuyu yukarıda anlatılanlar dışında milletimize has şu öyküyle kapatmak istiyorum:

Tugay emrine gelen subay ve erlerden hiç eğitim görmeden ve atlayış yapmadığı hâlde atlayan birkaç kişi vardır. Maalesef hepsini tanıyamadım.

Yalnız Dr.Ortopedist Yzb.Mehmet Topakoğlu bunlar arasında zikredilmeye değer. Bu genç ve yürekli arkadaşımı harekâttan sonra bir vesile ile gittiğim Lefkoşa Hastahanesinde gördüğüm ve tanıştığım için mutluyum. 22 Temmuz'u anlatırken biraz fazla açıldık ama zararı yok sanırım.

23 Temmuz 1974 günü sabahın erken saatlerinde Dikomalar(Dikmenler) tarafında bulunan 230 ncu P.A. 1 nci P.Tb.unun Sihari (Kaynakköy) istikame-tindeki taarruzlarını tekrarlayacağına işaret eden bazı hazırlıklar gördüm. Sür'atle Delik Tepe'ye hareket ettim.

Saat 07.30-08.00 sularında Rum Bozdağ'ında rahmetli Yzb. Tuncer Gün-gör'ü gördüm. Ayrıca Tb.Kh. subaylarından S-1 Yzb. Ahmet Çelebi de oradaydı. Sonra yanıma Ütğm.Mete Ebinç ve Ütğm. İsmet Akpınar da geldiler. Ütğm.Orhan Ceylan'ı sordum.

Delik Tepe'de olduğunu öğrendim. 1/231 nci P.Tb.unun taaruzu bugün başariya ulaşabilirdi. O hâlde onlarla Sihari'de teması sağlayarak Sihari-Vu-no(Gökhan) sırtlarına ulaşmak istiyordum. Yzb.Tuncer'e şu emri verdim:

1. Delik Tepe'de bulunan 2 nci Prş.Bölüğü ile Jandarma Komd.Bölüğünden müteşekkil grubun komutanısınız.

2. Göreviniz Sihari sırtlarını taarruzla zapt etmek ve 230 ncu P.A. 1 nci Taburuyla temas sağlamak.

3. Derhâl Delik Tepe'ye hareketle hazırlıklara başlayınız. Nihai emrimi ora-da vereceğim.

Delik Tepe'ye doğru hareket ettim. Arkadaşlarım arkadan bağırıldılar: "Komutanım alınan Rum karargâhının bulunduğu bölgeye çok sık düşman havan ve top mermileri düşüyor gitmeyiniz." Duymamış gibi davrandım. Filhakika bil-hassa Balabays tarafından Rum Kh.inın olduğu yere oldukça sık havan mer-mileri düştüğünü müşahede etmiştim. Zannedirim saat 09.00 civarında Ütğm.Orhan Ceylan'la buluştum. Bölgeye yerleştirdiği takımlarını kontrol ediyor, etrafa bazı emirler veriyordu. Beni görünce yanıma geldi. Tekmil verdi. Birkaç hâlhatır-cümleciğinden sonra Ütğm.Orhan Ceylan'a;

- Orhan, tepenin gözetleme imkânı en iyi olan 3 zirvesinden birine giderek etrafı görmek istiyorum, dedim.

- Emredersiniz komutanım.

Eğer merak edip Delik Tepe'ye çıkanlar olmuşsa bilirler. Bu tepenin zirvesi hakikatte üç tanedir. Üç sivri noktanın ortası hafif çukurdur. Ütğm.Ceylan beni zirvelerden birine götürdü. Bulduğumuz yerden kuzeyde Girne, güneyde Dikomaların bazı kesimleri doğuda Sihari sırtları görünüyordu. Fakat Stavroz harabeleri görünmüyordu. Neden ise 2 nci Bl.komutanının Delik Tepe'ye taarruzu esnasında kendisine geçici Tk.komutanı olarak verilen Tğm.Vural Halit Gönöz'ün payına düşen isimsiz tepe idi.

Harabeleri bu tepe saklıyordu. Tepede ise ağaçların en yükseğine asılmış bu kahraman teğmenin kırmızı iç çamaşırı Türk bayrağını temsilen dalgalanı-yordu. Tepeye bugün Vural Tepe ismini verdim.

Bl.komutanının verdiği bilgilere eklediğim göz keşfi neticesinde Kakoskalla tepesi dâhil onun güneydoğu uzantısı olan Sihari sırtlarında tek bir düşman olmadığı anlaşılıyordu. Neticede düşmanın Kutsevendi(Güngör)'ye kadar çekildiğini anladım. Sihari'yi göremiyordum. Fakat Beşparmaklar Bufevento Kalesi'ne kadar Türk süngüsüne boyun eğmişti.

Geriye döndük. 2 nci Prş.Bl.Slh.Tk.Komutanı Ütğm.Fevzi Türksoy, Yzb.Tuncer Güngör ve Jandarma Komd.Bl.Komutanı Ütğm.Gani, Delik Tepe'yi Sihari'ye ulaştıran bir dağ yolunun hemen başında, daha doğrusu Delik Tepe güneyinde bizi bekliyorlardı.

Yzb.Tuncer Güngör, Ütğm.Orhan Ceylan ve Ütğm.Veysel'i bir araya getirdim ve şifahi olarak şu emri verdim:

1. 2 nci Prş. Bölüğüyle Jandarma Komd.Bölüğü bir gruptur. Grup komutanı Yzb.Tuncer Güngör'dür.

2. Grup saat 11.00'den itibaren Kakoskalla Tepe* ve onun güneye doğru uzanımı olan Sihari sırtlarını taarruzla ele geçirerek Sihari istikametinde taarruz eden 230 ncu P.A. 1 nci P.Tb.u ile temas sağlayacaktır. Bölükler bilâhare ileri harekât için hazır olacaklar ve emir bekleyeceklerdir.

3. Ben Rum Bozdağ'ındayım. Grup harekât ettikten sonra geriye Rum Bozdağ'ına döndüm. Aslında herhangi bir çatışma olacağına ihtimal vermiyordum. Ayrıca Rum Bozdağ'ında Balabays tarafını kontrol eden 3 ncü Bölüğü, Delik Tepe bölgesine aldım. 230 ncu P.A. 1 nci P.Taburunun taarruzu başlamıştı. Kendime gözetleme yeri olarak seçtiğim Rumlardan kalma bir mevziden (S-1), (S-3) personel ve Hrk.ve Eğt.Sb.larımla Dikomaları kontrol ediyordum.

Bu arada Tuğay Komutanlığına telefonla aşağıdaki mesajı arz ettim. "Stavroz alınmıştır. Tb.Sihari istikametinde ilerlemektedir. Sihari'ye ateş edilmemesini. Saat 11.55 3 ncü Prş.Tb.K." Bu mesajla aynı zamanda 22 Temmuz'da verdiğimiz tekmili yineliyordum. Artık yapılacak şey, grup komutanı Yzb.Tuncer Güngör'den tekmil beklemekten ibaretti. Bu arada şöyle bir şey oldu. Biz 230 ncu P.A. 1 nci Taburun taarruzunu izlerken Rumlardan birkaç kişinin Dikomalardaki kilise istikametinde koşuşarak mevzi almaya çalıştıklarını gördük. Ütğm.İsmet'e o topluluğa ateş edilmesi emrini verdim.

Bize yakın mevzideki bir Uçş. nişancısı da hedefi görmüştü. İkinci bir emre lüzum bırakmadı, topluluğun olduğu yeri âdeta ateşleriyle noktaladı. Bir daha orada hiçbir hareket göremedim.

Bu sırada veya biraz sonra pek bilemiyorum. 2 nci Bl.Komutanı Orhan Ceylan'dan acele bir mesaj aldım. Mahiyeti şu idi:

(*) Kakoskalla Tepe'nin Türkçe ismini bulamadım.

3 ncü Prş.TB.Komutanlığına

Kakoskal Tepe ile Stavroz harabeleri arasında Girne-Lefkoşa tali yolu üzerinde aralarında zırhlı araç ve tank da bulunan çok miktarda düşman araçları görüldü. Acele yardım.

P.Ütğm. Orhan Ceylan
2 nci Prş.Bl.K.

23 Temmuz gününün yukarıdaki mesajdan sonra gelişen olaylarını isteği üzerine o günlerin Hava İnd.Tug.Komutanı Sayın Tuğgeneral Sabri Evren'e takdim ettiğim şekliyle aşağıda bulacaksınız.

5. Tesadüf Pususunun Yapılışı

22 Temmuz 1974 günü Delik Tepe Stavroz harabeleri dâhil tamamıyla temizlenmişti. Plâna göre Sihari'ye kadar taarruzî harekâta devam edilecekti. Bu konuda 23 Temmuz 1974 günü Hava İndirme Tugayından da ayrıca telefon emri alınmıştır. Bu maksatla 23 Temmuz 1974 günü takviyeli 2 nci Prş.Bölüğü ve Jandarma Komando Taburundan bir bölüğe yakın bir kuvvetle, bir görev kuvveti teşkil edildi. Başlarına görev kuvvet komutanı olarak P.Yzb.Tuncer Güngör verildi. Kendisine verilen emir şudur:

1. 2 nci Prş.Bölüğü ve Jandarma Komando Bölüğü Sihari sırtlarını işgal, tahkim ve savunacak.
2. Sihari'deki 230 ncu P.Alayının 1 nci Tb.u ile temas sağlanacak.

Görev kuvveti vazifenin ifası için 23 Temmuz 1974 günü saat 10.30'da harekâta başladı. Ben bir müddet onlarla birlikte gittim. Sonra Rum Bozdağ'ındaki tabur komuta yerine döndüm. Aslında tabur için harekâtın bittiğine, hava başının tutulduğuna, Sihari sırtlarında düşman bulunmadığına emindim. Gelen keşif raporları ve Delik Tepe'den 2 nci Bl.komutanı ile yaptığımız gözetleme de bu kanaatimi doğruluyordu. Aynı gün tahminen saat 14.30-15.00 arasında 2 nci Bl. Komutanı P.Ütğm.Orhan Ceylan imzalı bir rapor aldım. Bu raporda hedefi istikametinde harekâta devam ederken Kokaskol Tepe'nin hemen batısından geçen Girne-Dikoma-Lefkoşa tali yolu üzerinde içinde tanklar da bulunan çok miktarda düşman araçları gördüğünü bildiriyor ve acele yardım istiyordu. Rum Bozdağ'ındaki ele geçen araçlardan birini mücahitlere onartmış bir binek aracı temin etmiştik. Bu sırada 1 nci ve 3 ncü Bl.ler de Rum Bozdağ'ı ve Delik Tepe bölgesinde idiler. 3 ncü Bl. Delik Tepe ve Stavroz harabeleri üzerinde Girne, Balabays ve Kutsevendi istikametlerini, 1 nci Bl. Dikomalar tarafını kontrol ediyorlar, aynı zamanda alınan bölgelerin emniyetin sağlıyorlardı. 1 nci Bl.komutanı çağrılarak bölgesinde bir takım bıraktıktan sonra bölüğüyle Rum Bozdağ'ı-Sihari istikametinde yürümesi emredildi. Ve ben araçla 2 nci Bl. bölgesine gittim. Gördüğüm vaziyet şu idi:

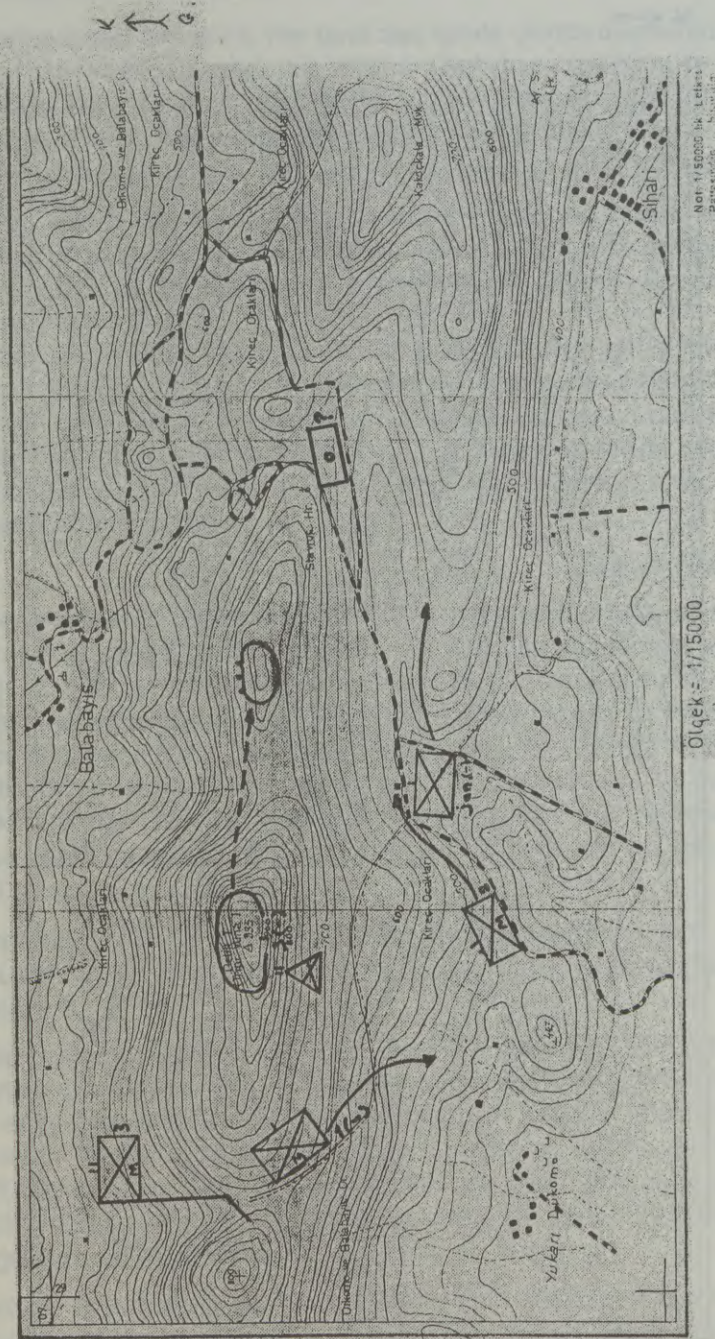
a. Jandarma Bölüğü yolun Sihari tarafında yani doğu tarafında emredilen sırtlara doğru açılmış, yayılmış sırtları işgal için hareket hâlinde.

b. 2 nci Prş.Bölüğü Girne-Lefkoşa tali yolunun soluna (batısına) geçmiş konvoya doğru yani Dilék Tepe-Kokaskol Tepe istikametinde muharebe düzeninde (geniş kama düzeni) ilerlemekte...

Girne -Lefkoşa yolunun Stavroz harabeleri ile Kokaskol Tepe arasındaki viraajında karmakarışık bir araç topluluğu, bağırıp çağırarak bir askerî kalabalık... (Kroki : 3) Bu konvoya, arazinin müsait oluşundan dolayı pusu kurmaya karar verdim.

Düşman konvoy hâlinde gelmek için büyük gayret içindeydi. Araçlar Lefkoşa istikametinde diziliyordu. Bölgede büyük bir sessizlik hüküm sürüyordu. Delik Tepe'deki 3 ncü Prş.Bl.komutanına bütün bölüğü ile Stavroz harabelerine intikali ile pusu başladıktan sonra ağır silâhlarıyla konvoya müdahalesi, düşmanın geri çekilmesine mani olması emredildi. Bu sırada bölgeye gelen 1 nci Prş.Bl.komutanına Dikoma-Sihari Lefkoşa tali yolunu kontrol etmesi için Delik Tepe'nin güneyindeki hâkim sırtlara yerleşmesi ve pusu başladıktan sonra kaçak düşman araç ve personeline müdahalesi emredildi. (Kroki:4) Böylece konvoyun yolu kapatılacak şekilde kuzeydoğudan 3 ncü Paraşüt Bölüğü, güneybatıdan 1 nci Paraşüt Bölüğü, güneydoğudan Jandarma Komd.Bölüğü, kuzeybatıdan ise 2 nci Prş.Bölüğü tarafından sarılmıştı. Ayrıca Rum Bozdağ'ı bölgesindeki Uçs.takımı da bölgeye getirilerek Rum Bozdağ'ını Girne-Lefkoşa tali yoluna bağlayan yol üzerinde mevzilendirildi. Konvoy yürüyüş kolu nizamında Lefkoşa istikametinde harekete hazırken 4 namlulu bir taret ve 9'u 10,5'luk toplu top çeken araç olmak üzere toplam 29 araç sayıldı. Bu bir topçu taburu idi. Araçlar Kanada ford idi. Konvoy hareket etti. 2 nci Prş.Bölüğü de konvoya doğru hareket hâlindeydi. Arazinin engebeli oluşu birbirine karşı olan bu iki hareketi bir müddet iki taraftan da gizledi. Ama ben görüyordum. Karşılaşma olduğu anda 2 nci Prş.Bölüğü bir tatbikat özentisi ve güzelliği içinde sür'atle açılıp yayılarak yattı, mevzi aldı ve ateşe başladı. Tabii konvoy durdu. 4 namlulu taret, komutan aracının önüne geçerek ateşe başladı. Bu arada bir lâv silâhi ile isabet alan taret aracı zannedersem şoförü de vurulduğu için kendi hâlinde harekete devam etti. Biraz sonra durdu ve yolu geçişe imkân vermeyecek şekilde kapattı. Bundan sonra, tam bir çanak hâlindeki arazide dört taraftan şiddetli bir ateş muharebesi başladı. Bir ara taret aracının arkasındaki taret mermiler de ateş aldı. Her tarafa mermiler uçuşmaya başladı. Keza konvoydaki azımsanmayacak düşman personeli araçların altında sonuna kadar mücadeleye devam ettiler. Biraz sonra G.T. toplardan biriyle isabet alan ikinci bir araçta patlamalar olmaya başladı. Bu araçtan da top mermileri uçuşuyordu. O zaman bütün araçların top mermileriyle dolu olduğu anlaşıldı. Tabii bu araçlardaki mermiler bitinceye kadar kimse yapıştığı topraktan başını kaldıramadı. Mermiler bittiği sırada saat 20.00'ye yaklaşıyordu. Ateş müsademesi yavaşladı. Esirler gelmeye başladı. O güne kadar tabur komutanlığınca Girne'nin durumu

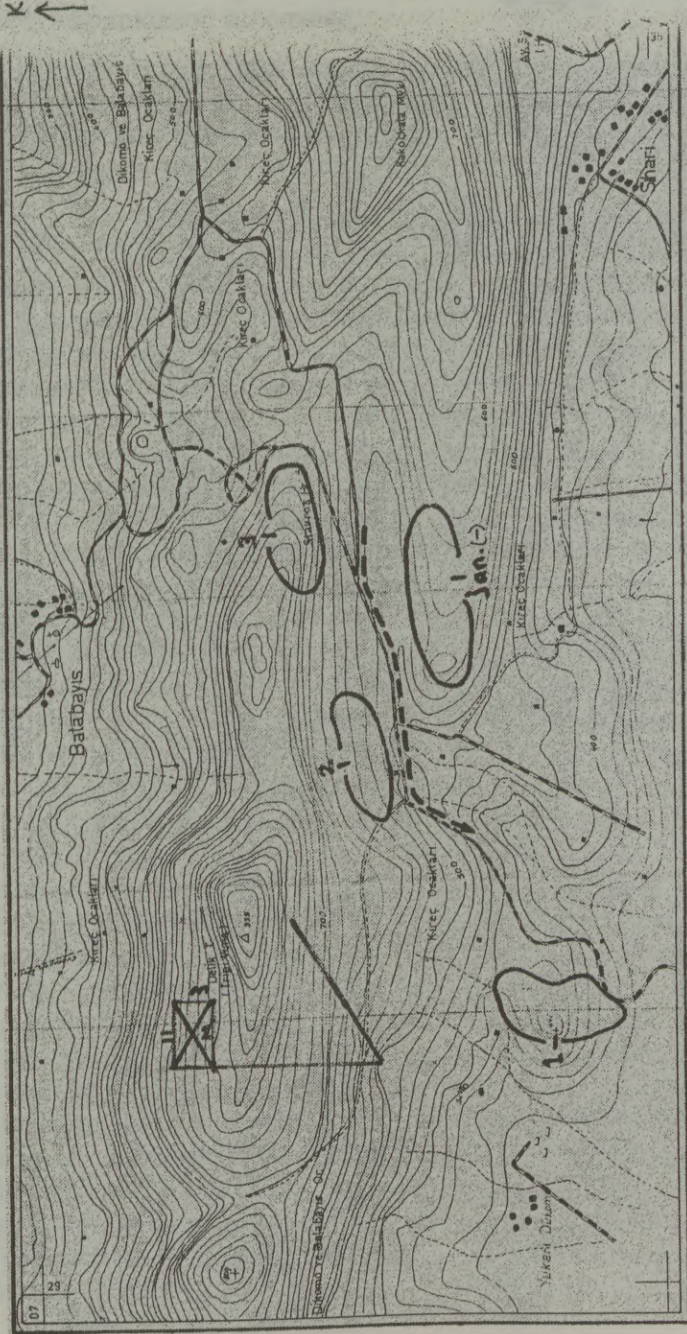
23 Temmuz 1974 tesadüf pususu başlangıç durumu

Ölçek = 1/15000

Nof: 1/5000 İsk. Lehesi
Pansiyon - Sarıoçuk

23 Temmuz 1974 tesadüf pususu

Not: 1/50000 Lektif No: 5310-b
Çizimden boyutlandırılmıştır.

Ölçek : = 1/15000

hakkında kesin bir bilgi elde edilememiştir. Balabays ve Dikoma'nın düşüp düşmediği kesin bilinmiyordu. Hava iyice kararınca araçları sağlam olarak ele geçirmek düşüncesinden vazgeçildi. Zira mukabil baskınla elde edilen başarının aleyhe dönmesi mümkün olabilirdi.

Araçların yakılması emredildi. Her taraf ateş içinde olunca düşmanın geçeden istifade imkânı ortadan kalkıyordu. Bilâhare konvoyun yakılışını ve esirlerin toplanmasını daha ziyade 3 ncü Prş.Bölüğü yaptı. Saat 21.00-21.30 sıralarında Tb.S-3 yardımcısı tugay komutanlığına bilgi için gönderildi. Tugay komutanı kolorduda yemekte imiş. Üsteğmene verilen yazılı ve şifâhî talimat şu idi:

3 ncü Prş. Taburu Sihari istikametinde taarruzî harekâta devam ederken Girne-Lefkoşa tali yolu üzerinde 9 toplu taretli ve top ile hafif silâh mermisi yüklü 30 civarında bir düşman konvoyuna tesadüf etmiştir. Araçlar yakılmış, düşman imha edilmiştir.

Tesadüf pusuğu bölgesi hâlen ateş içinde olduğundan ve geçiş imkânı olmadığından 3 ncü Prş.Taburunun ileri harekâtının bu emniyetsiz bölgeden devamı sakıncalı görülmüştür. Esasen Sihari sırtlarında düşmanın bulunmadığı da kesinlikle belli olduğundan tabur geceyi Delik Tepe bölgesinde geçirerek, 24 Temmuz 1974'te eğer gelmişse Sihari'de 230 ncu P.Alayının 1 nci Taburu ile temas kuracaktır. Arz ederim.

Tb.Komutanı

Bu haberle birlikte üsteğmene ağır yaralı erler de verildi. Bunların hastahaneye ulaştırılması emredildi. Mevcutları 2 veya 3'tü. Taburun toplanması saat 01.00 ile 01.30'a kadar (23-24 Temmuz 1974) sürdü. Esasen taburun yeni bir hareket için biraz dinlenmeye ve yeniden derlenip toplanmaya da ihtiyacı vardı. Bu gece düşmanın zayıfatı personel olarak anlaşılmadı; yalnız 55-60 civarında esir alındı. Kor.komutanlığına teslim edildi. 24 Temmuz 1974'te pusuğu bölgesi yeniden tarandı. Gece nasılsa kurtulmuş fakat bölgeyi terk edememiş 8-10 düşman askeri müsademe sonucu öldürüldü. Düşman zayıfatı 150-160 civarında idi.

Bu harekâtta 3 ncü Prş.Taburu, P.Yzb.Tuncer Güngör dâhil 3 şehit vermiştir. J.Bi.K.Ütg. Veysel Gani ayağından olmak üzere 10 civarında erbaş ve er de yaralanmıştır.

Keza bu harekâtta raporun niçin Yzb.Tuncer'den değil de Ütg. Orhan'dan geldiği sorusu akla gelebilir. Yzb.Tuncer Güngör, 2 nci Prş.Bi.Komutanı Orhan Ceylan'ın anlattığına göre Jandarma Bölüğünü Sihari sırtlarını, 2 nci Prş.Bölüğünü Kokaskol Tepe'yi işgal ve tahkimle görevlendiriyor, kendisi de Sihari'ye 230 ncu P.Alayının 1 nci Taburuyla irtibat sağlamak üzere gidiyor. O gittiği sırada Ütg.Orhan Ceylan Kokaskol Tepe istikametinde taktik intikal yaparken konvoyu görüyor ve tabura bildiriyor.

Taarruzunu da Kokaskol Tepe'ye değil konvoyu yöneltiyor. Pusuya yatmamasının nedeni, düşmanı Lefkoşa'ya gitmek için hazırlık yapan bir birlik değil

bölgeye takviye için gelen bir birlik olarak değerlendirmesindedir. Bu arada düşman konvoyu teşkil edip sonra yürüyüşe geçerek, 2 nci Bölüğe doğru yani güneye, Lefkoşa istikametinde hareket etti. Bu sırada 2 nci Bl. yaklaşma yürüyüşüyle düşmana yaklaşıyordu. Bu yüzden karşılaşmaları tesadüfi ve anî oldu. Ama durum Tb.komutanlığınca mükemmelen görülüyordu. Duruma bilerek müdahale edilmedi.

Yzb.Tuncer Güngör'ün şehadetinde 2 rivayet vardır:

Birisi, düşman beyaz bayrak çıkarıp teslim olmak isteyince ayağa kalkıyor. Düşmana arkasını dönerek "durun ateş etmeyin" diye 2 nci Bölüğe bağılıyor. Bu arada sırtından vurularak şehit oluyor.

Diğeri ise mevzi değiştirirken göğsünden vurularak şehit oluyor.

Kanaatimce ikinci husus doğrudur. Zira yüzbaşı o hengâme içinde ayağa kalkıp düşmana arkasını dönecek kadar bilgisiz ve basiretsiz değildir. Üstelik iyi bir subay idi. Allah'rahmet eylesin.

Son olarak Delik Tepe'den ayrılmadan Ütğm. Orhan'ın raporuna göre tuga-ya telefon etmiş ve tanklardan bahis ile uçak taarruzu yapılmasını ve mümkünse bölgeye tank gönderilmesini istemiştım. Sebebi konvoyda tank olduğuna dair aldığım rapordur. Konvoyu yakinen görünce bu istek tekrarlanmamıştır.

Arz ederim.(22)

P.Yb.Turan Erdem

3 ncü Prş.Tb.Komutanı

Şimdi o zamanlar yukarıdaki muhtırada bilerek yer verilmemiş fakat olaylara sadık kalınması düşüncesiyle açıklanmasında fayda görülen ve aslında açıklanmaz ise anılarda kopukluk yaratacak birkaç hususa yer vereceğim.

Bunlardan biri o gece tabur komutanlığına ulaştırılan 15 kadar esirin dışındaki toplanan 45-50 esirin kolordu komutanlığına teslimidir.

Ütğm.Orhan Ceylan saat 22.00 sıralarında teslim olan subay, astsubay ve erlerden müteşekkıl esirleri topluyor. Çalışan araçlardan ikisine bindirerek Dikomalara gidiyor. Giderken 2 nci Bölüğün bazı subaylarını ve erlerini de muhafız olarak alıyor. Ancak tabur komutanına haber vermiyor. Kendi ifadesine göre Dikomalarda 230 ncu Alay 1 nci Piyade Tabur Komutanlığını arıyor. Dikomalarda kimseyi bulamıyor. O zaman Boğaz'a yöneliyor. Boğaz'da, nedense

(22) Sonraları konvoyu yakmak için verdiğim emir beni sık sık, "niçin?" sualine maruz bıraktı. Nedenlerden biri kuzeyde Girne-Balabays ile güneyde Dikomaların durumunu o gün de kat'i olarak bilmiyordum. Tabur da konvoyla angaje olmuştu. Taburun kanatlarından yapılacak baskın tarzında bir taarruz bizi çok müşkül durumda bırakabilirdi.

Bir diğer neden ise Kutsevendi'deki düşmanın mevcudu hakkında hiçbir bilgiye sahip olmayışımıdır. Açıkçası, çanağın içinde konvoyla uğraşırken yapılacak bir düşman taarruzu neticesinde taburumun elden çıkması korkusudur.

Hava İnd. Tugay Komutanlığına da uğramayarak doğruca kolordu komutanlığına esirleri teslim ediyor...

Ben 23-24 Temmuz 1974 günü gecesi saat 12.00-01.00 sıralarında Bölüklerden teknil alırken durumdan haberim olmadığı için uzun zaman 2 nci Bölüğü aradım. 2 nci Bölüğün yarısı vardı. Bölük komutanı dâhil yarısı yoktu. O gece çok endişelendiğimi itiraf etmeliyim. Çünkü bölük komutanı cesur bir subaydı. İlk aklıma gelen şehit olduğuydu. Kutsevendi istikametinde ileri harekâta devam edebilir diye de düşündüm. Fakat yapılan araştırmalar neticesiz kaldı. Doğal olarak taburun öncelik isteyen işleri, olay üzerinde o gece fazla durma engel olmuştu. Taburu Delik Tepe'ye çektim. Yeniden tertipleyip düzenleyerek ve gerekli emniyet tedbirlerini aldıktan sonra istirahat verdim. Sihari sırtlarına 24 Temmuz 1974 günü bahri fecirle beraber çıkacaktım. Çünkü grup komutanı şehit olmuştu. 2 nci Bölük komutanı ise kayıptı. Jandarma Komando Bölük komutanı da yaralanarak hastahaneye sevk edilmişti.

23 Temmuz gecesiyle ilgili hatırımda kalan bir diğer olay da gece saat 23.00-24.00 sıralarında iki aracın Dikoma istikametine giden yol üzerinde ieri geri bir müddet dolaştıktan sonra Boğaz istikametinde kaybolup gitmeleridir. Bir ara bunların ne olabileceği hakkında tam düşünmeden uçaksavarlara ateş emri verdim. Farlarını yakmış serseri mayın gibi dolanıp duran bu araçların dost birliklere daha doğrusu 1/230 ncu Piyade Taburuna ait olabileceği düşüncesi beni frenledi, ateşten vazgeçtim. Eğer ateş ettirseydim bizim Orhan'ın esir konvoyunu müşkül duruma sokacakmışız.

Bölgedeki patlama ve yangın 24 Temmuz saat 01.00'lere kadar devam etti.

23 Temmuz gününe ait bazı dokümanları aşağıya sıralıyorum. Bunlar sonradan Hava İndirme Tugayı G-3 Hrk. ve Eğt.) subayı Kurmay Binbaşı Ahmet Aydoğdu'dan adığım telefonla tabur santraline yazdırılmış emirlerdir.

3 ncü Prş.Tb.Komutanlığına

Mümkünse Sihari'ye doğru sarkın; Dikomalar ele geçti.

Tugay Komutanı

3 ncü Tb.Komutanlığına

Güneyden ilerleyen 230 ncu Piyade Taburu (tanklarla takviyeli) ile Vuno-Sihari de birleşilmesi 231300

Tugay Komutanı

Bu telefon emirlerinin birinde tarih, saat grubu olmamasına rağmen ikisinin de bana 23 Temmuz 1974 günü çekildiği açıkça bellidir. Esasen birinde tarih saat grubu da var. Fakat ben bu telefon emirlerini almadım. Yani bu emirler elimе geçmedi. Anladığım kadarıyla yazdırdıkları kimseler beni bulamadılar. Buradan şu netice çıkıyor: Tabur komutanı büyük karargâhlardaki gibi karargâ-

hında oturup harita ve krokiler üzerinde üç tane bölüğü işaretleyip duran statik bir makam değildir. Tabur komutanı fiilen taburunun başında en sıkışık yerlerde sık sık duruma müdahale eden ve karargâhındaki S-1, S-3 (Per.Sb., Hrk.ve Eğt.Sb.) gibi subayları dahi gerektiğe teşkil ettiğı müfrezelerin başına komutan yaparak muharebeye süren; fiilen muharebeyi sevk ve idare eden bir makamdır. O hâlde onda öyle bir telsiz olacak ki her hâl ve şart altında direkt komutanıyla veya karargâhlarıyla konuşabilecek, yaptığından, yapmadığından komutanını haberdar edecek. Bu telefon emirlerinin 230 ncu Alayın 1 nci Taburuna çekilenleri de var elimde, onlardan da anladığım kadarıyla, tugay komutanlığı Sihari'ye yapılan taarruz esnasında iki taburun ateşleriyle yekdiğerini taciz edebileceğı düşüncesi içinde hayli endişeli anlar yaşamış. Bu neticeyi mesajlardan çıkardım. Ayrıca elimde tugay komutanlığına Delik Tepe'den sunduğum bir telefon mesajı var.

Tabii harekâtın sür'atine uyarak tugay santralini bulup istediğimi santralciye yazdırmış veya yazdırdığımı zannetmiş, işimin başına dönmüşüm. Sonradan tugaydan doküman olarak aldığım mesajlar arasında bana ait bu mesajı görünce şaşırđım. Neler neler zırvalamışım. Haberler sadece ağızdan değil, yazılı olarak da değişebiliyor. Sık sık mesaj çekme zorunluluğı duymadığım için mutluydum. O hâlde tabur komutanlarına alay ve tugay seviyesine kadar amirleriyle direkt haberleşebilmeleri için ve harekâtın selâmeti bakımından hareket hâlinde kullanılabilen küçük, hafif elde taşınabilen fakat uzun menzilli telsizler verilmelidir.

Eğer ayın 23'ünde yukarıdaki iki mesaj elime geçseydi ben o gece 1/230 Taburla irtibatı sağlardım. Dolayısıyla Delik Tepe bölgesine geri dönmez ve konvoyu yakma kararını da vermezdim. Çünkü Sihari'yi aldığımızı bilecektim.

Hâlbuki bırakınız Sihari'yi ben Dikomaların akıbetini tam manasıyla bilmiyordum. Keza Balabays hakkında kördüm. Balabays'ın 23 Temmuz 1974 günü saat 14.00 civarında alındığını sonradan Ütğm.Ergun Gören'den öğrendim. Kendisi harekâta 2 nci Paraşüt Taburunda Bl.komutanı idi.

Muharebelerin kazanılmasının taktik mülâhazalardan ziyade ikmal hizmetleriyle ilgili olduğunun da bu arada unutulmamasını hatırlatmakta fayda var. Kıbrıs'ta, bilhassa taburlar seviyesinde pek çok taktik hatalar olmuştur. Mehmetçik bu hataları kamufle etmiş bizi başarıya ulaştırmıştır. Eğer aşırı derecede aç susuz kalsaydı, cephanesiz kalsaydı bunu yapamazdı. Ancak Kıbrıs Birinci Barış Harekâtı boyunca Mehmetçiğın ikmalini düşmandan yaptığı da ayrı bir konudur.

23 Temmuz 1974 gecesini değerli ve cesur arkadaşım Ütğm. Mete Ebinç'ten dinlediğim şu anıyla kapatacağım: 232130 Temmuz günü hava iyice kararmıştı. Bir yandan konvoy yakılırken bir yandan da esirler ile şehit ve yaralılarımız tabur gözetleme yerine gelmeye başlamıştı. Bunlar hatırladığım kadarıyla, başından ağır yaralanmış iki veya üç erimiz, iki şehidimiz, iki kadar hafif yaralımızla on on beş kadar da esirdi. (Rahmetli Yzb.Tuncer'in cenazesi doğruca Boğaz'a götürülmüştü.) Doktor tarafından gereken işlemlerin yapılma-

sı için şehitlerimizin ve hafif yaralıların Türk Bozdağ'ına, esirlerin ilk sorgulamasını ve tugay komutanlığına nakillerini içeren emirleri müteakip, Ütğm.Ebinç'i çağırdım ve biraz evvel arz edildiği üzere tugay komutanına tek-mil vermeye gönderdim.

Giderken iki veya üç ağır yaralımızı da Boğaz Askerî Hastahanesine bırakmasını emretmiştim. Bundan sonrasını bilâhare Ütğm.Mete Ebinç'ten dinleyelim:

"Komutanım büyük bir zorlukla yaralıları Türk Bozdağ'ına naklettim. Oradan bulduğum bir araçla Boğaz'a indim. Yaralıları hastahaneye bırakarak tugay karargâhına uğradım. Orada nöbetçiler tugay komutanımızın kolordu komutanının yemeğinde olduğunu söylediler. Mücahit sancak karargâhındaki kolordu karargâhına gittim. Hakikaten komutanımız orada yemekte idi. Selâm verdim, yanıma geldiler. Ona tekmil verdim. Teşekkür ettiler. Sonra 'Tabur komutanınızın şehit olduğunu duyduk. Çok üzüldük. dediler.' Tabur komutanımızın şehit olmadığını onun yanından geldiğimi ve kendisinin teknilini getirdiğimi arz ettim. Beni yemeğe davet ettiler. Ben kendilerine 'Sağ olunuz.' dedim. Müsaadelerini alarak yanlarından ayrıldım. Aslında karnım açtı. Fakat taburum Beşparmak dağlarında dövüşürken kolordu karargâhında yemek yemek bana ters gelmişti..."

Bu asil Türk subayı bu anısını çok sonraları bana anlatırken bile gözleri yaşarmıştı. Hâlbuki kendisi ölümü aklına getirmeyen, hiçbir şeyden yılmayan, fiziği de yüreği kadar sağlam bir insandır.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın her ikisinde de başarımın en mühim nedeni çok değerli ve birbiriyle anlaşmış subay ve astsubaylara sahip oluşumdur. Onlarla aramızda sevgi ve saygıya dayanan derin bir güven hissi vardı. Bu meslekî hiyerarşiyi kat'iyen etkilemezdi. Subaylarım böyle olunca tabii erlerim de değer kazanıyordu.

Şehit uçaksavar nişancısı Ali Osman Esen, Çavuş Ömer Kurt ve daha niceleri... Bu arada uçaksavar takım komutanı Asteğmen Taner Erdem ve şehit Asteğmen İdris Doğan daima sevgi ve saygıyla anılacak ve unutulmayacak arkadaşlardır.

Tesadüf pususuna dair son anım şudur. Biraz buruk olmakla beraber açıklamakta yarar olduğunu sanıyorum.

Aslında bir tesadüf pususu olan fakat Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığınca Kıbrıs Barış Harekâtı'nın en büyük pususu olarak tarihe geçen olaya sonradan Hava Kuvvetleri tarafından sahip çıkıldı. Çünkü Hava Kuvvetleri tarafından Sihari sırtlarının doğu kesiminde daha önce tahminen 3-5 araçlık bir konvoy yakalanmış ve bir kısmı imha edilmiş. Sihari alındıktan sonra ben ve Hrk.ve Eğt.subayım (S-3) Ütğm.Mete Ebinç Sihari'deki Rum karargâhının batısında, yani Sihari sırtları olarak andığımız blokun doğuya bakan yamaçlarında dağ yolunda devrilmiş ve yanmış olarak 2 veya 3 adet düşman aracına tesadüf etmiştik. Bunlar Hava Kuvvetlerinin imha ettiği konvoyla ait olabilir.

Ayrıca bu pusu 2 nci Paraşüt Bölük Komutanı Ütğm.Orhan Ceylan tarafından görüldüğü için midir nedir; tamamıyla o bölüğe mal edilmek istendi. Tabii

3 ncü Paraşüt Tabur Komutanlığı için bunda bir sakınca yoktu. Neticede o bölük de taburumun bir bölümü idi. Ancak diğer bölük komutanları bu durumdan üzölmüşlerdi. Ayrıca ikinci hareket sonunda Hava İndirme Tugay komutanı olarak gelen Sayın Tuğgeneral Adnan Doğu komutanımıza da bu pusu öylece intikal etmişti. Sayın komutanım bir gün bu harekâtı bana sordu. Ben aynen aktardım. Fakat tereddüt ettiğini hissettim. Taburun duruma müdahalesi anladığım kadarıyla kendisine daha değişik arz edilmişti. Bir gün tugay komutanlığından tabur komutanlığına pusu ile ilgili subay, astsubay ve erlerin anılarını isteyen bir emir geldi. Bu emre 21 Eylül 1974 günü taburdan şu yazı ile yanıt verilmiştir:

T.C.
HAVA İNDİRME TUGAYI 3 NCÜ PARAŞÜT TABUR KOMUTANLIĞI
AYERMOLA / KIBRIS

HRK : 1700-5-74
KONU : Tesadüf pususu

21 EYLÜL 1974

HAVA İNDİRME TUGAY KOMUTANLIĞINA

23 Temmuz 1974 günü SİHARİ isitkemetinde ilerlenirken karşılaşılan 29 araçlık düşman konvoyuyla yapılan tesadüf muharebesine ait 3 ncü Paraşüt Tabur personelinin harp ceridesine esas teşkil edecek hatıraları ve açıklamaları ilişikte sunulmuştur. Arz ederim.

EKİ _____ :
13 Sb. açıklaması
2 Asts. açıklaması
1 Çvş. açıklaması
1 Er açıklaması

Turan ERDEM
P.Yb.
3 ncü Prş.Tb.K.

Ütğm.Orhan Ceylan dâhil arkadaşlarımlarımın açıklama yazılarını ayrıca saklamak aklıma gelmediği için suretlerini çıkarmadan tugaya arz etmişim. Aranırsa Hava İndirme Tugay Komutanlığında bulunabilir. Bu yazılarda pusuda her bölük yaptığını yazıyordu.

Gerçi tugay ceridesinde G-3 şöyle yazıyor:

“Aynı gün Dikoma-Stavroz-Balabays yolu üzerinde 29 araçlık bir düşman konvoyuna 3 ncü Paraşüt Taburu tarafından icra edilen pusu harekâtında düşman konvoyu kâmilten imha edildi. Grup Komutanı Yzb.Tuncer Güngör harekâtta şehit düştü. Bu pusu Kıbrıs harekâtının en büyük pusu harekâtı olarak tarihe mal olmuştur.” Daha önceleri de açıkladığım üzere aslında harekete tesadüf pususu veya muharebesi denilebilir. Ben daima bunu savunduğum için bir gün Sayın Tuğgeneral Adnan Doğu bana şöyle emretti: “Turan böyle söyleyip

durma. Artık bu harekât Türk Genelkurmay Başkanlığına kadar böyle arz edilmiş, sen değiştiremezsin. Herkes bunu plânlı bir pusu olarak biliyor.”

Evet konvoy tesadüfen yakalanmıştı. Ama yapılan iş plânlıydı ve plânı tamamıyla 3 ncü Paraşüt Tabur Komutanlığına aitti. Sonraları o konvoyla ilgili pusu bölgesinde benden başka herkes hatıra resimleri çekti.

O bölge için tabii müze olacak diye lâflar çıktı. Artık ne oldu bilmiyorum.

Bu konuyu cerideler hakkında kısa bir bilgi vererek kapatacağım. Bunlara, harp tarihine esas olan, tabur dâhil daha üst kademelerde tutulması gereken birliğe ait günlük olayları içeren defterler diyebiliriz. Yapılanı, yapılmayanı söyleyen, kahramanları belirten, muharebeleri doğru olarak anlatan ceridelerdir. İleride harekâtın yazılmasında da en önemli me hazlardır.

Kıbrıs Barış Harekâtı'nda, tutulmuş ceridelerde üst makama arz sırasında üzerinde bazı değişiklikler yapıldığını duydum. Doğruluk derecesini bilmiyorum. Ancak Hava İnd.Tugayının ceride taslağı bende olduğuna göre ve bu ceride temize çekilerek kolordu komutanlığına sunulduğuna göre bu arada ufak tefek değişikliklere uğraması pek ihtimal dışı değil.

Her karargâh ceridesini bir veya birkaç defa değiştirirse, harp tarihi encümenine giden ceride sadece en üst karargâhın ceridesi olursa, doğal olarak tek me haz bu ceride olacaktır.

Aslında muharebe kazanılmış veya kaybedilmiştir. Bunda kimse değişiklik yapamaz. Ama muharebenin kazanılmasında amil olanlar bakımından eksiklikler olabilir.

Artık Meçhul Asker anıtlarının ne kadar manidar ve gerekli olduğunu daha iyi anladığımı söyleyebilirim.

6. Sihari (Kaynakköy)'deki Piyade Taburuyla İrtibat, Aysavva Manastırı ve Bufevento Kalesi'nin Alınması

Ertesi günü yani 24 Temmuz 1974'te tabur Kakoskalla tepesi ve Sihari sırtlarında tertiplenirken ben de 23 Temmuz 1974 günü imha edilen düşman topçu taburunun bölgesini geziyordum. Bir haberci gelerek Sihari'de beni tugay komutan yardımcısı ve kurmay başkanının istediklerini haber verdi. Gittim. Tugay Komutan Yardımcısı Piyade Albay Sami Konukoğlu, Kurmay Başkanı Atilla Erdem ve Tugay İstihbarat (G-2) Kurmay Binbaşı Cumhur Evcil Sihari girişinde ağaçlık bir yerde duruyorlardı. Yanlarında benim 2 nci Bölük Komutanı Ütüm.Orhan Ceylan da vardı. Karşılıklı birkaç nezaket cümlesinden sonra kurmay başkanı dedi ki: “Binbaşım, 2 nci Bölük komutanınız pusuya düştü. Birkaç kişi yaralandı, 2 kişi şehit oldu. Fakat onu kurtardık.”

Ben ona teşekkür ederek Orhan'a geçmiş olsun dedim. Sarıldım, öptüm vs. Ama hâlâ bende afyon patlamamıştı. Yani zannediyordum ki Orhan Ceylan 23 Temmuz gecesi yanında olanlarla taburdan ayrı düştü. Dikomalar tarafında dö-

vüşürken de pusuya düşürüldü. 23 Temmuz'u 24'e bağlayan gece yaptırdığım keşif neticesi onu bulamadım. Bu nedenle de üzgündüm. Hâlbuki daha önce arz edildiği gibi Ütgm.Ceylan 23 Temmuz gecesi bölüğünün yarısıyla topladığı esirleri kolordu komutanlığına teslimine gidiyordu. O gece Boğaz'da kalıyor. Tabii fellik fellik biz Orhan Ceylan arıyoruz. 24 Temmuz günü kolordudan aldığı sivil otobüslerle Sihari'ye gelirken sivil şoförler yolu şaşırıyor. Kutseventi asfaltına giriyorlar. Evvelâ Rumlar da şaşırıyor. Sonra basıyorlar makineli tüfek ateşini. İki otobüs derhâl boşalıyor. Ama kırılan camlardan üsteğmenin eli yüzü kesiliyor. Tğm.Mustafa Kaya ayağından yaralanıyor. 2 erimiz şehit oluyor, birkaçı yaralanıyor vs.

Kurmay Başkanı Atilla Erdem'in anlattığına göre ateş sesine 230 ncu Alay 1 nci P.Taburundan birlik sevk ediliyor. O sırada Ütgm.Orhan da duruma müdahale ediyor ve düşülen kötü durumdan başarıyla çıkılıyor.

Artık söylenecek birşey yoktu. Hata benimdi. İşte (tabii aklımın erdiği kadarıyla) Kıbrıs Barış Harekâtı'ndaki hatalarımdan biri de budur. Evet arkadaşlarım zıpkın gibiydi. Ama genç ve başları sert insanlardı. Sonra başarı bazen insanların başını döndürüyordu. O esirlerin talimnamelere göre tabura gönderilmesi gerekirdi. Aslında üsteğmen bunu biliyordu.

Maalesef bu kahraman arkadaşım o gece bu hataya düşmüştür. Sebebi gençliği , tecrübesizliğidir. Benim hatam ise o güne kadar esirler konusunda emir vermeyişimdir. Sonraları daha pek çok esir alındı. Ama bir daha böyle lüzumsuz işler olmadı. Muharebenin her anı, her dakikası, her saati tecrübeler kazanılıyor...

Kimde hata? Tabii komutanda. Emirlerde ister şifahî, ister yazılı tek bir açık kapı bırakılmamalı. Subayların bilmesi gerekmiş başka şey, emrin verilmesi başka şey...

Her neyse. Ben üsteğmenimi alıp tabur bölgesine gitmeye hazırlanırken Kurmay Başkanı Bnb.Atilla Erdem yanında tugay G-2'si Kur.Bnb.Cumhur Evcil olduğu hâlde tekrar yanıma gelerek şöyle dedi: "Binbaşım, Bufevento Kalesi'nin alınmasını istiyoruz. Aslında bu bir emir değil. Ancak buradan şöyle bakınca Cumhur Bnb. ile buna karar verdik. Güneyde Miamilya (Haspolat) alındı. Oradan Sihari'yi birleştiren bir hat çekerşeniz göreceksiniz ki uzantısı Bufevento Kalesi'nden geçecektir. Bufevento Kalesi bizde olmadığı için torbanın doğu yakasında ağızda bir daralma var. Bu daralma olmasını istiyoruz. Ayrıca anlaşmaya göre 25 Temmuz 1974'te yeniden ateşkes başlayacak. O tarihe kadar ne kadar yer alabilirsek kâdır diyoruz."

Düşündüm. Doğru söylüyorlardı. Aslında 24 Temmuz günü 3 ncü Tabur için istirahat günü olmuştu. 2 nci Bölük komutanı da hazır Sihari'deydi. Peki, dedim.

Hemen oracıkta kendi kendime bir plân yaptım. 2 nci Bölük komutanı elindeki mevcutla Sihari-Bufevento Kalesi istikametinde taarruz edecek, diğer bir

bölük de Beşparmaklar üzerinden kaleye doğru taarruzla Bufevento Kalesi'nde birleşilecek.(Kroki:5)

Yanıma Ütgm.Orhan'ı çağırdım. Ona verdiğim şifahî emir aşağı yukarı şöyleydi:

1. Yarın yani 25 Temmuz 1974 günü saat 08.00'de bölüğünle (yanındaki mevcut personel ve silâhlarla) Sihari-Bufevento Kalesi istikametinde taarruz edeceksin.

2. Tabur diğer bir bölüğüyle, aynı taarruzu aynı saatte Beşparmaklar üzerinden Kakoskalla T. Bufevento istikametinde sürdüreceksin.

3. Bu akşam hazırlıklarını tamamla; yarınki harekâta hazır ol.

4. Dağlar üzerinde saat 08.00'den itibaren göreceğin birlikler 3 ncü Paraşüt Taburuna ait olacaktır. Dikkatli ol.

Orhan "Emredersiniz komutanım." diyerek yanımdan ayrıldı. Ben komutan yardımcısı ve kurmay başkanının yanında biraz daha kaldım. Sonra tabura döndüm.

Tabura gelince alınan bölgelerin muhafaza ve emniyeti maksadıyla yerleştirilen bölüklerden aldığım birer takımla bir mürettep (23) bölük teşkil ettim ve bölük komutanı olarak Ütgm.Mete Ebinç'i atadım. Sonra mürettep bölük komutanına, Ütgm. Orhan Ceylan'a verdiğim emri verdim.

Dağlar çok sarp olduğu için gücü kuvveti yerinde, silâh ve cephanesine iyi sahip olabilecek zinde erler seçilmişti. Gerek Sihari'den kaleye tırmanış; gerekse dağların üzerinde kaleye gidiş evvelâ doğa ile muharebeyi gerektiriyordu.

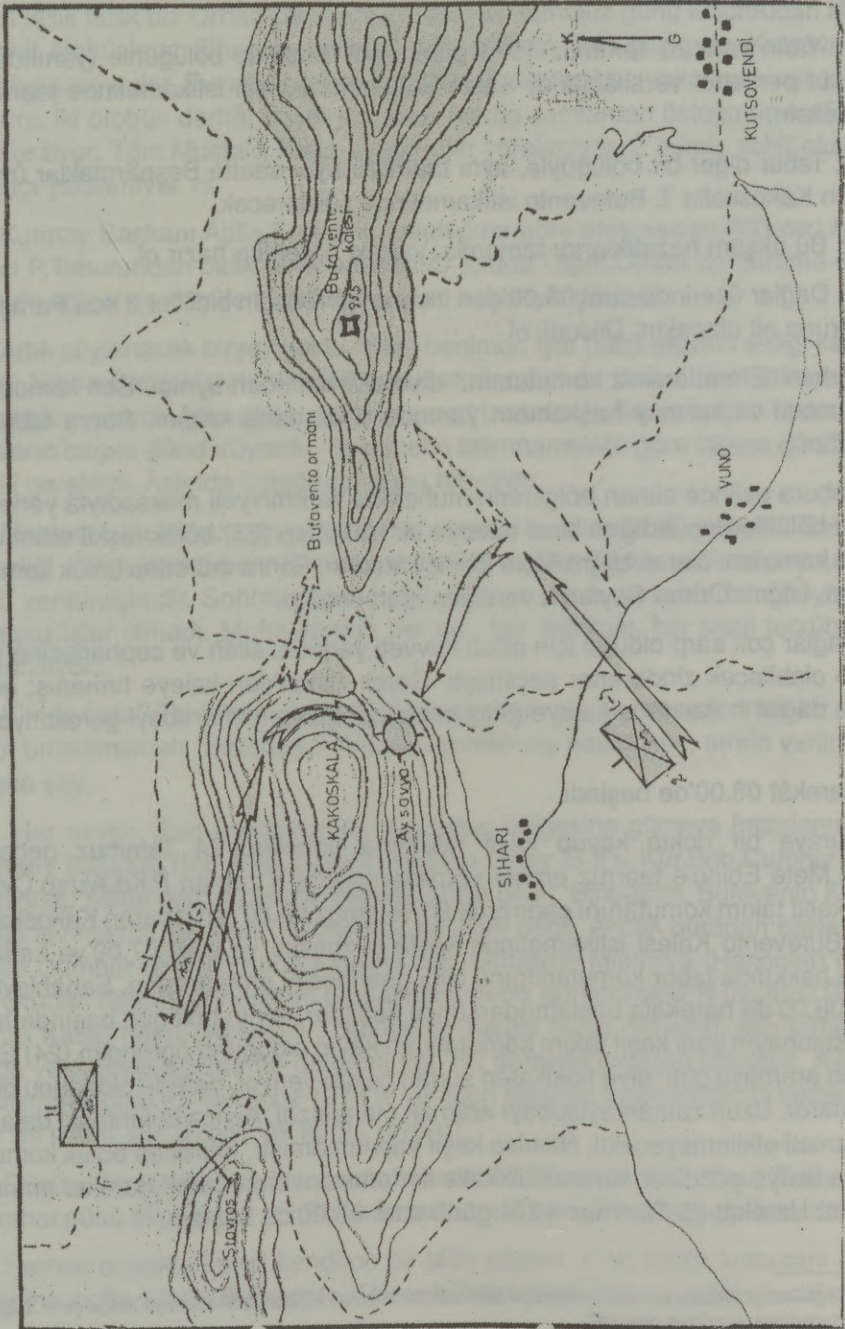
Harekât 08.00'de başladı.

Buraya bir nokta koyup keşif takımına dönelim. 24 Temmuz gecesi Ütgm.Mete Ebinç'e taarruz emrini verdikten sonra o zaman P.Kd.Astsb.Çvş. olan keşif takım komutanını çağırarak 24 Temmuz 04.00'ten itibaren Kakoskalla T.-Bufevento Kalesi istikametinde keşfe çıkmasını ve saat 07.00'ye kadar bölge hakkında tabur komutanlığına bilgi getirmesini emretmiştim. Sabahleyin saat 08.00'de harekâta başlamadan önce keşif takımının bölüğün başında fakat astsubayın yani keşif takım komutanının kayıp olduğunu öğrendim.(24) Erler "Su aramaya gitti" diye hakikaten sudan cevap veriyor, nerede olduğunu bilmiyorlardı. Uzun zaman astsubayı aramak manasızdı. Ayrıca bulunması da artık hizmeti etkilemeyecekti. Nasılsa keşif yapılamamıştı. Mürettep bölük komutanına ileriye gözcüler sürerek dikkatle ilerlemesini emrederek hareket emrini verdim. Harekât 25 Temmuz 1974 günü saat 08.00'de başladı.

(23) Mürettep: Orduda muhtelif birliklerden belli teşkiller alınarak kurulan birliklere veya birliğe denir. Lûgat manası sıralanmış, kurulmuş demektir.

(24) Bu astsubayın ismini bilerek vermedim. İkinci harekâta muharebeye alıştı ve iyi hizmetler verdi.

25 Temmuz 1974

Kakoskalla Tepe'nin Delik Tepe'den sonra en kritik bölge oluşu ve Girne-Lefkoşa tali yolunu kontrol edişi nedeniyle Karargâh Bölüğünden 1 manga kadar bir kuvveti orada bıraktım. Bu kuvvet daha ziyade Girne-Lefkoşa tali yolunu kontrol ve gözetleme hizmetini ifa edecekti.

Bölüğün Beşparmaklar üzerinden Bufevento'ya doğru hareketi devam ederken (eksik) 2 nci Bölük de Sihari-Bufevento istikametinde taarruzunu sürdürüyordu. Saatini tam hatırlamıyorum bir ara altımızda bir manastır gördüm. Bu manastırdan silâh sesleri duyuldu. Mürettep bölük manastırın tam üzerindeki isimsiz tepelerdeydi. 2 nci Bölük açılıp yayılarak ateşlere karşılık verdi ve taarruzu Bufevento Kalesi'ne doğru iken kuzeybatıya yöneldi. Haritamda manastırın olduğu yeri okudum. Aysavva yazıyordu. (Kroki : 5)

Mürettep bölük de istikametini güneye döndürünce Aysavva'daki düşman iki ateş arasında kaldı. Tahminen 1 saat sonra 2 nci Bölük ve mürettep bölüklerin personeli manastıra girdi ve tek tek binaları aramaya başladı. Manastır sür'atle temizlendi. Yakalanan on üç kadar esir tugay komutanlığına tahliye edildi. Fakat zaman hayli ilerlemiş saat 14.00'ü bulmuştu. Ayrıca Aysavva denilen manastır bütün taburumu alabilecek çapta ve kışla olarak her türlü imkâna sahip bir manastırdı... Taburu Aysavva'da toplamaya karar verdim. Çünkü çok dağınaktık.

Kaleyi almayı 26 Temmuz 1974 gününe erteledim. Karargâhımı Stavroz'dan Aysavva'ya naklederek orada kaldım. 6 gündür yatağımız topraktı. Manastırda mükemmel binalar, yatak ve karyolalar vardı.

Burada keşfin önemini belirtmek gerekli. Keşif takım komutanının keşif emrini yerine getirmeyişi tabura bir tam gün kaybettirmişti. Eğer ber Aysavva'yı daha önce öğrenseydim oraya bir birlik ayırır kaleye doğru yoluma devam ederdim. Tahminime göre Aysavva'yı düşman bir takım kadar bir kuvvetle tutuyordu. Bunlar topçu taburunun kışla emniyeti için bıraktığı personel olabilirdi veya 23 Temmuz'daki tesadüf pususundan kurtulup Aysavva'ya sığınanlardı.

Böylece 25 Temmuz 1974'te emredilen ateşkes anlaşmasına da tam gününde uymuş olurdum.

Size biraz Aysavva'yı anlatayım. Yolu vardı, oraya su tankeri gelebiliyordu. Ayrıca içme dışındaki ihtiyaçlar için bol suyu vardı. Tabur seviyesinde birliği işe edecek mutfağı, ocakları vardı. Yüznumaraları vardı. Bunlara bir de 50 adet koyunu ilâve ediniz. Velhasıl Aysavva o günler bizim için cennetten farksızdı. İlk sıcağı yemeği orada yedik. Gene burada, dağlarda bizi susuz bırakmayan Ağırdağ köylü vefakâr dostumuzu azat ettik. 2 nci Bl. Aysavva'da yeniden bir araya geldi.

Uzatmayalım, taburu Aysavva'da topladım. Stavroz bölgesindeki 3 ncü Bölük, Dikomalar ve Sihari tarafını kontrol eden 1 nci Bölük, Delik Tepe'deki Karargâh Bölüğüne ait 3-5 er, Aysavva'da toplandılar. Bölükler bölgeye şu şekilde yerleştirildi: Kutsevendi ve Bufevento istikametlerinin emniyetine, yani Aysavva'nın doğu tarafına 2 nci, kuzeyine 3 ncü, batı ve güneyine 1 nci Paraşüt

bölükleri görevlendirilmişlerdir. Karargâh bölüğünden bir manga ile Kakoskalla Tepe üzerinden Girne tali yolunun gözetlenmesi için Yzb.Ötüş'e emir verildi.

Gerekli yakın emniyet tedbirleri alındıktan sonra "Bufevento Kalesi'ne nasıl gideyim?" Yeniden düşünmeye başladım. Hedef kuş uçuşu 3 km'ye yakın bir mesafedeydi. Anladığım kadarıyla orada uzun menzilli silâhlar yoktu. Örneğin bir G.T.T., bir ağır havan veya uçaksavar makineli tüfeği vs. Zira Aysavva'nın bazı bölgeleri kaleden görüldüğü hâlde ne yatık mermi yolu silâhlarla ne de havanlarla taciz edilmiştik. O hâlde kalede olsa olsa makineli tüfek ve piyade tüfeği ile teçhiz edilmiş Rumlar olabilirdi.

Normal şartlarda dahi kaleye güneyden tırmanma imkânı yoktur. Ancak Aysavva'nın kuzeydoğusundaki Beşparmak dağları üzerinden gidilebilirdi. Muntazam kuvvetlerin taarruzlarına karşı 2 adet makineli tüfekle kalenin günlerce savunulması mümkündür.(Güney-kuzey istikametindeki taarruzlarda)

O hâlde bu kaleye gayrinizamî taarruz daha başarılı sonuçlar verebilirdi. Kararımı verdim. 3 takım teşkil edecektim. Bunlar iki P.Tk., bir Slh.Tk.1 olacaktır. Ama P.Tk.1arının biriyle Slh.Tk.1 özel teçhizatlı ve özel görev yeteneğine sahip personelden müteşekkil olacaktır.

S-3 P.Komd.Ütğm.Mete Ebinç'i Slh.Tk.komutanı yaptım. Erlerin hepsi paraşütçü komando erleriydi. Tk. 2 adet 57 mm'lik G.T.T., 2 adet uçaksavar makineli tüfek, 2 adet de A-6 Mk.Tf.le takviye edildi. Slh.Tk.1, silâh ve cephanelerini yanlarına alarak, Beşparmak dağları üzerinden Bufevento Kalesi'nin tam batısına düşen aynı yükseklikte, sarp ve isimsiz tepeye tırmanacaktı. O tepede bu silâh ve cephanelerle ancak komandoların veya dağcılarının veya fizik olarak çok güçlü seçkin piyadelerin tırmanabileceğini Beşparmakları gezenler iyi bilirler. Slh. takımı, bu tepede mevziye girerek, güneyden kale istikametinde taarruz edecek P.Tk.1'in taarruzunu destekleyecek ve aynı zamanda düşmanın dikkatini kendi üzerine çekecekti. Mermiler bilhassa G.T.T. mermileri kısıtlı olarak verildiği için zamanlı olarak kullanılacaktır.

Ayrıca Slh.Tk.1 dürbünüyle, baskın yapacak özel takımın boyun noktasından geçişini ve kaleye taarruzunu mutlaka görerek; atışlarını ona göre ayarlayacaktı.

Kaleye güney-kuzey istikametinde cephe taarruzu yapacak P.Tk.1'in taarruzu tamamıyla gösteri mahiyetinde olacaktır. Takviye edildiği birer adet G.T.T. ve uçaksavar Mk.Tf. gibi piyade ağır silâhlarıyla yaptığı ateşler ve taarruzî manevralarla savunuların dikkatini mümkün olduğu kadar güneyde toplamaya çalışacaktı. Bu görev 230 ncu Alayın 1 nci Taburundan P.Tk.Komutanı Tğm.Murat'a verildi. Bu teğmenin takımı taarruz bölgesinde hazır olduğu için bölük ve tabur komutanlarıyla koordine edilerek o takımdan istifade düşünüldü. Ve öyle yapıldı.

Baskın grubuna ise takım komutanı olarak P.Komd.Ütğm.Sencer Zekai verilmişti. Emrinde P.Komd.Tğm.Halit Günöz komutasında 30 paraşütçü koman-

do eriyle Jandarma Tğm.Halis Deveci komutasında 10 kişilik bir jandarma komando eri vardı. Bunların hepsi de gönüllü ve aslan gibi gözünü budaktan sakınmayan çocuklardı.

Bu takım sarp birkaç tepe aşarak kalenin hemen batısındaki boyundan Beşparmakların kuzeyine geçecek sonra güneye dönerek tepeye tekrar tırmanacak ve kaleye arkadan sessizce yaklaşıp baskın tarzında taarruzunu icra edecekti.

25 Temmuz 1974 günü gecesi hazırlıkların tamamlanması ile geçti. 26 Temmuz 1974 günü 03.00'te Tk.komutanları tekrar toplandı. Hazırlıklar yeniden gözden geçirildi.

Emir son defa tekrar edildi. Harekâtın 04.00'ten itibaren başlayacağı, telsiz kullanılmaması, haberleşmenin işaretle ve görme ile sağlanacağı vs. Hedefin alındığını Sencer Zekai kaledeki bayrak direğine Türk bayrağı çekerek bildirecekti. Sonradan bu direğin paratoner direği olduğunu gördüm. 8 saatlik bir sızmadan sonra o direğe fırtına gibi tırmanan erin hayali hâlâ gözlerimin önündedir. Mehmetçik ne büyük bir aşkla tırmanıyordu 10 cm çapındaki demire. Demir yaş ağaç dalı gibi uçurumun üzerinde ileri geri yaylanırken bayrağı ona bağlamak için nasıl çırpınıyordu. O anı, ilk günkü gibi belleğimde daima tazeliğini korumaktadır.

Son olarak arkadaşlarıma parola "KALE", işareti "MURAT" dedim. Timler 26 Temmuz sabahının karanlığı içinde hedefleri istikametinde süzülerek kayboldular. 2 saat sonra bulunduğum yerden Slh.Tk.ının zirveye tırmanan elemanlarını ve Tğm.Murat'ın takımıyla taarruz hazırlıklarının görebiliyordum. Keza saat 07.30 sularında Slh.takımının tırmanması düşman ateşleri altında nihayetlendi. Silâhları mevziye girdi ve atışlara başladı.

Baskın grubu kayıptı artık, ne ses ne soluk... Takım ormanlar içinde kaybolup gitmişti. Başarmaları şarttı. Acaba Sencer boyun noktasını salimen geçip Çatalköy tarafına ulaşabilmiş miydi? Yani boyundan kalenin kuzey tarafına sızabilmiş miydi?

Bildiğim husus Çatalköy'ün bizde olduğuydu.(25) Tugay Kur.başkanıyla 24 Temmuz 1974 günü Sihari'deki konuşmamızda öğrenmiştim.

Eğer ben 26 Temmuz 1974 günü Beşparmakların kuzeyinin Çatalköy'e kadar elimizde olduğundan emin olmasaydım, belki baskın grubuna bu şekilde bir görev vermezdim. Zira hedefin ele geçirilmesi bu denli tehlikeye değmezdi.

Sonradan bu konu üzerinde çok konuşuldu. Hatta Tnk.Tb.Komutanı Tankçı Bnb.Mustafa Çetiner dahi 29 Temmuz günü Çatalköy'ün bizde olduğunu zannederek köye girmiş. Bnb.Çetiner'e göre esaretinin tek sebebi kendisine yanlış bilgi verilmesidir.

(25) O günlerde galiba kolordu karargâhınca batıda Lapta ve Karava ile doğuda Çatalköy'ün bizde olduğunu zannediliyordu. Çatalköy 28 Temmuz günü veya bir iki gün sonra, Lapta, Karava ise 8-9 Ağustos 1974 gecesi alındı.

Uzatmayalım, sabırsızdım. Ama sızma harekâtında bazen 1 km'nin bir gecede geçildiğini de biliyordum. Bu harekât sabır ve güven harekâtıydı.

Saat 11.00'e doğru telâşlanmaya başladığım saklayamam. 7 saat olmuş, baskın grubunda menfi veya müspet bir hareket görmemiştim. Aralıklarla Slh.Tk.'nin ateşleri, P.Tk.'nin taarruzu devam ediyordu. Bu sıkıntılı durum bir saat kadar daha sürdü. Sonra kalede bir hareket gördüm. Birisi bayrak direğine tırmanıyordu. Sonra direğe tırmanan kişi koynundan kırmızı bir şey çıkardı. Açtı. Bayrağımızdı. Secde ederek Tanrı'ma şükrettim.(Kroki:6)

Derhâl yanımdaki telefonda tugay karargâhını aradım. İrtibat yoktu. 230 ncu Piyade Alayı 1 nci Tabur Komutanlığı kanalıyla Hava İndirme Tugayına şu mesajı gönderdim:

Hava İndirme Tugay Komutanlığına

26 Temmuz 1974 günü saat 12.15'te Bufevento Kalesi ve Beşparmaklar zapt edilmiştir. Arz ederim.

3 ncü Prş.Tb.K.

"Beşparmaklar" derken bilinçliydim. Kaleyi üzerinde saklayan tepe Beşparmakların en yüksek ve en sarp kesimiydi. Ondan sonra Beşparmaklar alçalarak doğuya doğru devam ediyordu. Fakat mukavemet noktalarından ve imkânlarından yoksun olarak. Derhâl kaleye telefon hattı çekilerek irtibat sağlandı. 40 kişilik müfreze orada bırakılarak Slh.takımı geri alındı.

Kale gerek Girne ve gerekse Kutsevendî bölgesi olmak üzere hatta Değirmenlik'e kadar mükemmel bir gözetleme imkânı sağlıyordu.

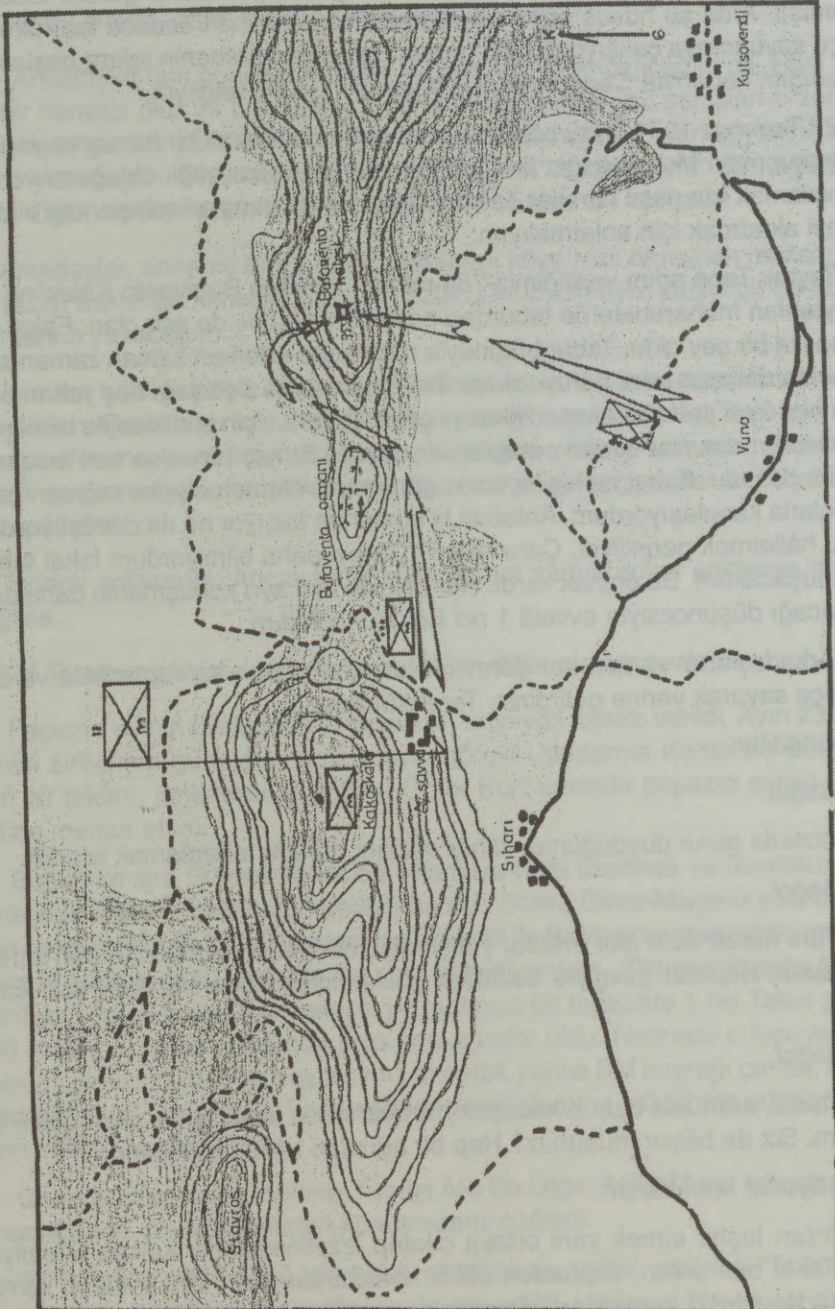
Artık doğu kesimindeki hava başı hattı Stavroz harabeleri ve Siharî sırtlarından değil Bufevento Kalesi Miamilya arasında çekilen bir hat üzerine oturmuştu.

Aynı gün Ütğm.Sencer Zekai yaptığı göz keşfine dayanarak bana Kutsevendî istikametinde taarruzu öneriyordu. Aldığım keşif raporlarından ben de Kutsevendî'nin sür'atle alınabileceği kanaatine varmıştım. Ancak Tugay Komutanlığına yaptığım müteaddit müracaatlara rağmen bu isteğimize müsaade edilmedi. Sonradan öğrendiğime göre kolordu komutanlığı reddetmiş, gerekçe olarak da ateşkes emri ileri sürülmüş.

25 Temmuz 1974'te Girne tali yolunun gözetlenmesi maksadıyla Kh.Bölüğünden ayrılan ve Kakoskalla Tepe'de bırakılan müfrezenin Aysavva'ya indirilmesi için 27 Temmuz 1974 günü Yzb.Ötüş'e emir verildi.

Artık tabur Aysavva'da toplanmıştı. Emniyet hizmetleri yürütülmek kaydıyla bölük komutanlarını 27 Temmuz 1974 günü yeniden tertiplenme ve düzenlenme için serbest bıraktım.

26 Temmuz 1974

7. 27 Temmuz - 8 Ağustos Günleri ve Birkaç Anı

25 Temmuz'da yeniden başlayan "ateşkes" anlaşmasına bölgemdeki Rumlar büyük bir titizlikle uyuyorlardı. Zira 26 Temmuz günü kaleye yapılan harekâta Kutsevendi'den en ufak bir müdahale görmedim. Gerçi gerekli tedbirler alınmıştı. Ama şu husus açıkça belirgindi: Artık düşman sadece taarruz edildikçe savunmaya çalışıyordu. Bu duruma göre muharebenin tekrar başlaması anladığım kadarıyla Cenevre konuşmaları sonucuna bağlıydı.

27 Temmuz 1974 günü bölükleri birer birer toplayarak bir konuşma yaptım. Bu konuşmayı Mehmetçiğin örf ve âdetlerine ne kadar bağlı olduğunu ve onu kamçulamak için nasıl hareket edilmesi hususunda genç arkadaşlarıma bir tecrübeyi aktarmak için anlatmalıyım:

Bayrak Tepe adını verdiğimiz 784 rakımlı tepeden Bufevento Kalesi'ne kadar yapılan muharebelerde taburdan ne kaçan oldu ne de esir olan. Fakat daha başka bir şey oldu. Tabur bütünüyle muharebe ederken zaman zaman sağda solda dolaşan erler görüyordum. İki-üç gün sonra üç aşağı beş yukarı bunların hep aynı şahıslar oluşu dikkatimi çekti. Onlara niçin bölükleriyle birlikte olmadıklarını sorunca sudan cevaplar alıyordum. Birkaç tanesine sert muamele ettiğim de oldu. Fakat bu kişiler bana görünmek istememelerine rağmen gene de onlarla karşılaşılıyordu. Anladım ki bunlar ne kaçıyor ne de dövüşüyordu... Bunu hâlletmek gerekiyordu. Çare neydi? Çareyi daha bilmiyordum fakat taburla konuşacaktım. Bu olanak vardı. Her bölükle ayrı ayrı konuşmanın daha doğru olacağı düşüncesiyle evvelâ 1 nci Bölüğü topladım:

- Arkadaşlarım verilen her görevi milletimize has bir kahramanlıkla ve ölü mü hiçe sayarak yerine getirdiniz. Teşekkür ederim.

Gürlediler:

- Sağol.

- Sizlerle gurur duyduğumu, iftihar ettiğimi burada tekrarlamak isterim.

- Sağol.

- Türk milleti sizin gibi evlâtlar yetiştirdiği müddetçe daima zaferden zafere koşacaktır. Hepinizi sevgiyle selâmlar gözlerinizden öperim. Tanrı sizi korusun.

- Sağol.

- Yalnız, aranızda bazı arkadaşlarınız cepheden uzaklaştılar. Ben onları biliyorum. Siz de biliyor musunuz? Hep bir ağızdan tekrar gürlediler:

- Biliyoruz komutanım.

- Onları teşhir etmek yani ortaya çıkarıp izzetinefislerini kırmak istemiyorum. Fakat ben onları, cepheden bölük komutanlarından izinsiz takım komutanlarından izinsiz ayrıldıkları için cezalandırabilir miyim?

- Cezalandırırsınız komutanım.
- Divanîharbe verebilir miyim?
- Verirsiniz komutanım.

İşte bu sırada "çare" aklıma geldi. Devam ettim:

- Arkadaşlar ben bunların hiçbirini yapmadım, yapmayacağım da. Eğer tekrar bir harekât olur ve taburumuza görev düşerse, ben bu şahısları o zaman gene aynı şekilde yakalarsam başka bir şey yapacağım. Onları köylerine ailelerine yazacağım. Diyeceğim ki; "oğlumuz Kıbrıs'ta dövüşüyor" diye öğrenmezsiniz. Oğlunuz cepheden kaçıyor. Oğlunuz maalesef bir korkaktır.

Arkadaşlar, anne ve baba, belki evlâtlarını köye rezil etmemek maksadıyla bu yazıyı saklarlar, kimselere duyurmazlar. Onun için aynı yazıyı bir de köyün muhtarına yazacağım.

İşte her bölükle böyle konuştum. Neticeyi ikinci harekâtı arz ederken açıklayacağım. Burada şu kadar söylemekle yetiniyorum. Eğer ben bu erleri bırakınız mahkemeye vermeyi, vursaydım vardığım neticeyi istihsal mümkün olmazdı sanırım. Ayrıca mutlaka taburumun sevgi ve saygısından da birçok şey kaybederdim.

Şiddeti anlıyorum. Ancak birlik eğitimsiz ve şartlar onları eğitmeye müsait değilse...

27 Temmuz gününe ait hatırlayabildiğim diğer olaylar şunlardır:

Papazın evinin (Balabays'ın girişinde) emniyeti tabura verildi. Ayın 23'ünde Sihari sırtlarının güneyinin emniyetiyle görevli Jandarma Komando Bölüğünden bir takımı, jandarma astsubayı Ömer Kurt emrinde papazın evinin emniyetine memur ettim.

Bugün bir ara Bufevento Kalesi-Miamilya hattı üzerinde ve üzerimizde bir Birleşmiş Milletler helikopteri dolaştı durdu. Sonra Girne-Magosa yolu üzerinden geldiği anlaşılan bir BM aracı Kutsevendi ile Bufevento arasındaki asıl muharebe hattına girdi. Uzaktan durumu gözetliyordum. 230 ncu Piyade Alayı 1 nci Tabur bölgesine düşen isimsiz ve rakımsız bir tepelikte 1 nci Tabur personeli ile BM askerleri arasında bazı konuşmalar oldu. Neticede o tepeye 1 nci Tabur tarafından dikilmiş bayrağımız alınarak yerine BM bayrağı çekildi. Astsb. Abdurrahman Özkan olay yerine gönderilerek duruma müdahale edildi. Bayrağımız tekrar yerine kondu.

Gene bugün Hava İndirme Tugayı Mu.Sb.Ütğm.Atilla Mutlu taburla tugay arasında telli devre ile telefon konuşmasını sağladı.

28 Temmuz 1974 günü için tugay ceridesinde şunlar yazılmış: "Tertiplenme ve mevzileri pekiştirme faaliyetlerine devam edildi. Herhangi bir vukuat olmadı."

Benim notlarımda ise şunlar var: Bugün tugay komutanlığı ve ben hâlen Çatalköy'ün düşman elinde olduğunu ve 49 ncu Piyade Alayının Çatalköy'e taarruz edeceğini öğrendik...

Gene ayrıca bugün Bufevento Kalesi'ne Beşparmaklar üzerinden erzak götüren müfrezemize Girne'deki 39 ncu Tümen alaylarının direkt desteğine memur topçu tasurlarından birinin düşman zannıyla ateş açmak istediğini fakat menzil kifayetsizliği dolayısıyla ateş etmediğini biraz yaklaşılarak ateş etmek niyetinde olduğunu bizim tugayın Kurmay Başkanı Atilla Erdem'den öğrendim. Kurmay başkanı duruma tesadüfen muttali olmuş ve müdahale ederek müessif bir yanlışlığa mani olduğunu anlatmıştı.

28 Temmuz günü sabahleyin Delik Tepe'den gelen Ütgm.İsmet Akpınar'ı Aysavva'nın karargâh komutanı yaptım. Mutfak, ocaklar, tabura un ve yiyecek temini ile yemek ve ekmek pişirme işleri onundu.

Çünkü bu kahraman arkadaşım cesareti ve muharipliği seviyeside yemek pişirmesini de biliyordu. Titizdi, temizdi.

Aynı gün bölük bölgelerini geziyor, temizlik konusunda gerekli tedbirleri alıyordum. Bir telefon emri geldi. Saatini hatırlamıyorum. Jandarma Komando Taburunu emrimizden alıyorlardı. Jandarma Taburu Türk Bozdağ'ı Sihari sırtlarının bir bölümü, papazın evi ve 10 kişisi ile kalede idi. Papazın evindeki takım ile Sihari'deki takım Bozdağ'da Bnb.Hasan Erdem'e iltihak edebilirlerdi. Fakat kaledeki bir teğmenle 10 jandarma komando erinin iltihakı zor olacaktı. Ancak Jandarma Komando Taburunun da Çatalköy tarafına taarruza iştirak edeceğini öğrenince kaledeki 10 kişiyi kuzeyden direkt olarak Çatalköy bölgesine indirmeyi düşündüm. Bu maksatla kaleye telefonla emir verdim. Ben haber gönderince Jandarma Tğm.Halis Deveci 10 adamıyla Çatalköy batısına 49 ncu Piyade Alay bölgesine inecekti. Fakat iş yaparken bir çuval inciri berbat etmek de vardı. Onun için kalktım. Tugaya gittim. 49 ncu Alay bölgesine gidip oradan durumu bizzat görerek emir vermek daha uygundu. Tugay komutanı müsaade ettiler. G-2'si Bnb.Cumhur Evcil'de o bölgeye gidecekmiş. Beraberce bir cip aracına atladık. Girne içinde Magosa asfaltına çıkarak 49 ncu Piyade Alay karargâhını bulduk.

Bölgede top, makineli tüfek ve diğer silâhların ateşleri duyuluyor ve yer yer atışlar şiddet kazanıyordu. Durumdan alayın taarruzunun başladığı anlaşılıyordu. Görebildiğim kadarıyla alay sağ kanadını Beşparmaklara sol kanadını da Akdeniz'e dayamış T.C.H. olarak da kabaca Bufevento-Ozanköy hattını seçmişti. Tabii ben etrafı şöyle gözden geçirerek bu kanaate vardım. Alayda kimseye sorarak değil, yanılmış olabilirim. Bu kanaate varışıma Jandarma Komando Tabur Komutanı Bnb.Hasan Erdem'le olan konuşmamız da katkıda bulunmuştur. Alay karargâhında Hasan Erdem'i görerek çaledeki durumu anlattım. Bana papazın evindeki ve Sihari'deki takımları aldığını, 10 kişilik ekibi almadığını fakat yapılan taarruz plânına göre Beşparmaklar tarafında taburunun bulunduğunu, Tğm.Halis'in oraya gelebileceğini söyledi. Bu konuda telsizle ve

habercilerle taburun sağ kanadındaki bölüğüne emir verdi. Ben de telsizle Aysavva'ya durumu bildirerek Tđm.Halis'in kaleden kuzey-batı istikametinde ilerleyerek birliğine katılmasını emrettim.

İşte böylece 28 Temmuz'da Çatalköy taarruzuna tesadüfen ve yakinen tanık oldum. Alınış tarihini tam hatırlayamıyorum. 29 Temmuz'da Tnk.Bnb.Mustafa Çetiner orada esir edildiğine (kendi ifadesinden) göre Çatalköy'ün 30 Temmuz'dan evvel alınmadığı anlaşılıyor.

Taarruzu biraz izledikten sonra geriye döndük. Ben Aysavva'ya geldim. Çok sıcak vardı, her taraf yanıyordu. Büyük ağaçların altında oturup istirahate geçtik. Günün diğer kısmı ile gece olaysız geçti.

29 Temmuz'un olaysız geçeceği beklenirken zannederim öğleden sonra güneyimizde bir patırtı koptu. Silâh sesleri 230 ncu Piyade Alayı 1 nci Taburunun bize komşu olan bölüğü bölgesinden geliyordu. Yanıma Mete Ebinç ve 2 nci Bölük Komutanı Ütđm.Orhan Ceylan'ı alarak bölgeye gittim. Kale ile o bölük arasındaki boşluğu 2 nci Bölükten bir takımla kapatmıştı. Duruma müdahale ettik. Görünürde ne bölük ne de takım komutanları vardı. Erlerden durumu anlamaya çalıştık. Onlara göre bölgeye bir Rum birliği taarruz etmiş. Yanımıza 2 nci Bölük Silâh Takım Komutanı Fevzi Türksoy da geldi. Arkadaşlar derhâl gerekli tedbirleri aldılar.

Aslında erlerin telâşı, ne yapacaklarını bilmediklerinden doğuyordu. Başlarında subaylarını görünce rahatladılar.

Rumlar akıllarınca bizi taciz etmek için ormanı geniş şekilde tutuşturmuşlar. Hava bir hayli rüzgârlıydı. Rüzgâr bize doğru yani doğu-batı istikametinde esiyordu. Kuru dallar sür'atle tutuşarak bir orman yangınına dönüşmüştü. Alevler Mehmetçiğin üzerine doğru gelince 230 ncu Alayın 1 nci Tabur erleri bundan rahatsız olmuşlardı.

Bu olayı bahane ederek Kutsevendî'ye taarruz etmek istedim. Fakat "ateşkes" kararının 22 Temmuz 1974 saat 17.00'den itibaren (Kıbrıs saatine göre saat 16.00'dan) yürürlükte olduğu belirtilerek karşıdan bir hareket olmazsa bulunulan bölgelerde tahkimat ve savunma tedbirleri alınması; her hangi bir harekete cevap verilmesi tekrar ve kesinlikle emredildiği için bu taarruz yapılamadı.

Bölüğün savunma hattını işgali yeniden sağlandı. Sonra yangının bütün ormanı sarmasını önleyici tedbirlere yöneldik.

O sırada bir Ütđm. gördük. Çağırdım, bu genç arkadaşım da ne olup bittiğini anlayamamışa benziyordu. Bölük komutanını sordum. Bölükte olmadığı yanıtını aldım. Sonradan o üsteğmeni gördüm. Bölgesinde beraber dolaştık, hatta beraberce farklı bir olaya da tanık olduk. Tarihini tam hatırlayamıyorum. Ama ağustos ayının ilk günleriydi. Asıl muharebe hattını gezerken onun bölgesine de uğradım. Tesadüfen buluştuk. Beraberce Kutsevendî'nin batı kısmındaki Rum mevzilerini izledik. Bu ara asıl muharebe hattını geçerek Kutseven-

di'ye doğru giden Mehmetçikler gördüm. Silâhsızdılar, ellerinde mataralar vardı. Sordum:

-Üsteğmenim bunlar nereye gidiyorlar?

-Komutanım, Rumlarla bizim aramızdaki şu derenin içinde bir kaynak var, bu bölgedeki takım, içme suyunu oradan temin ediyor. Ancak Rumlar da oradan temin ediyor. Mehmetçikler ile Rumlar kendi aralarında anlaşmışlar. Bu anlaşma nasıl oldu onu da bilmiyorum. Ama işte gördüğünüz usulle su temin ediyoruz. Yanlız biz gidince onlar gelmiyorlar. Onlar suya gelince biz yerlerine dönmelerini bekliyoruz.

-Ne güzel bir anlaşma...

Geçmiş muharebelerde de böyle şeylerin olduğuna dair büyüklerimizden birçok öykü dinlediğim aklıma geldi. Özellikle Çanakkale'de.

Demek ki böyle anlaşmalar mümkünmüş diye düşündüm. Bu arada Mehmetçikler gayet rahat kaynak başına vardılar. 3 kişi idiler. Ayağı yukarı takımın bütün mataralarını yüklenmişlerdi. Suları doldurmaya başladılar. Karşıdan Rumlar onları seyrediyorlardı.

Aklıma acaba bize bu suyu aldirmayacak kadar güçlü olsalar hâl gene böyle mi olurdu? diye bir soru geldi. Bilemiyordum. Ancak yakaladıkları sivil, mücahit, asker Türklere reva gördükleri işkence, bende menfi kanaat uyandırmıştı.

Zira Rumların yakaladıklarını ağaca ters asıp, ayak parmaklarından başlamak suretiyle bütün uzuvlarını kırarak, gözlerini oyarak öldürdüklerini çok iyi biliyorduk. Hatta anaları, kucaklarında yavrusuyla diri diri gömdüklerini de... Bir insan diğerine can düşmanı olsa dahi, bu denli vahşet doğrusu hiç yakışmıyor. Maalesef Rum ve Yunan subaylar bunları yapmışlar veya yapanlara göz yummuşlardır.

Mutlaka öldürmek gerekiyorsa insanca öldürme yolunu niçin seçmedikleri bende hâlâ bir bilmecedir. Zaman zaman düşüncelerinde bu bilmeceyi çözmeye çalışmışımdır. Neticede kendimce bir kurala bağladım bu zalimliği: "Aciz insan gaddar olur."

Şunu çok sordum kendime. Rumlar benim düşmanım. Ben niçin aldığım yüzlerce esiri öldürmedim? Niçin sivil ve asker esirlere aynı muameleyi yapmıyorum?

Bir ses bana daima "Sen güçlüsün. Doğru olanı yap. Adil ol. Tanrı seni gözlüyor." diyordu.

Sırası gelmişken Rum ve Türk milletleri üzerinde de biraz durmakta fayda görüyorum. 1071'den bu tarafa Doğu Roma veya Bizans İmparatorluğu bünyesindeki Rumlarla yani Yunanlarla günümüze kadar müşterek yaşamış ve komşuluk yapmış iki milletiz. Bu iki millet arasındaki bağların varlığını inkâr edecek kendini bilen tek bir Türk veya Rum olamaz. 1000 senelik ilişkileri olan

bu iki millet arasında hatta kız alışı verişleri dolayısıyla sıhrî bağlar bile mevcuttur. İkinci Dünya Harbi'ndeki yardımlarımız ve dertlerine ortak oluşumuzu da akliselim sahibi Yunanların unutmaması imkânsızdır.

Neden bu iki millet, aralarındaki anlaşmazlıkları, iki komşu evinin meseleleri olarak görmez ve öylece hâletmez? Neden iki küçük çocuk misali itişir dururlar? Evet, kökendeki problem megalo ideadır. Problem Rusya'nın Deli Petro'dan bu yana sürdürdüğü Akdeniz'e inmek için Osmanlı İmparatorluğu'nu parçalamak maksadına matuf entrikalarının bir halkasıdır. Rusya'da şekillenmiş Etniki Eteryanın, Romanya'da kuruluşu, Mora'ya mal oluşu... Ancak bu iki millet artık çocukluk devresini aştı, neden hâlâ bu fikirlere yeşil ışık yakılır?

Aslında Türkiye-Yunanistan ve hatta Bulgaristan'ın jeopolitiği federe veya konfedere bir devlet kurmalarını âdetâ bağırılmaktadır. Avrupa Birliği uzak değildir. Almanya'nın siyasî bütünlüğünü sağlamadan önce gümrük birliğini kurarak ekonomik bütünlüğünü sağladığı ve sonra siyasî bütünlüğe kavuştuğu hatırlanırsa bugünkü dokuzların Avrupa devletinin temellerini attığını ve o günlerin yakın olduğunu söylemek bir kehanet değildir. (*) Böyle bir dönemde komşuların birbirini yemek için fırsat kollamalarını ve milletlerinin mutluluğuna harçayacaklarını, birbirlerini kırmak, yok etmek için sarf etmelerindeki manasızlığı XX. asrın son çeyreğinde anlamaya imkân yoktur. Konu eğer 400 senelik Osmanlı idaresi ise bugün bunun hesabını veya çatışmasını yapmak akıl kârı değildir.

Ben şuna yürekten inanıyorum ki Yunan halkıyla Türk halkının arasında mesele yoktur. Bilhassa bu iki millet birbirine çok yakındır. Meseleleri bulanık suda balık avlamak isteyen veya herhangi bir konuya tutunarak devlet mekanizmasında yer kapmak isteyen siyasîler yaratmaktadırlar. Bu da kişisel çıkar demektir. Kişisel çıkarlar için milletleri birbirine düşman etmek ve milletlerin de bu oyuna gelmeleri hakikaten acıdır. Şuna eminim; Kıbrıs'ta Rumların çoğu ölürken için ve kimin için öldüklerini kendilerine pişmanlık içinde sormuşlardır.

Bozdağ'da geçmiş gün bölük komutanlarından biri bir Rum gencinin cesedinden bir mektup buluyor. Merak edip tercüme ettiriyor. Etkilenmiş ki bana da anlatmıştı. Aşağı yukarı kızcağızın arkadaşına veya sevgilisine yazdıkları şunlardı:

Niçin dövüşüyorsunuz? Kıbrıs'ta bu iki toplum başından beri var. Bugünlere kadar nasıl gelmişiz? Demek ki Kıbrıs iki topluma da yetiyor.

İnsan öldürmek, çok yüce fikirler için de olsa bence insancıl bir düşünce değildir.

Eğer bu arada sana bir şey olursa ben ne olurum? Senin idealinin yanında bizim seni sevenler olarak hiç değerimiz yok mu? vs.

(*) Bu kitap yazıldığında AT yoktu. Sadece AET vardı.

Ne oldu? O delikanlı en güzel çağında bir kurşuna hedef oldu ve sevgilisi yalnız kaldı. Ne uğruna? Olmayacak bir hayal uğruna.

Bugün Tanrı korusun Türk milletine bir hâl olsa dali, Yunanistan siyasilerinin düşündükleri olmayacak hayallerdir. Sonra her Rum da davasına tam inanmış değil. 3 ncü Paraşüt Taburu Rum Bozdağ'ında Rumlar çekildikten sonra uçaksavar makineli tüfekleri yanında, makineli tüfek ayağına, ayak bileğinden zincirle bağlanarak kilitlemiş Rum cesetleri buldu. Bunlar idealleri için dövüşen Rum gençleriydi. (!)

Bir dava etrafında birleşen 3-5 kişi tüm Kıbrıslı Rumları kandırma, korkutma ve tehditle peşlerinden götürmüşlerdir. Ama pek az insanı inandırabilmişlerdir. Ancak propagandaları korkutmak ve tehdit olduğundan birçok Rum kendisini saklamış, hatta zaman zaman kraldan ziyade kralcı görünerek durumlarını kurtarmaya çalışmışlardır.

Ellerine geçen birkaç Türk askerine reva gördükleri işkence ile öldürme yöntemlerini başka türlü izaha imkân yoktur.

Ama biz ne yaptık? Eğer biz de onlar gibi davransaydık kanımca Kıbrıs'ta bugün Türk ve Rum toplumlarının nüfus eşitliği sağlanırdı... Fakat yapmadık. 15 Ağustos 1974 günü haritada Karpaşa ormanları olarak geçen sırtlardaki 350 rakımlı tepeden Yzb. Ahmet Çelebi saat 20.30 sularında telsizle bana soruyordu:

- Komutanım emriniz nedir?

Bu suali, Ayermola, Köndemen, Asamota, Yorgoz, İkidere köy ve kasabalarından kaçan binlerce kişi için soruyordu.

- Yüzbaşıma sordum.

- İçlerinde asker var mı?

- Hayır yoktu.

Kaçanlar çoluk çocuk kadın ve ihtiyarlardı. Yüzbaşıma "Bırakınız gitsinler." demiştim. "Hepsini öldürün" de diyebilirdim. Ama o evini yurdunu bırakıp açık kaçanların suçları neydi?

6 aylık yavrusunu emzirirken bir kadını kurşunlamak askere yakışır mı? İnsanın yapacağı iş midir? Maalesef Rumlar ve Yunanlar bu akıl almaz cinayetleri işlediler. Şuna eminim ki Kıbrıs Barış Harekâtı'nda onların durumuna Türkler düşseydi acımadan öldürürlerdi.

Yukarıda anlatmaya çalıştığım olaylar üzerinde düşünürken nasıl oldu bilmiyorum; düşüncelerim Türkiye'de oynanmak istenen olaylar üzerine kaydı. Sağ-sol, lâik-muhafazakâr, Türk-Kürt çatışmalarına...

Hâlbuki Türkiye'de milî birlik ruhunun geliştirilmesi ve hangi kökenden gelirse gelsin Türk milletini ve devletini temsil eden toplumumuzun Türkiye'den başka gidecek yerlerinin olmadığını iyi anlamaları ve bu konuda bilinçlenmeleri gereklidir.

Askerî birlikler için birlik ruhu ne kadar önemliyse Türk milleti için de o kadar önemlidir. Bu nedenle millî birlik ruhu veya birlik ruhu üzerinde biraz durmak istiyorum.

Milletlerin çoğu senin gibi merhametli değil. Zayıfladığın an emellerinin tahakkuku için seni rahatlıkla yeryüzünden sileceklerdir. Tanrı toplumumuza işgal göstermesin. Felâketin büyüklüğü başa gelmeden bilinemez. Gerçi büyüklerinden düşman zulmüne dair birçok öykü dinledin. Ama gene de hikâye dinlemek başka, bizzat yaşamak başka...

Milletini sev. Onun içinden süzülüp gelen ordunu sev.

O senin iradeni ve gücünü temsil eden öz malındır. Namusumuzun bekçisidir.

Vatan denen, bayrak denen kutsal varlıklar aslında milletin kendisidir. Senin toplumun olmazsa bu topraklar senin vatanın olamaz. Seni temsil eden bir bayrağın da olamaz. Sen de karın, kızın, kız kardeşin, oğlunla milletsin; yalnız değil... Sana saldıran düşman, işgal ettiği vatanında toprakta mı yatacak?... İşte namus bu noktada karşımıza çıkar. Vatansızlık ne kötü şey. O hâlde vatanını koruyan, senin şerefini temsil eden kendi ellerinle kurduğun ordunu sev. Eğer bayrağın yere düşmüyorsa, toprağında, işinde gücünde esenlik içinde çalışabiliyorsan ordun sayesinde. Dikkat et; "sevmiyorsun" demiyorum. Sevginde daha bilinçli olman için çaba harcıyorum. İdeolojin, düşüncen ne olursa olsun, sen bu toprağın çocuğusun. İçeride medenî insanlar gibi mücadeleli sürdür. Ancak sabotajlarla Türkiye'yi zayıflatarak, bölerek, dış düşmanlarının asırlardır arzuladıkları heveslerin gerçekleşmesine hizmet edecek duruma gelme. Elbette hayasızla, hırsızla, menfaatperestle, satılmışlarla savaşacaksın. Bir toplumda her türlü insan bulunur. Ama bu savaşı silâhla yapma. Onları inandırarak yap. İnanan insanı yolundan caydıracak bir engel tanıyor musun? (26)

Tarihte gördüğümüz üzere, aynı dinden olan ayrı milletler ile aynı soydan ve aynı dinden olan ayrı devletler siyasal çıkarları için birbirleriyle nasıl dövüşmüşlerse, aynı ideolojiye sahip ayrı millet veya devletlerin yekdiğeriyle dövüşebileceklerini daima hatırında tut. Kendinden başka, toplumundan başka kimseye güvenme. Millî bir tehlike karşısında sınımsız kenetlen, korkma, O zaman seni dünya bir araya gelse alt edemez.

Dikkat et, ne zaman güçlensen düşmanların başına bir iç tehlike yaratmıştır. Çünkü sen birlik ve beraberlik içinde iken senin hakkından gelemeyeceklerini çok iyi bilmektedirler.

Hep beraber düşünelim. Türkiye'de ideoloji çatışması etnik grup hezeyanları ne zaman şiddetlendi?

(26) 1975-1980 yılları arasında Türkiye'de sağ-sol ve bölücülük kavgaları en yüksek düzeydeydi.

Evet 1968'lerde başlamıştı ama Temmuz 1974'lerden sonra birdenbire büyük boyutlara ulaştı. Hem de sadece sağ-sol ve etnik çatışması şeklinde değildir olanlar. Ekonomik olarak da Türkiye darboğazlara itildi.

1975 başlarında Amerika Türkiye'ye ambargo koydu. Gene aynı tarihlerde Birleşmiş Milletlerde tek başımıza kaldık. Tek bir oy çıkmıştı Kıbrıs'a müdahalede haklı olduğumuza dair. O da Türkiye'nin oyu idi. Sonra Ortak Pazar ülkeleri aradaki anlaşmalara rağmen mallarımıza yarım ambargo koydular. Acaba gayeleri neydi?

Gaye; Orta Doğu'da kuvvetli bir devlet yaratmamaktı. Başlangıçta İngiltere ve Amerika Kıbrıs'a müdahale yapabileceğimize inanmıyorlardı. Hatta zamanın Türkiye başbakanına, İngiltere dışişleri bakanı, kendilerinin müdahaleye lüzum görmediklerini ve yapabilirse Türkiye'nin müdahalesine ses çıkarmayacaklarını beyan ediyordu. Açıkçası ne kapitalisti ne koministi Türkiye'nin bu harekâtı başarabileceğine inanıyordu. Dünyanın hayretle açılan gözleri önünde Türkiye bu harekâtı gerçekleştirince işler değişti. Maymunların gözü açıldı. Aman dediler, Türkler güçleniyor. Sonra, Orta Doğu ne olur? Ne Amerika ne İngiltere ne kominist dünya Orta Doğu'da kuvvetli bir Türkiye istiyordu. Çünkü Arap petrolü ve Orta Doğu'nun jeopolitiği onlara bunu emrediyordu.

Ayrıca Avrupa kamuoyundaki eski Osmanlı Türklerine ait anılar da, güçlü devletlerin bu isteklerine uygun düşüyordu.

Düşündüler taşındılar. "Ne yapalım" dediler. "Türkiye'nin başına ne gibi gaileler yaratalım?" dediler. Ve yarattılar:

- 1- Ekonomik baskı,
- 2- Sağ-sol çatışmasının desteklenmesi,
- 3- Etnik grupları tahrik. Açıkçası Kürtçülük (27) faaliyetlerini destekleme.

Çünkü biliyorlardı ki eğer sen güçlü isen, birlik beraberlik içinde isen, seni dünya birleşse de yenemez. Çünkü biliyorlar ki Türkler güçlenince aslında yaradılıştan var olan muharip vasıfları ile Orta Doğu'da tek hâkim devlet olacaktır. Dünyada söz sahibi olacaktır.

Başımıza açtıkları dertleri düşman olarak Türkiye'ye saldırsalarda yaratamazlardı. Ayrıca kendi ekonomik ve insan kaynakları zarar görürdü. Ama o yıllarda içeride Türkiye'miz bir yandan ekonomik sıkıntılar içinde kıvranırken bir yandan da etnik grupların ve sağ-sol çatışmalarının yer altı faaliyetlerine sahne oluyordu.

(27) Kürtçülük ayrı bir konu olduğu için bu kitapta yer vermedik. Bu özbeöz Türk olan, soydaşımız olan vatandaşlarımıza asırlarca yapılan yanlış uygulamalar sonucu doğan netice, cidden yürek sızlatıcıdır. Kendini ben-den saymayan benimle asgari 1000 sene beraber yaşamış bir toplum... Nasıl et tirmaktan ayrılır?

Türk genci, dış güçlerin bu taktiği yeni değildir. 1938'e bak. Dersim isyanını görürsün. Sebep ATA'mızın Hatay davasıdır. İsyân dışarıdan yapılan kışkırtmalar sonucu çıkarılmıştır. Ama Hatay'ın alınmasına mani olamamışlardır. Ancak İkinci Cihan Harbi ufukta görünmeseydi, acaba Hatay'ımıza kavuşabilir miydik? diye zaman zaman düşünürüm.

1925'te Şeyh Sait isyanı... O tarihlerde büyük ATATÜRK Misak-ı Millî'de belirtilen sınırlarımıza dâhil olan Halep, Musul, Süleymaniye ve Kerkük'ü almaya çalışıyordu. Konu (Cemiyeti Akvam) yani bugünkü Birleşmiş Milletlerde tartışılıyordu. Derken dış güçler devletin başına Şeyh Sait galesini sardılar ve malesef davamızı kaybettik...

1918'de Mondros Mütarekesi'yle silâhlar çatıldığı gün Türk Silâhlı Kuvvetleri Musul-Halep-Kerkük hattında idiler. Yıldırım Orduları Komutanı da Org. Mustafa Kemal'di. Misak-ı Millî'de belirtilen güneydoğudaki sınır da silâhların bırakıldığı yerlerden geçiyordu.

Bütün her şey apaçık şunu gösteriyor: Eğer Türk milleti güçlü ise, birlik ve beraberliği tamsa vatanına hangi yönden gelirse gelsin her türlü saldırı yok olmaya mahkûmdur. Birbirine düşerse Tanrı korusun doğal akıbet kaçınılmaz olacaktır. Şu anıma kulak ver. Öyle bir milletin evlâdısın ki, öğünebilirsin. Kıbrıs Barış Harekâtı'na iştirak edinceye kadar ATATÜRK'ün Türk milleti hakkında söylediklerini biraz fantazi bulur, Türk milletinin kendine güvenini arttırmak için söylenmiş gurur okşayıcı, heyecan verici sözler olarak değerlendirirdim. Ama Kıbrıs'ta gördüm ki iyi eğitilmiş olmak şartıyla Mehmetçik yani bu toprağın çocukları, başında komutanı da varsa ateşin üstüne korkmadan gider. Emredilene yapar. Meğer büyük ATA bunu anlamış. Sözleri duygusal değilmiş. Hakikati dile getirmiş.

Bunları bil. Değerlerini bil. Sağın solun tahriklerine kapılma. Bir daha tekrar edelim. Evet içeride fikrî mücadeleni yap, fakat dışarıdan gelen hiçbir tahrike iltifat etme, inanma, uyanık ol. Gaye seni mahvetmektir.

Milliyet denen kutsal kavramı kişisel çıkarlar için istismar edenleri de bağışlama. Milliyetçilik kimsenin tekelinde değildir. Hiçbir fikirde fanatik olma. Dinde de lâikliği prensip olarak kabul et. Türkiye'de mezhep yüzünden ayrımlar olmaktadır. 1000 senedir aynı topraklar üzerinde yaşayan insanların bu nedenle düşmanlığa varan çatışmaları ne hazine. Ne kadar düşündürücü...

Biz Müslüman bir toplumuz. O kadar. Hristiyanlar, ehlihalip (haçlı) ordularını üzerimize salarken mezheplerimize göre mi saldırdılar? Yoksa, Hristiyan âleminin Katolikler dışındaki mezhep sahipleri (Protestan, Ortodoks vs.) haçlı seferlerine katılmadılar mı?

Bütün bu yazdıklarım millî bütünlüğümüzün devamını sağlamakla beraber indirekt olarak ordumuz için de son derece geçerlidir. Ordu muharebelerin kazanılmasında ana öğelerden biridir. Ve başta gelir. Eğer bir askerî birlikte ko-

mutan birlik ve beraberlik ruhunu yaratamamışsa o birlikten görev beklemek hayal olur.

Kıbrıs Barış Harekâtı, Türkiye'de bazılarının dillerine doladıkları gibi küçümsenecek bir harekât değildir. Yukarıda belirttiğim gibi bu bazı sayın kişiler eğer ilk iki gece ile üç gündüzü görselerdi zannederim fikirleri değişirdi. Bence onlar ya iyi eğitilmiş, birlik ve beraberlik ruhu tam Mehmetçiğin nelere muktedir olduğunu bilmeyecek kadar vatandaşlarını tanımıyorlar veya durumu bile rek kamufle edip ortamı bulandırmak istiyorlar.

Bu vesile ile bir anımı daha sizlere aktarmak istiyorum. Bir gün tugay komutanımın, taburumla ilgili bir sorusuna "Komutanım taburumla Atlas okyanusuna kadar giderim." demiştim. Bu sözü taburuma da söylediğimi hatırlıyorum. Çünkü subay, astsubay, erbaş ve erlerime güvenim tamdı. Onlarla bütünleşmiştim. Yapamayacağım şey yoktu. Tek sorun tükenebileceğimizdi. Tabur de-yip geçmeyiniz. Sırasında bir tabur bir ülke kurtarabilir.

1970'lerde Hava Lisan Okulunda İngilizce kursu görüyordum. Lisan okulunda Amerikalı hocalar vardı. Bunlardan bir tanesi tatilini Türkiye'de geçirmiş, izin dönüşü anılarını bize anlatırken köylerdeki Türkleri gördüğünü ve onların şehirliler gibi giyinmediklerini söyledi.

Sözleri garibime gitmişti. Ne demek istediğini açıklamasını isteyince "Şehirlerde Türkler batılılar gibi giyiniyor fakat sizin hakikî kıyafetleriniz bu değil." dedi.

Onların bizim millî kıyafetlerimiz olduğunu ve şehirlerde bizlerin de gerek-tikçe o kıyafetleri giydiğimizi söyledim. Bıyık altından gülererek daha oralara me-deniyetin tam anlamıyla gitmediğini belirtmek istedi.

O zaman konuşmanın seyri değişti.

Sordum :

- Siz aslen nerelisiniz?
- Amerikalıyım.
- Anlıyorum, anneniz babanız nereli?
- Amerikalı.
- Evet ama oraya nereden gelmişler? Asılları nedir?
- Yüzü kızardı. Sinirlendi. Fakat cevap verdi.
- Almanya'dan gelmişler.
- Tamam. Sizin aslınız Alman değil mi?
- Evet.
- Almanya'da Alman milletin millî kıyafetleri yok mu?

Cevap vermedi, devam ettim.

- Bakınız Türk milleti sadece bu topraklarda 1000 senedir hükümandır. Kurduğu sayısız devletin en sonucusu T.C.'dir. Sizin devletinizin tarihi ise

1976'ta zannederim 200 senesini dolduracak, onun için Amerika'da bu kabil millî kıyafetlerin olmayışı doğaldır. (28)

Ne demek istediğimi çok iyi anlamıştı... Yalnız olayın beni düşündüren ve gıpta ettiğim tarafı adamın yürekte Amerikanlığı benimseyişiydi. Daha 200 senesini doldurmuyan bir devletin adamı babasının geldiği yer Almanya olduğu hâlde, aslen Germen olduğu hâlde ben Amerikalıyım diyebiliyordu.

O hâlde gençler, bin senedir bu topraklarda kader birliği yapmış olan bizler birlik ve beraberlik ruhunu, dayanışma gücünü bu toprağın çocukları olarak yaratıp yaşatmalıyız. O zaman Türk devletini yıkabilecek bir gücün yeryüzünde varlığını tanımıyorum.

O hâlde millî bütünlük orduda nasıl işleniyorsa ailede ve okulda fırsat bulunan her yerde yeri ve zamanı geldikçe işlenecek bir konu olmalıdır.

Bakınız ATATÜRK ne buyuruyor: "Yetişecek çocuklarımıza ve gençlerimize görecekları tahsilin hududu ne olursa olsun, en evvel ve her şeyden evvel Türkiye'nin istiklâlîne, kendi benliğine, millî an'anelerine düşman olan bütün unsurlarla mücadele etmek lüzumu öğretilmelidir."

O zaman fikirler ne kadar karşıt olursa olsun, Türkiye ve Türk halkı için ve onun istiklâlî için gerektiğinde düşman karşısında tek bir yürek çarpacaktır.

Zaman zaman bu tür konunun getirdiği söyleşilerden dolayı hoş görüleceğimi umuyorum. Şimdi tekrar 29 Temmuz'a dönelim.

8. 29 Temmuz 1974'ten 11 Ağustos 1974'e Kadar Meydana Gelen Olaylar

28/29 Temmuz 1974'te 28 nci Tümenin Kıbrıs'a intikalini öğrendik. Doğal olarak intikal diyorum. Zira artık zor günler gerilerdeydi. Efendim aslında 29 Temmuz ile 8 Ağustos günleri arasında, birkaç keskin olay hariç pek hatırlayamıyorum. Ancak 3 ncü Taburun harekâtındaki seyrine bağlı olarak hatırlayabildiğim kadarını sizlere aktarmaya çalışıyorum. Bu günlerden birinde daha doğrusu 8 Ağustos'tan birkaç gün evvel tabur komutanını tugay komutanının beklediği emredildi. Gittim. Aynı gün 230 ncu Alayın 1 nci Tabur komutanı da celbedilmiş.

Sayın tugay komutanımız Tuğgeneral Sabri Evren bizimle 39 ncu Tümen komutanının görüşmek istediğini ve bizi Kocatepe'deki karargâhında beklediğini emrettiler. O günlerde bölgemizi 39 ncu Tümen'den bir alaya teslim edeceğimiz kulağıma çalınmıştı. Öyle ya artık Hava İndirme Tugayı görevini yapmıştı. Hava başının emniyeti sağlanmış, erken birleşme gerçekleşmişti. Tugay yerini muhtazam kuvvetlere teslim ederek, sür'atle geriye çekilerek eksiklerini tamamlayacak, yeni görevlere hazır duruma getirilecekti. Hava İndirme talimnameleri böyle söylüyordu. (Bk. ST 7-20 ve 7-40) Komutanıma;

- Komutanım, bizi tümen komutanına göndermeyiniz. İlgili tabur komutanı gelsin ne istiyorlarsa ona açıklayalım. Eğer komutanımızın öğrenmek istediği şeyler varsa siz onu aydınlatırsınız. Tuğgeneral Sabri Evren cevaben,

(28) Bu konuşma 1970-1971 eğitim yılında İzmir'de Hava Lisan Okulunda olmuştu.

- Sizi istedi, ayıp olur gidiniz. Hatta yanınızda G-2 Cumhur Evcil de gitsin.

- Emredersiniz, diyerek yanından ayrıldık. Bir cip aracıyla Kocatepe'ye gittik. Tümen Komutanı Sayın Tümgeneral Bedrettin Demirel'e geldiğimizi bildirdiler. Biraz sonra bir mäsanın etrafındaydık. Sayın tümgeneral ilk sorusunu 230 ncu Piyade Alay 1 nci Piyade Tabur komutanına yöneltti ve hatırımda kaldığına göre söyleşi şöyle gelişti:

- Binbaşım taburunuzun asıl muharebe hattı nereden geçiyor?

- Komutanım şuradan şuradan geçiyor.

- Karşınızdaki Rum kuvvetleri tahminen ne kadar?

- İngiliz tepe bölgesinde tabura yakın bir kuvvet olduğu tahmin ediliyor.

- Atış plânınız var mı?

Bnb, biraz durdu, ya yapmadığı için veya "Emredersiniz, atış plânını getireyim." demek aklına gelmediği için durdu. Sonra bazı şeyler söylemeye çalıştı.

Gerçekten yetersizdi. Tümgeneral ona bir süre atış plâni hakkında bilgi verdi.

Sonra bana döndü:

- Nerede olduğumu sordu? Arz ettim.

Konuşma bitmişti. Kendilerine, bir hususta müsaadeleri olursa aydınlanmak istediğimi arz ettim. Lutfettiler. Söylememi emrettiler.

- Komutanım tümeninizde bölgemizi teslim alacak tabur komutanıyla temas sağlamam için emriniz var mı?

- Durun bakalım. Hemen cepheden kaçmak yok öyle. Biz de biraz harp havasına girelim. Sonra tümen tümen diyorsunuz, hepsi iki alay, onlar da eksik.

Hiç sesimi çıkaramadım. Ne diyebilirdim ki? O koskoca bir tümen komutanıydı.

O tümen de Kıbrıs'a yapılacak muhtemel bir harekât için kurulmuştu. Akılmanın erdiği kadarıyla da ben 1966'da Kıbrıs'a giderken İskenderun'da vardı. Kuruluş tarihini tam bilemediğim için böyle söylüyorum. Kuruluşu tarih olarak 1966 dahi olsa 1974'e kadar 8 sene geçmişti. Bu kadar zamanda bir tümenin eksiklikleri neden tamamlanmamıştı? (Duyduklarım doğru ise tümenin kuruluşu 1962'lerde olmuş.)

Bu arada bilgi olarak arz edeyim. Hava İndirme Tugayı 4 taburuyla 1972'de kurulmuş ve bu tarihten itibaren kuruluşunu tamamlamıştır. Tugayın kuruluşunun tamamlanmasında emekleri geçen Sayın Tuğgeneral Kadri Altay'la, Sayın Tuğgeneral Sabri Evren'i anmak gerçekten bir minnet ve şükran borcudur.

Kocatepe'den "Cepheden kaçmadık. Ama hiç kaçmadık." falan gibi saçma sapan düşüncelerle kendi kendimle kavga ederek ayrıldım. Sayın 39 ncu Tümen komutanının bu sözü benim Kıbrıs'la ilgili acı izlenimlerimden biridir.

Bir iki gün sonra Hava İndirme Tugay Komutanlığı, 3 ncü Paraşüt Taburuna kolordu ihtiyatı olarak aşağı ve yukarı Dikomalar arasındaki bölgeye intikalini emretti.

Emrin gereği için bölgedeki yerimizi tespit nedeniyle gittim. Hâlen bölgede bazı birlikler vardı. Fakat kolordunun bütün birlik komutanlarını bugün tanıdım diyebilirim. Çünkü hepsi aynı emri almışlar ve emir gereği dolaşıyorlar; kendilerine müsait bir yer arıyorlardı. Kolordu sanki bir torbanın içine doldurulmuştu. Sonradan bu olayı düşman hava kuvvetleri taarruzunun olmayacağı ihtimalinin yüksek oluşuna bağladım...

Taburumun yerini tespit ettikten sonra bulunduğum bölgeden ayrıldım, fakat; komutanıma yapacağım bir teklifi de kafamda olgunlaştırarak. Eğer teklifim kabul edilirse bu keşmekeşin içine girmek niyetinde değildim.

Tugay komutanına gittim. Bölgedeki izdihamı arz ettim ve ekledim. "Komutanım, eğer uygun görürseniz ben taburumla taarruz ederek geldiğim bölgeleri tarayarak tekrar Türk Bozdağı'na intikal edeyim. Böylece hem bu izdihamın içine girmemiş olacağım. Hem tugayımız, araç temini hususundaki sıkıntıdan 1 tabur için olsun kurtulacak. Ayrıca taarruz bölgemizi iyice gözden geçirerek muharebe esnasında bırakılmış silâh, malzeme vs. varsa toplamak, hiç değilse bölgeyi iyice taramak olanağına kavuşacağım."

Komutanım, kolorduca verilen emrin krokisini açtı, haritaya tatbik ederek durumu inceledi. Bir mahsur olmadığını belirterek "peki" dedi. Böylece taburumu ve bu arada 40-50 küçükbaş sürümü de selâmete kavuşturmuştum. Mutluydum.

Gene bu günlerde, 230 ncu Alayın 1 nci Tabur komutanı benden bir akşam yemeğini beraber yememizi rica etmişti. Çok eski arkadaşım olduğu için katılmakta sakınca görmedim ve gittim. 1 nci Taburun bölükleri Sihari-Vuno'nun doğu kesiminde mevzilerde, karargâhı da Sihari'nin hemen doğu güneyindeki arazideydi. Saat 20.00-21.00'lere doğru alacakaranlık başlangıcıydı.

Güzel bir sahra sofrası kurulmuştu. Biraz sonra sofraya oturmak için hazırlanırken bir subay geldi. Tabur komutanına bazı şeyler söyledi. Bu sözlerden etrafımızdaki subay ve astsubayların etkilendiğini gördüm. Durum görülmeyecek gibi değildi. Tatlı sohbet ve ona karışan sofranın hazırlığı gürültüleri birden kesilmiş, ortalığı derin bir sessizlik kaplamıştı. Sadece kulağa arada bir bazı fısıltılar geliyordu. Ben de havadan etkilendim. Hatta korktum. Gayriihtiyarî sorudum:

- Ne var ne oluyor? Arkadaşım yanıt verdi:

- Ağabey Kutseveni'ye bir bölükten fazla bir düşman kuvveti getirilmiş, taarruz için hazırlık yapılmış.

Herkes sus pus bana döndü. Beni izliyorlardı. İlk anda aracıma atlayıp taburuma gitmeyi düşündüm. Ortalıkta tam bir panik havası esiyordu. Hani birisi bir

koyun sürüsünü görüp de “geliyorlar” diye bağırsa orada kimse kalmayabilirdi. Kendi kendime “Oğlum sakın ol” dedim. Bu ikaz yetmedi. Bir daha ve bir daha “Sakın ol, sakın ol ve düşün” Kutsevendî'nin cüz'î bir kuvvetle tutulduğunu ve bu sebeple oraya taarruz için tugay komutanlığına devamlı ısrarım aklıma geldi. Sonra eğer doğruysa getirilen kuvveti düşündüm. Bir bölükten fazla bir kuvvet her ikisi ancak iki bölük ederdi. Hadi bilemediniz bir tabur... Bu kuvvetle düşmanın karşısındaki bir tabura taarruz etmesi, içinde buldukları moralle imkânsızdı. Hele 3 ncü Paraşüt Taburundan yediği zilgıt ona bu cesareti kat'iyen vermezdi.

Ayrıca talimnameler aklıma geldi. Normal koşullarda 1 takıma 1 bölük, 1 bölüğe 1 tabur, 1 tabura 1 alayla taarruz edilir diye yazarlar. Olsa olsa Kutsevendî boşaltılıyordu. Doğal olarak bu düşünceler kafamdan birkaç saniye içinde geçmişti. Güldüm, arkadaşlarıma şöyle söyleyerek sofraya oturdum: “Olur mu arkadaşlar, bir veya iki bölükle düşman bir tabura taarruz edebilir mi? Hâl-buki biz burada iki taburuz. Keşke düşman taarruz etse... Onlar olsa olsa Kutsevendî'yi tahliye ediyorlardır.”

- Oğlum yemeğimizi getirin.

Ortalık birden düzeldi, gene neşeli konuşmalar başladı. Büyük bir iştahla yemeklerimizi yedik. Fakat bu olay bana “Panik nedir?” onu pek güzel öğretti. Demek ki insanın düşünme hassası ortadan kalkınca benliğini bir korku kaplıyor. Bu manasız korku bir elektrik gibi sirayetle askerden askere geçiyor. Bu topluluk artık bir askerî birlik değil, bir insan sürüsü oluyor. Geriye doğru sanki bir sel gibi akarak geçtiği yerleri de tahrip ediyor. Durdurulması da doğal olarak çok zor oluyor. O akşam ilk anda subay, astsubay her arkadaşımda ben bu panik havasını hissettim. Hatta kendimde bile. Ancak burada bir açıklama yapmakta yarar var.

Haber tabur komutanı arkadaşım geldiği zaman anladığım kadarıyla taburun subay ve astsubayları, onun olay karşısındaki durumu dolayısıyla bu hâle geldiler. Akılları erdirilince havadaki bu ağırlık kayboldu. Şu noktayı belirtmek istiyorum. Komutan birliğinin her şeyidir. Eğer birlik, komutanına tam güvenemiyorsa veya diğer bir deyimle, komutan birliğinde, kendine güven duygusu yaratamamışsa, panik tehlikesi her zaman vardır. Sadece bilgili olması hiçbir mana ifade etmez. Yürek de, askerlik mesleğinde kafa kadar geçerlidir. Kıbrıs'ta aşırı korkuyla şok olmuş beyinlerdeki bir bilgiden gelecek faydayı kendi kendime sık sık sormuşumdur.

Bence; komutan= dürüstlük+yürek+bilgi+psikolojidir. Bu dört haslete sahip insan mutlaka kişilik, namus, erdem gibi diğer hasletlere de kısacası liderlik vasıflarının hemen hepsine sahiptir veya hepsinden nasibini almıştır.

Tarih zannedirim 7 Ağustos'tu. Bölgeyi teslim almak maksadıyla Aysavva manastırına, (3 ncü Prş.Tb.Kh.ı) 49 ncü Piyade Alayı 1 nci Taburundan, tabur komutanı, muavini ve bazı subaylardan müteşekkil bir heyet geldi. Bizden bölge ve düşman hakkında bilgi aldılar. Gittiler.

8 Ağustos günü sabahı ise 49 ncü Piyade Alay Komutanı Sayın Kur.Alb. Nihat Toprak, karargâhı ve bölgeyi teslim alacak tabur Aysavva'daydı. Alay ko-

mutanını ve karargâhını bölge hakkında aydınlattık. Her bölük komutanının bölgelerindeki bölük komutanlarıyla temasını sağladık. Teslim tesellüm işi bitince 3 ncü Paraşüt Taburuna Aysavva'da toplanmasını emrettim. Öğleye doğru tabur tamamıyla manastırda toplanmıştı. Arkadaşlarıma kısaca bir intikal emri verdim. Koordinasyon maddesinde koyun sürümüz için de bir madde vardı. Yanılmıyorsam 8 Ağustos 1974 günü öğle yemeğini müteakip Bozdağ'a intikale başladık. Bu geriye yürüyüşün özelliği, yol güzergâhının taarruzla ele geçen bölgeler oluşuydu.

Aynı gün akşamüstü intikal tamamlandı. Tugay komutanlığından gelen emirde görevimiz kolordu ihtiyatı olarak belirleniyordu.

9 Ağustos'u 10 Ağustos'a bağlayan gece Bozdağ'ın batı kuzeyinden yoğun atış sesleri duyuldu. Bir mana veremedik. Sonradan öğrendik ki Lapta ve Karava'nın alınması için yapılan bir taarruzla ilgiliymiş.

Hâlbuki biz Lapta ve Karava'nın alındığını biliyorduk. Eğer duyduklarımız doğruysa 28 nci Tümen Komutanı Tümgeneral Fazıl Polat Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığına, bölgenin Türk Genelkurmayınca alınmış olarak bilindiğini belirterek, derhâl alınması gereğinde ısrar ediyor, 61 nci Alayına bölgenin alınması için emir veriyor. Bu alayı, bölgedeki 3 ncü ve 2 nci Komando taburlarının takviyesiyle Lapta ve Karava bu gece düşürülüyor.

Bozdağ'da ayın 8'inden 13'üne kadar geçen günler için tabir hoş görülürse azap günleri demek doğru olur. Anlatmak isterim.

Bu günler Cenevre'de devrin Türk dışişleri bakanı ile Yunan ve İngiltere dışişleri bakanları arasındaki yoğun konuşmalarla geçiyordu. Gene bu günlerde, İngilizler Dikelya Üssü'ne Gurka denilen, Türk asıllı olduklarını sonradan öğrendiğimiz birlikler getirmişlerdi. Ajanslar 30 dakikalık fasılalarla konferans hakkında bilgi veriyorlardı. İşimiz gücümüz bu bilgileri yutarcasına dinlemektir. 24 saat devamlı bu haberleri dinlemek de insanın sinir sistemini muharebeler kadar, hatta daha fazla yoruyordu.

Bu durumu hissediyordum. Bu ruh hâline nasıl karşı konacağı kafamı devamlı meşgul ediyordu. Nihayet 10 Ağustos'ta arkadaşlarımla toparlayarak bir konuşma yaptım:

— Arkadaşlar, ben 3 ncü Paraşüt Tabur komutanı olarak Cenevre'de yapılan konuşmalardan bir netice alınacağından ümitli değilim. Kh.Ds.Bl.ü dâhil bölükler, yarın muharebeye girecekmişçesine bütün hazırlıklarını tamamlasınlar. Ajanslar ne derse desin muharebelerin yeniden başlayacağından eminim. Emrin gereğine toplantının bitimiyle başlanacaktır.

Toplantı bitmişti. Biraz sonra taburda hummalı bir faaliyet başladı. Herkeste büyük bir rahatlık ve sükûnet gördüğümü çok iyi hatırlarım. Esasen emrin gayesi genç subay ve astsubaylardaki strese mani olmak ve onlara meşgale yaratarak anlamsız gerginliği ortadan kaldırmaktı. Gaye tahakkuk etmişti. Ancak bu emirde o güne kadar Cenevre'de yapılan konuşmaların da bir payı vardı.

II. İKİNCİ BARIŞ HAREKÂTI

1. İkinci Barış Harekâtı'nın Başlaması

11 Ağustos 1974 günü hazırlıklarla uğraşırken akşamüstü Hava İndirme Tugay Komutanlığından 11 Temmuz tarihli aşağıdaki emri aldım. Ancak ben taburuma 10 Ocak günü emir verdiğimde hiçbir şeyden haberim yoktu. Maksadım sadece subay, astsubay, erbaş ve erlerdeki bunalıma çare bulmaktı.

Emrin 3 ncü Paraşüt Taburuyla ilgili maddelerini aynen aktarıyorum:

c. 3 ncü Paraşüt Taburu:

(1) Emirle yaya olarak (ağırlıkları hariç) Darboğaz'a intikal edecek.

(2) Buradan 4 ncü Paraşüt Taburunca boşaltılan ve gönderilen araçlarla Kalpuzan çiftliği bölgesine intikal edecek.

(3) Bölgesinde tertiplenerek karşı taarruz tıkama ve takviye görevlerini ifaya hazırlanacak.

(4) Toplanma bölgesinde, dağılarak kara ve havaya karşı aktif ve pasif savunma tedbirleri alacaktır.

13 Ağustos akşamı plânın tatbiki emredildi. İkinci Barış Harekâtı 14 Ağustos'ta başlıyordu.

Taburum hazırды. Koyun sürümü Bozdağ'daki mücahit bölük komutanı arkadaşına teslim ederek 14 Ağustos 1974 05.00'ten itibaren yaya yürüyüşüyle Kalpuzan çiftliğine intikale başladım. Tugay komutanlığına, emirde belirtilen araçlara binmeyeceğimi, bölgeme yaya olarak intikali plânladığımı arz ettim. Çünkü Kalpuzan çiftliği bulunduğum Bozdağ'a 4 km'lik bir mesafedeydi. Araçlara binip inmeye ve doğacak izdihama değmezdi.

Burada sizlere bir anımı anlatmak istiyorum. Aysavva'da iken tugay bana bir doktor göndermişti. O güne kadar taburun sıhhiye hizmetleri Jandarma Komando Taburundaki tabip asteğmen arkadaşım ve 1-2 sıhhiye astsubayıyla yürütülmüştü.

Aysavva'da tabura gönderilen Tbp. Ütğm. Emin Ülker'e çalışma tarzımı ve isteklerimi bildirdim. En ufak bir isteksizlik emaresi göstermeden manastırdaki yüznumaralardan, mutfaklardan tutunuz da erlerin vizitelerine kadar mükemmel çalışarak bir hafta içinde taburun en çok sevilen subaylarından biri olmuştu. Bozdağ'da da bu çalışma disiplinini devam ettirdi. Takımını da daha iyi hâle getirdi.

Ben tabura 11 Ağustos'ta yapılacak yaya intikal emrini verirken sıhhiye takımına ilâç, gereç ve malzemeleri için 5 tonluk bir araçla bir landrover vermiştim. Takım personelinin de Kalpuzan bölgesine bu araçlarla intikalini emretmiştim.

14 Ağustos 1974 günü 05.00'te intikal başladı. Bir ara karargâhım arasında arkasında çantası, seferî teçhizatı tam olarak doktoru da görünce şaşırımdı.

- Emin ne arıyorsun burada? Niçin takımının başında değilsin? Araçlar ne oldu?

- Komutanım onları Bçvş. emrinde gönderdim. Müsaade ederseniz benim yerim sizin yanınızdır. Siz nerede ve nasılsanız ben orada ve öyle olacağım.

Bu arkadaşımın olan anılarımıza Atilla Taçoş'lar, Ahmet Topakoşlu'lar da eklenince ordumuzda askerî doktorlarla ilgili yeni düzenlemelere gidilmesi gereğine inanmışımdır.

Bu konuyu şimdilik Ayermola'da tekrar dönmek üzere bırakarak 14 Ağustos gününün öyküsüne dönelim.

Tabur, 14 Ağustos 1974 saat 06.00'da Kalpuzan çiftliğine vardı. Bütün gün emrin gereğini yerine getirmek için yapılan çalışmalarla geçti.

14 Ağustos 1974 sabahı başlayan taarruz insanı başka dünyalara götüren seslerle devam etti. Bilhassa bugün uçaklarımızın Yunan alayı üzerine dalışları seyre değerdi. O gün Tanrı'ma şöyle yakardım. "Tanrı'm bir daha beni ihtiyat birlik komutanı yapma." Aman ne zormuş. Çepeçevre emniyet tedbirleri, türlü durumlara göre plânlar, plânlar, yeni yeni tıkama mevzileri, ayrıca hiç çekilmeyen o bekleyiş... Bunlar sabırlı insanların işi. Bizim gibilerin değil.

Neyse ki, 14 Ağustos günü de akşam oldu. Akşam, Kıbrıs semalarının çevresi, muharebe edenlerin bildikleri, güneşin ağılıyormuş gibi bakarak barut du-manlarından oluşmuş bulutlar arasında ağır ağır kaybolmasıyla geldi. Sesler durdu. Tek tük silâh sesleri artık kimseyi etkilemiyordu.

Beklemek, hiçbir şey yapmadan beklemek çok zor. O gün aklıma sık sık Türkiye'de bekleyen ordu geldi. Hele Trakya... "İyi ki Türkiye'de değilim." diye düşündüğümü çok iyi anımsıyorum.

15 Ağustos sabahı gene muharebe başladı.

15 Ağustos 1974'te 10.30'da 3 ncü Paraşüt Tabur komutanını Komando Tugay komutanının çağırıldığına dair bir haberci geldi.

Ben de Kırnı'da bulunan Komando Tugay karargâhına gittim. Hatıralarımın geri kalanından bir kısmını 1975'lerde isteği üzerine Sayın Tuğgeneral Sabri Evren'e sunduğum notlarıma bırakıyorum.

2. İkinci Barış Harekâtı'nda 3 ncü Paraşüt Taburu

İlgi: Haritalar: 1/50.000 Lefkoşa S 30 a ve S 30 d (7,8,9 No.lu krokiler)

3 ncü Prş. Tb.u 8 Ağustos 1974'te Birinci Barış Harekâtı sonunda ulaştığı mevzileri 49 ncu P. A. 1 nci P. Tb. una teslim ederek Kor. ihtiyatı olmuş ve tekrar Türk Bozdağı'na intikal etmişti. Tabur Hava İndirme Tugay Komutanlığı emriyle 14 Ağustos 1974 günü saat 05.00'te gene Kor.ihtiyatı olarak Kalpuzan çiftliğine intikal ettirildi. İntikal yaya yapılmıştır.

14 Ağustos 1974 günü 3 ncü Prş. Tb.u Kalpuzan Çiftliğinde kalmıştır. 15 Ağustos 1974 saat 10.30'da 3 ncü Prş. Tb. komutanı, karargâhı Kırnı'da olan Komando Tugay komutanı tarafından emir almak üzere çağırıldı.

Tabur komutanına kısaca şu şifahî emir verildi:

a. 3 ncü Prş. Tb.u bu andan itibaren Komando Tugay Komutanlığı emrinde dir.

b. Vazifeniz, Ayermola'nın 1 km kadar doğusundaki 1 nci Kom. Tb.u üzerinden aşarak Ayermola-Köndemen istikametinde taarruzla Karpaşa ormanları güneyindeki 350 rakımlı tepe ile (07-98) Rigatos Manastırı bölgesini ele geçirmektedir.

c. Emrinize bir tank tk.ı (5 tank) ile bir mayın arayıcı is. timi verildi. Direkt desteğinize ise bir 10,5' luk batarya tahsis edilmiştir.

d. Bölgenizden Esebelenk Tepe bölgesine intikaliniz araçlarla yapılacaktır.

Kalpuzan çiftliğine dönerek Bl. komutanlarını topladım. Onlara bir ön emir verdim. Amaç taarruzî harekât için hazırlıktı.

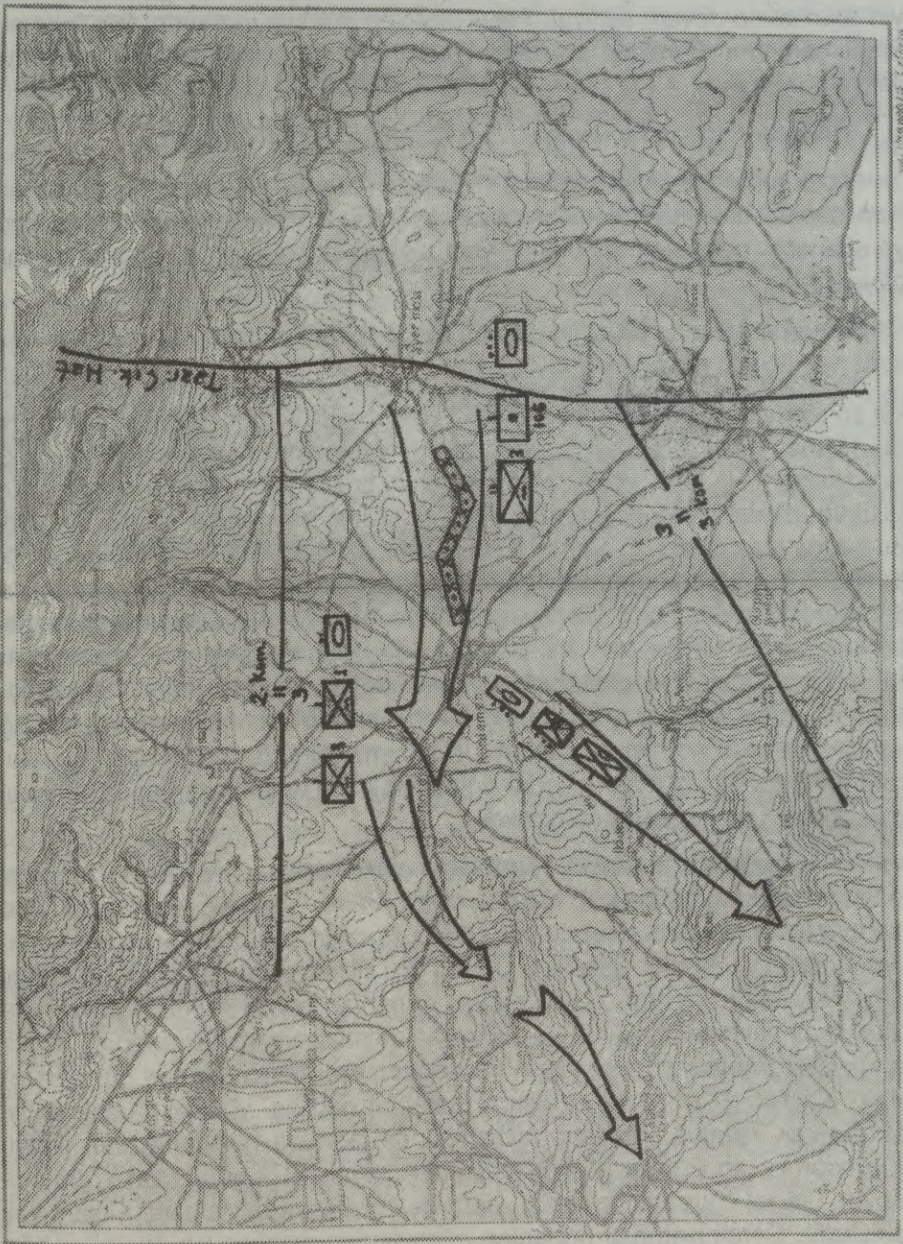
Tabur temin edilebilen araçlarla 1 nci Bl. hariç 1 nci Kom. Tb.unun bulunduğu Esebelenk Tepe bölgesine ancak saat 13.00'te hareket edebildi. Çünkü Komando Tugay komutanından emri alıp ayrıldığımda saat 11.00'i gösteriyordu. Fota-Kırnı yol kavşağında bir de uçak taarruzuna uğradık. Tabur araçları terk ederek sür'atle araziye yayıldı. Bu uçak bir daha geriye dönmedi. O günlerde bu uçağın dost uçak olduğu; yanlışlıkla ateş ettiği söylendi ise de, ben aynı kanaatte değilim. Zira ateş edilen bölge Fota-Kırnı yol kavşağı ki bu sahanın Üçgen bölge içinde kaldığını, bir Türk (Dağyolu) kesimi olduğunu bilmeyen pilotumuzun varlığına inanmıyorum. Uçağın geriye dönmeyişini daha doğrusu dönemeyişini akar yakıt, yani menzil durumuna bağlıyorum. Uçak taarruzu esnasında bir haberci gelerek tabur komutanını Hava İndirme Tugay komutanının çağırıldığını ve kendisinin Kırnı'da olduğunu bildirdi. Gittim. Orada Hv. İnd. Tug. komutanı yoktu. Komando Tugay komutanını görerek ayrıldım. Yanında bir de korgeneral vardı. Sonradan korgeneralin Nurettin Ersin Paşa olduğunu öğrendim. Bu haberciyi kimin gönderdiğini hâlâ bilmiyorum. Uçak ta-

arruzu dolayısıyla araçlardan inen personel tekrar araçlara bindirildi. Bu arada Komd. Tugay Komutanlığınca araçları temin edilen 1 nci Bölük de bize katılmıştı. Bölük komutanı, uçağın taburun ayrıldığı Kalpuzan çiftliğini taradığını söyledi. Kendisine yaya olarak intikale başlamasını, araçlara bulunduğu yerde binmesini emretmiştim. Bu yürüyüşün bölüğü kurtardığını da ayrıca arz etti. Yol kavşağında taburun motorlu yürüyüş koluna ateş eden uçak sonra 1 nci Bölüğün hemen ayrıldığı tabur toplanma bölgesini taramış... 1 nci Bölüğün bir takımı eksikti. Birinci harekât sonunda bu takımı aldığımız bir emre göre Darboğaz denilen bölgeyi korumakla görevlendirmiştik. Kalpuzan çiftliğine intikal ederken bu takımı almak istedim. Fakat komutanlık orada kalmasını emretmişti. Bu takım tabura Ayermola'da iltihak etmiştir.

Neticede, 1 nci Komd. Tb. bölgesine gittik. 1 nci Komd. Tb. Esebelenk Tepe bölgesinde savunma tertibinde idi. 1 nci Komd. Tb. Komutanı Yb. Cemal Eruç'u buldum. Onunla gerekli koordineyi yaptıktan ve araziyi kısaca etüt ettikten sonra bölük komutanlarını Esebelenk Tepe'de toplayarak taarruz emrini şifahi olarak verdim.

Emrin içeriği kısaca şuydu: 3 ncü Prş. Taburu kendine verilen hedefleri ele geçirmek ve bölgedeki düşmanı imha etmek maksadıyla saat 15.00'te 2 ve 3 ncü bölükler taarruz kademesinde, 1 nci Bölük ihtiyatta olmak üzere Ayermola-Köndemen istikametinde taarruzla Köndemen ve Asamota'yı ele geçirecek, bilâhare 1 ve 3 ncü bölüklerle 1 tank kısmından (2 tank) müteşekkil görev kuvveti Karpaşa ormanları güneyini ve 350 rakımlı tepeyi; keza 2 nci Prş. Bölüğü ile Kh. Bölüğünden teşekkül ettirilmiş takviyeli bir takım diğer bir görev kuvveti olarak Köndemen-Profitis-İllias manastırı istikametinde taarruzî harekete devamla Rigatos manastırını ele geçirecektir. Köndemen ve Asamota'ya kat'iyen girilmeyecek, köyler etrafından dolaşarak geçilecektir. Taburun ganimete dahil olarak görevin yapılmasını aksatmasından korkuyordum. Ben Rigatos görev kuvveti ile beraber olacaktım. Kısa bir hazırlık safhasından sonra 5 dakikalık topçu, tank ve ağır havan ile 81 mm'lik havanların da katıldığı bir hazırlık ateşini müteakip tabur taarruza başladı. Bu sırada saat 15.00'i gösteriyordu. (Kroki: 7)

Prş. tabur gözetleme yeri, Esebelenk Tepe'deydi. 3 ncü Bölüğün taarruzu sür'atle inkişaf ediyordu. Fakat 2 nci Bl. ağırlaşmıştı. Bunun sebebini telsizle bölük komutanından sorduğumda bölgede mayına rastladıklarını mayın arayarak harekâta devam ettiklerini bildirdi. Ayrıca istihkâm erlerinden şikâyetini de belirtti. Burada şu anıyı belirtmeden geçemeyeceğim: 1 nci Kom. Tb. komuta yerinde emrimize girecek istihkâm timi gelmişti. Bunlar 1 onbaşı 5 erdi. Ellerinde şiştten başka hiçbir malzemeleri de yoktu. Eğitim durumları zayıftı. Bir istihkâm yüzbaşı gördüm. Ona durumu anlattım. İmkânlarının eksikliğini yakınmaktan ileri bir durum doğmadı. Taarruzun başlangıcında bu personeli 2 nci Bölüğün emrine vermiştim. Başlarında bulunması gereken astsubay da yoktu. 2 nci Bölük komutanına daha sür'atli olmasını emrederek genel durumu gözet-

lemeye devam ederken; 3 ncü Prş. Tb. komutanını Kom. Tug. komutanının telefonu aradığını söylediler. Gözetleme yerinde 1 nci Kom. Tb.unun telefonu vardı. Oraya gittim. Tuğay Komutanı Sabri Demirbağ taarruzun ağır geliştiğini, daha sür'atli olmamı emretti. Arz edilecek bir husus yoktu. "Emredersiniz" diyerek telefonu bıraktım. Yanıma karargâhımı ve Kh. Bl. komutanını alarak 2 nci Bölüğün bölgesine gittim. Ayermola çıkışında büyük bir sıkışıklık vardı. Mayın aramasına devam ediliyor. Fakat ilerleme durmuş vaziyette. Bölük komutanını çağırıttım. Duraklama sebebini tekrar arz etti. Orada şu emri verdim ve ileriye yürüdüm:

- Bölükler mayın aramayacak, ileri harekâta devam edilecek.

Ancak hiçbir personel kazılmış veya hafif kabarık, üstü samanla örtülü vel-hasil şüpheli arazi kesimine basmayacak. Bu tip arazi kesimleri dolaşarak veya atlanarak geçilecek. Bölüklerin yola tesadüf eden avcılarını bilhassa dikkatli olacaklardır.

Burada enteresan bir olayı nakletmek istiyorum:

Ben karargâhım hatta geriden beni takip eden binek aracım (Birinci harekât sonunda bazı araçlarımız gelmişti.) yoldan yürüyorduk. Bir ara erlerden birisi düşman tankı diye bağırdı. Sür'atle erin yanına gittim. Hakikaten bize doğru yaklaşan bir tank vardı. Hemen yolun boşaltılması emrini verdim. Kh. Bl.ünün roketatar nişancılarından birini çağırdım. Yanıma bir nişancı er geldi. Bu sırada tank durdu. O zaman bizim 5 tank aklıma geldi. Acaba onlardan biri miydi? Ere ateş etmemesini söyleyerek tankın hareketini, izlemeye başladım. Tank tekrar ileri gitti. Mevziye girdi. Köndemen'e, muhtemelen tabura ateş edilen yerlerden birine ateş etti. Gene geri geri gelmeye başladı. O zaman tankın bizim olduğunu her atıştan sonra mevzi değiştirdiğini anladım. Tank korkusuna yolu terk edişimiz mayınlı bölgelerden en tehlikeli bölümü (sonradan öğrendim) salimen aşmamızı sağladı. İster harp talihi densin, isterse Tanrı'nın yardımı. Ama durum buydu. Ancak yolu takip eden tabur komutanının aracının yolu seçerek geliş galiba mucizeydi...

Köndemen'e kadar arazinin durumuna göre, bazen yoldan, bazen araziden taarruzî harekâtı; görerek ve lüzumlu taktik emirleri vererek yürüdüm. Köndemen ve Asamota fazla direnemedi. Düştü. Bundan sonra görev kuvvet komutanı olarak Yzb. Ahmet Çelebi'ye (1 ve 3 ncü Bl.lerden teşekkül eden Karpaşa görev kuvvetine) ilk emri, yani Karpaşa ormanları istikametinde taarruzî harekâta devam etmelerini ve kat'iyen köye girilmemesi emrimi tekrarladım. 3 tankla takviyeli Rigatos görev kuvveti de Köndemen'i alarak, hemen güneyindeki Mirto (Çamlıbel)-Yılmazköy (Şillura) asfaltını geçmiş, yönünü güney batıya döndürerek Rigatos Manastırı istikametinde taarruza hazırlanıyordu. İkidere köyünden kaçan Rumlar görülüyordu. 15 Ağustos 1974 günü saat 17.30 sıralarıydı. Güneş Karpaşa ormanları gerisine çekilmeye başlamıştı. Akşam yaklaşıyordu. Gerek Karpaşa ormanları bölgesinden gerekse Kh. Bl.ünün Ütğm.

İsmet komutasındaki takviyeli takımının bulunduğu bölgelerden şiddetli ateş sesleri geliyordu.

Karpaşa ormanları bölgesine giden görev kuvvetini tamamıyla göremiyordum. Ancak Ütgm. İsmet Akpınar'ın takımıyla, ateş yediği tepeye, tankların kule mevziinden ateşlerinin de yardımıyla taarruz ettiğini gördüm. Bu tepe haritada ismi olmayan bölgenin en yüksek kesimiydi. Haritada üstünde Kireç Ocağı yazısı vardır. Gürpınar köyünün batısındadır. Biraz sonra bu tepe alındı. Alındığını takım komutanı telsizle bildirdi. Hemen kaydetmeliyim ki bu tepe alınmasaydı, 2 nci Prş. Bl.ünün bu tepenin batısına uzanan tepeler hattına yaptığı taarruz yandan ateş yiyeyeceği için kolay olmayacaktı. 2 nci Bölüğün (Kireç Ocağı olan) isimsiz tepenin batısındaki sırtlarda Köndemen-Profitis-İllias manastırı istikametindeki taarruzu geliyordu. Bu bölgede düşman mukayemeti iyice zayıflamıştı. Zorluk daha ziyade arazinin sertliğinden doğuyordu.

Tabur karargâhı ve Kh. Bl.ünün Ağır Havan Tk., Muhabere Tk., Uçş. Tk. gibi üniteleri Köndemen çevresinde bulunuyordu. Benim bulunduğum yer Köndemen'in güneyinde ve hemen çıkışında bir tepelik idi. Bu sıralarda saati kat'î olarak bilemiyorum. Tahminen 18.00-18.30 arası üzerimizde uçaklar uçmaya başladı. 4 tane idiler. İkişer ikişer uçuyorlardı. Türk uçakları olduğundan şüphemiz yoktu. Fakat bu uçaklar tam üzerimize yönelip bizi bir güzel taradılar. Hepimiz yere yapıştık. Ben de ilk önce toprağa yapıştım. 4 uçak ikişer ikişer Köndemen'i makineli tüfek ateşleriyle tarıyordu. Çok da güzel isabet kaydediyorlardı. Koşarak tabur komutanı aracının yanına geldim.

Telsizin mikrofonuna yapışarak Tugay Komutanlığını aradım. Uçakların kime ait olduğunu sordum. Konuşan zannedersenem kurmay başkanıydı. Uçakların Türk uçakları olduğunu yanlışlığı derhâl düzeltileceğini bildirdiler. Fakat bu uçaklar aynı güzellikteki atışlarıyla üzerimizden üçer defa ikişer ikişer geçerek bizi epeyce terlettiler. Kendi uçaklarımız oluşu elimizi kolumuzu bağlıyordu...

Uçak taarruzunun bilânçosu 1 subay, 1 astsubay ve 8 erin yaralanarak muharebe dışı olmasıyla neticelendi. Taarruzî harekât devam ediyordu. 2 nci Bl. ara hedefi olan Profitis İllias manastırı bölgesindeki hâkim tepeler hattını ele geçirdi. Bu haberi alınca ben de karargâhımla birlikte 2 nci Bl. bölgesine hareket ettim.

Bu sırada saat 20.00 civarındaydı. Hava kararmaya başlamıştı. Karpaşa bölgesi ve Rigatos plâtosunda derin bir sessizlik hüküm sürüyordu. Her iki tarafta da ateş sesleri kesilmişti. Bir ara Ütgm. İsmet Akpınar'ın telsizle, aldığı bölgeden bir topçu bataryasının araçlarla kaçtığını takip için emrimi sorduğunu hatırlıyorum. Kendisi yaya idi. Tanklar kule mevziinde Köndemen'in güneyinde kalmıştı. Onlara dönüp beraberce kaçan düşmanı takibe zaman müsaade etmiyordu. Yaya olarak araçların takibi ise imkânsızdı. Ayrıca Gürpınar tarafına kaçan düşmanın Filya-Omorfo (Güzelyurt) istikametinde taarruz eden Komando Tugayının diğer taburları içine düşmesi muhakkaktı. Asıl görev henüz tamamıyla yerine getirilmemişti. Yani Rigatos manastırına ulaşılmamıştı.

Bu düşüncelerin ışığında düşmanın takibine müsaade edilmedi. Bu arada şu hususun açıklanmasında fayda vardır. Düşman 3 ncü Prş. Tb.unun taarruzunu Ayeromola'dan itibaren gerek Karpaşa'dan gerekse Kireç Ocağı denilen yerdeki isimsiz tepe ve uzanımı hattından yaptığı 81 mm'lik havan ve topçu ateşleriyle devamlı olarak durdurmaya çalışmıştır. Karpaşa, Kireç Ocağı ve Profitis İllias manastırı alındıktan sonra bu atışlar kesildi.

Burada da bir anımı yazmadan geçemeyeceğim. Açılmış, yayılmış taarruz eden erlerimiz önlerine düşmanın baraj ve ateş toplamaları yapmasına rağmen sanki atılan mermi değil de oyuncakmış gibi yatmayı dahi fazla görerek ilerliyorlardı. İkazım üzerine bölük ve takım komutanları sert emirlerle işi sıkı tuttular. Bu emirden sonra erlerin, düşman ateşleri oldukça emri yerine getirmek maksadıyla ve isteksizce arazide çöküp mermilerin infilâkından sonra hemen kalkarak ileri atışları çok manidardı. Bir eri, hem yaş üzüm yiyor hem de ilerlerken gördüm. Onun bulunduğu grubun önüne bir düşman havan barajı oturdu. Şöyle bir çöktüler. Sonra beyaz dumanların üzerine yürüdüler.

Hâlbuki birinci harekâta gerektiğinde erlerin toprağa nasıl yapıştıklarını da görmüştüm. Muharebeyi öğrenmişlerdi. Karargâhımla 2 nci Prş. Bl.ünün işgal ettiği tepelere vardığım sırada saat 20.30 veya 21.00 idi. Hava iyice kararmıştı. Karpaşa görev kuvvet komutanıyla telsizle temas aradım ve buldum. Karpaşa ormanları ve güneyindeki 350 rakımlı tepe alınmıştı. Yani 1 no.lu hedef zapt edilmişti. Görev kuvveti 36 esir ve şimdi sayısını tam hatırlayamadığım külliye miktarda havan, makineli tüfek, piyade tüfeği ve cephane ele geçirmişti. Ayrıca sivil halktan da pek çok miktarda esir alınmıştı.

Telsizle Komando Tugay komutanını bularak Karpaşa'nın ele geçirildiğini, Profitis İllias manastırında olduğumu, Rigatos manastırının da ele geçirilmesinin an meselesi olduğunu arz ettim. Ancak Rigatos'a havanın ağarmaya başlamasıyla gidecektim. Mehmetçiği fazla yormak istemiyordum.

Aradan pek az zaman geçmişti ki Komando Tugay komutanı tekrar beni aradı ve şu emri verdi: "Yarın Ayeromola (Şirinevler)-Köndemen arasındaki mayınlı yolun temizlenmesini takiben bölgeye 3 ncü Kom. Tb.u ile 4 ncü Prş. Tb.unu göndereceğim. Onlara kılavuzluk yap. Köndemen-Rigatos üzerinden Omorfo istikametinde sevk et. Görevini iyi yaptın; teşekkür ederim." Komutan dan su ve erzak isteğinde bulunmadım. Zira yol mayınlıydı. O gece bütün tabur bir şey yemedi. Şu sırada mayınlı sahanın hikâye edilmesi gerekli oldu.

Esebelenk Tepe'den taarruzumuzda mayınlı arazi dolayısıyla 2 nci Bl.ün taarruzî harekâtı ağırlaşmış; bunu telâfi için tabur karargâhıyla birlikte bölgeye gidilerek oraya basılıp geçildiği yukarıda arz edilmişti. Başlangıçta bölgeye varıldığında harekâtın devamında sür'at sağlanması için verilen emirle bölüğe sür'at kazandırırken, tanklar da araziye sürülmüştü. Ayrıca tabur ikmal subayına cephane, erzak ve su araçlarını istihkâm erleriyle ve taburun ikmal erleriyle bölgeyi iyice arayarak dikkatle inceledikten ve temizledikten sonra geçmesi, fazla gecikmemesi emredilmişti.

Tb. İkmal Subayı Yzb. Nevzat Şimşek'in anlattığına göre taburun bölgeden salimen geçişi onlara emniyet telkin ediyor. Ayrıca tabur bölgesine düşen düşman havan ateş toplamalarının biraz sonra toplu hâlde bulunan cephane ve erzak arabaları üzerine de gelebileceği düşüncesiyle konvoyu kendine göre bir tertibe sokarak hareket emri veriyor. Aldığı tertiple bölüklerin cephane araçlarına, sür'atle Bl. bölgelerine ulaşmalarını temin maksadıyla öncelik veriyor. Bu nedenle en önde hareket eden 3 ncü Bl. cephane aracı yolda tank mayınına çarpıyor. Aracın ön kısmı parçalanıyor. Şoför hafif yaralanıyor, yol kapanıyor. Bunun üzerine konvoy kalıyor. Yzb. tugay komutanına durumu ulaştırmak için çare ararken uçak taarruzunda yaralanarak geriye gönderilen havan takım komutanının aracını görüyor. Filhakika ben yaralıları geriye araçla yoldan göndermiştim. Tk. komutanının mayınlı bölgeye girmesini engelliyor. Ayrıca hastahaneye gitmeden önce Kırnı'ya uğrayarak tugay komutanına yolun mayınlı olduğunu; bir cephane aracının ön kısmının mayına çarparak parçalandığını, İstihkâm erlerinin gerekli temizliği yapacak güçte olmadığını arz etmesini ve sonra hastahaneye gitmesini emrediyor. Ütğm. Kırnı'ya uğruyor. Durumu tugay komutanına arz ediyor. O sırada tugay komutanının yanında Kor. komutanımız da bulunuyormuş. Sür'atle İs. Tb. komutanı karargâha celbediyor. Gereklî emir veriliyor.

16 Ağustos 1974 günü 04.00'te İs. Tb. komutanı ilgili personelle birlikte mayınlı bölgeye geliyorlar. Temizlik başlıyor. Gerideki mayın patlamalarını ben Profitis İllias manastırı sırtlarındaki Tb. gözetleme yerimden devamlı izledim. Gene Yzb. Nevzat Şimşek'e göre yoldan 15 kadar tank mayını, yolun tarafeyninden ise 80 kadar antipersonel mayın toplanıyor veya tahrip ediliyor. Temizlik işi saat 08.30'a kadar sürdü. Bu mayın hikâyesi bir istihkâm erinin ayaklarından birinin kesilmesine, diğerinin gözlerinin tamamıyla kör olmasına, birkaç tanesinin de ağır veya hafif yaralanmasına ve bir REO aracının 3' üncü kd.lik olmasıyla sona erdi.

16 Ağustos 1974 günü saat 04.00'te 2 nci Prş. Bl.ü bulunduğu sırtlardan Rigatos istikametinde taarruza başladı. Saat 05.00 sıralarında 2 nci Bl. komutanı telsizle Skylump'u işgal ettiğini arz ediyordu. Durmadan Rigatos'a taarruzu emredildi. Skylump'un muhafazasına Kh. Bl. komutanı gönderildi. Saat 06.00 ile 06.30 arasında Rigatos manastırı ve bütün plâto ele geçirildi.

Tb. gözetleme yerinde son durumu değerlendiriyor ve karargâhımı Rigatos'a nakle hazırlanıyordum. Bir haberci gelerek Komondo Tugay komutanının gönderdiği Tb.lardan 3 ncü Kom. Tb.unun geldiğini ve Köndemen'de kılavuz beklediğini bildirdi. Zannedirim 16 Ağustos 1974 günü, saat 08.30 veya 09.00 civarındaydı. Bu Tb.a kılavuzluk yaparak Rigatos'tan Kira'ya indirmesi için harekât ve eğitim subayımı görevlendirdim. Saat 09.30-10.00 civarında da 4 ncü Prş. Taburunun Köndemen'e geldiği ve kılavuz istediği haberi geldi. Yanımda Tb.Kh.Bl.'den bir subayla telsizciler kalmıştı. Onları da toplayıp Köndemen'e indim. Bu tabura kılavuzluk yapacak benden başka kimse kalmamıştı. Könde-

men'de Alb. Hulusi Bölükbaşı, Kom. Tug. Kur. başkanı ve 4 ncü Prş. Tb. komutanını gördüm. O saatlerde sıkıntıların en büyüğü eldeki esirler ile alınan silâh ve malzemeyi geriye nasıl tahliye edeceğimdi. Durumu albayıma arz ettim. Kendileri geriye döneceklerini, dolayısıyla götürebileceklerini emir buyurdular. Büyük bir dertten kurtulmuşum. 4 ncü Prş. Tb.unu ve Köndemen'de kalan tank takımını da peşime takarak Rigatos'a doğru yürüdüm. Rigatos'tan Kira'ya 4 ncü Prş. Tb.unu sevk ederek orada bulunan bir ağaç altına oturdum. Yüzümü batıya döndüm. Omorfo ve Lefke körfezi ayaklarımızın altındaydı. Dürbünümle baktım. Omorfo bomboştu, iki muhribimiz gelin gibi süzülerek Lefke körfezine giriyorlardı. O andaki hissiyatımı burada ifadeden acizim. 16 Ağustos'tan sonra taarruza devam etseydik bütün Kıbrıs bizimdi.

Bu arada tekrar Komondo Tugay komutanı tarafından arandığımı öğrendim. Telsize koştum. Bizzat komutandı. Kalahorya (Kalkanlı)'nın zaptı ile Kalahorya-Kira (Mevlevi)-Filiya (Serhat) kuzeyindeki hâkim sırtlarda güneye doğru savunma için tertiplenmemi emrediyordu. (Kroki: 8)

Emir alır almaz Rigatos ile Kira'ya uzanan sırtlarda olan 2 nci Bl.ü Filiya'nın hemen kuzeyindeki sırtları işgal, tahkim ve savunma ile görevlendirdim. Kh. Bl.ünü Skylump'tan alarak Rigatos bölgesinde tertiplenmesini emrettim. Tekrar Ütgm. Mete'yi 4 araçla Karpasha bölgesine göndererek Yzb. Ahmet Çelebi'ye şu emri ilettim:

a. 3 ncü Bl. Kalahorya'yı zapt ile hemen kuzeyindeki sırtları işgal, tahkim ve savunacak.

b. Sen ve 1 nci Bl. İkidere yolu ile Rigatos'a geleceksiniz.

Takriben saat 11.00 sıralarında 1 nci Bl. Rigatos'a geldi. Kira'nın emniyeti ni almasını, hâkim sırtlarda savunma için tertiplenmesini emrederek 1 nci Bl.ü Kira'ya sevk ettim. Saat 12.30-13.00 sıralarında harekât ve eğitim subayı gelerek 3 ncü Bl.ün Kalahorya'ya girdiğini 8-10 esir ve hafif silâh alındığını; bölüğü tertiplenmekle meşgul olduğunu; sivil halkın şehri boşaltmalarına müsaade edildiğini arz etti.

Burada bir noktayı aydınlatmak istiyorum. Köndemen (Kördemen) ile Asamota'nın alındığı akşam, yani 15 Ağustos 1974 akşamı sabaha kadar Köndemen ve Asamota devamlı boşaldı. Karpasha Görev Kuvvet Komutanı Yzb. Ahmet Çelebi emrimi sorduğunda boşaltılmasına müsaade etmelerini emretmiştim. Sebepleri şunlardı:

Geceleyin Karpasha'dan şikâyetler geliyordu. Ellerinde asker esirlerden başka çocuk, kadın ve yaşlı, kadın, erkek olmak üzere 50-60 kadar halktan esir olduğu bunların aldırılması isteniyordu.

Taburca yiyecek ve su sıkıntısı çekiliyordu. Zira ikmal araçları Ayermola (Şirinevler)'da kalmış, mayınlı yol temizlenmediği için ikmal imkânı olmamıştı. Olsa bile esirleri ve halkı ne ile doyuracaktım?

Ayrıca bölgede Rum kalmasını istemiyordum. Bu hususta herhangi bir emir de almamıştım. Ama geçtiğim bölgelerin gerisinde Rumların kalması beni emniyet yönünden rahatsız ediyordu. İki hâl tarzı vardı. Ya tamamıyla temizlemek veya kaçmalarına fırsat vermek. Ben ikinci şıkkı seçtim.

Zannedirim 17 Ağustos 1974 günü de Maroniklere dokunulmaması emrini aldık. Gerçi Rumların bırakılmasını mazur göstermez bu emir. Ama elimizde Maronik de vardı.

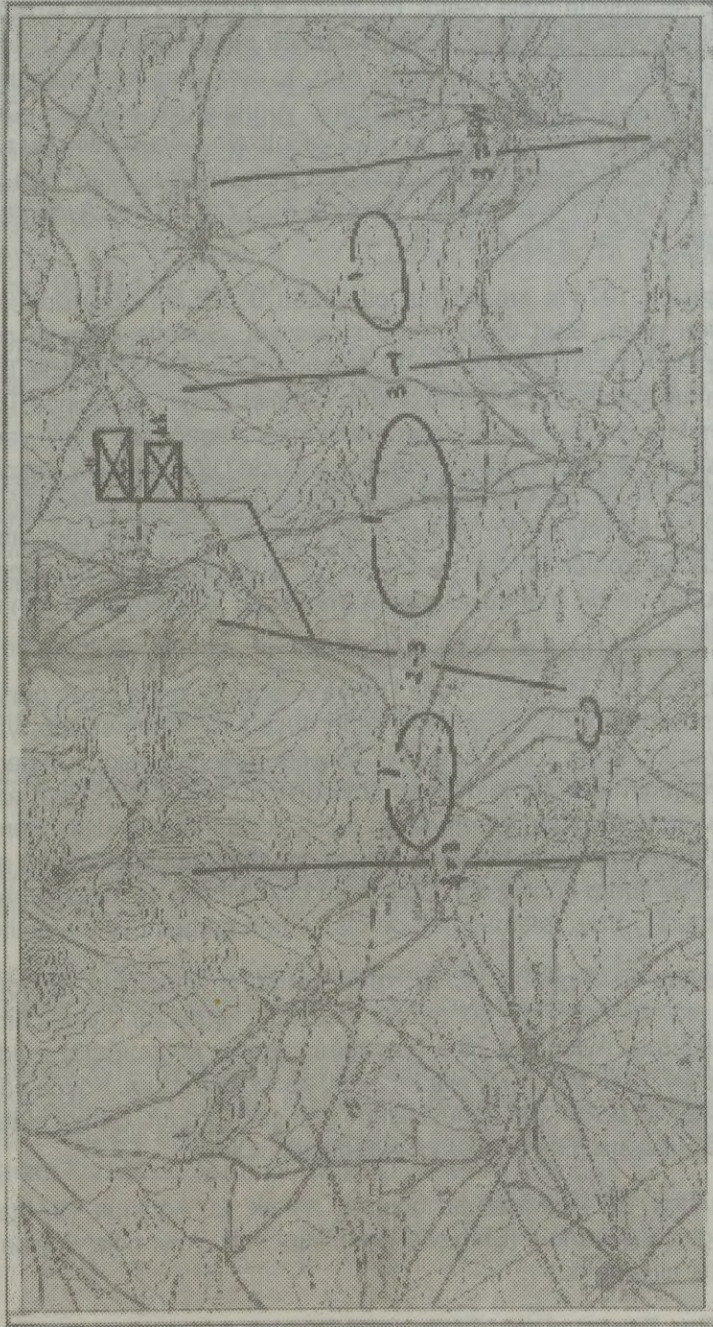
Alb. Hulusi Bölükbaşı da asker esirleri götürünce daha çok rahatladık. Albayım bu esirleri ve silâhları Lefkoşa'da ilgililere teslim etmiş, gazetelerde resimleri çıkmıştı. Rigatos'a hareketten az önce 3 ncü Bl. tarafından Kalahorya bölgesinde su ararken yakalanan 6 tane asker esir getirildi. Albayım biraz evvel Köndemen'den ayrılmıştı. Onları da mecburen Rigatos'a taşıdık. Rigatos'ta ikmal subayı imdadımıza yetişti. Yiyecek bulduk. Bölükler doydular. Yemek yerken bir ara tüfekler patladı. Biraz sonra 10-12 yaşlarında iki erkek çocuğu ile 35-40 yaşlarında sakat (topal) bir adam yakalayıp getirdiler. Çocuklar ağlıyordu. Onları erler teselli etti. Yemek verdiler. Bırakmak istiyordum. Fakat vururlar diye mütereddittim. Sonunda bırakıverdim. Çocuklar sevinerek gittiler. Öğleden sonra saat 15.00 sıralarında Kom. Tug. komutanı tekrar telsizle beni aradı. Kısaca şu emri aldım: 3 ncü Prş. Tb.u Filiya-Denya-Mammari'nin hemen kuzeyindeki sırtları işgal, tahkim ve savunacak. Aslında geriye dönerek güne-ye doğru savunma tertibi almam emrediliyordu.

Bölgeyi şöyle bir ölçtüm. 9 km civarındaydı.

17 Ağustos 1974 saat 08.00'e kadar bu tertibin alınması emrediliyordu. Bölgeyi keşif ihtiyacını şiddetle hissediyordum. Kh. Bl. komutanı ile Hrk. ve Eğt. subayına Filiya-Denya-Mammari bölgesini keşfederek, haritada görülen arazi kesimlerini iyice etüt etmelerini emrettim. Ayrıca sür'at sağlamak için 1 ve 3 ncü bölüklerin yerlerini ayrı ayrı subayların öğrenmesini ve kendilerini Bl.lere kılavuz olarak vereceğimi; dikkatli olmalarını, karanlığa kalmamalarını da önemle belirttim. Bu heyet gece saat 21.00'de ancak gelebildi. Emri değiştirdikleri için kendilerine üzüntülerimi bildirdiğimi hatırlıyorum.

Kararım şu idi: Filiya'nın hemen kuzeyindeki 2 nci Prş. Bl.ünü Filiya'ya ya-ya olarak, Kira'daki 1 nci Bl.ü Mammari'nin, Kalahorya (Kalkanlı)'daki 3 ncü Bl.ü Denya'nın kuzeyindeki sırtlara araçlarla intikal ettirmek. Çünkü yapılan keşiften anladım ki Denya ve Mammari hâlâ Rumlarda idi. 16 Ağustos 1974'te tekrar ateşkes ilân edilmişti.

Tb. Kh. Bl. ile Tb. komuta yeri de Filiya'nın hemen gerisindeki ağaçlık bölgeye intikal edecekti. Bu kararda Bl. sırasından ziyade Bl.lerin hâlihazır konuş yerlerine göre intikalleri düşünöldü. Tabur komuta yeri Yılmazköy veya Ayvasıl olabilirdi. Fakat bütün tabur arazide olduğu için karargâhın da arazide kalması uygun göröldü.

1/50000
1:50000
1:50000

1:50000
1:50000
1:50000

1:50000
1:50000
1:50000

17 Ağustos 1974 saat 04.00'te emrin tatbikine geçildi; görev yapıldı. Komutana tekmil verildi. (Kroki: 9)

Bl.ler intikal ederken Tb. Kh. ve Kh. Bl.ü de kendi bölgesine gidiyordu. Kira'da bazı nedenlerle mola verildi. Bu arada 6 esirden 3 tanesi yüznumura ihtiyacı belirtiyorlar. Mücahit Er Galip Dağdelen onları götürüyor. Fakat 3'ü de ayrı istikamette kaçmaya kalkıyorlar. Ben üç defa ateş sesi duydum. Gelen tekmiilde kaçmaya kalkan 3 Rum askerinin vurulduğunu belirttiler. Onları bölgeye gömdürerek diğer 3 tanesi ile Filiya'ya intikale devam ettik. Bu esirleri Filiya'ya bizi ziyarete gelen Mv. İnd. Tug. Kur. Bşk. Vekili Kurmay Bnb. Atilla Erdem'e teslim ettiğimi hatırlıyorum. Yanında Kur. Yzb. Ahmet Aydoğdu da vardı. Aydoğdu Hv. İnd. Tug. G-3'ü idi.

18 Ağustos 1974'te karargâhta otururken 3 ncü Bl. bölgesinden şiddetli ateş sesleri geldi. Saat 09.00-10.00 sıralarıydı. Sür'atle bölgeye gittim. Bl. Denya'ya taarruza hâzırlanıyordu. Bl. Komutanı Erol Dereli telsizle Tb. komutanını aramış. Onun 3 ncü Bl. bölgesine hareket ettiğini öğrenince Tb. komutanını karşılamaya çıkmış. Buluştuk. Bana kısaca aşağıdaki bilgiyi verdi. Denya bölgesinin keşfini emrediyor. Emrin gereği için Ütgm. Sencer Zekai yanına, Tgm. Savaş'ı ve bir manga kadar da er alarak keşfe çıkıyor. Anladığım kadarıyla köye fazla sokuluyorlar ve kendilerini gösteriyorlar ki köyden ateş yiyorlar. Ütgm.bölük komutanından yardım istiyor. Durumu anlamıştım. Derhâl taarruzla 2 subay ile bir manga askerin kurtarılması ve Denya'nın alınması için emir verdim.

Taarruz başladı. Bl. kısa sürede Denya'yı işgal ile keşfe çıkan personeli de zor durumdan kurtardı. Zayıyatmaz şehit düşen bir Mehmetçikle; yaralanan Tgm. Savaş idi. Biraz sonra Birleşmiş Milletler askerleri geldi. Köyden çıkmamızı bu bölgenin yeşil hat olduğunu söylediler. O hâlde niçin Rum askeri bulunduğunu sordum. Yanıt veremediler. İlgileneceklerini bildirdiler. Ben bu arada Komando Tugay Komutanlığına Denya'nın alındığını bildirdim ve emirlerini sordum. Biraz sonra yanıt geldi. Denya'nın boşaltılması ve mevzilerimize dönmemiz emrediliyordu. İstemeyerek de olsa emrin gereğini yerine getirdik.

18 Ağustos 1974 günü 2 nci Bl. komutanı bana Avlona'nın kontrolümüzde olduğunu arz etti. Keşif için gönderdiği keşif kolu komutanı, Avlona'nın boş olduğunu bildirmiş. Avlona'ya Türk bayrağını çekerek kontrolümüze aldık. Bayrağı sabah 04.00'te çektiyor, akşam 22.00'de indirtiyordum. Köyde gündüz bir manga asker bırakıyor, gece mevzilerine geri çekiyordum. Denya elde kalsaydı 2 nci Bl.ü Avlona (Gayretköy)'ya sürecektim. Olmadı.

29 Ağustos 1974'e kadar bu bölgede kaldık. 29 Ağustos 1974'te verilen emir gereğince Ayermola (Şirinevler)'ya intikal ettik. Ayermola'ya yine Kor. ihtiyatı olarak alınmıştık.

3 ncü Prş. Tb.unun İkinci Barış Harekâtı'ndaki serüveni bu kadardır.

Tb. komutanı olarak bazı konulara değinmek istiyorum. Bir tabura 6,5-7 kilometre aralıkla 2 hedef verildiğini Kıbrıs'ta gördüm. Filiya-Omorfo istikametinde taarruz eden 3 adet komando taburunun bölgesinin aslı taarruz bölgesi olduğunu; benim taburun tali taarruz unsuru olarak kullanıldığını sonradan öğrendim. Gene de bu kadar geniş hedefler verilip verilmeyeceği hususu daima kafamda bir soru işareti olarak kalmıştır. İki komando taburunun bölgemden itikali nedenini ilk günler anlayamamıştım. Tali taarruz bölgesinde taarruzun gelişmesi aslı taarruz bölgesi olarak harekâtın sür'atle inkişafına imkân sağlamış. Tabii sevindim. Çorbada tuzumuz olmuştu. Kafamda soru olarak kalan hususlardan biri de niçin 3 ncü Prş. Tb.u Omorfo'ya dayanmışken döndürülüp taarruzla ulaştığı yerin çok gerisine çekildi de gerideki birlikler araçlarla ileri sevk edildi? Ayrıca Kalahorya'dan 3 ncü Bl.ü geri çekerken Tb. komutanlığınca Omorfo'nun boş olduğu biliniyordu.

3 ncü Prş. Tb.unun İkinci Barış Harekâtı'nda arz ettiği en büyük özelliği tam bir bilinçle, bütün askerî koşulları ve talimname esaslarına riâyet ederek muharebe etmesidir.

Tb. başlangıçtan itibaren 2 Bl. taarruz kademesinde, tank-piyade iş birliği sağlanarak; ihtiyat geriden belirli mesafede, keza taburun direkt desteğine memur batarya ve ağır havanlar koordineli ve mükemmele yakın kullanılmıştır. Tabii bunun muhtelif sebepleri vardı:

- a. Taburun zinde olması,
- b. Arazinin muntazam kuvvet muharebesine elverişli olması,
- c. Subay, astsubay ve erlerin az da olsa muharebe tecrübesi kazanmış olmaları,
- d. Düşmanın birinci harekâtındaki kadar (taarruz veya savunmada) istekli muharebe etmeyişi vs.

Bu harekâta Rigatos ve Karpaşa ormanlarına kadar toplam 40-45 civarında düşman öldürülmüş ve 50 civarında Rum askeri esir alınmıştır.

18 Ağustos 1974 tarihinde 2 nci Bl. Komutanlığı tarafından keşfe gönderilen manga Avlona'dan 2 esirle dönmüştür. Bunlar bir topçu teğmen yanında 20-25 yaşlarında bir hanımdı. Bu 2 esir bu sırada taburu ziyarete gelen Kor. Kur. Başkanı Kur. Albay Mahmut Boğuşlu'ya teslim edilmişti.

3. 18 Ağustos ile 29 Ağustos 1974 Tarihleri Arasındaki Günlere Ait Anıları ve Bazı Yargılar

18 Ağustos günü 3 ncü Bölüğün Denya'yı taarruzla zapt edişi ve Komando Tugay Komutanlığından alınan emirle köyü boşaltarak mevzilerimize geri çekilmemizi anlatmışım.

Artık ateşkes uygulanıyordu. İki taraf da bir olay çıkarmamaya çalışıyordu. Zira İkinci Barış Harekâtı, dünya kamuoyunda olumsuz bir etki yapmıştı.

Bugünlerde bende, yapılanları ve yapılması gerekenleri izlemek merakı uyandı. Artık boşluk, günlük hizmetler yapılıyordu, düşünmeye sıra gelmişti. Olaylara eleştirici gözle bakmaya başladım. Gördüklerim beni zaman zaman rahatsız ediyordu. İşgal altında bulunan bölgelerde her şeyin yapılabileceği bir ortamda hiçbir şey yapılamıyor ve bir sürü malzeme, traktör, otomobil, büyük araçlar, daha doğrusu her şey kendi hâlinde tahribe ve bilhassa hayvanlar ölümüne terk edilmiş bir vaziyette ortalıkta sürünüyor. Örneğin, Filya'da 100.000 mevcutlu bir tavuk çiftliği vardı. Tavuklar açlıktan birbirini yiyor, susuzluktan ölüyorlardı. Evlerde beslenen tavşanlar kümeslerde susuzluk ve açlıktan pamuk yumakları gibi bir biri üzerine yığılıp kalmışlar. Pislik, koku, mikrop kol geziyor. Bütün bunlar 2-3 gün içinde olmuş.

Büyükbaş hayvanlar montofon veya molştan inekleri, yollarda dolaşiyor; memeleri süttten dolmuş. İstirap içindeler; ayrıca açlık ve susuzluk çekiyorlar. Makine ile sağılmaya alıştıkları için insana yanaşmıyorlar; küçükbaş hayvan sürüleri orada burada başıboş geziniyorlar.

Evlerde ne varsa talan edilmişti. Filya 16 Ağustos'ta zapt edildi. Tb. Filya'ya girdiğinde tahrip edilmiş bir kasaba buldu. Harp denen vahşî canavar acımasızdı. Nereye dokunsa yakıp kavuruyordu. Tahribatı kasaba ve köylerden çekilen R.M.M. kuvvetleri de yapıyordu. Çünkü kaldıkları evler kendilerinin değildi; nasılsa düşman kalacaktı. İstirap çekenler sadece insanlar değildi. Hayvanlar, hatta kuşlar bile durumdan rahatsızdı. Bulduğum kasabada işlere bir yön vermek istedim. Tavuk çiftliğinin su motorunu çalıştırarak su temin ettim. Çiftlikte bulunan yemlerden faydalandı. Ancak tavuk bakımı ayrı bir ihtisas işiydi. Aldığımız neticeler çabalarımız dereçesine ulaşamadı. Bir gün Filya'da dolaşan ineklerin su için bir bataklığa girmiş olduklarını ve ağır ağır bataklığın bunları çekmekte olduğunu gördüm. Her biri hemen hemen bir tonluk hayvanlardı, büyük uğraşlarla onları kurtardık. Aklıma Kıbrıs Türk Tarım Bakanlığına bir subay göndererek bu işlerle ilgili personelini çağırarak geldi. Haber gönderdim. Geldiler. İnekleri teslim ettik. Ellerindeki tek bir araçla onları 2-3 günde ancak taşıyabildiler. Bu arada ineklerden telef olanlar oldu. Hâlbuki o günlerde Kıbrıs'ta araçtan bol bir şey yoktu.

Her gün evlere görünmeyen eller dokunuyordu. Cephedeki birliklerin arkasında sanki göze görünmeyen hayaletler vardı. Kasabaya giriş çıkışları kontrol altına aldım. Araçları bir yere toplattım. Artık bölgemde iyi kötü bir nizam sağlanmıştı.

Aklımdaki esas fikri gerçekleştirmek istiyordum. Muharebe bölgesini dolaşmak. Bu geziye 3 ncü Paraşüt Taburunun taarruz bölgesinden başlamayı daha doğru buldum. En uygunu Rigatos manastırı istikametinde yapılan taarruzda düşman mukavemetinin en yoğun olduğu isimsiz tepeden başlamaktı. Ben de öyle yaptım. Bu tepenin ismi yoktu. Fakat 1/50.000 ölçekli Lefkoşa S-30 d. paftasından üzerinde "Kireç Ocakları" yazar.

Yanıma Ütğm. İsmet Akpınar'ı ve bir manga kadar er alarak gezime başladım. Hakikaten isimsiz tepenin zirvesine yakın kuzey yamacında terk edilmiş kireç ocakları vardı. Tepeler ağaçlandırılmış ve orman yoluna sahipti. Bu yollar batı yamacında genişçe bir düzlüğe doğru yürüdük. Yer yer çam ağaçları vardı. Fakat düzlüğe yaklaştıkça ağır bir koku dalgası insanı rahatsız ediyordu. Biraz sonra etrafta 30-35 civarında düşman cesedi gördüm. Ellerinde veya yanlarında silâhlarıyla mevzi almış vaziyette, sırtüstü bir kısmı yüzükoyun yatıyorlardı.

Birçokları gözleri oyulmuş, karanlık bakışlarıyla ürkütücü, bazılarının dudakları alınmış eksiksiz muntazam dişleri meydanda gülerken gördüm. Tepemizde akbabalar devamlı daireler çizerek dolaşıyorlardı... Bunlara bölgedeki kargaların da eşlik ettiği anlaşılıyordu.

Silâhlarını toplatmak istedim. Cesetlerin arasına girince erlerden bazıları kustular. Sebebini anlamak için biraz daha yaklaştım. Tarif edilemeyecek kadar kötü bir kokuyla karşılaştım. Bu koku canlıları öldürmeye yeterdi. Derhâl erlerimi geri çektim. Cesetler üzerindeki silâhları dahi bıraktırdım. Geri döndüğümde erlerin elbiselerini yaktırarak kendilerine bir güzel hamam yaptırdım. Sonradan P. Alb. Ali Yünel'den öğrendim ki (Bölgemi 50 nci P. A. Komutanlığına teslim etmiştim. P. Alb. da bu alayın K. Yrd. imiş.) silâhları toplamış ve bölgeyi temizlemişler... Gördüklerim huzur içinde beraberce yaşamak istemeyen, dünyanın ve bilhassa Avrupa'nın şımarttığı, aşırı refahın körleştirdiği bir toplumun haksız isteklerinin bedeliydi. 23 Temmuz günü konvoya yapılan baskın bölgesini gezerken gördüklerimi anımsadım. Araçların altında, sağında, solunda ölüler, yanmış cesetler. Yanınca organlarının aynî oranda küçüldüğünü şaşkınlıkla fark ettiğim genç insanlar... Demek ki ne kadar güçlü olursanız olun, gücün hakka dayanması, hakkın yanında olması kazanmak için şart. Kıbrıs'ta Rumlarla Türkler arasında ekonomik bakımdan bir uçurum vardı. Onlar her şeylerini hâletmişler. Boğaz tokluğuna çalışmak isteyen 130.000 Türk'ü istemiyorlar ve onları Kıbrıs'ta âdeta bir pislik gibi görüyorlardı. Amaçları onları tamamıyla öldürmek veya sürüp çıkarmaktı. Megalo idea da bunun için güzel bir nedendi.

İsimsiz tepeden Rigatos manastırına yöneldim. O bölgede karargâhımla 13 saat kadar kalmış fakat manastırın içini iyice gezememişim. Şunu okuyucularımıza belirtmekte fayda var; Kıbrıs'ta ne kadar manastır gördüysem hepsi görevinin dışında ya silâh deposu veya Rum birliklerinin iskânı için kullanılmış.

Rigatos da öyleydi. Cephane sandığı artıkları ve boş kovan mermileriyle doluydu. Manastırın yapılışı enteresandır. Eski bir yapı, sağında solunda sonradan gereksinim duyularak eklenmiş bazı binalar da var. İçinde gezerken 16 Ağustos'ta karşılaştığım giysilerle gene karşılaştım. Hikâye şöyle: Çocukluk çağını hemen aşmış genç kız denilebilecek yaşlara ait olduğunu sandığım birkaç kat kanlı giysi... Bu giysiler anlatılanlara bakılırsa Yılmazköy'deki bir veya iki Türk ailesinin kızlarına aitmiş. Bu kızlar Rum millî muhafızları tarafından dağa kaldırılmış ve bunlarla gönül eğlendirmişler. Söylentilere göre Rigatos'un düşeceği anlaşılınca askerler bu kızları öldürmüşler. Ancak cesetlerine rastlamadık...

16 Ağustos günü Rigatos'a geldiğimizde topal bir adamla iki çocuk yakalanmıştı. Bunu daha önce anlatmıştım. Aynı gün manastırda yaşlı bir kadınla bir erkek de vardı. Dinî giysileri ve yaşları dolayısıyla bunlara kimse dokunmadı.

Rumca bilen bir mücahit arkadaşıyla onları görüşürdüm. Saçma sapan konuşuyorlar, bize Rum askeriyemiz gibi davranıyorlardı. Manastırı gezen mücahit arkadaş, kanlı elbiseler hakkındaki bilgileri onlardan öğrenmiş. Bu yaşlı kadınla erkeğin önce bizi Rum askerleri sandıkları anlaşılıyordu. Bizimle bir süre daha kaldılar. Erlerim bu iki ihtiyarı hoşgörüle karşılamışlardı. Bir ara mücahit arkadaş onlara bizim Türk askeri olduğumuzu söylemiş. O zaman yanımızdan sessiz sedasız ayrıldılar. Bir daha görünmediler.

Rigatos manastırı bölgesinde birçok silâh mevzii de vardır. Şoförüm çipi Sky Lam'a doğru sürerken 16'yı 17 Ağustos'a bağlayan geceyi geçirdiğim çukura bir göz attım. Kimbilir bir daha belki hiç gelemeyecektim.

Sky Lamp diye zaman zaman konu ettiğim yer aslında Rigatos manastırının bulunduğu plâto üzerinde yapılmış lüks bir gece kulübüdür. Kulübün özelliği, gelenlerin isterlerse kulüpte kalabilecek her türlü konforu haiz odalar bulma olanaklarıdır.

Kitabın arkasında bulacağınız resim biraz uzaktan çekilmiş olmakla beraber sizlere bu kulüp hakkında bir fikir verecektir.

İmkân olsa da iç mobilya ve dekorasyonunun resimleri çekilebilseydi daha enteresan bulurdunuz sanırım. Ama bizim tugay karargâhı ve tabur personeli için en enterasan yanı viski, votka (smirnof), Türk rakısı, bira, zük, (Yunan rakısı), cin vs. gibi birkaç tonu bulan içki müzesi olmasıydı. Bu müze yüzünden taburum adına haylice tedirgin olduğumu saklayamam. Bu konuya Ayermola'daki anılarım sırasında ayrıca döneceğim.

Doğal olarak tugay karargâhı da bu furyadan nasibini almıştı. Sky Lamp'ta fazla kalmadım. Zira her şey tahrip edilmiş; görünmeyen eller burada da görevini yapmıştı.

Yol bizi Profitis İllias manastırına götürdü. 15 Ağustos günü manastırın hava taarruzuna uğradığını biliyordum. Aynı uçakların azizliğine ben de uğramış-

tım. 16 Ağustos günü gördüğümüz yangın sönmüş, fakat içerideki birkaç ton buğday için için yanmaya devam ediyordu. Sağda solda arabalar vardı. Burada bir damperli araç bulduk. Kıbrıs'tan ayrılıncaya kadar birçok hizmetlerimizde yararlandık. Gene bu manastırın altında bir köycükten çok güzel otomobiller bulduk. Bunları Kıbrıs'tan dönünceye kadar Tb.Sb.ları kullandı.

Benim kullandığım otomobili Kh.Bi.Komutanı Yzb.Yüksel Ötüş bulmuştu. Bana vermesini istedim. O da verdi. Dönüşümüzde, aracı o zaman Kıbrıs'ta özel teşkilâтта çalışan P.Yzb.Sadettin Pehlivan'a bıraktım. Gezimiz Gürpınar ve Yılmazköy istikametinde devam etti. Köylerin durumu için Filya'nın aynı demekle yetiniyorum. Akşam üstü karargâhıma döndüm. Yorgundum, çadırıma çekilerek hemen yatıp uyudum.

Bugünlerden birinde, Komando Tugayından ve esas birliğim olan Hava İndirme Tugay Komutanlığından peşpeşe iki emir geldi. İkisi de kitabımın ön sözünde açıkladığım üzere Tb.Komutanlığından harekât hakkında kişisel görüş istiyordu. Emrin gereği o tarihte yerine getirildi. Fakat kifayetsizdi. Şimdi görevimi yaptığıma inanıyorum.

Bu iki olay dışında Zümrütlüye de geçen 10 gün Gaziantep'teki yolculuğun temizliği, büyükbaş hayvanların kurtulması, Gaziantep'te 7 günlük muharebe zayiatları, personel, teçhizat kayıpları ile ilgili olarak yazılmıştır.

Filya'da Tank Takımı da talimata göre çalıştı.

29 Ağustos 1974'te 2 nci Prg. Tn Komutanlığı Komando Tugay Komutanlığı emrinin çıkararak kuruluşunda bulunmuş Hava İndirme Tugay Komutanlığı emrine girdi. Aynı gün Ayırmola'ya emredildi ki, 2 nci Prg. Tn Komutanlığı olarak görev yapmaya devam etsin.

Notice olarak 29 Ağustos 1974'te 2 nci Prg. Tn Komutanlığı bölgeye 50 nci P. Alayına devredilerek görev yapmaya devam etti. Sorumluluğuna Ayırmola, Sıkıyık, Lapta (Akınadağı) yerleşti. 2 nci Prg. Tn'de Kh. ile Ayırmola'ya yığıldı ve Koc. İhtiyat olarak Kıbrıs'ta 29 Ocak 1975'e kadar kaldı. Bu süre zarfında kayda değer görüldüğü bazı olayları kısaca sunuyorum.

Biliyorsunuz, Şey Lapa'ya bir nakarata içki bulmuştu. Bunun bir kısmı Tugay karargâhı altına. Ama geride kalan rakıtan da Kh. ve Des. Bl. ile 2 nci Bl. paylaşmışlardı.

Bir an Ayırmola'da, 2 nci Prg. Tn Komutanlığı emrinin altında deyimden ötürü görev başladım. Hemen tekerbir alındı ve Ayırmola'ya gelip, ulca ulca konuştuk. Kayıtlar içinde yapılacak her disiplinli harekâtın müeyyemesi, emirlerin hızla ve yönlendirilmesini istedik.

30 Ağustos 1974'te gerçekleşen günlerde Sayın Komutanın Komando Tugay Kıbrıs'tan ayrılması ve yerine komutan yardımcısı olan Sayın Komutanın Damirrel kolordu komutanı olması.

III. KIBRIS BARIŞ HAREKÂTI SONRASI MEYDANA GELEN GELİŞMELER

1. 29 Ağustos 1974-27 Ocak 1975 Tarihleri Arası Ayermola (Şirinevler)

3 ncü Paraşüt Taburu sorumluluğuna verilen bölgeleri işgal ve tahkim ederek 29 Ağustos 1974'e kadar karargâhıyla (Filya) Zümrütköy'de kaldı. (Kroki:9) Bu günler içinde bir iki konu dışında kayda değer bir olay olmadı. Sadece yeni tugay komutanımız Tuğg. Adnan Doğu'yu Denya kasabasının karşısındaki 1 nci Bl. bölgesine şimdiki yeşil hat kabul edilen eski Lefkoşa-Omorfo yolu üzerinden götürdüm. Maksadım yolu kullandığımızı komutanıma yerinde göstermekti.

Bir de hâlen emrinde olduğum Komd.Tug.Komutanı Tuğg. Sabri Demirbağ tarafından Gaziveran'da tabur komutanları toplandık ve durum değerlendirmesi yapıldı.

Bu iki olay dışında Zümrütköy'de geçen 10 gün; kasabadaki yolların temizliği, büyükbaş hayvanların kurtarılması, taburla ilgili 3 günlük muharebe zayıfatı, personel, teçhizat sayımı vs. ile geçti.

Filya'da Tank Takımı da taburuna iade edildi.

29 Ağustos 1974'te 3 ncü Prş. Tb.Komutanlığı Komd.Tugay Komutanlığı emrinden çıkararak kuruluşunda bulunduğu Hava İndirme Tug.Komutanlığı emrine girdi. Aynı gün Ayermola'ya intikal emri aldı. Tb.Ayermola'da Kor.ihiyatı olarak konuşlandırılıyordu.

Netice olarak 29 Ağustos 1974'te 3 ncü Prş. Tb. Komutanlığı bölgesini 50 nci P. Alayına devrederek Ayermola'ya intikal etti. Sorumluluğuna Ayermola, Siskilip,Lapta (Alemdağ) verildi. 3 ncü Prş. Tb.u Kh.1 ile Ayermola'ya yerleşti ve Kor. ihtiyatı olarak Kıbrıs'ta 27 Ocak 1975'e kadar kaldı. Bu süre zarfında kayda değer gördüğüm bazı olayları kısa kısa sunuyorum.

Biliyorsunuz, Sky Lamp'ta bol miktarda içki bulmuştuk. Bunun bir kısmını tugay karargâhı almıştı. Ama geride kalan miktarı da Kh. ve Des. Bl. ile 2 nci Bl. paylaşmışlardı.

Bir ara Ayermola'da, subaylarımı mesai saatleri içinde de çakırkeyf görmeğe başladım. Hemen tedbiri alındı ve Ayermola kışla olarak isimlendirildi. Kışla içinde yapılacak her disiplinsiz hareketin müeyyidesi askerî ceza kanun ve yönetmeliği idi.

30 Ağustos 1974'ü karşılayan günlerde Sayın Korgeneral Nürettin Ersin Kıbrıs'tan ayrılmış ve yerine korgeneralliğe terfi eden Sayın Bedrettin Demirel kolordu komutanı olmuştu.

Kolordu komutanlığına başladığı sırada Kıbrıs'ta mütareke yapılmıştı; muharebe stresinden kurtulan kolordunun genç subay ve astsubayları bazı taşkınlıklar yapıyorlardı. Bu taşkınlık, daha ziyade çok içki içmek ve içkili araba kullanarak araç kazaları yapmak şeklinde görülüyordu.

Sayın Korgeneral Demirel ise her olayda, sadece olaya neden olan şahsı veya birlik komutanını değil çıkardığı emirlerle tüm kolorduyu sıkıştırıyor, bilhassa izinler kısıtlanıyordu.

Hâl böyle olunca subay ve astsubaylar emir hilâfına kaçamaklara başladılar. Bu defa yakalandıkları zaman veya araç kazası yaptıklarında emre itaatsizlik suçları da doğmaya başladı. Kolordu o günlerde, hatırladığım kadarıyla muharebeler sırasında verdiği subay, astsubay zayıyatından fazla zayıyat vermiştir.

3 ncü Tb. Komutanlığının içki yasağı da tam o sıralarda olmuş ve Ayermola kışla ilân edilmişti, Garnizon dışını da kolordu komutanımız çok sıkı kontrol altına alınca ben düşünmeye başladım. Genç insanlar nerede, nasıl eğlenecikleri?

Harekâta 40 yaşın üzerinde olmama rağmen, zaman zaman bunaldığımı, taksie atlayıp dağ bayır dolaştığımı bilirim. Ben bu yaşıma rağmen bu ihtiyacı hissediyordum. Kor. mensupları genelde 20-25-30 yaşlarında gençlerdi. Faraza benim taburumda 40 yaşın üstünde bir TB. komutanı vardı. Diğer bütün Sb. ve Astsb.lar 20-35 yaş arasında gençlerdi. Büyük bir stresin içinden çıkmışlardı. Her yer "yasak" demek de olmuyordu. Bu devreyi Tb. komutanlığı özel tedbirler alarak zayıatsız atlatmıştır.

Bu kadar lâftan sonra şu noktayı vurgulamak istiyorum. Türk ordusunda genel alârm, muharebe gibi uzun süreli görevlerde, şartlar elverdiği takdirde, personeli değiştirerek bir süre rahatlamak gibi bugüne kadar bilinmekle beraber uygulanmayan olanakların kullanılması yararlı olacaktır.

Ayermola'da elektrik yoktu. Kuvvetli bir jeneratör bularak elektrik ürettik. Sonra köyü genel sisteme bağlattık.

Su deposunu faaliyete geçirdik.

Büyük bir tavuk çiftliği kurtardık. Anlatayım.

Bir gün bölgemde dolaşırken 1 km kadar uzaktan yürüyen bir beyazlık gördüm. Hava da biraz puslu olduğu için sadece yürüyen beyazlar görünüyordu.

Kendimi saklayarak yol boyunca bana doğru ilerleyen beyazlığı gözetlemeye başladım.

İyice yaklaştıkları zaman bölüklerimden birinin tam mevcutla tavuk operasyonundan döndüklerini ve Bl.bölgesine gitmekte olduklarını anladım. Fakat aşağı yukarı 100 erin görünmeyip de sadece beyazlılık görünmesinin nedeni ise havanın puslu oluşuna ek olarak her erin bir elinde 2 tavuk oluşundandı.

Diğer bir ifadeyle her er 4 tavuk taşıyordu. Tavukların renkleri ise lekесiz beyazdı. Bölüğü önüne çıkararak durdurdum. Başlarında bir Atğm. arkadaş vardı. Sordum:

-Tavukları nereden aldınız.

-Siskilip (Akçiçek)'teki tavuk çiftliğinden.

-Nerede bu çiftlik?

Kuzey istikamette bir tepeyi gösterdiler.

-Kimse yok mu orada?

-Bir bekçi var komutanım.

-Çok fazla tavuk almışsınız. Ne yapacaksınız bu kadar tavuğu?

Hiç sesleri çıkmadı. Asteğmene döndüm.

-Doğru tavuk çiftliğine. Tavukları aldığınız yere koyun.

-Emredersiniz komutanım.

Bl.geriye döndü, biraz sonra uzaklarda gene bir beyazlık yürüyordu.

Tb.Kh.ından yanıma bir arkadaş olarak ben de Siskilip tavuk çiftliğine gittim. Oradaki bekçiyi buldurdum. Rumlar zamanında da çiftlikte bekçiymiş. Ona:

-Ben bu bölgenin komutanıyım. Bir daha haberim olmadan kimseye tavuk vermeyeceksin.

-Komutanım ben ses çıkaramıyorum alıp gidiyorlar.

-Ben yazılı kâğıt göndermeden kimseye tavuk vermeyeceksin.

-Emredersin. Sonra devam etti.

-Makarios bu tavukları İngiltere'den getirdi. Bunlar cins yumurta tavuklarıdır. 4 sene her gün yumurtlarlar. Tanesi 100-150 sterlidir vs.

Durumu kavramıştım. Tavuk çiftliğinin bulunduğu yer, 3 ncü Bl. Komutanı Ütğm. Erol Dereli'nin kontrolündeydi. Bl.komutanının çağırttım, geldi. Çiftliği ona teslim ettim. Haberim olmadan hiç kimseye tavuk verilmeyeceğine dair emir de verdim.

Sonra Tb.Kh.ına dönerek devrin Ziraat Bakanı Oğuz Ramadan'dan bir ziraat mühendisi ile bir elektrik mühendisi istedim. Geldiler. Onlara çiftliği teslim ettim. Bir hafta sonra kuluçka makineleri çalışmaya başladı. İki hafta sonra galiba 15.000 civarında civciv üretilmeye başlanmıştı.

Bir gün de Ayermola'ya Kor.Komutanı Sayın Bedrettin Demirel, 28 nci Tümen Komutanı Sayın Fazıl Osman Polat, Hava İnd.Tugay Komutanı Sayın Tuğg.Adnan Doğu helikopterle geldiler. Bölgeyi dolaşıyorlardı. Öğle yemeğini taburda yediler. Burada da galiba bir hata yaptım. Oturdum Yb. olarak onlarla ben de yemek yedim. Yaptığım iş doğru muydu, yanlış mıydı bilmiyorum. Son-

ra kimseye de sormadım. Hâlâ da bilmiyorum. Bu atak hâllerimin çok kere yanlış anlaşıldığını sonraları öğrendim.

1 Ocak 1975 yılını Kıbrıs'ta Ayermola'da idrak ettik. Ocak ayı içinde bir gün Hava İnd.Tugay Komutanı Sayın Tuğg.Adnan Doğu beni çağırarak şifahi bir emir verdi. Mahiyeti kısaca şuydu:

-Turan, 27 Ocak 1975'te taburunla Türkiye'ye ihtikal edeceksin. İntikal Magosa'ya kadar kolordunun vereceği araçlarla, Magosa'dan itibaren Mersin'e kadar Deniz Kuvvetlerine ait bir vasıta ile, Mersin'den ise Kayseri'ye trenle yapılacak. Buna göre 27 Ocak 1975'te denize açılacak şekilde personel, malzeme ve teçhizatınla beraber 26 Ocak 1974'te Magosa'da olacaksın.

27 Ocak 1974'te Kıbrıs Barış Kuvvetleri Komutanı taburu uğurlayacak. Türkiye'de Kayseri'de seni Yurt İçi Bölge Komutanı Sayın Kor.Fikret Gökmar karşılayacak.

-Emredersiniz komutanım, dedim, ayrıldım.

Her şey Kayseri'de Zincidere'deki Hava İnd.Tugayına gelinceye kadar aldığım emire göre uygulandı.

Yalnız burada Mersin kentimizin sayın halkına ait bir anımı kısaca anlatmadan geçemem.

27 Ocak 1975'te Deniz Kuvvetlerine ait gemi Mersin limanına yanaştı. Limanda bizi Garnizon Komutanı Sayın Tuğamiral karşıladı. Gemiden personel araç, gereç olarak indik. Oradaki Terminal K.Ulş.Alb. tarafından emir gereği araçlarımız arandı. Sonra istasyona gönderdik. Açık vagonlara yüklendiler. Takozları çakıldı. Tb. personeli karnını doyardı. Artık terminalden istasyona personelin intikali ile vagonlara binmekten başka işimiz kalmamıştı.

Fakat Mersin halkında bir fevkalâdelik vardı. Her taraf kadın, erkek, çocuk çocuk dolup taşıyordu.

Olayın nedenini sorduğumda, 3 ncü Prş. Tb. unun Mersin'e gelişi dolayısıyla Mehmetçikleri görmek için toplandıklarını öğrendim. Terminal ile istasyon arası 15 dakikalık bir yol olduğundan taburlu yürüyüş kolunda bir bütün olarak götürmeyeceğimi anladım. Çünkü bando yoktu. Hâlbuki tabur, bu topluluğa karşı saygılı yürümeli, onların yüreklerini kabartmalıydı.

Arkadaşlarımı topladım. Her bölük istasyona müstakil ve ayrı ayrı tören adımıyla gidecekti. İstasyonda Tb. safta toplanacak, komutumla Mersin halkını selâmlayacak ve trene emrimle binilecekti. Öyle de yapıldı. Mersin halkı taburla birlikte istasyona kadar gelmişti. Böyle bir milletin evlâtları olmak ne güzel.

28 Ocak 1975 günü sabahı saat 07.00 civarında Kayseri'ye geldik. Araçlarla Zincidere'ye çıktık. Böylece 3 ncü Paraşüt Taburu 20 Temmuz 1974'te başlayan Kıbrıs'la ilgili öyküsünü 28 Ocak 1975'te noktalandı.

Zincidere köyü halkı taburu kurban keserek karşıladı. Bu kadirşinaslığı da belirtmeyi bir görev sayıyorum.

2. Kıbrıs Barış Harekâtı'nın Bana Verdiği Önemli Dersler

Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan çıkarılacak dersleri aklımın erdiğince bu kitapçıkta sırası geldikçe, algılayabildiğim kadarıyla arza çalıştım. Gördüğüm hata ve sevapları bir de aşağıya maddeler hâlinde tekrar sıralamakta fayda umuyorum:

1. Bir birliği komutanıyla, subay ve astsubaylarıyla, erleriyle bütünleşmeden muharebeye sürmek büyük yanlıştır. Günahdır.

2. Yanaşık düzen eğitimi askerlik mesleğinde vazgeçilemez bir unsurdur. Yerine göre muharebe şartlarında bile aranmalıdır. Zira birlik ruhunun gelişmesine yardım eden en etkili eğitimlerden biri olduğu gibi, disiplin ruhunun gelişmesinde de en önemli etkidir. Bu maddeyi yazmakla Türk ordusunda yanaşık düzen eğitimi yok demek istemiyorum. Ancak o yollarda bu eğitimden çok taviz verildi. Hatırlarım; yanaşık düzen eğitimi bir ara tamamıyla eğitim saatlerinin dışında bırakılmış ve "eğitim alanlarına veya hizmetlere gidilip gelirken uygulanacak" diye emirler dahi çıkarılmıştı. Zannımca esas neden, bu eğitimin faydasına olan tereddütten ziyade zaman tasarrufu idi. Ama gene de yanlıştı. Bu hususta bir anımı sizlere anlatmakta fayda umuyorum. Arkadaşlarımı çok sevip, saydığım ve gaye olarak da yanaşık düzen eğitiminin önemini vurgulamak için anlattığım bu olayda isim ve yer belirtmeyeceğim.

Temmuz 1974'te bir harekât sonrası taburdan personel subay, harekât ve eğitim subayı dâhil bazı subay ve astsubaylarımla durumu değerlendirmeye çalışıyordum. Bölük komutanlarından biriyle konuşmak ihtiyacını duydum, yakında olduğunu bildirdiler. Onu da çağırttım.

Ben büyükçe bir taşın üzerinde oturuyordum. Arkadaşlarım yanımda ayakta idiler. Etrafta erler de vardı. Çağırdığım bölük komutanı uzaktan görüldü. Elinde kalaşnikof bir tüfek taşıyordu. Yanıma geldi. Küçükçe bir taşın üzerine tek ayağıyla bastı, kalaşnikofu elinde çapraz tutuyordu:

- Komutanım beni emretmişsiniz, dedi.

Ortalıkta bir sessizlik oldu. Olay yadırganmıştı. Aslında olayı ben de yadırgadım. Ne yapacağımı düşünüyordum. Sanki arkadaşım milis çetelerinden birinin reisiydi.

- Evvelâ karşımda bir Türk subayı komutanının karşısında nasıl duruyorsa öyle dur. Sonra emrimi bildiririm.

- Burada da istiyor musunuz komutanım?

- Şartlar imkân verdikçe her zaman, her yerde istiyorum.

- Emredersiniz, dedi ve ciddiyetle esas duruşa geçti. Ben de emrimi tebliğ ettim.

Eğer orada, tabura yaptığı hizmetler dolayısıyla ben o arkadaşımın bu hareketin görmezlikten gelseydim, o dakikadan itibaren artık sadece şeklen tabur komutanı olacaktım. Evet o arkadaş verdiği emirleri başarıyla yerine getirmişti. Ama ona o imkânı da ben hazırlamıştım. Ben de bunun farkında bir komutandım.

Bir esas duruşun bile yerine göre birlikte disiplinin iadesine ve temadisine (devamına) büyük katkılarının olduğu hiçbir vakit unutulmamalıdır. Disiplin ve birlik ruhu teşekkül etmemiş bir birlikte, bir orduda silâh üstünlüğü maksimum seviyede de olsa başarı daima minimum seviyede olacaktır. Bunun aksini düşünmek hayaldir. "En büyük en yüce silâh inanmış insandır." Bu kural silâhların seviyesi ne olursa olsun insan denen yaratığın yerini başkaları almadığı sürece böyle kalacaktır.

3. Eğer Türk ordusu girdiği muharebeleri kazanmak istiyorsa mutlaka ne yapıp, edip birlik ruhu üzerinde hassasiyetle durmalıdır.

Milletimizin karakteri de bunu gerektirmektedir.

4. Bir muharebenin kazanılması malûm olduğu gibi kara, deniz ve hava unsurlarının iyi sevk ve idaresiyle mümkündür. Herkesin bildiği yukarıdaki yuvarlak cümleden maksat, hedefe arzu edilen zaman dilimi içinde gitmek ve hedefi imha veya bertaraf etmek için bu üç kuvvetin koordineli çalışmasını sağlamaktır. Bu yapılmadığı sürece başarı oranı daima düşük olacaktır. Açıkça söylemek gerekirse zamanında yapılmayan doğru işlemin bir faydası yoktur. Esasen bu konu Türk Silâhlı Kuvvetlerince bilinmeyen bir şey değildir. Dikkatle üzerinde durulacak husus sadece bu maksatla kurulacak müşterek karargâhlara yekdiğerine yardımda yarışircasına çalışma alışkanlığının kazandırılmasıdır.

5. Harp okulunda subayın nasıl yetişeceği bir programa bağlanmalıdır. Kişiliksiz subay Türk ordusunun ağaç kurdudur. Mutlaka temizlenmelidir. Çünkü kişiliksiz subay muharebe etmez, edemez.

6. Türk ordusunun subayları bir bezden kesilmelidir. Yarısı Altınyıldız kumaşı, bir kısmı Nazilli basması, bir parçası Şile bezi olan bir giyecek makbul sayılmaz. Veya A Rh+ grubu bir kanı B Rh+ grubu bir kanla ne kadar takviye ederseniz ediniz bir neticeye varamazsınız."

7. Subay için başarının yolu mutlaka kıt'adan, Mehmet'ten geçmelidir. Çünkü Türk subayının var oluş nedeni Mehmet'tir. O olmasa subay olmazdı. Ancak bu durum subayın gelişmesini engellememelidir.

8. Türk milletinin bütün kurumlarında ve bilhassa silâhlı kuvvetlerinde görüldükçe riyakârlık ve dalkavuklukla, şiddetle mücadele edilmelidir. Mümkün değil diye bırakmak büyük yanlıştır. Riyakârlık ve dalkavukluk, hizmet tam yapılmadığı hâlde hizmet dışı sosyal olaylarda insan ruhunu okşayan maddî ve manevî tavırlarla kendini gösterir.

9. Amerika'nın Türkiye'ye 1975'te koyduğu meşhur ambargo dolayısıyla Türk milleti, esasen bildiği bir konuyu yani kendisinden başka kimseye güvenmemeyi, tüm dünya devletleriyle iyi ilişkiler içinde olmanın gereğini bir kere daha anlamıştır.

Ambargo olayı belli bir süre Türk halkını şok etmiştir. Ancak Türkiye kendini çabucak toplamıştır. Ve kendi harp sanayiini kurmaya yönelmiştir. Ayrıca her şey Amerika'dan geldiği için çok zayıflayan millî sanayi tekrar hareket kazanmıştır.

1975 yılının Şubat ayı içinde Hava İndirme Tugayı Türkiye'ye dönmüştü. Doğal olarak tugay eksiklerini sür'atle tamamlamaya çalışıyordu.

Bu arada paraşüt ikmalî de gerekiyordu. Ambargo olduğu için Amerika bize istenen miktarda paraşüt vermedi. Aynı paraşütü Federal Almanya da yapıyordu. Ondan istedik. O da vermedi. Paramızla paraşüt bulamıyorduk. O zaman biz yani tugay personeli bu paraşütü Türkiye'nin yapabileceğini düşündük. Çünkü Bursa'da ipeğimiz vardı. Tekstil fabrikalarımız paraşüt bezini aynı kalitede dokuyabilirdi. Hava İkmal Komutanlığı bünyesindeki fabrika müdürlüğü de mazisi olan ve iyi ustalara sahip bir teşkilâtı. Hava İkmal Komutanlığıyla temasa geçildi. İlk paraşütler dikildi. Biraz oval olmuşlardı, atlayışta personeli yere sert indiriyorlardı. İkinci deneme başarılı oldu. Hangisi pek bilmiyorum galiba Almanya bunu duyunca bize paraşüt vermişti. Hâlbuki ambargo 1975'lerde tüm görkemiyle yürürlükteydi. Türkiye; paraşüt temin edildi diye işi bırakmadı, gene paraşütümüzü yapıyorduk. Artık otomatik paraşütlerimiz Türkiye'de dikiyordu. Şimdi müsabaka paraşütlerini de (kanat paraşüt) kendimiz üretiyoruz.

10. Tabur komutanı seviyesine kadar bütün komutanların muharebede ilk üst komutanlarıyla, küçük bir el telsiziyle direkt temas imkânları olmalıdır. Bunun 10 km'ye kadar rölesiz konuşabilme takatinde bir telsiz olması gereklidir. Böylece muharebe içinde ara vasıtalar tarafından haber, istek veya emirlerin değişme olasılığı ortadan kalkacaktır. El telsizi ile 10 km içinde rölesiz konuşma imkânı istemek muhabere sınıfını zorlayacaktır. Esasen gayem de Silâhlı Kuvvetlerin teknik sınıflarını zorlamaktır. Neden böyle bir telsiz için çalışılmıyor? Neden daima tekamülü batıdan aktarıyoruz? Ben Türk milletinin de en az batı insanı kadar akıllı olduğuna inanıyorum. Yeter ki çalışalım. Bu konuda, sivil ilgili müesseseleri, üniversiteleri harekete geçiresek kısa sürede netice alınacağından kimsenin kuşkusu olmamalıdır. (*)

11. İyi bir komutan hizada astlarını çok iyi tanır. Fakat muharebe şartlarında deneme imkânı hiç olmamıştır. Çünkü muharebe yoktur. Mao diyor ki ; subayın üniversitesi muharebe meydanıdır. Bu söze katılıyorum. Ama subay yetiştirmek için hep muharebe mi edelim? Söz güzel de geçersiz. Onun için Silâhlı Kuvvetler sık sık tatbikatlar yaparak subaylarını muharebe havasına alış-

(*) Bildiğim kadarıyla artık bugün Türk Silâhlı Kuvvetlerinde muhabere sorunu kalmamıştır. Esasen Kıbrıs Barış Harekâtı'ndan sonra haberleşme alanında hummalı bir çalışma da başlatılmıştı.

tırmaya çalışır. Ancak gene de tatbikatlar hakikî durumdan çok uzaktır. Bu kadar sözden sonra şunu söylemek istiyorum: Her subay, astsubay, erbaş ve er taarruz kademesinde ve asıl muharebe hattında görev yapamaz. Onları ayıplayamayız. Doğuştan özürliüdürler. Taarruz içinde denedim. Düşman ateşi, düşünme yeteneklerini yok ediyor. Emirle yerlerinden ayrılmasalar dahi artık onlarda hizmet gücü yoktur. Kafalarındaki meslekî bilgiyi yerine göre kullanma davranışları korku şoku dolayısıyla kaybolmuştur. Bu tip kişilerin kullanılabilceği yerler muharebe hizmet destek birlikleridir.

Bu durumda olan arkadaşların sicillerine, durumları mutlaka yazılmalıdır. Atamalarda da dikkate alınmalıdır.

12. Gayretköy (Avlona)'ü nasıl aldığımızı sizlere hikâye etmiştim. Bu olay beni çok düşündürdü. Muharebelerde yetişmiş, inançlı personelden yoksun olan askerler tek kurşun atmadan vatanlarının en değerli parçalarını terk edebiliyorlar. O hâlde bilinçli, dikkatli, uyanık ve aile ile vatan sevgisinde yüce duygulara sahip yurttaşlar yetiştirmek gereklidir.

Her türlü fikre açık, her türlü fikre saygılı, toleranslı, ama vatan sevgisinde taassuba varan bir duyarlılık, Türk milletinin müstakil tek devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'nin topraklarının korunması için tank ve toptan çok önemlidir.

13. Devleti meydana getiren toplumu, kıt kanaat da olsa, muhanete muhtaç etmeden yaşayabileceği bir geçim standardında tutmak, milleti meydana getiren bireylere, aileyi, vatani düşünme imkânı verir. Çok aç insan midesinin, gürtlüsünden başka hiçbir sese kulak veremez. Açlık insana kendisini sattıracağına göre diğer manevî değerleri haydi haydi sattırır.

14. İhtiras; kişinin aklının gerisinden gelmesi şartıyla tasvip edilebilir. Ancak ihtirası, aklının önünde olan insanlardan Allah Türk milletini ve vatanını korusun. Bu konuda tarihimiz ibret alınacak örneklerle doludur.

15. Vatan ve millet zararına hiçbir kazanç başarı değildir. Bireylerin hiç düşünmeden kısa vadede bir yerlere ulaşabilmek isteği, bir yerlere varmak arzusu ile yapılan yanlışlar, devamlı tekerrür ederse, zaman içinde vatan ve milletin zararına olacaktır...

16. Bir şey öğrenirken nazarî olarak öğrenmekle uygulayarak öğrenme arasında büyük fark vardır. Dolayısıyla talimnameler okunurken mutlaka uygulamalı ve oyunun içine girerek okunmalıdır. Sadece bir basamağı atlamak için ezberlenip unutulmaları Türk ordusu için büyük zafiyet yaratır...

17. Muharebe içinde muharebenin gerekleri tamamıyla yapılmadan yani emredilen durum tam alınmadan, emniyet ve irtibat hizmetleri tamamlanmadan birliğe kat'iyen istirahat verilmemelidir. Ancak birlik de hiçbir zaman görev yapamayacak derecede yorgun düşürülmemelidir.

Yorgun insan kadar tehlikeli ve asabî yaratık yoktur.

18. Keşifin nasıl yapılacağı genç subaylara çok iyi öğretilmelidir. Keşfi ta-
limname olarak bilen subaylar, uygulamayı yapamıyorlar. Keşfi sivrisinekler-
den öğrenmeliyiz. Keşif, sivrisinek gibi hedefin üzerine konarak yapılmalıdır.

19. Birlik komutanı herhangi nedenle karargâhtan uzakta iken ve karargâ-
hıyla irtibatının geçici olarak kaybolduğu hâllerde, karargâha gelen pek çok ha-
ber içinde olumlu ve olumsuzları olacaktır. Hatta birlik komutanının şهادetiy-
le ilgili haber de gelebilir. Bilhassa savunmada, olumsuz haberlerde Kh.Sb.la-
rı kat'iyen paniğe kapılmadan komutanlarıyla temas sağlamak için çaba sarf
etmeli ve doğruyu öğrenmeye çalışmalıdır. Bu süre zarfında durumu aynen
muhafaza izin alınan tedbirler dışında geri hareketler yapılmamalıdır.

20. Genç subaylar aşarları sonucu, bazen yetkilerini aşma temayülü
gösterebilirler. Komutanlar bu tür davranışları genç subaydaki şövalye ruhunu
öldürmeden fakat disiplinden de en küçük taviz vermeden hâletmek duru-
mundadırlar.

21. Komutanlık sanatında en çok dikkat edilecek hususlardan biri de, ko-
mutanın sanatını, astları nazarında yetki ve sorumluluk bakımından en küçük
itimatsızlığın doğmasına mani olacak tarzda icra etmesidir.

22. Panik, korkulacak bir olaydır. Ama iyi komutanlar yetiştiren bir milletin
ordusu panikten korkmamalıdır. Çünkü panik evvelâ komutanda başlar. Tehli-
keli bir hastalık gibi sür'atle astlara sirayet eder.

23. Askere 3 ay içinde birçok bilgi verilmeye çalışılıp hiçbir şey öğretme-
mektense, temel ve netice alıcı bilgiler verilmesi ve bunlar üzerinde refleks hâ-
line gelen uygulamalar çok önemlidir.

24. Temel kursundan kıt'aya gelen teğmen asgarî 2 sene takım komutanlı-
ğı yapmalıdır. Bu bir prensip olmalıdır. Bölük komutanı bölükten ayrılırsa bö-
lükte üsteğmen yoksa vekâlet diğer bir bölük komutanına verilmeli, teğmenin
takım komutanlığı görevini 2 sene yapması mutlaka sağlanmalıdır.

25. Bölük komutanı, takım komutanının ve tabur komutanı da bölük komu-
tanının yetki ve sorumluluklarına burnunu sokmamalıdır. Aksi davranış subay-
da rütbe ile tecrübe dengesinin kaybına neden olur.

26. Türk ordusundan yedek subay sözü kaldırılmalıdır. Esasen tabir yanlış-
tır. Türk ordusuna aynı mükellefiyetle gelen er neden yedek olmuyor da subay
yedek oluyor?

Bu söz Türk gencini daha orduya girerken dışlamakta ve onun çalışma az-
mini yarı yarıya yok etmektedir.

27. Komutanın uygulayacağı kıt'a sevk ve idare usulündeki en son madde
(emrin takip ve kontrolü) komutan, astlarının emri yaparken, ne gibi sıkıntı ile
karşılaştığını anlamalı, emrinin anlaşılmayan yönlerinin yeniden anlatmalı, em-
rin gereğinin yapılışında asta yardım için yapıldığını anlatmalı ve ast kademeyi
buna inandırmalıdır. Aksi hodbehoh hareket karşılıklı itimatsızlığı davet eder.

28. 1970'li yıllarda kara ordularımızda garip bir âdet gelişmişti. İnşallah şimdi uygulanmıyordur. Okuldan yeni çıkmış iki sırmalı bir Astsb.Çvş., kıt'alarda yıllarca çalışmış bir Astsb.Kd.Başçavuş yerine (Bl.başçavuşluğu, ikmal Astsb.lığı) vs. atanabiliyordu.

Bu durum bölük komutanlığı dışında Bşk.lık ve kıt'alardaki Kh. hizmetleri görenler gibi subaylarda da görülüyordu. Bir personel teğmen, bir albayın yerine vekil olacak da olsa atanabiliyordu. Silâhlı Kuvvetlerde hiyerarşinin öneli tartışılmaz. Mesleğinin onorelik vasfı daima hatırlanmalıdır ve makamlar onurlandırılmalıdır.

3. Harekâtın Siyasî Sonuçları

Kıbrıs Barış Harekâtı'nın siyasî neticelerini siyasîlere bırakıp sadece emrin gereğini yaparak kitabı bağlamak belki çok daha doğru olurdu. Ama görebildiğim kadarıyla olayın siyasî yönlerini de okuyucularıma aktarmadan yapamadım. Bu söyleşiye Papandreu'nun şu cümlesiyle başlıyorum: "Benim arzum ve ihtirasım Kıbrıs'ı Yunanistan'a ilhak etmektir. Kıbrıs'ı Yunanistan'ın ayrılmaz bir parçası olarak ilhak ettiğim zaman Yunanistan'ın hududu Kuzey Afrika'ya kadar uzanacaktır."

1. Demek ki Yunanistan megali ideadan vazgeçmemiştir. Hedefleri doğrultusunda kollarını, Kıbrıs'tan öteye Afrika'ya uzatmayı hayal ediyor... Kıbrıs Barış Harekâtı'yla Yunanistan'daki bu hayalperestlere "dur" denmiş ve "Aklınızı başınıza toplayın" ikazında bulunulmuştur.

2. Türkiye, Kıbrıs Türklerini Rum yönetimin azınlığı olmaktan korumuş ve dolayısıyla Doğu Akdeniz'de kendisine doğal bir müttefik bulmuştur.

3. Türkiye esasen Ege'de düzeltilmeye muhtaç olan ve haritaya bakılınca sanki Ege denizine çıkmamızı yasaklamış gibi çepeçevre batı hudutlarımızı saran Yunan adalarına bir de, Akdeniz'de güney hudutlarımızla Kıbrıs adası vasıtasıyla kontrol imkânını vermemiştir. Adanın Güney Anadolu kıyılarına uzaklığı bilindiği üzere 40 mil kadardır.

Ada Suriye'ye 65, Rodos'a 245 mildir.

4. Türkiye "enosis" denen sakat bir ideal peşinde koşan Yunanistan'a Türkiye'nin de Atina'yı 400 sene idare ettiğini, ama şimdi böyle bir ideali gerçekleştirmeye kalkmanın saçma olacağını, dolayısıyla Enosis ideali peşinde koşanların da Türkiye'de Atina'yı almayı düşünenler kadar saçmaladığını ihtar etmiştir.

5. Bütün dünya bir kere daha Türkiye'nin ciddiye alınması gereken bir devlet olduğunu ve sorumluluklarının bilincinde olduğunu anlamıştır.

6. Türkiye, Kıbrıs Barış Harekâtı nedeniyle dünya devletlerinin (müttefik veya değil) ciddi koşullarda dostluklarının nerede başlayıp nerede bitebileceği hakkında servet değerinde deneyimler kazanmıştır.

7. Gerçi hâlen KKTC dünya devletleri tarafından tanınmamaktadır. Fakat birçok devletle ilişkisi vardır. Dünya KKTC'yi resmen değilse bile fiilen tanır durumdadır.

8. Türk insanı ve gençler, bu harekât nedeniyle dünyada yaşamak için daima güçlü olmanın gerekliliğini bir kere daha anlamış, kendisinden başka kimseye güvenmemeyi bir defa daha hatırlamıştır. Kuvvetli olmanın, başarılı olmanın tek yolunun "müspet ilim" ve çalışmak olduğunu ve ATATÜRK'ün "Hayatta en hakikî mürşit ilimdir." demekle neler söylemek istediği hakkında bir kere daha bilinçlenmiştir.

Birlik ve beraberlik için de gene yüce ATA'sının söylediği en kısa zamanda "muasır medeniyet seviyesine erişmek" değişmez parolasıdır. Bu parola istikametinde daima ileriye emin adımlarla yürüyecek, yürüyecektir.

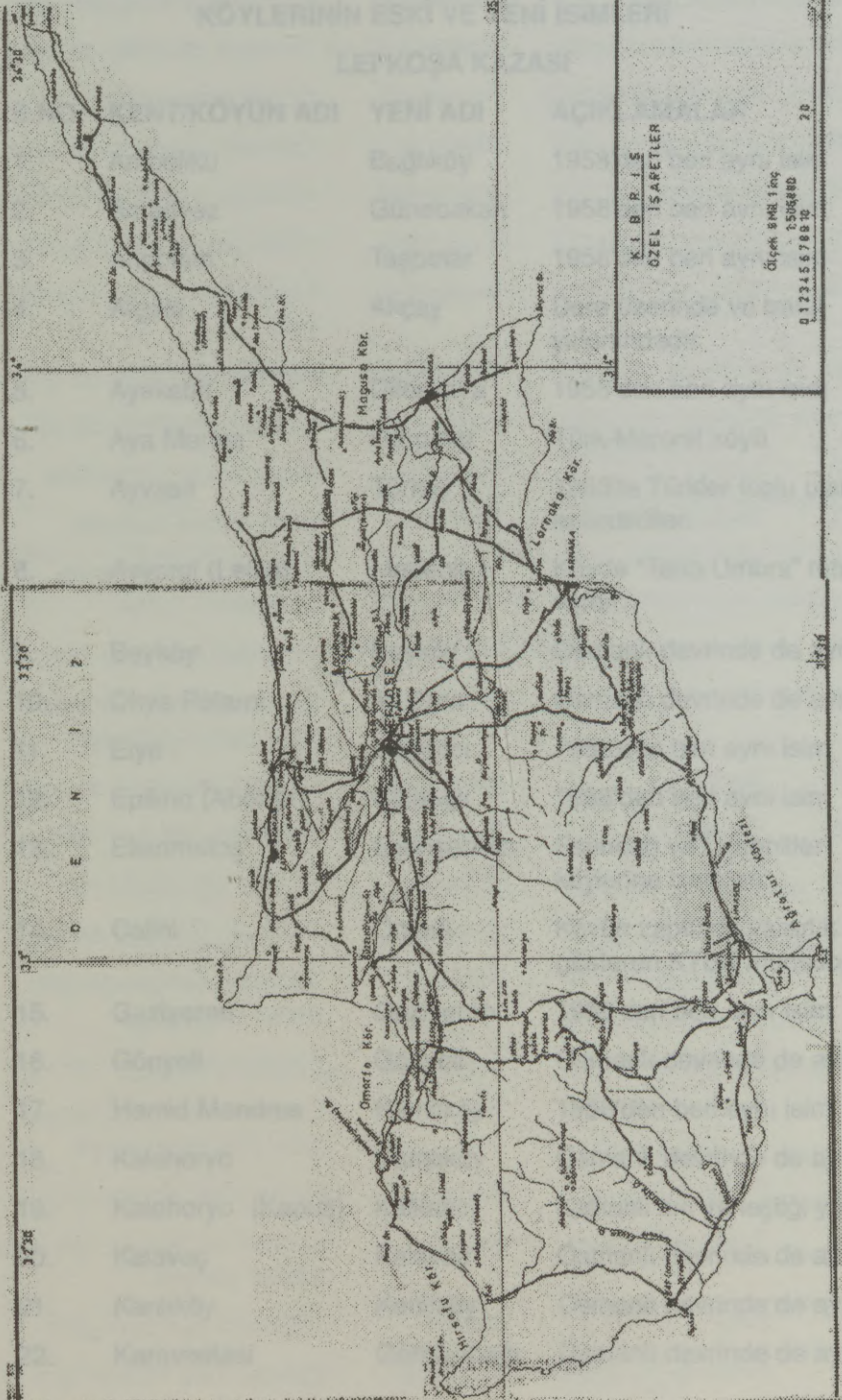
Bu duygular içinde sayenizde bize bugünleri kanlarını, canlarını vererek sağlayan İstiklâl Savaşı şehitlerimizi, Kore ve Kıbrıs Barış Harekâtı şehitlerimizi rahmetle anarım. Ruhları şad olsun. Gazilerimize de şükranlarımı ve saygılarımı sunarım.

Bu arada 3 ncü Paraşüt Taburunun şehit ve gazilerine aynı dileklerimi ayrıca tekrarlarım. Gazi Mehmetçiklerim sizleri öyledim ki...

EKLER

1. Kıbrıs haritası

2. Yer adları

**KIBRIS TÜRK FEDERE DEVLETİ BÖLGESİ KENT VE
KÖYLERİNİN ESKİ VE YENİ İSİMLERİ**

LEFKOŞA KAZASI

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
1.	Ambeliku	Bağlıköy	1958'den beri aynı isim
2.	Amadyez	Günebakan	1958'den beri aynı isim
3.	Angolem	Taşpınar	1958'den beri aynı isim
4.	Argaki	Akçay	Dere üzerinde ve baraj yakınındadır.
5.	Ayakebir	Dilekkaya	1958'den beri aynı isim
6.	Aya Marina	Gürpınar	Türk-Maronit köyü
7.	Ayvasıl	Türkeli	1963'te Türkler toplu olarak katledildiler.
8.	Ayyorgi (Lefke)	Madenli	Köyde "Terra Umbra" madeni vardır.
9.	Beyköy	Beyköy	Osmanlı devrinde de aynı
10.	Dhye Potami	İki Dere	Osmanlı devrinde de aynı
11.	Elye	Doğancı	1958'den beri aynı isim
12.	Epikho (Abohor)	Cihangir	1958'den beri aynı isim
13.	Eksometoş	Esenşehirler	Esendağ ve Üçşehirler köylerine izafeten.
14.	Calini	Ömerli	Köyün zaptında yararlık gösteren KTBK mensubu
15.	Gaziveren	Gaziveren	1958'den beri aynı isim
16.	Gönyeli	Gönyeli	Osmanlı devrinde de aynı
17.	Hamid Mandres	Hamitköy	1958'den beri aynı isim
18.	Kalehoryo	Çamlıköy	Osmanlı devrinde de aynı
19.	Kalohoryo (Kaputi)	Kalkanlı	Kalkanlı'nın yerleştiği yer
20.	Kalavaç	Kalavaç	Osmanlı devrinde de aynı
21.	Kanlıköy	Kanlıköy	Osmanlı devrinde de aynı
22.	Karavostasi	Gemikonağı	Osmanlı devrinde de aynı

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
23.	Katokopya	Zümrütköy	Zümrüt gibi bahçeleri var
24.	Kaymaklı-Küçük	Kaymaklı-Küçük	Osmanlı devrinde de aynı
25.	Hrysiliou (Hrisilyu)	Yuvacık	Küçük yuvayı andırır
26.	Trohona	Kızılbaş	Osmanlı devrinde de aynı
27.	Kserovouno	Kurutepe	1958'den beri aynı isim
28.	Kurumanastır	Çukurova	1958'den beri aynı isim
29.	Kyra	Mevlevi	Mevlevilere ait vakıf emlak yer
30.	Kythrea	Değirmenlik	Osmanlı devrinde de aynı
31.	Lefke	Lefke	Osmanlı devrinde de aynı
32.	Lûtre	Bademli	Köy bölgesi bademliktir
33.	Masari	Şahinler	Şehit ismine izafeten
34.	Mia Milya	Haspolat	Ana vatan kasabasına izafeten
35.	Mora	Meriç	1958'den beri aynı isim
36.	Omorfo	Güzelyurt	Esas isminin tercümesine göre tanzim edilmiştir
37.	Neohoryo	Minareliköy	Osmanlı devrinde de aynı
38.	Palakitro	Balıkesir	1958'den beri aynı isim
39.	Nikitas	Güneşli	Güneşi bol olduğu için
40.	Minzelli	Ortaköy	Osmanlı devrinde de aynı
41.	Pendaya	Yeşilyurt	Yemyeşil bahçelerle dolu denizi de yeşil
42.	Peristeronari	Cengizköy	1964'ten beri aynı isim
43.	Petre	Taşköy	Esas isminin tercümesine göre tanzim edilmiştir
44.	Philia (Filya)	Serhat	Hudut köyü olduğu için
45.	Prastyo (Morfu)	Aydınlı	Limasol'un Rumlar için kalan köyleri yerleşti.
46.	Piroi	Gaziler	1958'den beri aynı isim
47.	Potamos-Tou-Kambou	Yedidalga	Eskiden beri Türkçe isim

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
48.	Selemani	Süleymaniye	1958'den beri aynı isim
49.	Şillura	Yılmazköy	1958'den beri aynı isim
50.	Siryanoheri	Yayla	Yaylanın yerleştiği yer
51.	Trahoni	Demirhan	Eski demir yolu üzerinde
52.	Timbu	Kırklar	Kırklar tekkesine izafeten
53.	Varişa	Şirinköy	Orman kenarında şirin yer
54.	Voni	Gökhan	Eski Türk emlakının bulunduğu yer
55.	Petra-Tou-Dhkeni	Yeniceköy	Osmanlı devrinde de aynı
56.	Yerolakkos	Alayköy	1960'dan beri Türk alayının kaldığı yer
57.	Limniti	Yeşilirmak	1958'den beri aynı isim
58.	Zotyia (Aşağı)	Bostancı-Aşağı	Ünlü bostan yeri olduğu için
59.	Zotyia (Yukarı)	Bostancı-Yukarı	Ünlü bostan yeri olduğu için

MAGUSA KAZASI

1.	Mağusa	Gazimağusa	Gazilik unvanı ile taltif edildi.
2.	Akatu	Tatlısu	Yeni yerleşen Tatlısu
3.	Ahna	Düzce	Henüz iskân edilmedi
4.	Aloda	Atlılar	1958'den beri aynı isim
5.	Akheritou	Güvercinlik	Osmanlı devrinde de aynı
6.	Angastina	Kosova	Beşevlerin birkaç ailesi tarafından iskân edildi
7.	Aphania	Gaziköy	1958'den beri aynı isim
8.	Ardahana (Ardana)	Ardahan	Ana vatan kasabasına izafeten
9.	Arnadhi	Kuzucuk	1958'den beri aynı isim
10.	Artemi	Arıdamı	1958'den beri aynı isim
11.	Asha	Paşaköy	Osmanlı devrinde de aynı
12.	Avgolida	Kurtuluş	1958'den beri aynı isim
13.	Ayia Trias	Sipahi	Tahliye edilmiş tamamen Rum köyü

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
14.	Ayios Antronikos	Yeşilköy	1958'den beri aynı isim
15.	Ayios Elias(Ay.İlyia)	Yarköy	Yeni iskân edilmiştir
16.	Ayios Efstathios	Zeybekköy	1958'den beri aynı isim
17.	Ayios İacovos	Altınova	1958'den beri aynı isim
18.	Ayios Khariton	Ergenekon	1958'den beri aynı isim
19.	Ayios Nikolaos	Akbulut	Dağköyü iskân edilmedi
20.	Ayios Serghios (Aysergi)	Boğazköy	Larnaka Boğaziçi köyü yerleşti
21.	Ayios Symeon	Avtepe	1958'den beri aynı isim
22.	Ayios Teodoros	Otluk	1958'den beri aynı isim
23.	Ayios Yeoryios (Spatariko)	Aygün	Henüz iskân edilmedi
24.	Boğaz	Boğaz	Osmanlı devrinde de aynı
25.	Chatoz	Serdarlı	1958'den beri aynı isim
26.	Dhavlos	Kaplıca	KTFD bölgesinde tek kaplıca yeri
27.	Engomi	Tuzla	Larnaka'nın Tuzla semti yerleşti
28.	Ephtakomi	Yedikonuk	1958'den beri aynı isim
29.	Gaidhouras (Gayduras)	Korkuteli	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
30.	Galatya	Mehmetçik	1958'den beri aynı isim
31.	Galinoporni	Kaleburnu	Osmanlı devrinde de aynı
32.	Gastria	Kalecik	Az sayıda Rum kalmıştır
33.	Guophes	Çamlıca	1958'den beri aynı isim
34.	Gypsos (Gipsos)	Akova	Vudanın yerleştiği yer
35.	Kalapsida	Çakmaklı	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
36.	Kilanemos (Gilanemos)	Ceylanlı	Karışık köy
37.	Knodhara	Gönendere	1958'den beri aynı isim
38.	Koma Tou Yialou	Kumyalı	Osmanlı devrinde de aynı

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
39.	Komikebir	Büyükkonuk	1958'den beri aynı isim
40.	Kondea	Türkmen	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
41.	Kornokipos	Görneç	Osmanlı devrinde de aynı
42.	Korovya	Kuruova	1958'den beri aynı isim
43.	Kouklia	Köprü	1958'den beri aynı isim
44.	Kridhia	Kilitkaya	1958'den beri aynı isim
45.	Lapatos	Boğaziçi	1958'den beri aynı isim
46.	Lefkoniko (Lefkonuk)	Geçitkale	Geçitkale'nin yerleştiği yer
47.	Leonarisso	Ziyamet	Osmanlı devrinde de aynı
48.	Limnia	Mormenekşe	Larnaka kazasının üç köyü iskân edildi
49.	Livadhia	Sazlıköy	1958'den beri aynı isim
50.	Lysi (Lisi)	Plevne	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
51.	Lythrangomi	Boltaşlı	1958'den beri aynı isim
52.	Makrasika	Uzunköy	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
53.	Mandres	Ağillar	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
54.	Maratha	Muratağı	1958'den beri aynı isim
55.	Maratovuna	Ulakışla	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
56.	Melangra	Adaçay	Adaçayı yetişen bölge
57.	Melounda	Mallıdağ	1958'den beri aynı isim
58.	Milya	Yıldırım	Tam olarak ilk yerleşen köyümüz
59.	Monagra	Boğaztepe	Şimdiki ismi Deregeçit uygun görülmemiştir
60.	Mousoulita	Kurudere	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
61.	Neta	Yenice	Tahliye edilmemiş Rum köyü
62.	Avgoros	Ergazi	1958'den beri aynı isim
63.	Patriki (Partiç)	Tuzluca	Tahliye edilmemiş Rum köyü
64.	Peristerona	Ovacık	Alaniçi yerleştirildi

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
65.	Pervolya Trikomou	Bahçeler	1958'den beri aynı isim
66.	Phlamoudhi (Flamuda)	Mersinlik	İskân edilmemiş Rum köyü
67.	Piyi	Alaniçi	Alaniçi köyü yerleşti
68.	Platani	Çınarlı	1958'den beri aynı isim
69.	Platanisso	Balalan	1958'den beri aynı isim
70.	Prastyo	Dörtiyol	Yeni iskân edilmiş Rum köyü.
71.	Psilatos	Sütlüce	1958'den beri aynı isim
72.	Pyrga (Pirga)	Pirhan	İskân edilmemiş Rum köyü
73.	Rizokarpasso	Dipkarpaz	Tahliye edilmemiş Rum köyü
74.	Sandallar	Sandallar	Osmanlı devrinde de aynı
75.	Sinde	İnönü	1958'den beri aynı isim
76.	Sparthariko	Ötüken	Larnaka kazası köylerinden iskân edilmiştir
77.	Strongylos	Turunçlu	1958'den beri aynı isim
78.	Stylos (Stillos)	Mutluyaka	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
79.	Syngراسi	Sınırüstü	1958'den beri aynı isim
80.	Tavros	Pamukkale	Tahliye edilmemiş Rum köyü
81.	Topçuköy	Topçuköy	Osmanlı devrinde de aynı
82.	Trikomo	İskele	Larnaka'nın iskele semti yerleştirilmiştir
83.	Trypimeni (Tirmen)	Tirmen	İskân edilmemiş Rum köyü
84.	Vasili	Gelincik	Tahliye edilmemiş Rum köyü
85.	Vathylakas	Derince	Tahliye edilmemiş Rum köyü
86.	Vadili	Vadili	Osmanlı devrinde de aynı
87.	Vidsada	Pınarlı	1958'den beri aynı isim
88.	Vokolida	Bafra	Az sayıda Rum kalmaktadır
89.	Yenağra	Nergizli	1958'den beri aynı isim
90.	Yerani	Turanlar	Tahliye edilmemiş Rum köyü
91.	Yialousa (Yalusa)	Maltepe	Tahliye edilmemiş Rum köyü

GİRNE KAZASI

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
1.	Ağırdağ	Ağırdağ	Osmanlı devrinde de aynı
2.	Ağırdaki	Alemdağ	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
3.	Adomatos	Özhan	Maronit köyü
4.	Ayia Airini	Akdeniz	1958'den beri aynı isim
5.	Ayios Ambrosios (Aykurus)	Esentepe	Esentepeliler yerleşti
6.	Ayios Apiktitos	Çatalköy	Osmanlı devrinde de aynı
7.	Ayios Emolaos (Ayercola)	Şirinevler	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
8.	Ayios Yeryios (Ayayorgi)	Karaoğlanoğlu	Şehit albayın adına izafeten
9.	Ballabayıs	Beylerbeyi	Tahliye edilmemiş Rum köyü
10.	Dikoma-Aşağı	Dikmen-Aşağı	Şehit adına izafeten
11.	Dikoma-Yukarı	Dikmen-Yukarı	Şehit adına izafeten
12.	Dhiorios (Yorgoz)	Tepebaşı	Hâlen bu isim kullanılır
13.	Elea	Kocatepe	Batan muhrip adına izafeten
14.	Kalorgea (Kallurga)	Bahçeli	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
15.	Kambili	Hisarköy	Osmanlı devrinde de aynı
16.	Karakumi	Karakum	Osmanlı devrinde de aynı
17.	Karavas	Alsancak	K.T.B.K. ilk çıktığı yer
18.	Karmi	Karaman	İskân edilmemiş Rum köyü
19.	Karpaşa	Karpaşa	Maronit köyü, isim Türkçe olduğu için bırakıldı
20.	Kazafana	Ozanköy	1958'den beri aynı isim
21.	Kömürcü	Kömürcü	Osmanlı devrinde de aynı
22.	Kharchs (Harça)	Karaağaç	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
23.	Klepini	Arapköy	Osmanlı devrinde de aynı
24.	Kondemenos (Kördemen)	Kördemen	İskân edilmemiş Rum köyü
25.	Kormakiti (Kormacit)	Koruçam	Maronit köylerinin merkezi

S.NO	KENT/KÖYÜN ADI	YENİ ADI	AÇIKLAMALAR
26.	Kutsevendi	Güngör	Şehit adına izafeten
27.	Krini (Kırını)	Pınarbaşı	1958'den beri aynı isim
28.	Lapta	Lapta	Türklerin döndüğü köy
29.	Larnaka-Tis-Lapidu	Kozan	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
30.	Liveras	Sadrazamköy	Osmanlı devrinde de aynı
31.	Motides	İncesu	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
32.	Myrtou (Mirt)	Çamlıbel	Çamlar içinde bir köy
33.	Orga	Kayalar	İskân edilmemiş Rum köyü
34.	Paleosofos	Malatya	Malatya'nın yerleştiği yer
35.	Panarga	Geçitköy	Yeni iskân edilmiş Rum köyü
36.	Phota	Dağyolu	1958'den beri aynı isim
37.	Phteryka (Eterika)	İlgaz	İskân edilmemiş Rum köyü
38.	Pileri	Göçeri	1958'den beri aynı isim
39.	Sisklipos (Sisklip)	Akçiçek	Şehit adına izafeten
40.	Sykhari (Sihhari)	Kaynakköy	Lefkoşa su kaynağı yeri
41.	Temlos	Zeytinlik	1958'den beri aynı isim
42.	Thermia (Termiya)	Doğanköy	Rumların kaldığı çiftlik
43.	Trapeza (Teknecik)	Beşparmak	Beşparmak dağı altında.
44.	Trimithi (Tirmit)	Edremit	Yeni iskân edilmiş Rum köyü.
45.	Vasilya (Köyün Vavila sahilinde)	Karşıyaka Güzelyalı	Türklerin döndüğü köy. (İsmi verilmiştir.)

LARNAKA KAZASI

1.	Arçoz	Yiğitler	Şehit adına izafeten
2.	Meluşa	Kırıkkale	1958'den beri aynı isim
3.	Pergama	Beyarmudu	1958'den beri aynı isim
4.	Tremeşe	Erdemli	İsmi şimdiki kadar değiştirilmemiştir

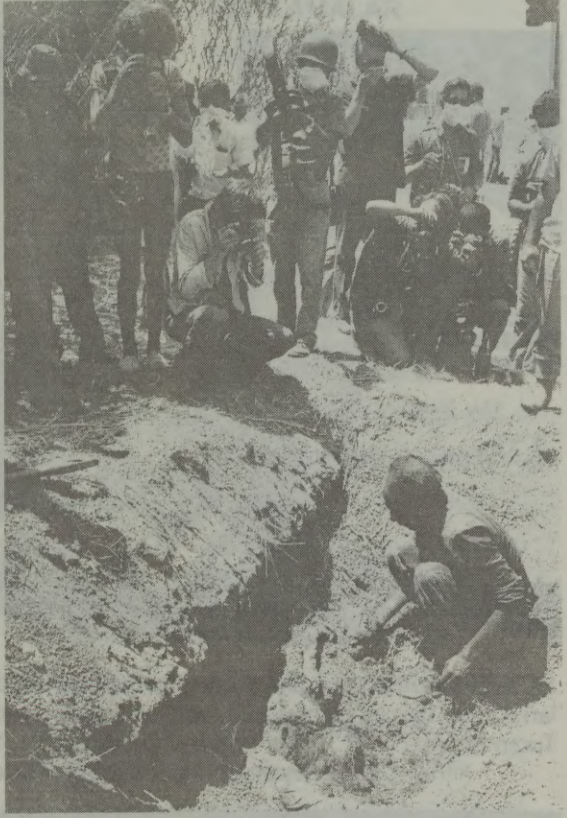
20 Temmuz 1974 Kıbrıs harekâtına iştirak eden karargâh subayları ve bölük komutanları (Ütgm. Demir Gözen hariç), Yzb. Nevzat Şimşek (S-4), Yzb. Mete Ebinç (S-3), Yb. Turan Erdem (Tb. K.), Yzb. Yüksel Ötüş (Kh.Bl.K.), Yzb. Erol Dereli (3 ncü Bl.K.), Yzb. Orhan Ceylan (2 nci Bl.K.), Yzb. Recep Şen (1 nci Bl.K.)

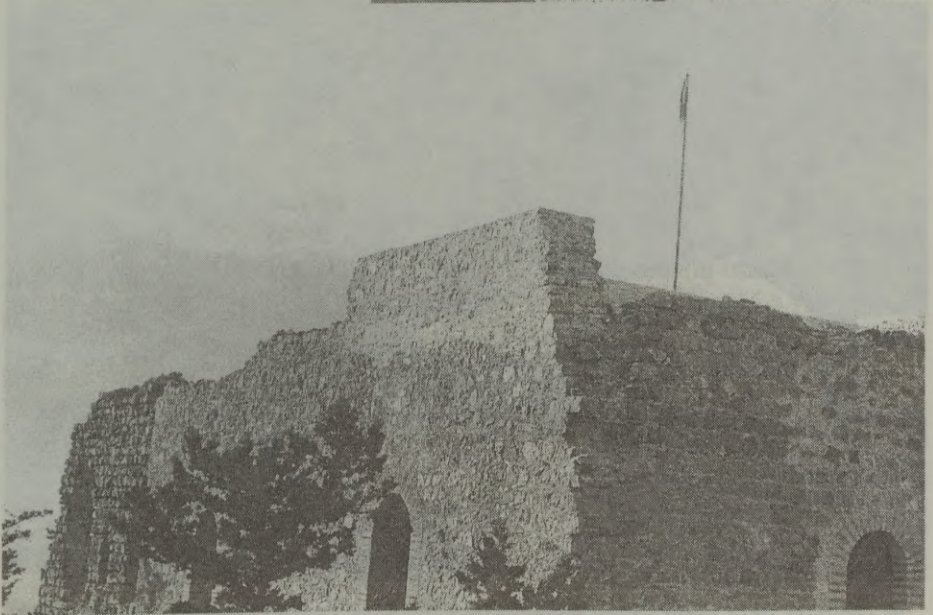
25 Temmuz 1974 günü alınan Aysavva'da Rum M.M. ordusu karargâhı ve Rumların bize karşı kullandıkları top mermi sandıkları

Tuğg. Turan ERDEM

Rumların yaptığı katliam

26 Temmuz 1974 günü zapt edilen Bufevento Kalesi

15 Ağustos 1974 günü saat 13.00'te tabura taarruz emrinin verildiği
Esebelenk Tepe

15 Ağustos 1974 günü taarruz mevziinden (Esebelenk Tepe) Ayermola köyü ve
taarruz bölgesinin görünüşü

15 Ağustos 1974 günü alınan Köndemen köyü

15 Ağustos 1974 günü taarruz mevziine yaklaşma esnasında taburun uçak taarruzuna maruz kaldığı bölge ve Köndemen güneyindeki ele geçirilen isimsiz tepeler

Sky Lump'un görünüşü

Tabur Komutanı Turan Erdem (2) ve karargâhı Yzb. Nevzat Şimşek (1), Yzb. Ahmet Çelebi (3), Ütğm. Mete Ebinç

Karargâh ve destek bölükleri

1 nci Bölük

2 nci Prş. Bölüğü

3 ncü Bölük

20 Temmuz 1974 günü öğleden sonra taburun toplandığı Boğaz bölgesi

Bozdağ Mücahit Bölüğü ve Albayrak Tepe

Tesadüf pusunun yapıldığı Girne -Lefkoşa tali istikameti

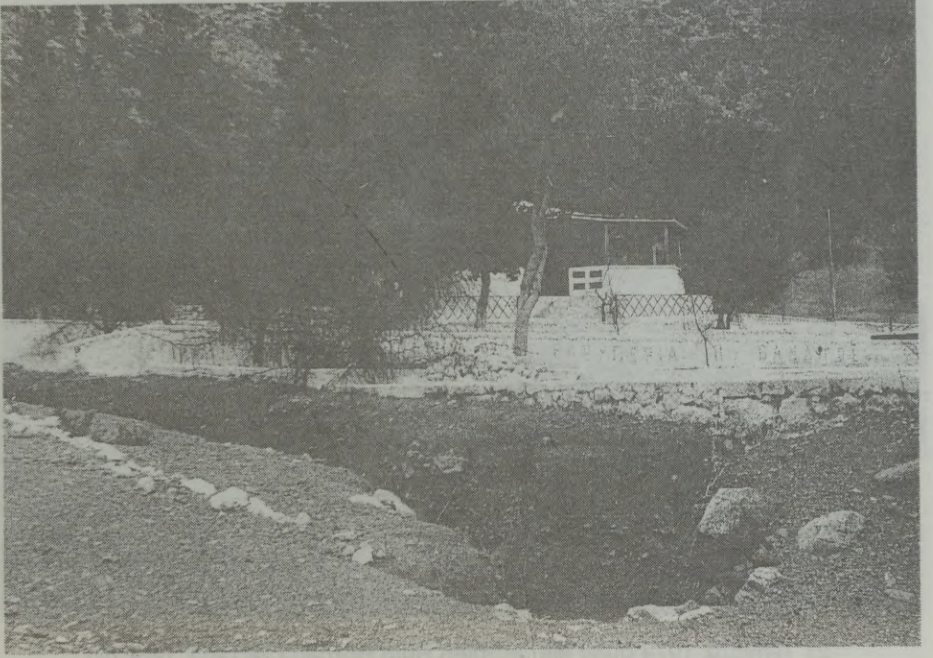
760 rakımlı Vural Tepe'den görüntüler

İkinci Bariş Harekâtı'nda 16 Ağustos 1974 günü işgal edilen Rigatos manastırı ve Rumların sığındığı mağaralar

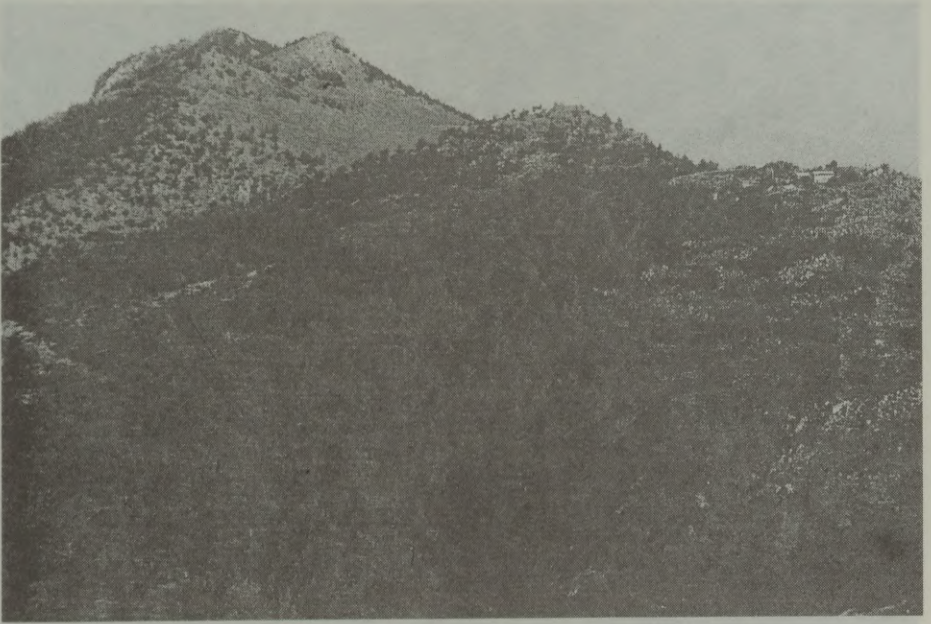
Birinci harekât sırasında hayvanlarıyla tabura hizmeti geçen bir Ağırdağ köylüsü

Birinci Barış Harekâtı esnasında 25 Temmuz 1974 günü işgal edilen Rumların komando eğitim kampından (Aysava manastırı) bir diğer görünüş

Makarios, Yunanistan'a gitmeden önce düzenlendiği basın toplantısında

21 Temmuz 1974 günü ele geçirilen Rum Bozdağı ve Delik Tepe'nin
Bayrak Tepe'den görünüşü

Rumların yaptığı katliamı gösteren resimler

6937

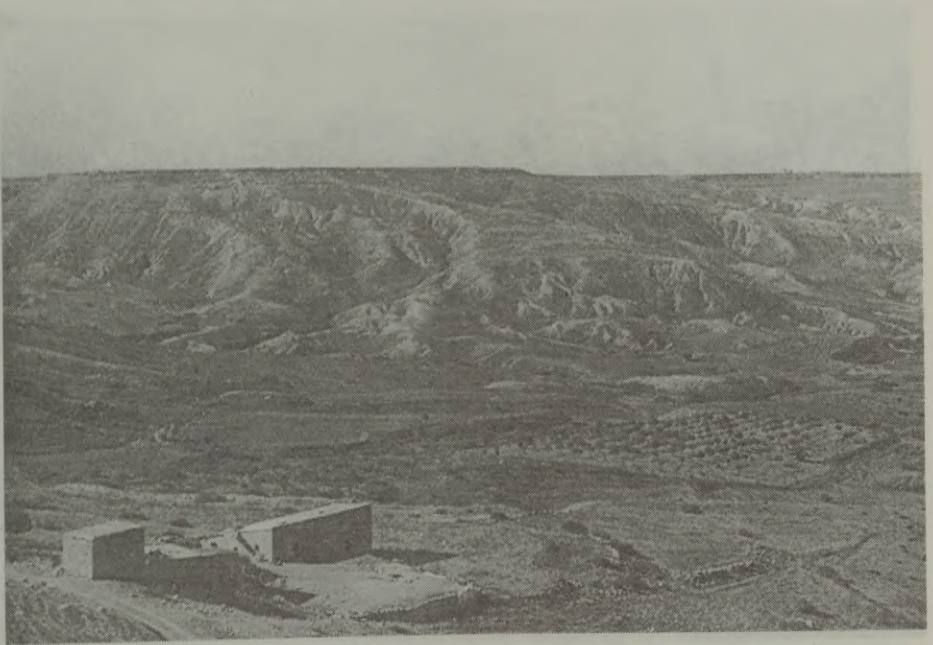
1974'te askerî bir darbe esnasında Kıbrıs'ın lideri olan Nicos Sampson, salı günü kelepçeli olarak (Olaylardaki rolünden dolayı 20 yıllık hapis cezasını çekmek üzere) mahkemeden çıkarılıyor. Sağ taraftaki karısıdır.
(31 Ağustos 1976)

20 Temmuz 1974 günü 3 ncü Paraşüt Tb. Kırnı bölgesi atlayış sahası

23 Temmuz 1974 günü imha ve tahrip edilen konvoyun harekâttan sonraki durumu

Karpaşa ormanları bölgesi

ISBN : 975-41